

UNIVERZITET U BEOGRADU
FILOLOŠKI FAKULTET

Danijela V. Babić

**TEMPORALNA DETERMINACIJA
U REČENIČNIM KOMPLEKSIMA
SA VREMENSKOM KLAUZOM
U ŠVEDSKOM I SRPSKOM JEZIKU**

doktorska disertacija

Beograd, 2015.

UNIVERSITY OF BELGRADE
FACULTY OF PHILOLOGY

Danijela V. Babić

**TEMPORAL DETERMINATION
IN COMPLEX SENTENCES
WITH A TEMPORAL CLAUSE
IN SWEDISH AND SERBIAN**

Doctoral Dissertation

Belgrade, 2015.

УНИВЕРСИТЕТ В БЕЛГРАДЕ
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Даниела В. Бабич

**ВРЕМЕННАЯ ДЕТЕРМИНАЦИЯ
В СЛОЖНОПОДЧИНЕННЫХ
ПРЕДЛОЖЕНИЯХ С ПРИДАТОЧНЫМИ
ПРЕДЛОЖЕНИЯМИ ВРЕМЕНИ В
ШВЕДСКОМ И СЕРБСКОМ ЯЗЫКАХ**

докторская диссертация

г. Белград, 2015 года

Mentor:

doc. dr Zorica Kovačević, Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu

Članovi komisije:

prof. dr Slobodan Grubačić, emeritus, dopisni član SANU

prof. dr Anete Đurović, Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu

prof. dr Jasmina Moskovljević-Popović, Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu

Datum odbrane: _____

TEMPORALNA DETERMINACIJA U REČENIČNIM KOMPLEKSIMA SA VREMENSKOM KLAUZOM U ŠVEDSKOM I SRPSKOM JEZIKU

REZIME

Predmet rada predstavlja temporalna determinacija, tj. određivanje s obzirom na okolnost tipa vreme, supraordinirane predikacije rečeničnih kompleksa sa integrisanom vremenskom klauzom u savremenom švedskom i savremenom srpskom jeziku. U radu ispitujemo načine na koje supraordinirana predikacija datih kompleksa biva 1) interno temporalna determinisana, tj. određena s obzirom na okolnost tipa vreme u odnosu na predikaciju vremenske klauze kao referentnu tačku, te 2) eksterno temporalno determinisana, tj. određena s obzirom na okolnost tipa vreme u odnosu na trenutak govora kao referentnu tačku. U ispitivanju temporalne determinacije polazimo od tipa značenja, i u centru pažnje rada je semantička analiza. Analizi podvrgavamo švedske rečenične komplekse sa integrisanom vremenskom klauzom i njihove srpske prevodne ekvivalente, sa obuhvatnim ciljem da utvrdimo koji istovrsni odnosno različiti sintaksičko-semantički elementi (poput temporalnog veznika, tipova situacije te aspekatskog značenja predikacija, glagolskih vremena u predikacijama itd.) samostalno ili u sadejstvu igraju ulogu u internoj odnosno eksternoj temporalnoj determinaciji supraordinirane predikacije datih kompleksa. Utvrđujemo da u domenu obaju tipova temporalne determinacije švedski i srpski rečenični kompleksi s vremenskom klauzom pokazuju jedan broj razlika, ali i niz sličnosti, koje se u domenu eksterne temporalne determinacije prvenstveno ogledaju u centralnoj ulozi glagolskog vremena u supraordiniranoj predikaciji kao temporalnog determinatora za vremensku sferu, a u domenu interne temporalne determinacije u manifestovanju interne temporalne determinacije kao kompleksnog semantičkog sistema identične strukture u obama jezicima.

Ključne reči: švedski jezik, srpski jezik, sintaksa, vremenska klauza, temporalna determinacija, interna temporalna determinacija, eksterna temporalna determinacija

Naučna oblast: lingvistika

Uža naučna oblast: skandinavistika, sintaksa

UDK: 811.113.6'367.335.2:811.163.41'367.335.2(043.3)

TEMPORAL DETERMINATION IN COMPLEX SENTENCES WITH A TEMPORAL CLAUSE IN SWEDISH AND SERBIAN

SUMMARY

The subject of this thesis is temporal determination, i.e. the specification in terms of time, of the main clause predication in complex sentences with an integrated temporal clause in contemporary Swedish and Serbian. The thesis investigates the ways in which the main clause predication of these complex sentences is temporally determined 1) internally, through its relation to the temporal clause predication as a reference point, as well as 2) externally, through its relation to the speech time as a reference point. This investigation of the temporal determination is based on the type of meaning, and the focus of the work lies in semantic analysis. Swedish complex sentences with an integrated temporal clause and their Serbian translation equivalents are analyzed in order to establish which similar and different syntactic-semantic elements (such as temporal conjunction, type of situation and aspectual meaning of the predications, tense in the predications etc.), separately or jointly, play a part in the internal and the external temporal determination of the main clause predication of these complex sentences. It is established that the analysed Swedish and Serbian complex sentences exhibit certain differences but also a significant number of similarities in the domain of both of the types of temporal determination – in the domain of external temporal determination these similarities are primarily reflected in the central role of tense in the main clause predication as a temporal determiner for the time sphere, while in the domain of internal temporal determination they primarily lie in the fact that the internal temporal determination in both of the languages manifests itself as an identically structured complex semantic system.

Key words: Swedish, Serbian, syntax, temporal clause, temporal determination, internal temporal determination, external temporal determination

Scientific field: Linguistics

Subfield: Scandinavian studies, Syntax

UDC: 811.113.6'367.335.2:811.163.41'367.335.2(043.3)

ВРЕМЕННАЯ ДЕТЕРМИНАЦИЯ В СЛОЖНОПОДЧИНЕННЫХ ПРЕДЛОЖЕНИЯХ С ПРИДАТОЧНЫМИ ПРЕДЛОЖЕНИЯМИ ВРЕМЕНИ В ШВЕДСКОМ И СЕРБСКОМ ЯЗЫКАХ

РЕЗЮМЕ

В настоящей работе рассматривается временная детерминация, то есть определение управляющего предиката с точки зрения времени в сложноподчиненных предложениях с придаточными предложениями времени в современном шведском и современном сербском языках. В работе исследуются способы, на основании которых управляющий предикат в указанных сложноподчиненных предложениях имеет: 1) внутреннюю временную детерминацию, то есть определяется с точки зрения времени на основании предиката придаточного предложения времени в качестве определяющей характеристики, или 2) внешнюю временную детерминацию, то есть определяется с точки зрения времени на основании момента высказывания в качестве определяющей характеристики. При исследовании временной детерминации исходим от типа значения и в центр настоящей работы ставим семантический анализ. Подвергаем анализу шведские сложноподчиненные предложения с придаточными предложениями времени и их аналоги в переводе на сербский язык, с целью определить, какие из аналогичных, то есть отличающихся синтаксическо- семантических элементов (как например: временной союз, тип ситуации и глагольный вид в предикатах, грамматическое время в предикатах и т.д.) самостоятельно или в сочетании влияют на внутреннюю, то есть внешнюю временную детерминацию управляющих предикатов указанных сложноподчиненных предложений. Приходим к выводу, что в случае обоих видов временной детерминации, в шведских и сербских сложноподчиненных предложениях с придаточными предложениями времени проявляется определенное количество отличий, но и ряд сходств, которые в отношении внешней временной детерминации в первую очередь отражаются в центральной роли грамматического времени в управляющем предикате, как решающего фактора определяющего временной план, а в отношении внутренней временной детерминации отражаются в проявлении внутренней временной детерминации как комплексной семантической системы идентичной структуры в обоих языках.

Ключевые слова: шведский язык, сербский язык, синтаксис, придаточное предложение времени, временная детерминация, внутренняя временная детерминация, внешняя временная детерминация

Научная область: лингвистика

Научная область в узком смысле: скандинавистика, синтаксис

УДК: 811.113.6'367.335.2:811.163.41'367.335.2(043.3)

SADRŽAJ

	UVOD	1
1.	PREDMET I CILJEVI RADA	1
2.	OPIS KORPUSA	2
3.	PREGLED LITERATURE	4
3.1.	Rečenični kompleksi sa vremenskom klauzom u literaturi o švedskom jeziku	4
3.2.	Rečenični kompleksi sa vremenskom klauzom u serbokroatističkoj literaturi	15
4.	OSNOVNI POJMOVI I TERMINI	29
4.1.	Temporalni veznici u švedskom jeziku i njihovi ekvivalenti u srpskom jeziku	29
4.2.	Glagolska vremena u švedskom jeziku i njihovi ekvivalenti u srpskom jeziku	34
4.3.	Tip situacije i aspekatsko značenje predikacija Skraćenice i simboli	38 41
	TEMPORALNA DETERMINACIJA	42
	I INTERNA TEMPORALNA DETERMINACIJA	45
1.	TEMPORALNA LOKALIZACIJA	50
1.1.	Temporalna lokalizacija tipa SIMULTANOST	50
1.1.1.	Linearno-linearna simultanost potpuna	53
1.1.1.1.	Kompleksi sa temporalnim veznicima MEDAN i UNDER DET (ATT) / DOK ₁	54
1.1.1.2.	Kompleksi sa temporalnim veznikom ALLTEFTERSOM / KAKO	60
1.1.1.3.	Kompleksi sa temporalnim veznicima SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT / DOK ₁ , KAD(A) i koreferentom <i>u isto vreme</i>	63
1.1.1.4.	Kompleksi sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ / KAD(A)	68
1.1.2.	Linearno-linearna simultanost delimična: kompleksi sa temporalnim veznicima MEDAN, UNDER DET (ATT), NÄR i DÅ / DOK ₁ , KAD(A)	74
1.1.3.	Linearno-punktualna simultanost: kompleksi sa temporalnim veznicima MEDAN, UNDER DET (ATT), SAMTIDIGT SOM, SAMTIDIGT MED ATT, NÄR i DÅ / DOK ₁ , KAD(A)	79
1.1.4.	Punktualno-punktualna simultanost: kompleksi sa temporalnim veznicima SAMTIDIGT SOM, SAMTIDIGT MED ATT, NÄR i DÅ / KAD(A)	89
1.2.	Temporalna lokalizacija tipa ANTERIORNOST	95
1.2.1.	Nespecificovana anteriornost	98
1.2.1.1.	Kompleksi sa temporalnim veznikom INNAN / PRE NEGO ŠTO	98

1.2.1.2.	Kompleksi sa temporalnim veznikom FÖRRÄN / PRE NEGO ŠTO	107
1.2.1.3.	Kompleksi sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ / KAD(A)	113
1.2.2.	Specifikovana anteriornost	119
1.2.2.1.	Kompleksi sa temporalnim veznikom INNAN / PRE NEGO ŠTO	119
1.2.2.2.	Kompleksi sa temporalnim veznikom FÖRRÄN / KAD(A)	122
1.2.2.3.	Kompleksi sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ / KAD(A)	127
1.3.	Temporalna lokalizacija tipa POSTERIORNOST	132
1.3.1.	Nespecificovana posteriornost	134
1.3.1.1.	Kompleksi sa temporalnim veznikom EFTER (DET) ATT / NAKON ŠTO	135
1.3.1.2.	Kompleksi sa temporalnim veznikom SEDAN ₁ / POŠTO	140
1.3.1.3.	Kompleksi sa leksikalizovanim spojem INTE FÖRRÄN / temporalnim veznikom KAD(A) i partikulom <i>tek</i>	149
1.3.1.4.	Kompleksi sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ / KAD(A)	153
1.3.2.	Specifikovana posteriornost	173
1.3.2.1.	Kompleksi sa temporalnim veznicima SÅ FORT (SOM), SÅ SNART (SOM) i JUST SOM / ČIM	173
1.3.2.2.	Kompleksi sa temporalnim veznikom EFTER (DET) ATT / NAKON ŠTO, POŠTO	180
1.3.2.3.	Kompleksi sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ / KAD(A)	185
2.	TEMPORALNA KVANTIFIKACIJA	191
2.1.	Temporalna kvantifikacija tipa DURATIVNOST	192
2.1.1.	Temporalna kvantifikacija tipa durativnost – longitudinalnost: kompleksi sa temporalnim veznikom SÅ LÄNGE (SOM) / DOK GOD, DOKLE GOD, DOK ₂	192
2.1.2.	Temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost	199
2.1.2.1.	Kompleksi sa temporalnim veznikom SEDAN ₂ / OTKAD(A), OTKAKO	200
2.1.2.2.	Kompleksi sa temporalnim veznikom ALLTSEDAN / OTKAD(A), OTKAKO i partikulom <i>još</i>	211
2.1.2.3.	Kompleksi sa temporalnim veznikom SÅ LÄNGE (SOM) / OTKAD(A), OTKAKO	217
2.1.3.	Temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost	221
2.1.3.1.	Kompleksi sa temporalnim veznicima TILLS i TILL DESS (ATT) / DOK ₂ , DOK GOD, DOKLE GOD	222
2.1.3.2.	Kompleksi sa temporalnim veznikom FÖRRÄN / DOK ₂ , DOK GOD, DOKLE GOD	231
2.1.4.	Kompleksi jednog specifičnog strukturnog modela	236

2.2.	Temporalna kvantifikacija tipa FREKVENCIJA	240
2.2.1.	Temporalna frekvencija tipa regularno ponavljanje: kompleksi sa temporalnim veznikom SÅ OFTA (SOM) / KAD(A) GOD odnosno drugim odgovarajućim sintaksičko-semantičkim elementom	241
2.2.2.	Temporalna frekvencija tipa povremeno ponavljanje: kompleksi sa odgovarajućim sintaksičko-semantičkim elementom	249
2.3.	Temporalna kvantifikacija tipa BRZINA: kompleksi sa temporalnim veznikom INNAN / DOK ₂	254
3.	INTERNA TEMPORALNA DETERMINACIJA U KOMPLEKSIMA S={SR+VR} ŠVEDSKOG I SRPSKOG JEZIKA – ZAKLJUČAK	259
	Dodatak 1: Interna temporalna determinacija u kompleksima S={SR+VR} švedskog i srpskog jezika – semantički tipovi	267
	Dodatak 2: Sistem temporalnih veznika u švedskom i srpskom jeziku i tipovi interne temporalne determinacije	268
	II EKSTERNA TEMPORALNA DETERMINACIJA	269
1.	VREMENSKA SFERA SADAŠNJOST	271
2.	VREMENSKA SFERA PROŠLOST	281
3.	VREMENSKA SFERA BUDUĆNOST	295
4.	EKSTERNA TEMPORALNA DETERMINACIJA U KOMPLEKSIMA S={SR+VR} ŠVEDSKOG I SRPSKOG JEZIKA – ZAKLJUČAK	306
	TEMPORALNA DETERMINACIJA U KOMPLEKSIMA ={SR+VR} ŠVEDSKOG I SRPSKOG JEZIKA – OPŠTI ZAKLJUČAK	308
	IZVORI	311
	LITERATURA	312

UVOD

1. PREDMET I CILJEVI RADA

Obuhvatni predmet rada predstavlja temporalna determinacija, tj. određivanje s obzirom na okolnost tipa vreme, supraordinirane predikacije rečeničnih kompleksa sa integrisanom vremenskom klauzom u savremenom švedskom i savremenom srpskom jeziku.

Težište rada predstavlja interna temporalna determinacija sentencijalnom formom, tj. određivanje supraordinirane predikacije s obzirom na okolnost tipa vreme koje se u okviru rečeničnih kompleksa sa integrisanom vremenskom klauzom (dalje: kompleksa (modela) $S=\{SR+VR\}$) savremenog švedskog i srpskog jezika ostvaruje posredstvom vremenske rečenice, čija predikacija predstavlja referentnu tačku u odnosu na koju se vreme supraordinirane predikacije određuje. U radu ispitujemo i eksternu temporalnu determinaciju, tj. određivanje supraordinirane predikacije rečeničnih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ u savremenom švedskom i srpskom jeziku s obzirom na okolnost tipa vreme u pogledu njenog odnosa prema trenutku govora kao referentnoj tački.

Obuhvatni cilj rada predstavlja identifikovanje sličnosti i razlika između kompleksa modela $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika u domenu interne i eksterne temporalne determinacije. Analizi stoga podvrgavamo komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ u švedskom jeziku i njihove prevodne ekvivalente u srpskom jeziku, sa ciljem da, u domenu interne temporalne determinacije: 1) identifikujemo i opišemo odlike sistema interne temporalne determinacije u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i srpskog jezika, 2) ispitamo i uporedimo tipove interne temporalne determinacije i njihove manifestacije u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog jezika, 3) identifikujemo i uporedimo sintaksičko-semantičke elemente kompleksa odgovorne za manifestovanje specifičnih tipova interne temporalne determinacije u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog jezika, te i da, u domenu eksterne temporalne determinacije: 1) ukažemo na vremenske glagolske oblike odgovorne za eksternu temporalnu determinaciju supraordinirane predikacije kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog jezika, 2) utvrdimo kombinatorne varijante glagolskih vremena u korelativnim predikacijama kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog jezika, te 3) ispitamo mogućnosti manifestovanja različitih tipova interne temporalne determinacije u različitim vremenskim sferama i kroz različite kombinacije glagolskih vremena u korelativnim predikacijama kompleksa $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i srpskog jezika.

2. OPIS KORPUSA

Okosnicu korpusa čini nešto više od 1100 primera rečeničnih kompleksa modela $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog jezika, kojima je obuhvaćen period od 1970-ih godina naovamo¹; primeri su ekscerpirani su iz četiri gramatike savremenog švedskog jezika, tri priručnika za učenje švedskog jezika, dva savremena švedska književna dela prevedena na srpski jezik, tri savremena švedska književna dela koja ne postoje u prevodu na srpski jezik, kao i iz odgovarajućih delova elektronskog korpusa švedskog jezika *KORP*.²

Prilikom prikupljanja građe vodili smo se idejom formiranja što obuhvatnijeg uzorka, te smo nastojali da u korpus uvrstimo primere ekscerpirane iz raznovrsnih dela što većeg broja autora. U korpus su tako uvršteni primeri iz triju antologija priča poteklih iz pera preko sedamdeset savremenih švedskih pisaca, zatim primeri koji pokrivaju širok raspon stilskih registara, a ekscerpirani iz novinskih članaka, blogova, beletristike i različitih tipova stručne literature zastupljenih u elektronskom korpusu švedskog jezika, kao i primeri ekscerpirani iz ukupno sedam gramatika i gramatičkih priručnika savremenog švedskog jezika, u kojima se registruju kako tipični, tako i oni manje frekventni primeri rečeničnih kompleksa kojima se u radu bavimo. Kako bi i prevodni ekvivalenti ekscerpiranih primera švedskih kompleksa predstavljali što raznovrsniji uzorak, birajući švedska književna dela koja postoje u prevodu na srpski jezik, odlučili smo se za dva romana u zajedničkom prevodu više prevodilaca. Naposletku, osim primera švedskih kompleksa modela $S=\{SR+VR\}$ ekscerpiranih iz različitih izvora te njihovih srpskih prevodnih ekvivalenata modela $S=\{SR+VR\}$, u korpus je uvršten i jedan manji broj odgovarajućih primera koje je zbog potreba rada bilo neophodno konstruisati; svi takvi primeri švedskih kompleksa konstruisani su uz detaljne pismene i usmene konsultacije sa izvornim govornicima švedskog jezika.

---

1 Dati period podrazumeva niz promena i pojava od uticaja na savremeni švedski jezik, počevši od donošenja *Smernica za zakone i druge akte (PM i lagar och andra författningar)* 1967. godine, koje se mogu posmatrati kao prve preporuke za upotrebu jasnog i razumljivog jezika administracije, preko pokretanja obrazovnog programa za jezičke savetnike na Stokholmskom univerzitetu 1978. godine, sve do masovne upotrebe kompjuterske tehnologije u različitim životnim sferama.

2 Orijentacije radi ovde iznosimo najosnovnije informacije o štampanim izvorima iz kojih je građa prikupljena. U pitanju su sledeća dela: (gramatike i gramatički priručnici švedskog jezika) *Nusvensk grammatik* (1986), *Swedish: A Comprehensive Grammar* (1994), *Svenska Akademiens grammatik* (1999), *Svenska Akademiens språklära* (2003), *Andra övningsboken i svensk grammatik* (1996), +46. *Del 2* (1997), *Plats, tid, form* (2001), (književna dela prevedena na srpski jezik) *En komikers uppväxt* Junasa Gardela (1992) i *Män som hatar kvinnor* Stiga Lašona (2005), (antologije koje nisu prevedene na srpski jezik) *Berättelser ur bakfickan* (1986), *Spegeln och andra nyskrivna noveller av svenskspråkiga kvinnliga författare* (1997) i *Noveller för Världens Barn* (2004). Detaljne bibliografske informacije o izvorima navodimo na kraju rada.

Budući da polaznu tačku analize koju u radu sprovodimo predstavljaju kompleksi modela $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika, građu smo organizovali tako da kod svih primera na prvom mestu bude predstavljen švedski kompleks, a potom i njegov srpski prevodni ekvivalent. Prevodni ekvivalenti švedskih kompleksa ekscerpirani iz gramatika i priručnika, elektronskog korpusa, te književnih dela kojih nema u prevodu na srpski jezik, navođeni su pritom u našem prevodu, dok su prevodni ekvivalenti švedskih kompleksa ekscerpiranih iz književnih dela prevedenih na srpski jezik navedeni u onom obliku u kome su oni dati u prevodima. U pojedinim slučajevima smo pak, uz primere kompleksa u švedskom jeziku i njihove uobličene srpske prevodne ekvivalente, u uglastoj zagradi navodili i one srpske komplekse koji predstavljaju doslovnije prevodne ekvivalente švedskih kompleksa, bez obzira na to da li su njihovi uobličeni srpski prevodni ekvivalenti dati u našem prevodu ili u prevodu drugih prevodilaca. Navođenju doslovnijih prevodnih ekvivalenta pribegavali smo onde gde u uobličenom prevodnom ekvivalentu nisu bili vidljivi svi ekvivalenti onih sintaksičko-semantičkih elementa izvornog švedskog kompleksa ključni za njegovu temporalnu strukturu.

Unutar ekscerpiranih kompleksa smo, takođe u uglastim zagrada, navodili one sintaksičko-semantičke elemente kompleksa koji su iz različitih razloga iz njih izostavljeni, a koji su pak neophodni za precizno tumačenje njihovih temporalnih struktura. Tako se u pojedinim primerima švedskih kompleksa u uglastim zagrada pojavljuju glagolski oblici *har* odnosno *hade*, koji, kao oblici pomoćnog glagola *att ha (imati)*, predstavljaju sastavni deo konstrukcija kojima se u švedskom jeziku izražavaju složena glagolska vremena perfekat odnosno pluskvamperfekat. Glagolski oblici *har* odnosno *hade* mogu pak biti izostavljeni iz onih švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ u kojima se data glagolska vremena javljaju u predikaciji vremenske rečenice, te predikacija vremenske rečenice takvih kompleksa biva reprezentovana supinom, tj. neličnim glagolskim oblikom, usled čega iz nje izostaje eksplicitna informacija o vremenu njenog događanja; kako bi pak informacija o vremenu događanja predikacije vremenske rečenice bila jasno uočljiva i u onim kompleksima iz kojih su glagolski oblici *har* i *hade* izostavljeni, date smo glagolske oblike u svim takvim kompleksima navodili, upućujući pak uglastim zagrada na to da su u pitanju sintaksičko-semantički elementi koji su, budući fakultativni, u ekscerpiranim švedskim primerima izostali. Isto tako, kako bi informacije o vremenu događanja predikacija švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ bile što jasnije predstavljene i u njihovim srpskim prevodnim ekvivalentima ekscerpiranim iz dela prevedenih sa švedskog na srpski jezik, u takvim smo srpskim kompleksima u uglastim zagrada navodili one

sintaksičko-semantičke elemente koji su nosioci datih informacija, a koji su, usled njihove fakultativnosti u srpskom jeziku, iz datih kompleksa izostavljeni; u srpskim prevodnim ekvivalentima datim u našem prevodu, takve sintaksičko-semantičke elemente navodili smo pak u oblim zagrada, upućujući time kako na njihovu ekvivalenciju sa odgovarajućim sintaksičko-semantičkim elementima švedskih kompleksa, tako i na njihovu fakultativnost u kompleksima srpskog jezika.

3. PREGLED LITERATURE

3.1. Rečenični kompleksi sa vremenskom klauzom u literaturi o švedskom jeziku

U literaturi koja se tiče savremenog švedskog jezika, rečenični kompleksi sa vremenskom klauzom dosad su retko predstavljali predmet detaljnijeg lingvističkog opisa i ispitivanja. U gramatikama i gramatičkim priručnicima savremenog švedskog jezika, obrada rečeničnih kompleksa sa vremenskom klauzom uobičajeno se tako svodi na popis jednog broja temporalnih veznika odnosno navođenje određenog broja primera datih kompleksa, mahom u cilju ilustriranja značenja pojedinih temporalnih veznika odnosno funkcije vremenskih klauza kao temporalnih adverbijala u kompleksu, dok se pak u domenu naučnih radova i studija, švedski rečenični kompleksi modela $S=\{SR+VR\}$ kao tema obrađuju tek u jednom manjem broju radova.

U gramatici *Swedish: A Comprehensive Grammar* (Holmes & Hinchliffe, 1994), u uvodnom delu odeljka o zavisnim veznicima švedskog jezika (str. 469) nabroja se tako sledećih trinaest temporalnih veznika: *då* (kada), *när* (kada), *tills* (dok), *förrän* (pre nego što)³, *innan* (pre nego što), *medan* (dok), *sedan* (nakon što/otkad), *alltsedan* (dosl. još otkad), *efter det att* (nakon što), *under det att* (dok), *i och med att* (dok), *så snart som* (čim), *så ofta som* (kad god), dok se pak u odeljku o temporalnim veznicima (str. 471–473) iznosi osvrt na značenja (u pojedinim slučajevima i upotrebe odnosno porekla) temporalnih veznika *när* (kada), *då* (kada), *sedan* (nakon što/otkad), *medan* (dok), *innan* (pre nego što), *förrän* (pre nego što), *tills* (dok) i *efter det att* (nakon što), ilustrovana odgovarajućim primerima rečeničnih kompleksa sa vremenskom klauzom, a na pojedine druge temporalne veznike, poput *under det att* (dok), *just som* (čim), *så snart som* (čim), *så länge som* (dok god/otkad), *så ofta som* (kad god), samo se skreće pažnja (str. 472

---

3 Srpski temporalni veznik *pre nego što* odražava prototipsko značenje švedskog temporalnog veznika *förrän*. Budući da će o datom (te i o drugim značenjima) švedskog temporalnog veznika *förrän* više reči biti kasnije u radu (v. odeljak 1.2.1.2.), ovde navodimo samo njegovo prototipsko značenje.

odn. 473). U odeljku ove gramatike posvećenom subordiniranim klauzama (str. 532–543) navodi se svega nekoliko primera kompleksa sa vremenskom klauzom, u cilju ilustrovanja njihove adverbijalne funkcije u rečeničnom kompleksu, odnosno u cilju ilustrovanja reda reči u švedskim rečeničnim kompleksima sa supraordiniranom klauzom.

U *Svenska Akademiens språklära* (Hultman, 2003), u odeljku o zavisnim veznicima navodi se sledećih šesnaest temporalnih veznika: *medan* (dok), *sedan* (nakon što/otkad), *alltsedan* (dosl. još otkad), *innan* (pre nego što), *förrän* (pre nego što), *tills* (dok), *allteftersom* (kako), *under det (att)* (dok), *från och med att* (dosl. od i sa tim što), *till dess (att)* (dok), *så länge (som)* (dok god/otkad), *så fort (som)* (čim), *rätt som* (čim), *vartefter (som)* (kako), *när i då* (kada), uz osvrt na njihovu strukturu (odeljak 9.5.1.5), dok se o vremenskoj klauzi govori u više odeljaka (9.1.4.2., 9.5.1.3., 20.1. i 20.3.2.3.), mahom pak iz perspektive zavisnih veznika koje ih uvode, odnosno iz perspektive njihove funkcije kao temporalnog adverbijala u rečeničnom kompleksu.

Temporalni veznici, vremenska klauza i kompleksi modela $S=\{SR+VR\}$ znatno detaljnije su obrađeni u *Svenska Akademiens grammatik* (Teleman, Hellberg, & Andersson, 1999), koja, budući četvorotomna gramatika, poklanja više prostora kompleksnim pojavama u sistemu švedskog jezika.

U drugom tomu ove gramatike, u odeljcima koji se bave značenjem i strukturom zavisnih veznika (odeljci 6–10), u obzir se tako uzimaju gotovo sve formalne i semantičke varijante temporalnih veznika švedskog jezika, te se, kao jednočlani temporalni veznici, izvajaju *medan*, *sedan*, *alltsedan*, *innan*, *förrän*, *tills*, *till*, *allteftersom* te *när i då*, kao višečlani temporalni veznici odnosno veznički izrazi *under det (att)*, *samtidigt med att*, *i det (att)*, *efter det (att)*, *från det (att)*, *till dess (att)*, *från och med (det) att*, *till och med (det) att*, *så länge (som)*, *så snart (som)*, *så fort (som)*, *så ofta (som)*, *rätt som*, *bäst (som)*, *efterhand som*, *vartefter (som)*, *samtidigt som*, *vid samma tidpunkt som*, *under samma tidrymd som*, *i samma ögonblick som*, a, uz napomenu da su u pitanju regionalne varijante, pominju se i veznici *mens*, *medans*, *undertiden*, *förns*, *före*, *genast (som)* i *direkt (som)*.⁴ U

---

4 Preglednosti teksta radi, srpske ekvivalente uz date švedske temporalne veznike navodimo ovde: *medan* (dok), *sedan* i *alltsedan* (dosl. još otkad), *innan* i *förrän* (pre nego što), *tills*, *till* (dok), *allteftersom* (kako), *när i då* (kada), *under det (att)* (dok), *samtidigt med att* (dosl. istovremeno s tim što), *i det (att)* (dok), *efter det (att)* (nakon što), *från det (att)* (dosl. od toga što), *till dess (att)* (dok), *från och med (det) att* (dosl. od i sa tim što), *till och med (det) att* (dosl. do i sa tim što), *så länge (som)* (dok god/otkad), *så snart (som)*, *så fort (som)*, *så ofta (som)*, *rätt som* i *bäst (som)* (čim), *efterhand som* i *vartefter (som)* (kako), *samtidigt som* (dosl. istovremeno kada), *vid samma tidpunkt som* (dosl. u istom momentu kada), *under samma tidrymd som* (dosl. u istom vremenskom periodu kada), *i samma ögonblick som* (dosl. u istom trenutku kada), *mens*, *medans* i *undertiden* (dok), *förns* i *före* (pre nego što), *genast (som)* i *direkt (som)* (čim).

Svenska Akademiens grammatik navodi se tako preko trideset veznika i vezničkih spojeva, uz pojedine napomene o njihovim značenjima i strukturi, te o njihovoj zastupljenosti u različitim geografskim odnosno stilskim varijantama savremenog švedskog jezika.

U četvrtom tomu ove gramatike, u odeljcima koji se tiču vremenskih klauza (odeljci 99–105), ukazuje se, između ostalog, na funkciju vremenskih klauza kao temporalnih odredbi, tj. kao klauza čiji predikat predstavlja referentnu tačku u odnosu na koju se predikacija supraordinirane klauze temporalno određuje (odeljak 99), skreće se pažnja na to da temporalni odnosi tipa „istovremeno sa“, „ranije od“ i „kasnije od“ predstavljaju osnovne temporalne međuodnose između predikacija vremenske i supraordinirane klauze uspostavljene posredstvom temporalnog veznika u kompleksima (odeljak 101), iznosi se sažet pregled odnosa između temporalnih veznika i tipa situacije koje predikacije u kompleksima iskazuju iz perspektive uslovljenosti puntualnosti odnosno durativnosti predikacija tipom temporalnog vezika (odeljak 102), te se skreće pažnja i na jedan poseban tip kompleksa sa vremenskom klauzom u kojima supraordinirana klauza nosi informaciju o protoku vremena (odeljak 105).

U četvrtom tomu gramatike, u odeljcima koji se tiču glagolskih vremena u zavisnosloženim rečenicama (odeljci 34–40), ukazuje se na to da je izbor glagolskih vremena u velikom broju datih rečeničnih kompleksa slobodan, kao i na to da se u jednom broju datih kompleksa pretpostavlja ili iskazuje simultanost odnosno sukcesivnost predikacija u kompleksu, što se odražava na izbor glagolskih vremena u kojima predikacije kompleksa bivaju iskazane.

Od temporalnih veznika zastupljenih u onim zavisnosloženim rečenicama s pretpostavljenom potpunom ili delimičnom simultanošću predikacija vremenske i supraordinirane klauze, izvajaju se temporalni veznici *medan* (dok) i *när* i *då* (kada) (odeljak 36), te se, kroz primere odgovarajućih kompleksa, iznosi pregled kombinacija glagolskih vremena u kojima predikacije kompleksa sa temporalnim veznicima *medan* (dok) odnosno *när* i *då* (kada) mogu biti iskazane, i skreće pažnja na uticaj glagolskih vremena na tumačenje temporalnog ustrojstva predikacija u kompleksu. Uz primere kompleksa s temporalnim veznikom *medan* (dok) navodi se i to da dati veznik prati predikacija neograničenog trajanja, te da predikacija vremenske rečenice pretpostavlja vremenski odsek s kojim koincidira (u vremenu ograničena odnosno neograničena) predikacija supraordinirane klauze. Isto tako, uz primere kompleksa s temporalnim veznicima *när* i *då* (kada) napominje se da dati temporalni veznici uobičajeno upućuju na simultanost, ali se i skreće pažnja na to da predikacija supraordinirane klauze kompleksa

s temporalnim veznicima *när* i *då*, posredstvom upotrebe različitih glagolskih vremena u predikacijama, može biti predstavljena i kao anteriorna i kao posteriorna u odnosu na predikaciju vremenske klauze.

Od temporalnih veznika zastupljenih u onim zavisnosloženim rečenicama u kojima predikacija supraordinirane klauze u vremenu sledi za predikacijom vremenske klauze izdvajaju se temporalni veznici *sedan* (otkad) i *alltsedan* (dosl. još otkad) odnosno *sedan* i *efter det att* (nakon što) (odeljak 37). Osim pregleda kombinacija glagolskih vremena u predikacijama datih rečeničnih kompleksa, u ovom odeljku iznosi se i napomena da se predikacija supraordinirane klauze kao posteriorna u odnosu na predikaciju vremenske klauze može predstaviti na dva načina – u kompleksima sa temporalnim veznicima *sedan* (otkad) i *alltsedan* (dosl. još otkad), kao predikacija koja traje od završetka predikacije vremenske klauze, te, u kompleksima sa temporalnim veznicima *sedan* i *efter det att* (nakon što), kao predikacija koja se dogodi u nekom trenutku ili periodu nakon završetka predikacije vremenske klauze. U ovom odeljku iznosi se i bitna napomena da predikacija supraordinirane klauze prvog tipa ovih kompleksa ne može biti iskazana ni u jednom glagolskom vremenu koje predikaciju smešta u vremensku sferu budućnost.

Naposletku, od temporalnih veznika zastupljenih u onim zavisnosloženim rečenicama u kojima predikacija supraordinirane klauze u vremenu prethodi predikaciji vremenske klauze izdvajaju se temporalni veznici *tills* i *till dess att* (dok) odnosno *innan* i *förrän* (pre nego što) (odeljak 38). Osim pregleda kombinacija glagolskih vremena u predikacijama datih rečeničnih kompleksa, u ovom odeljku iznosi se i napomena da se predikacija supraordinirane klauze kao anteriorna u odnosu na predikaciju vremenske klauze može predstaviti na dva načina – u kompleksima sa temporalnim veznicima *tills* i *till dess att* (dok), kao predikacija koja traje do početka predikacije vremenske klauze, te, u kompleksima sa temporalnim veznicima *innan* i *förrän* (pre nego što), kao u vremenu ograničena ili neograničena predikacija koja se dogodi u nekom trenutku ili periodu koji prethodi predikaciji vremenske klauze.

U *Svenska Akademinens grammatik* iznosi se, dakle, s jedne strane, iscrpan popis temporalnih veznika švedskog jezika te daje opis strukture i značenja jednog broja datih veznika, dok se, s druge strane, ukazuje i na uticaj temporalnog veznika, puntualnosti odnosno durativnosti predikacija kao i glagolskih vremena u predikacijama, na definisanje temporalnog odnosa između korelativnih predikacija švedskih kompleksa sa vremenskom klauzom. Opis temporalnih veznika i osvrt na pojedine sintaksičko-semantičke elemente kompleksa modela $S=\{SR+VR\}$ iznet u *Svenska Akademinens grammatik* nesporno

predstavlja izvor izuzetno korisnih informacija, naročito kada se u vidu ima to da u literaturi koja se bavi švedskim jezikom temporalna determinacija u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ još uvek predstavlja nedovoljno istraženu problematiku. Glavni nedostatak osvrta na temporalnu determinaciju u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ iznetog u *Svenska Akademiens grammatik* počiva pak, čini nam se, u njegovoj nedovoljnoj sistematičnosti, tj. u tome što se temporalna determinacija u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ mahom posmatra iz perspektive pojedinačnih sintaksičko-semantičkih elemenata kompleksa, a ne kao semantička kategorija koja je rezultat sadejstva datih sintaksičko-semantičkih elemenata.

Od naučnih radova koji se direktno ili indirektno dotiču problematike švedskih rečeničnih kompleksa sa vremenskom klauzom izdvajamo radove C. Viknera (1999, 2001), N. Zorikhine Nilsson (2009) i A. Barentsena (2012).

C. Vikner se u dva zasebna rada (Vikner, 1999, 2001) bavi jednim brojem temporalnih veznika skandinavskih jezika, ispitujući njihovu semantičku specifikovanost u pogledu iskazivanja singularnih odnosno habitualnih situacija.

Napominjući da većina temporalnih veznika poznaje mogućnost dvojake upotrebe – kao temporalnih veznika koji upućuju na jednu, sigularnu situaciju (“episodic use”) odnosno kao temporalnih veznika koji upućuju na habitualnu, karakterišuću ili generalizujuću situaciju (“habitual use”), te polazeći od razlika između danskih temporalnih veznika *da* i *når* (kada), od kojih prvi upućuje na sigularnu, a potonji na habitualnu situaciju, C. Vikner u prvom od datih dvaju radova (Vikner, 1999) ukazuje na neke od odlika švedskih temporalnih veznika *då* i *när* odnosno odgovarajućeg tipa švedskih zavisnosloženih rečenica sa temporalnom klauzom. Vikner ovde tako skreće pažnju na to da su švedski temporalni veznici *då* i *när* neutralni u pogledu iskazivanja sigularnosti odnosno habitualnosti (str. 2), te zapaža da švedski temporalni veznik *då* pokazuje jednu specifičnu osobenost koja se ogleda u njegovoj nekompatibilnosti sa budućim situacijama, tj. u nemogućnosti njegove upotrebe u kompleksima lokalizovanim u vremenskoj sferi budućnost.

U svom drugom radu (Vikner, 2001), u kome detaljnije ispituje danske vremenske rečenice s temporalnim veznicima *da* i *når* (kada), Vikner skreće pažnju na to da se parovi temporalnih veznika slični danskom paru *da* (“on the occasion when”) / *når* (“on occasions when”) mogu uočiti i u nemačkom (*als/wenn*) te u holandskom jeziku (*toen/als*), a da slična specijalizacija ne postoji u engleskom i švedskom jeziku, gde su *when* i *när*, kako se navodi: “neutral with respect to this distinction, i.e. they have both episodic and habitual

uses.”. Vikner stoga jezike poput engleskog, švedskog, francuskog, italijanskog itd., naziva “one-when languages” („jezici sa jednim *kada*“), a jezike poput danskog, nemačkog i holandskog “two-when languages” („jezici sa dva *kada*“), napominjući pritom da norveški jezik predstavlja “an intermediate position between the two possibilities” (Vikner, 2001: 2). Ispitujući sintaksičku i (naročito) semantičku strukturu danskih rečeničnih kompleksa sa temporalnim veznicima *da* i *når*, te zapažajući da vremenska klauza koju u danskom jeziku uvodi temporalni veznik *da* ima „definitivni“ karakter, tj. uvek opisuje specifičnu situaciju, odnosno da vremenska klauza koju u danskom jeziku uvodi temporalni veznik *når* ima „indefinitivni“ karakter, tj. ne može uputiti na specifičnu situaciju, Vikner (2001: 30) kao zaključak o razlikama između „jezika sa jednim *kada*“ i „jezika sa dva *kada*“ ističe sledeće: “The difference between one-when and two-when languages resembles the one involving definite and indefinite DPs. Languages like most modern Germanic and Romance languages have distinct definite and indefinite articles, but other languages such as Russian and Latin have no such articles, and therefore in many cases the distinction between definite and indefinite DPs remains non-overt in these languages. This does not mean that the referential and quantificational differences corresponding to definite and indefinite DPs do not exist in articleless languages. They are there, but they are not systematically marked morphologically in the DPs, they must be read off from contextual and other clues. I suppose that something similar must be the case with *when*-clauses in one-when languages. In Swedish and English the *da/når*-distinction must be read off by other means, e.g. by aspectual, contextual or common-sense information in the context.”. U zaključom delu ovog rada, Vikner tako još jednom skreće pažnju na neutralnost švedskih temporalnih veznika *då* i *när* u pogledu iskazivanja singularnosti odnosno habitualnosti, te ukazuje na ulogu sintaksičko-semantičkih elemenata kompleksa (poput npr. aspekatskog značenja predikacija) u tumačenju semantičkih odlika datih temporalnih veznika, čime zapravo skreće pažnju i na sadejstvo različitih sintaksičko-semantičkih elemenata kompleksa $S=\{SR+VR\}$ pri određivanju predikacije supraordinirane klauze kompleksa s obzirom na okolnost tipa vreme.

A. Barentsen (2012) u svom radu ispituje švedske temporalne veznike *tills* (*till dess* (*att*)), *innan* i *förrän* i njima odgovarajuće temporalne veznike u engleskom, holandskom, nemačkom, ruskom i poljskom jeziku, te iznosi niz zapažanja kako o semantičkim osobenostima ovih temporalnih veznika u datim jezicima, tako i o temporalnim odlikama zavisnosloženih rečenica čiji temporalnu klauzu dati temporalni veznici uvode.

Izdvojene temporalne veznike Barentsen posmatra kao glavna sredstva za eksplicitno izražavanje posteriornosti situacije iskazane zavisnom klauzom u odnosu na situaciju iskazanu predikacijom supraordinirane klauze⁵, i deli ih u dve grupe – T-veznike (po engleskom *till*, švedskom *tills* i holandskom *tot(dat)*) i B-veznike (po engleskom *before* i nemačkom *bevor*), a zatim, analizirajući njihovu zastupljenost u jezicima koje razmatra, uočava da su temporalni veznici za izražavanje posteriornosti najbrojniji u švedskom jeziku, te da u datoj grupi švedskih veznika, B-veznici predstavljaju dominantne temporalne veznike (str. 261).

Govoreći o glavnim karakteristikama i centralnim tipovima upotrebe T-veznika u razmatranim jezicima (str. 262–264), Barentsen ukazuje na to T-veznici ne samo da signalizuju temporalni međudnos posteriornosti između predikacija zavisnosloženih rečenica sa vremenskom klauzom, već i da oni nalažu da se predikacija supraordinirane rečenice posmatra kao predikacija s izvesnim trajanjem, tj. kao situacija koja se razvija ili postoji (barem) do situacione promene iskazane vremenskom klauzom. Osvrćući se na švedske rečenične komplekse sa T-veznicima *tills* i *till dess (att)*, Barentsen između ostalog ukazuje na to da činjenica da situacija iskazana predikacijom supraordinirane klauze traje do situacije iskazane predikacijom vremenske klauze u datim kompleksima može biti naglašena upotrebom priloga *ända*, *fram* (sve), te da takvi dodatni elementi uglavnom naglašavaju karakteristiku već sadržanu u značenju T-veznika, a da se njihovom upotrebom verovatno i dodatno ističe to da se situacija iskazana predikacijom supraordinirane klauze ne nastavlja nakon situacije iskazane predikacijom vremenske klauze.

Govoreći pak o prototipskim upotrebama B-veznika u razmatranim jezicima (str. 267–269), Barentsen napominje da, za razliku od T-veznika, B-veznici ne pretpostavljaju specifične (i različite) aspekatske odlike predikacija supraordinirane i vremenske klauze, ali da slučajeve gde predikacije obeju klauza iskazuju perfektivne situacije, i gde vremenski poredak između njih ima određenu važnost, treba smatrati prototipskim. Ispitujući potom švedske rečenične komplekse sa B-veznicima *innan* i *förrän*, Barentsen iznosi niz zapažanja o datim veznicima u različitim tipovima švedskih kompleksa sa vremenskom klauzom. On tako uočava npr. da u onim švedskim kompleksima s negiranom supraordiniranom predikacijom odnosno sa supraordiniranom predikacijom koju prati prilog *knappt* (tek) u kojima se ostvaruje tzv. brzo smenjivanje (“quick

---

5 Dati vremenski odnos između korelativnih predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$ mi označavamo kao odnos anteriornosti.

succession”) predikacija, *förrän*⁶ predstavlja dominantni temporalni veznik (str. 275), te da *förrän* predstavlja onaj temporalni veznik koji se u švedskim kompleksima najčešće javlja posle negirane supraordinirane predikacije (str. 279); s tim u vezi naglašavajući da u svom materijalu ne beleži nijedan primer sa negiranom supraordiniranom predikacijom i temporalnim veznikom *tills*, odnosno samo nekoliko primera s negiranom supraordiniranom predikacijom i temporalnim veznikom *innan*, Barentsen konstatuje da, pod pretpostavkom da švedski zaista ne dopušta T-veznik u kompleksima sa negiranom supraordiniranom predikacijom, to predstavlja karakteristiku po kojoj se švedski jezik jasno razlikuje od drugih razmatranih jezika.

U ovom radu Barentsen iznosi osvrt i na komplekse razmatranih jezika u kojima različiti kvantifikatori odmeravaju trajanje predikacije supraordinirane klauze (str. 271–273), kao i na komplekse u kojima se supraordiniranom rečenicom iskazuje protok vremena (str. 273–274). On pritom skreće pažnju na to da se u švedskim kompleksima prvog tipa mogu javiti i T-veznici i B-veznici, te da B-veznici u kompleksima datog tipa u svim razmatranim jezicima predstavljaju predominantne veznike, dok pak u vezi sa kompleksima drugog tipa ukazuje na tipičnu upotrebu B-veznika u njima u svim razmatranim jezicima (izuzev nemačkog), te na mogućnost upotrebe i T-veznika u švedskim kompleksima datog tipa.

Zaključujući svoje ispitivanje, Barentsen u vezi sa švedskim temporalnim veznicima *tills* i *till dess (att)* (kao T-veznicima) te temporalnim veznicima *innan* i *förrän* (kao B-veznicima) konstatuje da uočeni relativno niski udeo T-veznika u razmatranim švedskim rečeničnim kompleksima lako može biti objašnjen činjenicom da je upotreba veznika *tills* po svoj prilici blokirana odnosno ograničena u onim kompleksima u kojima se supraordiniranom rečenicom iskazuje protok vremena, a naročito u onim kompleksima u kojima je supraordinirana klauza negirana. Potonje komplekse Barentsen označava kao domen upotrebe gotovo isključivo „dopunskog“ temporalnog veznika *förrän* kao temporalnog veznika koji u brojnim slučajevima asocira na značenje „brzog smenjivanja“, te konstatuje da takvi slučajevi, prevazilazeći granice prototipskog B-domena, predstavljaju objašnjenje za znatno veću zastupljenost B-veznika u švedskom jeziku nego u ostalim razmatranim jezicima.

---

6 Švedski temporalni veznik *förrän*, i poljski temporalni veznik *aż*, Barentsen (2012: 261) označava kao „dopunske“ veznike (“supplementary” connectives), tj. kao veznike koji se susreću u onim slučajevima u kojima u drugim jezicima ne bi bio upotrebljen veznik koji signalizuje posteriornost.

N. Zorikhina Nilsson (Зорихина-Нильссон, 2009), istražujući kategoriju taksisa u švedskom jeziku, iznosi niz zapažanja o jednom broju švedskih temporalnih veznika i vezničkih spojeva, te o temporalnim međuodnosima između korelativnih predikacija švedskih kompleksa modela $S=\{SR+VR\}$. Zorikhina Nilsson ukazuje tako da se u savremenom švedskom jeziku taksisni odnosi anteriornosti, simultanosti i posteriornosti mogu iskazati (između ostalog) i pomoću polipredikativnih konstrukcija u kojima učestvuju finitni glagolski oblici, a kao osnovna sredstva izražavanja nevalentnog taksisa u švedskom jeziku ističe zavisnosložene rečenice s vremenskom klauzom (str. 376).

Govoreći o odnosima anteriornosti (*отношения ипрегшестивования*, str. 377–392), koji podrazumevaju prethođenje situacije R1 (iskazane zavisnom predikacijom) glavnoj situaciji R2⁷, Zorikhina Nilsson napominje da se dati vremenski odnosi u švedskom jeziku pre svega iskazuju u zavisnosloženim rečenicama s vremenskom klauzom, a uz pomoć nespecijalizovanih temporalnih veznika i veznika specijalizovanih za iskazivanje anteriornosti, te uz pomoć vremenskih glagolskih oblika i kategorija svršenosti/nesvršenosti (str. 377). Švedski temporalni veznik *när*, i njegov stilski obeleženi sinonim *då*, Zorikhina Nilsson označava kao univerzalne temporalne veznike, tj. kao veznike nespecijalizovanog vremenskog značenja, a kao temporalne veznike i vezničke spojeve specijalizovane za izražavanje anteriornosti izdvaja *efter det att* (nakon što), *sedan* (nakon što, otkad), *så fort (som)*, *så snart (som)*, *genast (som)*, *alltsedan*, *(ända) sedan* ((još) otkad), *(hela tiden) efter det att* ((sve vreme) nakon što), te *förrän* (pre nego što, dok ne) (str. 377, 378).

Analizirajući potom u zasebnim odeljcima švedske zavisnosložene rečenice s temporalnom klauzom sa taksisnim značenjem opšte anteriornosti (tj. komplekse s temporalnim veznicima *när*, *då*, *efter det att* i *sedan*), zatim sa značenjem distantne anteriornosti (komplekse s temporalnim veznikom *efter det att*), te sa značenjem kontaktne anteriornosti (komplekse s temporalnim veznicima i vezničkim spojevima *så fort (som)*, *så snart (som)*, *genast (som)*, *alltsedan*, *(ända) sedan*, *(hela tiden) efter det att*), Zorikhina Nilsson između ostalog iznosi niz komenatara i zapažanja u vezi sa a) značenjem i upotrebom pojedinih temporalnih veznika (tako npr. naglašava da temporalni veznici *när*, *då*, *efter det att* i *sedan* sami po sebi ne ukazuju na vremenski raspon između predikacija kompleksa (s. 379), da se temporalnim veznicima *så fort (som)*, *så snart (som)*, *genast (som)* ukazuje na odsustvo vremenskog intervala odnosno postojanje

---

7 Napominjemo da dati vremenski odnos između korelativnih predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$ mi označavamo kao odnos posteriornosti.

minimalnog vremenskog intervala između predikacija kompleksa (s. 383), da temporalni veznik *alltsedan* signalizuje da predikacija supraordinirane klauze počinje odmah po okončanju predikacije vremenske klauze, a da veznici *sedan* odnosno *efter det att*, u cilju signalizovanja takvog temporalnog odnosa, mogu uz sebe imati leksičke konkretizatore tipa *ända* odnosno *hela tiden att* (s. 385) itd.), zatim u vezi sa b) glagolskim vremenima u predikacijama, iznoseći, uz komentare o zastupljenosti različitih glagolskih vremena iz sve tri vremenske sfere u predikacijama datih kompleksa, i tabelarne prikaze najčešćih kombinacija glagolskih vremena koje se u datim kompleksima ostvaruju (str. 381, 387), te u vezi sa c) aspekatskim značenjem predikacija u pojedinim tipovima datih kompleksa (tako npr. napominje da se u kompleksima s temporalnim veznicima i vezničkim spojevima *alltsedan*, *(ända) sedan*, *(hela tiden) efter det att* predikacija supraordinirane klauze po pravilu izražava nesvršenim glagolom).

Govoreći o odnosima simultanosti (*отношения одновременности*, str. 392–412), Zorikhina Nilsson navodi da se taksisno značenje simultanosti u švedskim zavisnosloženim rečenicama s vremenskom klauzom može izraziti uz pomoć nespecijalizovanih temporalnih veznika poput *när* i *då* te uz pomoć veznika specijalizovanih za iskazivanje simultanosti, a zatim potonje temporalne veznike, na osnovu njihovih značenja, deli u tri grupe: na veznike sa značenjem opšte simultanosti – *medan*, *alltmedan* (*allt medan*), *under det att*, *så länge (som)*, *samtidigt som* (u vreme kad, dok), na veznike koji naglašavaju koincidiranje predikacija u jednom trenutku – *rätt som*, *just som*, *bäst (som)* ((baš) u tom trenutku kada), te na veznike koji označavaju simultanost procesa u odvijanju – *allt eftersom*, *efterhand som* (kako) (str. 392, 393).

Analizirajući potom u zasebnim odeljcima švedske zavisnosložene rečenice s temporalnom klauzom sa taksisnim značenjem potpune odnosno delimične simultanosti (str. 393–399 odnosno str. 402, 403 i 405, 406)), Zorikhina Nilsson iznosi detaljniji osvrt na: a) značenja i upotrebu navedenih švedskih temporalnih veznika (te tako npr. uz temporalni veznik *medan*, i njegov stilski obeleženi sinonim *under det att*, napominje njihovo obavezno kombinovanje sa durativnom predikacijom u vremenskoj klauzi (str. 394), temporalni veznik *så länge (som)*, doslovnog značenja „onoliko dugo koliko“, označava kao onaj temporalni veznik koji u švedskom jeziku signalizuje najstriktnije poklapanje konačnih vremenskih tačaka (s. 395), ukazuje na semantičku specifičnost veznika *samtidigt som* kao veznika koji iskazuje naglašenu simultanosti (s. 397), skreće pažnju na kauzalnu semantičku komponentu temporalnih veznika *allt eftersom* i *efterhand som* (s. 398), itd.), zatim b) iznosi tabelarni prikaz najčešćih kombinacija glagolskih

vremena u korelativnim predikacijama kompleksa s taksisnim značenjem simultanosti (str. 394), te c) ukazuje na aspekatske odlike predikacija različitih tipova datih kompleksa, napominjući, između ostalog, da se u kompleksima s taksisnim značenjem potpune simultanosti obe predikacije iskazuju imperfektivnim glagolima (str. 393), zatim da se u kompleksima sa taksisnim značenjem delimične simultanosti koja podrazumeva da se R2 (predikacija supraordinirane klauze) dešava na pozadini R1 (predikacije vremenske klauze), R1 po pravilu izražava imperfektivnim glagolom, a R2 obično perfektivnim ali neretko i imperfektivnim glagolom (str. 402), te da je u kompleksima sa taksisnim značenjem delimične simultanosti koja podrazumeva da se R1 (predikacije vremenske klauze) uključuje u period trajanja R2 (predikacije supraordinirane klauze), R1 izražena perfektivnim, a R2 imperfektivnim glagolom (str. 405).

Govoreći pak o odnosima posteriornosti (*отношения следования*, str. 412–430) kao taksisnim odnosima koji se manifestuju onim u švedskim zavisnosloženim rečenicama s vremenskom klauzom u kojima predikacija vremenske klauze R1 u vremenu sledi za predikacijom subordinirane klauze R2⁸, Zorikhina Nilsson ističe da se dati taksisni odnosi pre svega izražavaju uz pomoć temporalnih veznika *tills*, *till dess att* (dok), *innan*, *före det att* (pre nego što) i *förrän* (dosl. *ranije od*), specijalizovanih za izražavanje posteriornosti, te uz pomoć nespecijalizovanih vremenskih veznika *när* i *då* (kada), kao i uz pomoć vremenskog veznika *så länge* (*som*), koji može učestvovati u izražavanju kako simultanosti tako i posteriornosti. Zorikhina Nilsson napominje pritom da se uz pomoć temporalnih veznika *tills* i *till dess att* iskazuje posteriornost koja prekida glavnu situaciju, da temporalni veznici *innan* i *före det att* izražavaju posteriornost ako nisu praćeni vremenskim kvantifikatorima odnosno da u kombinaciji s različitim vremenskim kvantifikatorima mogu učestvovati u izražavanju kako distantne tako i kontaktne posteriornosti, te da kontaktna posteriornost može biti izražena i pomoću niza konstrukcija s temporalnim veznikom *förrän*, kao i uz pomoć veznika *tills*, *till dess att* (str. 413).

U odeljcima u kojima se bavi različitim taksisnim značenjima posteriornosti, Zorikhina Nilsson iznosi detaljniji osvrt na: a) značenja i upotrebu pobrojanih švedskih temporalnih veznika (te tako uz temporalne veznike *tills* i *till dess att* navodi da oni imaju opšte značenje isticanja krajnje granice (str. 414), uz temporalni veznik *så länge* (*som*) između ostalog ukazuje i na njegovu sinonimičnost s veznikom *tills* u konstrukcijama

---

8 Dati vremenski odnos između korelativnih predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$ mi označavamo kao odnos anteriornosti.

s određenim tipom posteriornosti (str. 418–420), uz temporalni veznik *förrän* iznosi napomenu o njegovoj upotrebi u kompleksima u kojima supraordinirana klauza sadrži negaciju ili priloge *knappt*, *knappast* (jedva, tek) te ukazuje na to da on po formi predstavlja veznik posteriornosti, ali da u odgovarajućem sintaksičko-semantičkom kontekstu može implicirati i odnos anteriornosti (str. 423–425)), zatim skreće pažnju i na b) upotrebu glagolskih vremena u predikacijama kompleksa u kojima se manifestuju različiti tipovi posteriornosti (tako npr. na str. 417 iznosi tabelarni prikaz najčešćih kombinacija glagolskih vremena u predikacijama kompleksa s temporalnim veznicima *tills* i *till dess att*) kao i na uticaj određenih glagolskih vremena na temporalno ustrojstvo predikacija u pojedinim kompleksima (npr. u kompleksima s temporalnim veznikom *förrän*, str. 423–425), a uz to posebnu pažnju pridaje i kompleksima s temporalnim veznicima *innan* i *före det att* odnosno *tills* i *till dess att*, u kojima se u supraordiniranoj klauzi iznosi informacija o vremenskom periodu koji prethodi situaciji R1 (str. 422, 423).

Sumirajući svoje ispitivanje taksisa u švedskom jeziku (str. 466), Zorikhina Nilsson kao jedan od zaključaka ističe to da zavisnosložene rečenice s vremenskom klauzom, s obzirom na njihovu frekventnost te na mogućnost izražavanja svih tipova taksisnih odnosa u njima, predstavljaju osnovna sredstva izražavanja nevalentnog taksisa u švedskom jeziku, te i to da švedski jezik raspolaže bogatim repertoarom specijalizovanih i nespecijalizovanih vremenskih veznika, koji u sadejstvu s vremenskim glagolskim oblicima i kategorijom svršenosti/nesvršenosti formiraju specifičan sistem taksisnih značenja u švedskom jeziku.

Zahvaljujući svom obimu i iscrpnosti, rad Zorikhine Nilsson predstavlja dragocen izvor informacija kako o temporalnim odlikama švedskih kompleksa modela $S=\{SR+VR\}$, tako i o nizu različitih sintaksičko-semantičkih elemenata kompleksa zahvaljujući čijem sadejstvu temporalne odlike kompleksa bivaju definisane.

3.2. Rečenični kompleksi sa vremenskom klauzom u serbokroatističkoj literaturi

Rečeničnim kompleksima s vremenskom klauzom se u serbokroatističkoj literaturi dosad poklanjala znatno veća pažnja nego što je to slučaj u literaturi o švedskom jeziku – kao centralni ili jedan od predmeta istraživanja, srpski rečenični kompleksi s vremenskom klauzom obrađuju se tako u većem broju naučnih radova, a kao tema obrađeni su i u jednoj monografskoj publikaciji.

Rečeničnim kompleksima s vremenskom klauzom odgovarajuća pažnja poklanja se i u gramatikama i gramatičkim priručnicima, srazmerna pak nameni i obimu date literature.⁹

Piper i Klajn (2005), u svojoj *Normativnoj gramatici srpskog jezika*, rečenice s vremenskom (temporalnom) klauzom definišu tako kao „zavisnosložene rečenice u čijem sastavu je klauza, koja znači vremensku lokalizaciju ili vremensku kvantifikaciju radnje ili stanja o kojem je reč u upravnom delu zavisnosložene rečenice“ (str. 506), kao veznike (i vezničke reči i izraze) izdvajaju *kad(a)*, *dok*, *dok (ne)*, *dok god*, *dokle god*, *dokle (ne)*, *kako*, *nakon što*, *neposredno pre nego što*, *od vremena kad(a)*, *od kad(a)*, *otkako*, *ponekad kad(a)*, *pošto*, *pre nego što*, *retko kad(a)*, *samo kad(a)*, *kad god*, *samo što*, *svaki put kad(a)*, *sve dok*, *tek kad(a)*, *tek što*, *uvek kad(a)*, *često kad(a)*, *čim*¹⁰, te napominju da osnovna gramatička sredstva za izražavanje temoralnog značenja u vremenskoj rečenici predstavljaju veznik u sastavu kaluze, kao i glagolsko vreme i glagolski vid u upravnom i zavisnom delu rečenice (str. 505–506). Vremenske zavisnosložene rečenice autori zatim po značenju svrstavaju u rečenice sa značenjem vremenske lokalizacije i rečenice sa značenjem vremenske kvantifikacije (uz napomenu da postoji i jedan broj prelaznih slučajeva) (str. 507), a potom, uz odgovarajuće primere datih rečenica, iznose objašnjenja tipova lokalizacije odnosno kvantifikacije vremenskom rečenicom (507–510).

Lokalizaciju vremenskom rečenicom autori označavaju kao unutrašnju lokalizaciju odnosno spoljašnju lokalizaciju. Unutrašnju lokalizaciju definišu kao lokalizaciju koja se ostvaruje „unutar vremenskog lokalizatora, i to sa značenjem istovremenosti – ili linearne (bilo potpune istovremenosti [...], bilo nepotpune istovremenosti [...]), ili punktualne istovremenosti [...]“ (str. 507), a zatim iznose osvrt na jedan broj vremenskih rečenica sa značenjem unutrašnje vremenske lokalizacije, označavajući ih pritom kao vremenske rečenice istovremenosti (simultanosti). Kao karakteristiku spoljašnje vremenske lokalizacije autori ističu to da je objekat lokalizacije izvan vremenskog lokalizatora, te navode da spoljašnja vremenska lokalizacija, „kao značenje neistovremenosti, u sistemu vremenskih rečenica obuhvata: rečenice sa značenjem anteriornosti, bilo sa značenjem

---

9 Skrećemo pažnju na to da ovde iznosimo pregled obrada problematike zavisnosložene rečenice s vremenskom klauzom iznetih u jednom broju najrecentnijih srpskih odnosno hrvatskih gramatika i gramatičkih priručnika; za detaljan osvrt na relevantnu srpskohrvatsku gramatičku literaturu iz perioda od 1899 do 1990. godine upućujemo na Antonić (2001: 14–26).

10 Kako će se videti kasnije u radu, mi jedan broj navedenih formi ne tretiramo kao zasebne temporalne veznike odn. vezničke izraze (primera radi, *ponekad*, *često*, *uvek* i sl. u formama poput *ponekad kad(a)*, *često kad(a)*, *uvek kad(a)* posmatramo kao zasebne leksičke jedinice koje signalizuju povremeno odnosno regularno ponavljanje).

anteriorne blizine lokalizatoru [...], bilo sa značenjem opšte anteriornosti [...], ili može biti posteriorna lokalizacija, bilo sa značenjem posteriorne blizine lokalizatoru [...], bilo sa značenjem opšte posteriornosti.“ (str. 508). Autori skreću potom pažnju na neke od karakteristika jednog broj rečenica pomenutih tipova, a zatim se osvrću i na rečenice koje nazivaju rečenicama sa značenjem ablativnosti odnosno adlativnosti, a koje „pokazuju da se ono što je označeno upravnim delom složene rečenice događa unutar perioda označenog vremenskom klauzom, od njegove početne tačke (ablativnost [...]), ili sve do završne tačke tog perioda (adlativnost [...]).

U vezi pak sa kvantifikacijom vremenskom rečenicom, autori navode da ona obuhvata značenje dužine trajanja, značenje učestalosti i značenje brzine, te da pored tih osnovnih značenja postoji i više posebnih odnosno prelaznih značenja. (str. 510)

Napominjemo naposletku da autori sva izneta objašnjenja ilustruju određenim brojem primera rečenica s temporalnim veznicima *kad(a)*, *dok*, *pre nego što*, *čim*, *tek što*, *pošto*, *otkad*, *otkako*, *dokle god*, *dogod*, uz koja daju i jedan broj komentara u vezi sa npr. korelativima koje pojedini tipovi datih rečenica mogu sadržati, zatim vremenskim glagolskim oblicima u predikatima upravnih i vremenskih klauza, te distribucijom upravne i vremenske klauze.

Silić i Pranjković (2005), u svojoj *Gramatici hrvatskoga jezika*, vremenskim rečenicama posvećuju zaseban odeljak (str. 336–339), koji započinju objašnjenjem da vremenska rečenica može označavati vreme podudarno s vremenom osnovne surečenice (istodobnost, simultanost), ili pak vreme koje nije podudarno s vremenom osnovne surečenice (neistodobnost, sukcesivnost). Autori potom navode da istodobnost može biti potpuna ili delimična, te da je onda kada zavisna surečenica određuje vreme koje prethodi vremenu surečenice, reč o prehodnosti (anteriornosti), odnosno da je onda kada zavisna surečenica određuje vreme koje sledi posle vremena surečenice, reč o poslevremenosti (posteriornosti). Navodeći jedan broj odgovarajućih primera kompleksa sa vremenskom rečenicom, autori zatim skreću pažnju na to da se u rečenicama sa značenjem potpune istodobnosti obično javlja veznik *dok* (tu zamenljiv najmanje obeleženim *kad*) a u službi predikata i osnovne i zavisne surečenice oblici nesvršenih glagola, te da se u rečenicama sa značenjem delimične istodobnosti u osnovnoj surečenici obično javljaju oblici nesvršenih glagola, a u zavisnoj obično oblici svršenih glagola. Autori takođe navode da se prethodnost (anteriornost) izražava veznicima *kad*, *dok*, *čim*, *pošto*, *nakon što*, *tek što*, *istom što*, *samo što*, *kako* (napominjući pritom da se veznicima *dok*, *čim*, *tek što*, *istom što*, *samo što*, *kako* označava vrsta prethodnosti koja podrazumeva neposredno prethođenje

radnje zavisne surećenice radnji osnovne surećenice), te da se značenje poslevremenosti (posteriornosti) izražava veznicima *prije nego (prije negoli)* i *prije nego što*.

Skrećući pažnju na to da vremenske rečenice, osim istodobnosti i neistodobnosti, mogu označiti i početak ili svršetak, odnosno granicu određenog vremenskog toka, autori se u zasebnom delu odeljka (str. 337–339) osvrću na tzv. terminativne (granične) vremenske rečenice. Kao najbrojnije od datih vremenskih rečenica autori izdvajaju rečenice s veznicima *otkad(a)* i *otkako*, tj. one rečenice koje obaveštavaju o tome da radnja zavisne surećenice počinje da se odvija istovremeno sa radnjom osnovne, napominjući pritom da se posebnost ovih kompleksa ogleda u tome što su radnje obeju surećenica vezana za prošlost, te da se zato u datim kompleksima ne mogu pojaviti oblici futura. Kao drugi tip terminativnih vremenskih rečenica autori izdvajaju rečenice s veznicima *dok* i *dokle*, kod kojih je u prvom planu završni deo određenog vremenskog odsečka, tj. u kojima se naglašava da radnja zavisne traje isto onoliko koliko i radnja osnovne surećenice, ili pak da radnja zavisne surećenice počinje da se odvija onda kada prestaje odvijanje radnje osnovne surećenice. Autori ovde posebnu pažnju posvećuju istinosnom modalitetu predikata surećenica datih kompleksa, iznoseći pritom napomene o uobičajenom/obaveznom (ne)ekspliciranju negacije u kompleksima datog tipa, te o aspekatskom značenju njihovih predikata. Autori zatim napominju da su rečenice s veznikom *dokad(a)* slične rečenicama s *dok* i *dokle*, zatim da se terminativnost u ovim rečenicama često posebno naglašava pojačajnom česticom „sve“, te da se date rečenice vrlo često habitualizuju, tj. dobijaju česticu *god*. Autori u nastavku odeljka iznose osvrt na sintaksičko-semantičke specifičnosti ovakvih rečeničnih kompleksa, a zatim napominju da se, osim terminativnih, mogu habitualizovati i drugi tipovi vremenskih rečenica. Zaključujući da se samo veznička sredstva *dok*, *kad* i *dokle* mogu habitualizovati, autori naposljetku ukazuju na aspekatska značenja predikata, te i na njihov uticaj na tumačenje vremenskih međuodnosa između predikata, u habitualnim vremenskim rečenicama s datim vezničkim sredstvima.

Simić i Jovanović (2002a, 2002b), u prvom delu svoje *Srpske sintakse* (2002a), bave se konstrukcijama s veznicima *kad(a)*, *dok* (i *dokle*), *pošto* i *čim*, sistematično analizirajući brojne odgovarajuće primere. Za veznik *kad(a)* autori ističu da „obeležava koincidenciju raznovrsnih činjenica u identičnom okruženju ili ambijentu, a prema vrsti činjenica određen je smer realizacije toga opšteg značenja“ (str. 1254), te napominju da dati veznik „može imati vremensko značenje, ali ne i da je isključivo vremenski veznik“ (str. 1255). Nakon analize niza odgovarajućih primera, autori zaključuju: „rečenica

uvodena relativizatorom 'kad/kada' funkcioniše kao vremenska adverbativna zavisna klauza tek kad je predmet njene signifikativne funkcije vreme, i kada su prilike povoljne da se ona shvati kao vremenski kvantifikator upravne konstrukcije. A ti su uslovi dvojaki: prvi je već pominjana kotemporarnost; a drugi – specifična koordinacija glagolskog vida upravnog i zavisnog glagola“ (str. 1259). U vezi sa veznikom *dok* autori ističu da on upućuje na koincidenciju dveju ili više činjenica, ali i to da „,dok“ tu koincidenciju obeležava uglavnom kao prisniji susret sadržaja nego 'kad'“ (str. 1310), a zatim, kroz analizu odgovarajućih konstrukcija, iznose niz zapažanja o aspekatskom značenju i glagolskim vremenima u predikatima upravne i zavisne klauze datih konstrukcija. Veznik *pošto* autori pak razmatraju u konstrukcijama kako s vremenskim tako i sa uzročno-posledičnim odnosima (str. 1317–1319), a kroz analizu konstrukcija sa veznikom *čim* (kao veznikom koji se javlja u konstrukcijama s događajima u tesnom vremenskom sledu), iznose osvrt na aspekatska značenja i glagolska vremena u njihovim predikatima, iznoseći pritom i napomene o razlikama između veznika *čim* i veznika *dok (ne)* odnosno *pošto*.

Simić i Jovanović se u drugom delu svoje studije (2002b), u odeljku o adverbativnim tipovima konstrukcija sa priglavljskim zavisnim rečenicama, vremenskim rečenicama bave iz perspektive linearne organizacije iskaznih formi čije su date rečenice delovi (str. 1375–1432). Autori ovde ističu pre svega to da se vremenske rečenice u ovom pogledu ponašaju netipično, budući da uočavaju da je u njihovoj opsežnoj građi broj zabeleženih slučajeva sa čisto postverbalnom pozicijom vremenske klauze srazmerno mali (str. 1375). Detaljno potom analizirajući niz primera iskaznih formi čije su vremenske rečenice delovi, autori uočavaju da je inverzija vremenske rečenice ne samo moguća i dostižna eksperimentom, već i da je u njihovoj građi mnogo češće beležena od konstrukcija sa očekivanim rasporedom klauza (str. 1392), te kao krajnji zaključak (str. 1431) ističu da su vremenske rečenice „relativno slobodne u linearnoj distribuciji, i da se tom slobodom često koriste da se nađu u inverziji, a retko da zauzmu mesto među delovima upravne rečenice“.

Od znatnog broja članaka na temu vremenske rečenice i njenih sintaksičko-semantičkih osobenosti¹¹ izdvajamo dva članka K. Milošević (1982a, 1982b) u

---

11 Različiti konstitutivni elementi odnosno sintaksičko-semantičke odlike srpskih rečeničnih kompleksa s vremenskom rečenicom tema su tako jednog broja radova I. Antičić, M. Kovačevića, S. Tanasića i dr. Antičić donosi npr. opis sistema temporalnih veznika u standardnom srpskom jeziku (Antičić, 1998), ispituje aspekatsko značenja predikacija sa faznim/modalnim glagolom na primeru rečenica s temporalnom klauzom (Antičić, 2000), te ukazuje na jedan broj modifikacija vremenskog odnosa u rečenici s temporalnom klauzom (Antičić, 2013), Kovačević u jednom broju svojih radova analizira, između ostalog, zavisnosložene vremenske rečenice s veznicima *kad* i *dok* i značenjem iznenadne preuranjenosti (Kovačević, 2004a), zatim zavisnosložene vremenske rečenice sa značenjem iznenadne preuranjenosti i vremenskim veznicima na

kojima se iznose prva sistematizovana ispitivanja temporalnih odlika srpskohrvatskih zavisnosloženih rečenica sa vremenskom klauzom.

K. Milošević, u prvom od datih dvaju radova (Milošević, 1982a), uvodi pojmovno-terminološku razliku između relativne hronologije, koja podrazumeva temporalni međuodnos situacija iskazanih temporalnom i supraordiniranom klauzom, i apsolutne hronologije, koja podrazumeva odnos datih situacija prema trenutku govora, te kao osnovnu jezičkosistemnu funkciju temporalne klauze ističe označavanje relativne hronologije: temporalna klauza hronološki determiniše supraordiniranu situaciju kao istovremenu (kontemporarnu) ili raznovremenu (sukcesivnu). Milošević kao konstitutivne činioce relativne hronologije ističe verbalni aspekt, vezničko sredstvo i vremenski glagolski oblik, napominjući da oni „deluju solidarno, i to po principu semantičke kompenzacije, što znači da pri kombinovanju ovih činilaca odgovarajuća semantička obilježnost jednog od njih dopušta (toleriše) unekoliko semantičku neutralnost druga dva.“ (str. 126). U fokus ispitivanja u ovom radu Milošević stavlja ulogu glagolskih oblika kao primarnih pokazatelja apsolutne hronologije, ispitujući njihovu distribuciju u klauzama kompleksa lokalizovanih u sve tri vremenske sfere, te ukazujući na dva bitna pravila – korelativne situacije kompleksa pripadaju istoj vremenskoj sferi, a apsolutnu hronologiju signalizuje prvenstveno glagolski oblik u supraordiniranoj klauzi. Ispitujući ulogu glagolskih oblika i u domenu relativne hronologije, Milošević zaključuje da se uloga vremenskih glagolskih oblika manifestuje na oba hronološka plana istovremeno, ističući da je pri označavanju apsolutne hronologije vremenski glagolski oblik glavno jezičko sredstvo, a da pri označavanju relativne hronologije njegova uloga nije na prvom mestu, budući da ispred njega stoje aspekt i vezničko sredstvo; Milošević zaključuje pak da, onda kada veznik i aspekt ne dijagnostikuju relativnu hronologiju, glagolski oblik može nastupati kao relevantno jezičko sredstvo i pri označavanju relativne hronologije, što se prvenstveno odnosi na pluskvamperfekat u slučajevima kada situacija u supraordiniranoj klauzi u vremenu prethodi situaciji u temporalnoj klauzi. Ističemo takođe da Milošević u

---

početku supraordinirane i temporalne klauze (Kovačević, 2009a), te zavisnosložene rečenice s vremenskom klauzom (uvedenom veznicima *pre nego što*, *kad* i *dok*) u značenju posteriornosti (Kovačević, 2010), dok Tanasić ispituje npr. sredstva kojima se temporalno determiniše radnja vremenske klauze (Tanasić, 2009), istražuje razlike između zavisnosloženih rečenica s veznikom *dok* kojima se iskazuje suprotno značenje i zavisnosloženih vremenskih rečenica s istim veznikom (Tanasić, 2011), te razlike između zavisnosloženih rečenica s veznikom *pošto* sa vremenskim i uzročnim značenjem (Tanasić, 2013) itd. Jedan broj rečeničnih kompleksa s vremenskom klauzom tema su i dvaju naših radova, u kojima se bavimo pitanjem simultanosti između punktualnih predikacija u kompleksima s temporalnim veznikom *kad(a)* (Babić, 2012) odnosno kontrastivnom analizom švedskih kompleksa sa temporalnim veznicima *medan* i *när* i srpskih kompleksa s temporalnim veznicima *dok* i *kad(a)* u kojima se manifestuje linearno-punktualna simultanost (Babić, 2014).

ovom radu, pored uloge vremenskog glagolskog oblika u apsolutnoj odnosno relativnoj hronologiji, ispituje delom i ulogu aspekta i vezničkog sredstva u relativnoj hronologiju, zaključujući da semantički obeleženo vezničko sredstvo predstavlja „*najeksplicitniji* znak relativne hronologije, a, u nekom smislu, i najjači – jer na njega ne utiču ostala dva sredstva“ (str. 136, istakla K.M.), te da glagolski aspekt, tj. aspekatsko značenje, predstavlja sredstvo „kome *najčešće pripada uloga diferenciranja relativne hronologije* – jer je frekvencija temporalnih klauza sa – u pogledu relativne hronologije neobilježenim – veznikom *kad najpretežnija*.“ (str. 136, istakla K.M.).

U drugom izdvojenom radu (Milošević, 1982b), K. Milošević iznosi detaljniju sistematizaciju temporalnih odnosa unutar zavisnosložene rečenice s temporalnom klauzom, a u fokus ispitivanja stavlja ulogu aspekatskog značenja predikacija u determinisanju datih temporalnih odnosa. Milošević ovde ukazuje na to da se temporalna determinacija u okviru modela relativne hronologije vrši pomoću dva logička postupka – pomoću identifikacije vremena, koja se ostvaruje kao lokaciona i kao orijentaciona, i pomoću kvantifikacije vremena, koja se otvaruje kao kvantifikacija vremenske lokacije (trajanja) i kvantifikacije vremenske orijetacije (razmaka, distance) – te osnovne vremenske relacije u kompleksima s temporalnom klauzom deli na primarne (proste) i sekundarne (izvedene). Kao primarne relacije Milošević označava relacije koje obuhvataju simultane i sukcesivne odnose, dok kao sekundarne označava one relacije za koje je karakteristično to da situacija iz temporalne klauze određuje granicu perioda u kome se ostvaruje situacija iz supraordinirane klauze. Identifikovane relacije Milošević sistematizuje još detaljnije, te ističe da simultani odnosi obuhvataju tri moguća relaciona modela: a) situacija iz supraordinirane klauze paralelna je sa situacijom iz temporalne klauze, b) situacija iz supraordinirane klauze predstavlja vremenski okvir za situaciju supraordinirane klauze, c) situacija iz supraordinirane klauze predstavlja vremenski okvir u koji se uključuje (zauzimajući jedan njegov deo) situacija iz temporalne klauze, zatim da sukcesivni odnosi podrazumevaju dva relaciona modela: a) situacija iz supraordinirane klauze kasnija je od situacije u temporalnoj klauzi, b) situacija iz supraordinirane klauze ranija je od situacije u temporalnoj klauze, te da sekundarne relacije podrazumevaju dva relaciona modela (sa zajedničkim semantičkim obeležjem limitativnosti): a) terminativnolimitativni, gde situacija iz temporalne klauze određuje desnu granicu perioda kome pripada situacija iz supraordinirane klauze i b) ingresivnolimitativni, gde situacija iz temporalne klauze određuje levu granicu perioda kome pripada situacija iz supraordinirane klauze, ističući

pritom da limitativni tipovi relativne hronologije sadrže dominantna relacionalna obeležja obaju osnovnih modela (primarnog i sekundarnog), te da se u njima hronološke relacije reflektuju i kao odnos prema granici (limitativna komponenta) i kao odnos prema periodu (lokaciona komponenta) (str. 54).

Milošević potom navodi da za jezičko predstavljanje kako semantičkih komponenti iz predočenog sistema, tako i njihovih aktuelnih kombinacija, odgovara pet jezičkih signala: vezničko sredstvo, aspekatsko značenje obaju korelativnih predikata, glagolski oblik, istinosni modalitet korelativnih klauza te razni leksički signali kvantifikacije, uz napomenu da prva tri sredstva deluju solidarno, i to na principu semantičke kompenzacije (str. 51). Pristupajući potom ispitivanju uloge aspekatskog značenja u predstavljanju relativne hronološke determinacije, Milošević polazi od napomene da je uloga glagolskog aspekta u relativnoj hronologiji presudna u slučajevima kada ostala sredstva (vezničko sredstvo, glagolski oblik) ne dijagnostikuju relativnu hronologiju, što su u minimalnom kontekstu slučajevi sa (u pogledu relativne temporalne hronologije neobebeženim) temporalnim veznikom *kad* i predikatima klauza iskazanim u glagolskim oblicima jednakog hronološkog značenja (s. 52). Ispitujući zatim aspekatska značenja korelativnih predikacija kompleksa različitih relacionih modela u kojima temporalnu klauzu uvode veznici *kada*, *dok*, *otkad*, *otkako*, pritom se osvrćući i na jedan broj kompleksa s temporalnim veznicima *nakon što* i *pre nego što*, Milošević potvrđuje svoju polaznu napomenu, te uočava da u kombinaciji sa vezničkim sredstvima koja su obeležena sukcesivnošću (*nakon što*, *pre nego što*) uticaj aspekatskog značenja na određivanje relativne hronologije znatno slabi (str. 61). Milošević se u ovom radu osvrće i na ulogu negacije te na ulogu jednog broja vidskih likova (tipova situacije) u relativnoj hronologiji, ističući, s jedne strane, kao opšte pravilo to da se u složenoj rečenici s temporalnom klauzom uvek radi o delimičnoj (parcijalnoj) negaciji, tj. o tome da se tvrđenje odnosno odricanje situacije u supraordiniranoj klauzi odnosi samo na vreme označeno temporalnom klauzom (str. 59), te da je, s druge strane, za vezu između aspekta i negacije najrelativnija činjenica da negacija ukida aspekatska ograničenja koja perfektivni aspekt u pogledu mogućnosti temporalne determinacije situacije u supraordiniranoj rečenici podrazumeva (str. 60), a zatim i, nakon analize odgovarajućih primera, sumirajući svoja zapažanja (str. 61) kroz zaključak da perfektivni glagoli u izvedenim, tj. limitativnim modelima, pod uticajem određenih vidskih likova odnosno prisustva negacije, mogu da se u označavanju temporalne determinacije ponašaju kao imperfektivni.

Srpski rečenični kompleksi sa vremenskom klauzom kao centralna odnosno jedna od tema obrađeni su i u monografskim publikacijama I. Antičić (2001) odnosno Lj. Popović (2012).

Lj. Popović (2012a), u svojoj studiji o taksisu i evidencijalnosti u srpskom odnosno ukrajinskom jeziku, ističe vremensku rečenicu kao sintaksički centar funkcionalno-semantičkog polja taksisa u srpskom jeziku, te, polazeći od tipova taksisnih odnosa koji se realizuju u različitim sintaksičkim konstrukcijama, obrađuje, između ostalog, i srpske vremenske rečenice s neprofilisanim (nespecijalizovanim) odnosno profilisanim (specijalizovanim) taksisnim veznicima *kad(a)*, *otkad(a)*, *od kad(a)*, *otkako*, *pošto*, *nakon što*, *čim*, *tek što*, *kako*, *samo što*, *dok*, *dokle (god)*, *pre nego što*, i (u savremenom jeziku u taksisnoj funkciji retkim veznicima) *tek*, *što*, *netom*, *istom*, *a*. Popović pritom pre svega skreće pažnju na aspekatska značenja glagola u predikatima upravnih i vremenskih klauza rečeničnih kompleksa sa datim veznicima, zatim na prototipične, tipične i ređe kombinacije glagolskih oblika u predikatima datih kompleksa, a potom i na različita leksička i gramatička sredstva kvantifikativne i orijentacione funkcije od važnosti za određivanje tipa taksisnog odnosa. Od brojnih opservacija i zaključaka koje Popović u datoj studiji iznosi, naročito ističemo njenu ishodišnu napomenu (str. 42) da „veznička sredstva i aspekatsko-vremenski glagolski oblici zajedno sa leksičkim i gramatičkim sredstvima kvantifikativne i orijentacione funkcije (temporalnim kvantifikatorima restriktivne prirode, temporalnim orijentirima i taksisnim specifikatorima) čine kompleks taksisnih pokazatelja, od kojih je svaki podjednako važan prilikom određivanja tipa taksisnog odnosa.“

I. Antičić (2001), u svojoj monografskoj publikaciji o vremenskoj rečenici u srpskom jeziku, iznosi dosad najpodrobnije istraživanje sintaksičko-semantičke strukture zavisnosložene rečenice s temporalnom klauzom. U centar pažnje svog rada Antičić stavlja semantičku analizu, te utvrđuje tipologiju relevantnih semantičkih obeležja, izdvaja semantičke tipove odnosno sintaksičke forme kao njihove nosioce, i identifikuje sintaksičko-semantičke elemente koji, pojedinačno ili u kombinacijama, predstavljaju nosioce datih semantičkih obeležja/tipova, poklanjajući pritom posebnu pažnju sintaksičkoj strukturi rečenice s temporalnom klauzom, semantičkim karakteristikama relativne temporalne determinacije subordiniranom klauzom (temporalnoj identifikaciji i temporalnoj kvantifikaciji), zatim apsolutnoj temporalnoj determinaciju rečenice s temporalnom klauzom, pitanju koreferencije i dvostruke odnosno višestruke temporalne determinacije, te pitanju sintaksičke funkcije i pozicije temporalne klauze.

Centralni deo rada Antonić posvećuje temporalnoj determinaciji, tj. određivanju rečenične predikacije (predikacije supraordinirane klauze zavisnosložene rečenice s temporalnom klauzom) s obzirom na okolnost tipa vreme. Antonić tako pre svega napominje da rečenična predikacija može biti temporalno determinisana na dva različita načina: 1) s obzirom na momenat govora odnosno 2) s obzirom na neku drugu referentnu tačku različitu od momenta govora, te kao tipove temporalne determinacije izdvaja 1) apsolutnu temporalnu determinaciju i 2) relativnu temporalnu determinaciju.

U delu rada o relativnoj temporalnoj determinaciji sentencijalnom formom (str. 52–202), Antonić ispituje sintaksičku strukturu rečenice s temporalnom klauzom (str. 55–84), te semantičke tipove relativne temporalne determinacije sentencijalnom formom (str. 88–202). Antonić pritom pre svega definiše temporalnu determinaciju sentencijalnom formom kao „određivanje rečenične predikacije ($S=\{V\}$) s obzirom na okolnost tipa vreme (njeno smeštanje u vremenu ili, pak, odmeravanje u vremenu) *klauzom* (Cl) koja je, u površinskoj strukturi, reprezentovana *predikacijom* (V_{Sub}) i odgovarajućim *veznikom* (Conj) kao integralnim delom njene sintaksičko-semantičke strukture, a praćena ekspliciranim ili impliciranim (u dubinskoj strukturi prisutnim) *koreferentom* (= sintaksičko-semantički nesamostalnom adverbijalnom [...] ili nominalnom [...] formom u funkciji deikse) – koji u odnosu na rečeničnu predikaciju funkcioniše zajedno sa klauzom iako formalno nije integrisan u njenu strukturu“ (str. 52, istakla I.A.), zatim definiše rečeničnu predikaciju kao determinativnu predikaciju, tj. kao predikaciju koja se određuje, a predikaciju vremenske klauze kao determinatornu, tj. kao predikaciju koja određuje, a potom kao dva osnovna gramatičko-semantička elementa relevantna za uspostavljanje temporalnog odnosa između dveju korelativnih predikacija izdvaja temporalni veznik i glagolski aspekt predikacija (str. 52–54).

Kao dva osnovna semantička tipa relativne temporalne determinacije, Antonić izdvaja 1) temporalnu identifikaciju, koja podrazumeva „*izdvajanje* odseka na vremenskoj osi, posredstvom druge, determinatorne predikacije, i *smeštanje* rečenične / determinativne predikacije u njegove okvire (interiorizacija), ili van njegovih okvira (eksteriorizacija)“ (str. 88, istakla I.A.), te 2) temporalnu kvantifikaciju, koja podrazumeva „u najširem smislu, *odmeravanje* rečenične predikacije u vremenu“ (str. 146, istakla I.A.).

U delu rada o temporalnoj identifikaciji (str. 88–146), Antonić utvrđuje da temporalna identifikacija sentencijalnom formom može biti: 1) temporalna identifikacija lokacionog tipa (specifikovana kao simultanost linearna potpuna, simultanost linearna delimična te simultanost punktualna), zatim 2) temporalna identifikacija lokaciono-

-orijentacionog tipa (specifikovana kao anteriornost koja prelazi u simultanost, anteriornost odnosno neposredna anteriornost, te posteriornost odnosno neposredna anteriornost), kao i 3) temporalna identifikacija orijentacionog tipa (specifikovana kao anteriornost odnosno neposredna anteriornost, te posteriornost odnosno neposredna anteriornost), a potom, polazeći od tipa značenja kao kriterijuma klasifikacije, analizira zavisnosložene rečenice s temporalnom klauzom u kojima se manifestuju svi utvrđeni tipovi temporalne identifikacije.

U delu rada o temporalnoj kvantifikaciji (str. 146–194), Antonić utvrđuje da se rečenična predikacija može temporalno kvantifikovati na tri različita načina, tj. 1) u pogledu dužine trajanja u vremenu, 2) u pogledu učestalosti pojavljivanja u vremenu, te 3) u pogledu brzine odvijanja u vremenu. Prvi tip temporalne kvantifikacije Antonić označava kao temporalnu kvantifikaciju u užem smislu, koja se ispoljava kao temporalna kvantifikacija linearnog tipa – longitudinalnost odnosno kao temporalna kvantifikacija punktualno-linearnog tipa, koja se pak realizuje kao ingresivnost odnosno terminativnost. Drugi tip temporalne kvantifikacije Antonić označava kao temporalnu frekvenciju, koja se ostvaruje kao povremeno ponavljanje odnosno regularno ponavljanje, dok u vezi sa trećim tipom temporalne kvantifikacije napominje da se značenje brzine odvijanja u vremenu manifestuje kao jedinstvena kategorija (bez posebnih potkategorija), ali sa mogućnošću razlikovanja u stepenu intenziteta. Polazeći od tipa značenja kao kriterijuma klasifikacije, Antonić zatim iznosi analizu zavisnosloženih rečenica s temporalnom klauzom u kojima se manifestuju svi utvrđeni tipovi temporalne kvantifikacije.

Primere kompleksa sa temporalnom klauzom koje podvrgava analizi Antonić klasifikuje (kako smo već napomenuli) prema tipu značenja, a zatim utvrđuje koji njihovi sintaksičko-semantički elementi, pojedinačno ili u sadejstvu, predstavljaju nosioce identifikovanih semantičkih tipova. Od datih sintaksičko-semantičkih elemenata Antonić pre svega skreće pažnju na temporalni veznik i aspekatsko značenje korelativnih predikacija analiziranih kompleksa, dosledno pritom ukazujući i na niz drugih sintaksičko-semantičkih elemenata kompleksa (poput prirode predikacija, glagolskih vremena u predikacijama, istinosnog modaliteta predikacija, različitih leksičkih sredstava itd.) onde gde se oni pokazuju kao faktori relevantni za specifikovanje temporalnog odnosa između korelativnih predikacija.

U iscrpnom zaključku o relativnoj temporalnoj determinaciji sentencijalnom formom (str. 194–198), Antonić navodi, između ostalog, da uspostavljeni sistem semantičkih obeležja u okviru značenja temporalnosti iskazanog subordiniranom klauzom

pokazuje da se radi o vrlo složenom semantičkom sistemu koji se realizuje zahvaljujući kombinovanju različitih sintaksičko-semantičkih elemenata koji tvore sintaksičko-semantičku strukturu rečenice, te da je svaki od uspostavljenih nizova semantičkih obeležja organizovan na identičnom principu, koji podrazumeva da se ide od najopštijeg kao najspecifičnijem semantičkom obeležju. AntoniĆ takođe zaključuje da: „[r]azličiti elementi neposrednog sintaksičko-semantičkog konteksta bivaju nosioci pojedinačnih semantičkih obeležja, a u pojedinim slučajevima određeno značenje biva realizovano tačno određenom kombinacijom više različitih sintaksičko semantičkih elemenata“ (str. 195), te tako (kao, po našem mišljenju, najrelevantniji obuhvatni zaključak o relativnoj temporalnoj determinaciji sentencijalnom formom) ističe (str. 197, 198) da su „za tip temporalnog značenja realizovanog subordiniranom klauzom odgovorni [...] samostalno, ili u različitim kombinacijama, sledeći sintaksičko-semantički elementi: (1) veznik, (2) glagolski aspekt subordinirane ili obe korelativne predikacije, (3) glagolsko vreme u rečeničnoj ili subordiniranoj predikaciji, (4) semantika (različitog tipa: npr. faznost, modalnost, implikacija imperfektivnosti, puntualnost/nepuntualnost) subordinirane predikacije, (5) odgovarajuće leksičko sredstvo, (6) specifično semantičko obeležje dinamičnost čiji nosilac može biti glagolsko vreme ili određena sintaksička konstrukcija, (7) negacija uz puntualnu predikaciju, (8) opšta priroda dve korelativne predikacije, (9) distribucija sintaksičko-semantičkih elemenata [...], (10) [širi jezički i nejezički] kontekst“. Uz zaključak o relativnoj temporalnoj determinaciji sentencijalnom formom AntoniĆ daje i dva tabelarna prikaza, u kojima iznosi sistematizovan osvrt na sistem semantičkih obeležja (str. 199) odnosno sistem značenja i sistem sintaksičkih formi (str. 200–202) u domenu relativne temporalne determinacije subordiniranom klauzom.

U delu rada o apsolutnoj temporalnoj determinaciji rečenice s temporalnom klauzom (str. 203–277), AntoniĆ ispituje mogućnosti kombinovanja svih triju vremenskih sfera i različitih tipova relacija koje se uspostavljaju između korelativnih predikacija u okviru temporalne identifikacije odnosno temporalne kvantifikacije, te razmatra kongruenciju glagolskih oblika u dvama korelativnim predikacijama rečenica s temporalnom klauzom, na početku ispitivanja kao osnovno pravilo ističući to da obe predikacije kompleksa pripadaju istoj vremenskoj sferi, te da glagolski oblik u predikaciji supraordinirane klauze po pravilu odgovara za tip vremenske sfere (str. 203, 204). Sumirajući sprovedeno ispitivanje (str. 269–273), AntoniĆ zaključuje, između ostalog, da princip kongruencije glagolskih oblika u dvama korelativnim predikacijama u rečeničnom kompleksu s temporalnom klauzom prvenstveno važi za vremensku sferu sadašnjost i vremensku sferu

budućnost, a da je praktično van snage za vremensku sferu prošlost, kao i to da ulogu temporalnog determinatora za vremensku sferu, koja po pravilu pripada glagolskom obliku u supraordiniranoj predikaciji, u određenim slučajevima može na sebe preuzeti i glagolski oblik u predikaciji temporalne klauze. Uz zaključak o apsolutnoj temporalnoj determinaciji rečenice s temporalnom klauzom Antić daje i dva tabelarna prikaza, u kojima iznosi sistematizovan osvrt na kongruenciju glagolskih oblika u dve korelativne predikacije s obzirom na apsolutnu i relativnu temporalnu determinaciju rečenične predikacije (str. 274–276) odnosno sistematizovan osvrt na mogućnosti iskazivanja relativne temporalne determinacije s obzirom na apsolutnu temporalnu determinaciju (str. 277).

Osim istraživanjem relativne temporalne determinacije sentencijalnom formom te apsolutne temporalne determinacije rečenice s temporalnom klauzom, Antić se u zasebnim delovima rada bavi i semantičkim obeležjem označenim kao „iznenadnost pojavljivanja u vremenu“ (str. 141–146), statusom negacije uz subordiniranu/determinatornu predikaciju (str. 170–181), temporalnom klauzom i pitanjem koreferencije (str. 278–331), distribucijom dve korelativne predikacije odnosno klauze (str. 332–343), te temporalnom klauzom u dijahronoj perspektivi (str. 360–363). Zaseban odeljak u radu Antić posvećuje i veznicima temporalnih klauza u standardnom srpskom jeziku (str. 344–356); u datom odeljku Antić izdvaja (u obzir uzevši sve formalne i semantičke varijante) šesnaest temporalnih veznika u savremenom srpskom jeziku: *kad(a)*, *od kad(a)*, *od vremena kad(a)*, *kad(a) god*, *uvek kad(a)*, *dok [dok₁]*, *dok (god) [dok₂]*, *dokle (god) [dokle₂]*, *pre nego što*, *pošto*, *nakon što*, *čim*, *tek što*, *samo što*, *kako*, *otkako*, i još sedam različitih formi pominjanih u starijim gramatikama i rečenicima: *tek*, *što*, *a*, *netom (što)*, *istom*, *da*, *gde* (i *dokle₁*), a zaključke analize sumira u tabelarnom prikazu (str. 357–359) temporalnih veznika, značenja iz domena relativne temporalne determinacije subordiniranom klauzom, te sintaksičkih formi u kojima se data značenja realizuju.

Monografija I. Antić o vremenskoj rečenici donosi tako dosad najiscrpnije i najsystematičnije istraživanje rečeničnih kompleksa sa vremenskom klauzom u srpskom jeziku, te predstavlja studiju na čije se opservacije i zaključke u ovom radu umnogome oslanjamo.

*

Iako se u radu bavimo istraživanjem temporalne determinacije u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika, smatramo uputnim da na kraju odeljka skrenemo pažnju i na jedan broj radova čija se istraživanja i zaključci neposredno ili posredno tiču temporalnih odlika zavisnosloženih rečenica s vremenskom

klauzom u savremenom engleskom jeziku, budući da dati radovi predstavljaju izvor brojnih opservacija od značaja kako za naše istraživanje, tako i za istraživanje temporalnosti kao semantičke kategorije uopšte.

Ukazujemo stoga na sledeće autore i njihove radove: Edgren (1971) ispituje različite odlike vremenskih rečenica (poput oblika veznika, prisustva modifikatora, odlika predikacija, intonacijskih odlika i sl.) koje utiču na njihovu komunikativnu funkciju, Engelberg (1999a, 1999b, 2000) ispituje ulogu punktualnosti/durativnosti glagola u sintaksičko-semantičkom strukturiranju rečenice, Johnston (1995) proučava ulogu aspekatskih distinkcija predikacija u interpretaciji rečeničnih konstrukcija sa *when*-klauzama i adverbima kvantifikacije, Glasbey (2004) ukazuje na ulogu tematske strukture događaja kao determinatora ponašanja temporalnog veznika *when*, Broccias (2006) ispituje načine na koje se simultanost između predikacije supraordinirane i subordinirane rečenice kodira u engleskim rečeničnim kompleksima sa *as*- i *while*-klauzama, Condoravdi (2008), Giannakidou (2002, 2003), Hitzeman (1991) i de Swart (1996) proučavaju *until*-adverbijale, a Beaver i Condoravdi (2003), Ogihara (1995) i Van Geenhoven (1999) klauze sa veznicima *before* and *after*.

Posebnu pažnju ovom prilikom skrećemo i na dve monografske publikacije R. Declercka (1997, 2006). Prva od datih publikacija (Declerck, 1997) predstavlja monografsku studiju na temu *when*-klauze i njene temporalne strukture, u kojoj Declerck kao glavni cilj istraživanja postavlja ispitivanje načina na koje se situacije u rečenicama sa supraordiniranom klauzom i *when*-klauzom lokalizuju u vremenu. U datoj studiji Declerck iznosi, između ostalog, tipologiju *when*-klauza, ispituje temporalni veznik *when* – definišući ga kao slobodni relativ u značenju “at a/the time at which”, te daje detaljnu analizu različitih sintaksičko-semantičkih elemenata (poput glagolskih vremena, teličnog i ateličnog Aktionsarta, homogenih i heterogenih vremenskih adverbijala itd.) koji određuju temporalnu interpretaciju adverbijalne *when*-klauze.

U drugoj monografskoj studiji (Declerck, 2006), posvećenoj gramatici sistema glagolskih vremena u engleskom jeziku, Declerck između ostalog iznosi detaljan prikaz glagolskih vremena i aspekta kao značenjskih kategorija iskazanih glagolskim oblicima, te sprovodi analizu engleskih adverbijalnih *when*-, *since*-, *before*-, *until*- i *after*-klauza, ukazujući, između ostalog, na kombinacije glagolskih vremena (apsolutnih i relativnih) u predikacijama kompleksa sa datim tipovima temporalnih klauza, te na njihov uticaj na semantičku interpretaciju kompleksa.

4. OSNOVNI POJMOVI I TERMINI

Budući da se analiza koju u radu sprovodimo umnogome tiče temporalnih veznika, tipa situacije odnosno aspekatskog značenja predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$ i glagolskih vremena u datim predikacijama, smatramo uputnim da u uvodnom delu rada iznesemo sažet osvrt na navedene sintaksičko-semantičke elemente kompleksa $S=\{SR+VR\}$.

4.1. Temporalni veznici u švedskom jeziku i njihovi ekvivalenti u srpskom jeziku

U sistemu zavisnih veznika savremenog švedskog jezika, temporalni veznici predstavljaju najbrojniju i najraznovrsniju grupu veznika. U *Svenska Akademiens grammatik* (Teleman et al., 1999), najrelevantnijoj gramatici savremenog švedskog jezika, registruje se tako preko trideset temporalnih veznika i vezničkih spojeva, zastupljenih u različitim varijantama i stilskim registrima savremenog švedskog jezika (v. Teleman et al., 1999a: 739–741).

Za naš rad relevantno je sledećih devetnaest temporalnih veznika švedskog jezika: NÄR, DÅ, MEDAN, UNDER DET ATT, ALLTEFTERSOM, SAMTIDIGT SOM, SAMTIDIGT MED ATT, INNAN, FÖRRÄN, EFTER (DET) ATT, SÅ FORT (SOM), SÅ SNART (SOM), JUST SOM, SÅ LÄNGE (SOM), SEDAN, ALLTSEDAN, TILLS, TILL DESS (ATT) i SÅ OFTA (SOM).

Prilikom selekcije datih devetnaest temporalnih veznika vodili smo se kriterijumom njihove zastupljenosti u standardnoj varijanti savremenog švedskog jezika, a pod temporalnim veznikom podrazumevali smo sve forme posredstvom kojih se vremenska rečenica integriše u rečenični kompleks, bez obzira na njihovu strukturnu složenost ili poreklo. Među izdvojenim veznicima našli su se tako i jednočlani (prosti) temporalni veznici, poput npr. NÄR, MEDAN, SEDAN, te i višečlani (složeni) temporalni veznici, poput UNDER DET (ATT), SAMTIDIGT SOM, EFTER (DET) ATT.¹²

Budući da svaki od temporalnih veznika odlikuje veći ili manji stepen semantičke specifikovanosti, zahvaljujući čemu oni u većem ili manjem stepenu specifikuju temporalni međuodnos korelativnih predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$, ovde iznosimo sažet osvrt

---

¹² Složeni temporalni veznici u švedskom jeziku po pravilu sadrže jedan od tzv. bazalnih zavisnih veznika *att* (*što, da*) i *som* (*kao, koliko i*), koji iz strukture gotovo svakog složenog veznika mogu pak biti izostavljeni. Napominjemo da date bazalne veznike zato oblim zagradama označavamo kao fakultativne elemente onih složenih švedskih temporalnih veznika iz čije strukture oni mogu biti izostavljeni.

na semantičke osobenosti izdvojenih švedskih temporalnih veznika, istovremeno ukazujući i na njima ekvivalentne temporalne veznike u srpskom jeziku.¹³

Temporalni veznik NÄR semantički je specifikovan samo u tom smislu da između korelativnih predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$ uspostavlja temporalni međuodnos iz domena temporalne lokalizacije (simultanost, anteriornost, posteriornost). Kako pak temporalni veznik NÄR ne nalaže da se između predikacija uspostavi i tačno određeni tip odnosno podtip temporalnog međuodnosa iz domena temporalne lokalizacije, on se uobičajeno označava kao semantički nespecificovan temporalni veznik. U sistemu srpskog jezika, date semantičke karakteristike odlikuju temporalni veznik KAD(A), te temporalni veznik KAD(A) predstavlja srpski ekvivalent švedskog temporalnog veznika NÄR.

Temporalni veznik DÅ semantički je specifikovan tako da između korelativnih predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$ uspostavlja temporalni međuodnos iz domena temporalne lokalizacije, ne specificujući pritom i tačno određeni tip odnosno podtip temporalnog međuodnosa iz datog domena. Temporalni veznik DÅ odlikuju, dakle, iste semantičke karakteristike kao i temporalni veznik NÄR, zbog čega se i on, uz temporalni veznik NÄR, uobičajeno označava kao semantički nespecificovan temporalni veznik. Temporalni veznik DÅ stilski je pak obeležen i upotrebljava se pretežno u pisanom jeziku, te je u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ ređe zastupljen od temporalnog veznika NÄR. Najbliži ekvivalent švedskog temporalnog veznika DÅ u sistemu temporalnih veznika srpskog jezika predstavlja temporalni veznik KAD(A).

Temporalni veznik MEDAN semantički je specifikovan tako da nalaže simultanost korelativnih predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$, podrazumevajući pritom da se trajanje predikacije vremenske rečenice kompleksa poima kao period, tj. da predikacija vremenske rečenice nosi semantičko obeležje (+)durativnost. U sistemu srpskog jezika, date semantičke karakteristike odlikuju temporalni veznik DOK (=DOK₁)¹⁴, te temporalni veznik DOK₁ predstavlja srpski ekvivalent švedskog temporalnog veznika MEDAN.

---

13 Napominjemo da će kasnije u radu, prilikom analize rečeničnih kompleksa $S=\{SR+VR\}$, o datim švedskim temporalnim veznicima biti više reči, te da u tabeli 31, u zaključnom delu rada o internoj temporalnoj determinaciji, donosimo sistematizovan pregled temporalnih veznika švedskog jezika i njima ekvivalentnih temporalnih veznika srpskog jezika. Napominjemo ovom prilikom i to da detaljan opis srpskih temporalnih veznika iznosi Antonić (1998; 2001: 344–359).

14 Srpski temporalni veznik DOK semantički je neizdiferenciran u tom smislu da može pokriti i polje temporalne lokalizacije i polje temporalne kvantifikacije. U radu smo zato usvojili uslovno obeležavanje datog veznika kao DOK₁, DOK₂ koje je predložila Antonić (2001: 349) – temporalni veznik DOK koji pokriva polje temporalne lokalizacije (tj. signalizuje simultanost korelativnih predikacija u vremenu) označavamo tako kao DOK₁, dok temporalni veznik DOK koji pokriva polje temporalne kvantifikacije (tj. signalizuje odmeravanje predikacije supraordinirane rečenice u vremenu) označavamo kao DOK₂.

Temporalni veznik UNDER DET (ATT), čije je doslovno značenje „tokom toga što“, semantički je specifikovan tako da nalaže simultanost korelativnih predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$, te da se trajanje predikacije vremenske rečenice kompleksa poima kao period, tj. da predikacija vremenske rečenice nosi semantičko obeležje (+) durativnost. Temporalni veznik UNDER DET (ATT) semantički je, dakle, specifikovan na isti način kao temporalni veznik MEDAN; temporalni veznik UNDER DET (ATT) stilski je pak obeležen i upotrebljava se pretežno u pisanom jeziku, te je u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ ređe zastupljen od temporalnog veznika MEDAN. Najbliži ekvivalent švedskog temporalnog veznika UNDER DET (ATT) u sistemu temporalnih veznika srpskog jezika predstavlja temporalni veznik DOK_1 .

Temporalni veznik ALLTEFTERSOM semantički je specifikovan tako da nalaže simultanost korelativnih predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$, nalažući pritom i da se trajanje obeju predikacija poima kao nezavršeni period, te da obe predikacije podrazumevaju promenu. U sistemu srpskog jezika, švedskom temporalnom vezniku ALLTEFTERSOM značenjski je najbliskiji temporalni veznik KAKO, koji u odgovarajućem sintaksičko-semantičkom okruženju može podrazumevati navedene semantičke karakteristike.

Temporalni veznici SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT predstavljaju leksikalizovani spoj priloga *samtidigt (istovremeno)* i bazalnih zavisnih veznika *som* odnosno *att*, te su semantički specifikovani tako da nalažu simultanost korelativnih predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$ u celini njihovih trajanja. Budući da u sistemu srpskog jezika nema temporalnih veznika identične leksičke semantike, ekvivalente švedskih temporalnih veznika SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT u srpskom jeziku predstavljaju temporalni veznici KAD(A) i DOK_1 , u rečeničnim konstrukcijama uobičajeno praćeni koreferentom tipa *u isto vreme*.

Temporalni veznik INNAN semantički je specifikovan tako da nalaže sukcesivnost korelativnih predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$, i to tako da predikacija supraordinirane klauze u vremenu prethodi predikaciji vremenske klauze; drugim rečima, temporalni veznik INNAN semantički je specifikovan tako da nalaže anteriornost predikacije supraordinirane rečenice u odnosu na predikaciju vremenske rečenice. U sistemu srpskog jezika, date semantičke karakteristike odlikuju temporalni veznik PRE NEGO ŠTO, te temporalni veznik PRE NEGO ŠTO predstavlja srpski ekvivalent švedskog temporalnog veznika INNAN.

Temporalni veznik FÖRRÄN predstavlja specifičan slučaj u sistemu temporalnih veznika švedskog jezika, budući da vremensku rečenicu u kompleks $S=\{SR+VR\}$

integriše pod uslovom da je predikacija supraordinirane rečenice koja u vremenu prethodi predikaciji vremenske rečenice označena bilo kao nerealizovana, bilo pak kao realizovana neposredno pre predikacije vremenske rečenice. U kompleksima sa temporalnim veznikom FÖRRÄN predikacija supraordinirane rečenice tipično je, dakle, anteriorna u odnosu na predikaciju vremenske rečenice, te temporalni veznik FÖRRÄN u svom prototipskom značenju signalizuje anteriornost. U sistemu srpskog jezika, dati vremenski međuodnos predikacija u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ tipično signalizuje temporalni veznik PRE NEGO ŠTO, te upravo dati srpski temporalni veznik predstavlja prototipski ekvivalent švedskog temporalnog veznika FÖRRÄN. U zavisnosti, međutim, od sintaksičko-semantičkih specifičnosti kompleksa $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom FÖRRÄN, između njihovih korelativnih predikacija mogu se ostvariti i drugačiji temporalni međuodnosi, te srpske ekvivalente švedskog temporalnog veznika FÖRRÄN, osim temporalnog veznika PRE NEGO ŠTO, mogu predstavljati i temporalni veznici DOK₂, DOK GOD, DOKLE GOD i KADA.

Temporalni veznik EFTER (DET) ATT semantički je specifikovan tako da nalaže sukcesivnost korelativnih predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$, i to tako da predikacija supraordinirane rečenice u vremenu sledi za predikacijom vremenske rečenice; drugim rečima, temporalni veznik EFTER (DET) ATT semantički je specifikovan tako da nalaže posteriornost predikacije supraordinirane rečenice u odnosu na predikaciju vremenske rečenice. Švedskom temporalnom vezniku EFTER (DET) ATT stoga je u sistemu srpskog jezika ekvivalentan temporalni veznik NAKON ŠTO, koga odlikuju istovetne semantičke karakteristike.

Temporalni veznici SÅ FORT (SOM) i SÅ SNART (SOM) semantički su specifikovani tako da nalažu sukcesivnost korelativnih predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$, i to tako da predikacija supraordinirane rečenice u vremenu sledi neposredno za predikacijom vremenske rečenice; temporalni veznici SÅ FORT (SOM) i SÅ SNART (SOM) semantički su, dakle, specifikovani tako da nalažu neposrednu (imedijatnu) posteriornost predikacije supraordinirane rečenice u odnosu na predikaciju vremenske rečenice kompleksa $S=\{SR+VR\}$, te njihov ekvivalent u srpskom jeziku predstavlja temporalni veznik ČIM. Srpski temporalni veznik ČIM može predstavljati i ekvivalent švedskog temporalnog veznika JUST SOM, koji, u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima su za to ispunjeni određeni sintaksičko-semantički uslovi, takođe može signalizovati neposrednu posteriornost predikacije supraordinirane rečenice u odnosu na predikaciju vremenske rečenice.

Temporalni veznik SÅ LÄNGE (SOM), čije je doslovno značenje „onoliko dugo koliko“, semantički je specifikovan tako da nalaže da se trajanje predikacije supraordinirane rečenice kompleksa $S=\{SR+VR\}$ poima kao simultano sa trajanjem predikacije vremenske rečenice, te kao aktuelno onoliko dugo koliko je aktuelno trajanje predikacije vremenske rečenice. Zahvaljujući datim semantičkim karakteristikama, temporalni veznik SÅ LÄNGE (SOM) može signalizovati da predikacija supraordinirane rečenice traje ili dokle god ili pak otkad traje predikacija vremenske rečenice. Švedskom temporalnom vezniku SÅ LÄNGE (SOM) ekvivalentne temporalne veznike u sistemu srpskog jezika mogu stoga predstavljati temporalni veznici DOK GOD, DOKLE GOD i DOK₂, te temporalni veznici OTKAD(A) i OTKAKO.

Temporalni veznik SEDAN označava se kao semantički nedovoljno izdiferenciran temporalni veznik, budući da on može pokriti i polje temporalne lokalizacije i polje temporalne kvantifikacije. Temporalni veznik SEDAN može, naime, signalizovati bilo da predikacija supraordinirane rečenice u vremenu sledi za predikacijom vremenske rečenice, bilo pak da se posredstvom vremenske rečenice odmerava početak trajanja predikacije supraordinirane rečenice odnosno vremenskog odseka koji datu predikaciju zaprema. Stoga se u sistemu temporalnih veznika švedskog jezika može govoriti o dva temporalna veznika SEDAN: SEDAN₁, koji pokriva polje temporalne lokalizacije i signalizuje posteriornost, te SEDAN₂, koji pokriva polje temporalne kvantifikacije i signalizuje ingresivnost. U skladu sa tim, ekvivalente švedskog temporalnog veznika SEDAN u srpskom jeziku mogu predstavljati kako temporalni veznici POŠTO (i NAKON ŠTO), tako i temporalni veznici OTKAD(A) i OTKAKO.

Temporalni veznik ALLTSEDAN, čije je doslovno značenje „još otkad“, semantički je specifikovan tako da signalizuje da se u kompleksu $S=\{SR+VR\}$ predikacijom vremenske rečenice odmerava početak trajanja predikacije supraordinirane rečenice kompleksa. Veznik ALLTSEDAN semantički je, dakle, specifikovan, na sličan način kao temporalni veznik SEDAN₂, ali je dati veznik i stilski obeležen te mahom zastupljen u pisanom jeziku, zbog čega je u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ zastupljen ređe nego temporalni veznik SEDAN₂. Budući da u sistemu srpskog jezika nema temporalnih veznika istovetne leksičke semantike, ekvivalente švedskog temporalnog veznika ALLTSEDAN u srpskom jeziku predstavljaju temporalni veznici OTKAD(A) i OTKAKO, u rečeničnim konstrukcijama uobičajeno praćeni partikulom *još*.

Temporalni veznici TILLS i TILL DESS (ATT) semantički su specifikovani tako da signalizuju da se u kompleksu $S=\{SR+VR\}$ posredstvom vremenske rečenice odmerava završetak trajanja SR-predikacije odnosno vremenskog odseka koji datu predikaciju

zaprema; drugim rečima, temporalni veznici TILLS i TILL DESS (ATT) semantički su specifikovani tako da signalizuju terminativnost. Veznik TILL DESS (ATT) stilski je pak obeležen i susreće se mahom u pisanom jeziku, te je u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ ređe zastupljen od temporalnog veznika TILLS. U sistemu srpskog jezika, švedskim temporalnim veznicima TILLS i TILL DESS (ATT) značenjski najbliskije veznike predstavljaju temporalni veznici DOK_1 , $DOK GOD$ i $DOKLE GOD$.

Temporalni veznik $SÅ OFTA$ (SOM), čije je doslovno značenje „onoliko često koliko“, semantički je specifikovan tako da signalizuje da se u kompleksu $S=\{SR+VR\}$ predikacija supraordinirane rečenice u vremenu realizuje odnosno aktualizuje onoliko često koliko i predikacija vremenske rečenice; temporalni veznik $SÅ OFTA$ (SOM) semantički je, dakle, specifikovan tako da signalizuje regularno ponavljanje predikacije supraordinirane rečenice uz predikaciju vremenske rečenice, te njegov ekvivalent u sistemu srpskog jezika predstavlja temporalni veznik $KAD(A) GOD$, koga odlikuju istovetne semantičke karakteristike.

Osvrt na temporalne veznike u švedskom jeziku i njima ekvivalentne temporalne veznike u srpskom jeziku zaključujemo naposljetku napomenom da predstojećoj analizi podvrgavamo komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog jezika u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika $NÄR$, $DÅ$, $MEDAN$, $UNDER DET ATT$, $ALLTEFTERSOM$, $SAMTIDIGT SOM$, $SAMTIDIGT MED ATT$, $INNAN$, $FÖRRÄN$, $EFTER (DET) ATT$, $SÅ FORT (SOM)$, $SÅ SNART (SOM)$, $JUST SOM$, $SÅ LÄNGE (SOM)$, $SEDAN$, $ALLTSEDAN$, $TILLS$, $TILL DESS (ATT)$ i $SÅ OFTA (SOM)$, te njima ekvivalentne komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ savremenog srpskog jezika u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika $KAD(A)$, DOK (DOK_1 i DOK_2), $KAKO$, $PRE NEGO ŠTO$, $NAKON ŠTO$, $POŠTO$, $ČIM$, $DOK GOD$, $DOKLE GOD$, $OTKAD(A)$, $OTKAKO$ i $KAD(A) GOD$.¹⁵

4.2. Glagolska vremena u švedskom jeziku i njihovi ekvivalenti u srpskom jeziku

Savremeni švedski jezika poznaje sledeća glagolska vremena: presens (prezent), preteritum (preterit), perfekt (perfekat), pluskvamperfekt (pluskvamperfekat), futurum

---

¹⁵ Kako se u radu temporalnom determinacijom u rečeničnim kompleksima modela $S=\{SR+VR\}$ bavimo kroz kontrastivnu analizu švedskih i srpskih kompleksa modela $S=\{SR+VR\}$, u fokusu ispitivanja su oni srpski kompleksi modela $S=\{SR+VR\}$ koji predstavljaju prevodne ekvivalente švedskih kompleksa sa vremenskom klauzom, što su, dakle, srpski kompleksi sa ovde navedenim temporalnim veznicima; napominjemo da ćemo se u radu pak osvrnuti i na pojedine srpske komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska klauza integrisana posredstvom jednog broja drugih temporalnih veznika.

(futura), futurum preteriti (preteritalni futur), futurum exactum (egzaktni futur) i futurum exactum preteriti (preteritalni egzaktni futur).

Za naš rad relevantno je pak sledećih sedam glagolskih vremena švedskog jezika:¹⁶

– *prezent* (švedski: *presens*) predstavlja prosto glagolsko vreme koje u svom osnovnom vremenskom značenju signalizuje da je jedna predikacija lokalizovana u vremenskoj sferi sadašnjost, tj. da ona u vremenu koincidira sa trenutkom govora: *Han pratar / läser / sover (nu). / On (sada) pričā / čita / spava.* Švedski prezent može imati kako indikativnu tako i relativnu upotrebu, a njemu ekvivalentno glagolsko vreme u sistemu srpskog jezika predstavlja *prezent*.

– *preterit* (švedski: *preteritum, preterit*) predstavlja prosto glagolsko vreme koje u svom osnovnom vremenskom značenju signalizuje da je jedna predikacija lokalizovana u vremenskoj sferi prošlost, tj. da ona u vremenu prethodi trenutku govora: *Han pratade / läste / sov. / On je pričao / čitao / spavao.* Švedski preterit može imati kako indikativnu tako i relativnu upotrebu, a u sistemu srpskog jezika njemu ekvivalentno glagolsko vreme predstavlja *perfekat*.

– *perfekat* (švedski: *perfekt, perfektum*) predstavlja složeno glagolsko vreme reprezentovano konstrukcijom *har+supin punoznačnog glagola*, koja predstavlja svezu između prezentskog oblika pomoćnog glagola *att ha (imati)* i supina (koji odgovara srpskom radnom glagolskom pridevu) punoznačnog glagola. Švedski perfekat predstavlja specifično glagolsko vreme koje, pod odgovarajućim sintaksičko-semantičkim uslovima, jednu predikaciju može lokalizovati u sve tri vremenske sfere, te biti upotrebljeno kako indikativno tako i relativno. Perfekat može tako signalizovati npr. da je jedna predikacija čiji je početak lokalizovan u prošlosti, aktuelna i u trenutku govora (*Han har bott i Stockholm i sju år nu. / Živi u Stokholmu već sedam godina.*), ili pak npr. da je rezultat jedne u prošlosti realizovane predikacije aktuelan u trenutku govora (*Han har rest till Stockholm. / Otputovao je u Stokholm.*); takođe, u zavisnosloženim rečenicama sa vremenskom klauzom, perfektom se može signalizovati npr. da u njemu iskazana predikacija po pravilu u vremenu prethodi drugoj predikaciji kompleksa (*Han tittar på TV först när han har gjort sina läxor. / On gleda TV tek kad završi domaći.*), ili pak da ona

---

16 Ovde iznosimo samo krajnje uopštene informacije o glagolskim vremenima u švedskom jeziku, nužne za potrebe rada. Za detaljniji opis glagolskih vremena u švedskom jeziku, v. Ekerot (1995), Hultman (2003), Jørgensen & Svensson (1986), Teleman et al. (1999b) (na švedskom jeziku), Dahl (1995), Holmes & Hinchliffe (1994, 1997) (na engleskom jeziku) i Zorikhina Nilsson (Зорихина-Нильссон, 2009) (na ruskom jeziku).

u vremenu prethodi onoj predikaciji čija realizacija predstoji u budućnosti (*Han ska titta på TV när han har gjort sina läxor. / Gledaće TV kad bude završio domaći.*).¹⁷

Budući da savremeni srpski jezik ne poznaje glagolsko vreme koje predikaciju može vremenski lokalizovati na identičan način kao švedski perfekt, njemu odgovarajuća značenja u srpskom jeziku prenose predikacije iskazane u različitim vremenskim glagolskim oblicima, tj. predikacije iskazane u prezentu, perfektu i futuru II.

– *pluskvamperfekat* (švedski: *pluskvamperfekt, pluskvamperfektum*) predstavlja složeno glagolsko vreme sa pretežnom relativnom upotrebom, a reprezentovano konstrukcijom *hade+supin punoznačnog glagola*, koja predstavlja svezu između preteritalnog oblika pomoćnog glagola *att ha (imati)* i supina punoznačnog glagola. U svom osnovnom vremenskom značenju, švedski pluskvamperfekat signalizuje da je jedna predikacija lokalizovana u vremenskoj sferi prošlost, u kojoj u vremenu prethodi određenoj referentnoj tački (koja može biti i druga predikacija), takođe lokalizovanoj u vremenskoj sferi prošlost (*När vi kom hade han redan gjort sina läxor. / Kad smo došli, on je već bio završio domaći.*), te mu u sistemu srpskog jezika ekvivalentno glagolsko vreme predstavlja *pluskvamperfekat*.

– *futur* (švedski: *futurum, futur*). U savremenom švedskom jeziku, lokalizovanje jedne predikacije u vremenskoj sferi budućnost uobičajeno se, u odgovarajućem sintaksičko-semantičkom okruženju, signalizuje upotrebom (futureskog) prezenta u predikaciji (*Han blir glad. / Obradovaće se*, tj. doslovno: *On postaje radostan.*). Da realizacija jedne predikacije u vremenu sledi za trenutkom govora može se pak signalizovati i konstrukcijom *ska(II) + infinitiv punoznačnog glagola*, koja predstavlja svezu između prezentskog oblika pomoćnog glagola *skola (hteti)*¹⁸ i infinitiva punoznačnog glagola, te konstrukcijom *kommer (att) + infinitiv punoznačnog glagola*, koja predstavlja svezu između prezentskog oblika (u datoj konstrukciji parcijalno desemantizovanog) glagola *komma (doći)* i infinitiva punoznačnog glagola (praćenog fakultativnom infinitivnom oznakom *att*). Date konstrukcije specifične su pak po tome što predikaciju ne određuju isključivo u temporalnom, već i u modalnom smislu – konstrukcijom *ska(II) + infinitiv*

---

17 Ovde ukazujemo na samo neka od značenja švedskog perfekta. Za detaljniji opis švedskog perfekta upućujemo na Ekerot (1995), Holmes & Hinchliffe (1994), Telemann et al. (1999b); sistematičan osvrt na značenja perfekta u nizu različitih evropskih jezika (uključujući tu i švedski i srpski jezik), iznosi Lindstedt (2000).

18 Švedski pomoćni glagol *skola* spada u modalno-temporalne glagole, te pored temporalnosti može signalizovati npr. i intencionalnost, obligatornost i sl. Napominjemo da švedskom glagolu *skola* stoga u srpskom jeziku mogu, osim pomenutog glagola *hteti*, biti ekvivalentni i glagoli poput *trebati, morati, smeti*.

punoznačnog glagola signalizuje se, naime, ne samo to da je jedna predikacija lokalizovana u vremenskoj sferi budućnost, već i to da ona podrazumeva (ne nužno isključivo agensov) plan, nameru ili odluku (*Han ska göra sina läxor. / On će uraditi domaći.*), dok se pak konstrukcijom *kommer (att) + infinitiv punoznačnog glagola* signalizuje prognoza, tj. pretpostavka o realizaciji jedne predikacije u budućnosti (*Han kommer att klara tentan. / On će položiti ispit.*).^{19 20}

Budući da sistem srpskog jezika ne poznaje vremenske glagolske oblike odnosno konstrukcije kojima bi jedna buduća predikacija na sličan gramatikalizovan način bila temporalno-modalno određena, između futura u glagolskom sistemu švedskog jezika i futura u glagolskom sistemu srpskog jezika postoji samo približna ekvivalencija. Futur I, kao glagolsko vreme koje u svom osnovnom značenju signalizuje da je jedna predikacija lokalizovana u vremenskoj sferi budućnost, predstavlja tako najbliži ekvivalent švedskih konstrukcija za izražavanje futura.

– *preteritalni futur* (švedski: *futurum preteriti*) predstavlja složeno glagolsko vreme reprezentovano konstrukcijom *skulle+infinitiv punoznačnog glagola*, koja predstavlja svezu između preteritalnog oblika pomoćnog glagola *skola (hteti)* i infinitiva punoznačnog glagola. Preteritalni futur predstavlja relativni glagolski oblik kojim se signalizuje da jedna predikacija, lokalizovana u vremenskoj sferi prošlost, u vremenu sledi za određenom referentnom tačkom (koja može biti i druga predikacija), takođe lokalizovanom u vremenskoj sferi prošlosti. Drugim rečima, preteritalnim futurom se jedna predikacija predstavlja kao anteriorna u odnosu na trenutak govora, dok se istovremeno u odnosu na neku drugu referentnu tačku, lokalizovanu u vremenskoj sferi prošlost, predstavlja kao posteriorna. (*Tre år senare skulle han skriva sin första bok. / Tri godine kasnije, on će napisati svoju prvu knjigu.*).

Budući da savremeni srpski jezik ne poznaje glagolsko vreme koje predikaciju može vremenski lokalizovati na istovetan način, najpribližniji ekvivalent švedskog preteritalnog futura u sistemu glagolskih vremena srpskog jezika predstavlja futur I, koji u odgovarajućem sintaksičko-semantičkom okruženju može imati i opisano, prenosno vremensko značenje.

---

19 Prilikom prevođenja predikacija iskazanih nekom od datih švedskih konstrukcija, ekvivalentna predikacija u srpskom jeziku može biti praćena određenim modifikatorom koji joj pripisuje odgovarajući element modalnosti; tako je npr. prevodni ekvivalent navedenog švedskog primera *Han kommer att klara tentan*, mogao biti i nešto doslovniji ekvivalent *Pretpostavljam da će on položiti ispit.*

20 Ovde smo izneli samo najopštije informacije o švedskim konstrukcijama za izražavanje budućnosti; za njihov detaljan opis, v. Hilpert (2006).

– *egzaktni futur*²¹ (švedski: *futurum exaktum*) predstavlja složeno glagolsko vreme reprezentovano svezom između prezentskog oblika glagola *komma* (*doći*) i perfekatskog infinitiva punoznačnog glagola (= *(att) ha + supin punoznačnog glagola*). Egzaktni futur predstavlja relativni glagolski oblik kojim se signalizuje da jedna predikacija, lokalizovana u vremenskoj sferi budućnost, u vremenu prethodi određenoj referentnoj tački (koja može biti i druga predikacija), takođe lokalizovanoj u vremenskoj sferi budućnost. Drugim rečima, egzaktnim futurom se jedna predikacija predstavlja kao posteriorna u odnosu na trenutak govora, dok se istovremeno u odnosu na neku drugu referentnu tačku, lokalizovanu u vremenskoj sferi budućnost, predstavlja kao anteriorna. (*Han kommer att ha gjort sin läxa innan vi kommer. / On će završiti domaći pre nego što mi dođemo.*)

Budući da u savremenom srpskom jeziku nema glagolskog vremena koje predikaciju vremenski lokalizuje na istovetan način, najpribližniji ekvivalent švedskog egzaktnog futura u sistemu glagolskih vremena srpskog jezika predstavlja futur I, koji u odgovarajućem sintaksičko-semantičkom okruženju može imati i opisano, prenosno vremensko značenje.

4.3. Tip situacije i aspekatsko značenje predikacija

Terminom *tip situacije* u radu označavamo sumu onih semantičkih odlika jedne predikacije koje se u najopštijem smislu odnose na njenu unutrašnju strukturu, na njeno trajanje u vremenu, te na ograničenost njenog trajanja u vremenu.²² Date odlike jedne predikacije označavamo semantičkim obeležjima (±)dinamičnost, (±)durativnost i (±)ograničenost.

---

21 Napominjemo da termin „egzaktni futur“ u radu koristimo da označimo švedsko glagolsko vreme *futurum exaktum*, te da dati termin stoga ne treba dovoditi u vezu s terminom „futura egzaktni“, kojim se u sistemu srpskog jezika ponekad označava futur II.

22 Termin *tip situacije* (te njemu ekvivalentni termini *Aktionsart*, *leksički aspekt*, *ontološki aspekt*) uobičajeno se koristi za označavanje tipova situacije inherentnih glagolskim leksemama (v. npr. Binnick, 2006). U švedskom jeziku, međutim, pod uticajem različitih sintaksičko-semantičkih elemenata klauze (poput glagolskih partikula, različitih tipova objekata ili adverbijala, glagolskog vremena u predikaciji itd.), tip situacije inherentan glagolskoj leksemi koja čini okosnicu njenog predikatskog konstituenta može biti preinačen u drugi i drugačiji tip situacije, iskazan tada predikacijom – tako npr. glagolske lekseme *dricka* (piti) i *hicka* (štucati) iskazuju tip situacije neograničeni proces, koji pak u odgovarajućim rečeničnim kontekstima poput *Han drack ur vinet* (*Popio je vino.*), odnosno *Han hickade till* (*Štucnuo je.*), biva preinačen u tip situacije ograničeni proces odnosno trenutni događaj, sada iskazan predikacijama čije su date glagolske lekseme okosnice. Kako je za naš rad relevantan tip situacije iskazan na sintaksičkom nivou strukture švedskog i srpskog jezika, naglašavamo da kategoriju *tip situacije* u radu posmatramo kao sintaksičko-semantičku kategoriju, te da pod terminom *tip situacije* razmatramo tipove situacija koje iskazuju predikacije supraordinirane i vremenske klauze kompleksa $S = \{SR + VR\}$ švedskog i srpskog jezika.

Semantičko obeležje ($\pm$)dinamičnost upućuje na unutrašnju strukturu jedne predikacije u tom smislu da signalizuje da jedna predikacija podrazumeva odnosno ne podrazumeva određeno dešavanje²³; predikacija koja je strukturirana tako da podrazumeva određeno dešavanje u vremenu, označava se tako kao (+)dinamična, dok se pak predikacija koja ne podrazumeva dešavanje, već samo trajanje u vremenu, označava kao (-)dinamična.

Semantičko obeležje ($\pm$)durativnost upućuje na trajanje jedne predikacije u vremenu, te se ona predikacija koja podrazumeva izvesno trajanje u vremenu označava kao (+)durativna, dok se predikacija koja se u celini realizuje u jednom trenutku, te je odlikuje odsustvo (jezički relevantnog) trajanja, označava kao (-)durativna.

Semantičko obeležje ($\pm$)ograničenost upućuje na ograničenost trajanja jedne predikacije u vremenu, te se ona predikacija koja podrazumeva eksplicitno iskazanu tačku završetka svog trajanja označava kao (+)ograničena, dok se pak ona predikacija koja ne podrazumeva eksplicitno iskazanu tačku završetka svog trajanja označava kao (-) ograničena.

U zavisnosti od toga da li ih odlikuje (+)dinamičnost odnosno (-)dinamičnost, (+)durativnost odnosno (-)durativnost, te (+)ograničenost odnosno (-)ograničenost, predikacije iskazuju jedan od četiri tipa situacije, koje ovde označavamo kao *stanje*, *neograničeni proces*, *ograničeni proces* i *trenutni događaj*.²⁴

Tip situacije *stanje* iskazuju tako predikacije koje podrazumevaju eksplicitno neograničeno i nepromenljivo trajanje u vremenu (poput predikacije u rečenici *Han bor i Stockholm. / On živi u Stokholmu.*), tj. predikacije koje nose semantička obeležja (-) dinamičnost, (+)durativnost i (-)ograničenost.

---

23 Predikacije mogu biti strukturirane na različite načine, te strukturu jedne predikacije može činiti npr. jedan homogeni segment koji ne podrazumeva dešavanje (kakav je slučaj s predikacijom rečenice *Sunce sadrži helijum.*), više homogenih segmenata koji podrazumevaju dešavanje koje ne vodi do određenog rezultata tj. promene (poput npr. predikacije u rečenici *Arterije pulsiraju.*), više heterogenih segmenata koji podrazumevaju dešavanje koje vodi do određenog rezultata tj. promene (poput predikacije u rečenici *Oni grade kuću.*) itd. Za potrebe rada opis unutrašnje strukture predikacija umnogome pak pojednostavljujemo, fokusirajući se samo na to da li jedna predikacija strukturirana tako da podrazumeva odnosno ne podrazumeva neko dešavanje.

24 Tipovi situacije koje u radu označavamo kao *stanje*, *neograničeni proces*, *ograničeni proces* i *trenutni događaj*, u lingvističkim istraživanjima uobičajeno se označavaju terminima *states* (stanja), *activities* (aktivnosti), *accomplishments* (ostvarenja) i *achievements* (dostignuća) (v. npr. Binnick, 2006; Declerck, 2007; Novakov, 2005). Termini *states*, *activities*, *accomplishments* i *achievements* neretko se, međutim, upotrebljavaju u cilju označavanja tipova situacije inherentnih glagolskoj leksemi (manifestovanih, dakle, na leksičkom nivou strukture jednog jezika), te u radu umesto njih koristimo srpske prevodne ekvivalente termina *states*, *unbounded processes*, *bounded processes* i *punctual events* koje je predložio švedski lingvista C. Platzack (1979), a kojima on označava tipove situacija iskazane na sintaksičkom nivou jezičke strukture (za detaljna objašnjenja datih tipova situacija, v. Platzack, 1979: 67–117).

Tip situacije *neograničeni proces* iskazuju predikacije koje podrazumevaju dešavanje eksplicitno neograničenog trajanja u vremenu (poput predikacije u rečenici *Han skriver en bok om Stockholm. / On piše knjigu o Stokholmu.*), tj. predikacije čija su semantička obeležja (+)dinamičnost, (+)durativnost i (-)ograničenost.

Tip situacije *ograničeni proces* iskazuju predikacije koje podrazumevaju dešavanje eksplicitno ograničenog trajanja u vremenu (poput predikacije u rečenici *Han skrev färdigt sin bok om Stockholm. / On je napisao svoju knjigu o Stokholmu.*), tj. predikacije čija su semantička obeležja (+)dinamičnost, (+)durativnost i (+)ograničenost.

Naposletku, tip situacije *trenutni događaj* iskazuju one predikacije koje podrazumevaju dešavanje koje se u celini realizuje u jednom trenutku (poput predikacije u rečenici *Han föddes i Stockholm. / Rodio se u Stokholmu.*), tj. predikacije čija su semantička obeležja (+)dinamičnost, (-)durativnost i (+)ograničenost.

Budući da predikacije iskazuju određeni tip situacije, one se, posredstvom u njima sadržane informacije o ograničenosti odnosno neograničenosti njihovog trajanja u vremenu, mogu dovesti u vezu sa odgovarajućim aspekatskim značenjem. One predikacije koje odlikuje (-)ograničenost u vremenu predstavljaju tako predikacije imperfektivnog aspekatskog značenja, dok pak predikacije koje odlikuje (+)ograničenost u vremenu predstavljaju predikacije perfektivnog aspekatskog značenja. Iskazujući određeni tip situacije, jedna predikacija tako istovremeno iskazuje i odgovarajuće aspekatsko značenje. Predikacije koje iskazuju tipove situacije *stanje* i *neograničeni proces*, što su predikacije koje odlikuje (-)ograničenost u vremenu, predstavljaju tako predikacije imperfektivnog aspekatskog značenja, dok pak predikacije koje iskazuju tipove situacije *ograničeni proces* i *trenutni događaj*, što su predikacije koje odlikuje (+)ograničenost u vremenu, predstavljaju predikacije perfektivnog aspekatskog značenja.²⁵

---

25 Napominjemo da su za potrebe rada objašnjenja u vezi sa tipovima situacije odnosno aspekatskim značenjem glagolskih leksema odnosno predikacija umnogome pojednostavljena. Detaljna objašnjenja u vezi sa kategorijama *tip situacije*, *glagolski vid* i *aspekt*, kao i u vezi sa tipovima situacije i aspekatskim značenjima glagolskih leksema i predikacija u strukturno različitim jezicima iznose se, kroz kontrastivnu analizu, u Novakov (2005) (za engleski i srpski jezik), te Babić (2004) (za švedski i srpski jezik). Skrećemo takođe pažnju na pregled kategorije glagolskog vida u srpskom jeziku, te na korisne upute za njegovu reinterpetaciju iznete u Novakov (1998), kao i na upute za razgraničenje pojmova teličnosti i glagolskog vida iznete u Novakov (2009). Za sažet pregled lingvističkih istraživanja i terminologije u domenu aspektologije upućujemo na Binnick (2006), Declerck (2006, 2007) i Novak Milić (2010).

Skraćenice i simboli

Cl – klauza

IPFV – imperfektivno aspekatsko značenje

NP – tip situacije neograničeni proces

OP – tip situacije ograničeni proces

PFV – perfektivno aspekatsko značenje

S – rečenični kompleks

$S = \{SR + VR\}$ – rečenični kompleks sa jednostepenom subordinacijom koji tvore supraordinirana rečenica / klauza i vremenska (temporalna) rečenica / klauza

SR – supraordinirana rečenica / klauza

SR-predikacija – predikacija supraordinirane rečenice / klauze

ST – tip situacije stanje

TD – tip situacije trenutni događaj

V_{Temp} – vremenski glagolski oblik

VR – vremenska (temporalna) rečenica / klauza

VR-predikacija – predikacija vremenske (temporalne) rečenice / klauze

$\{\}$ – skup sintaksičko-semantičkih elemenata koji tvore određenu sintaksičku strukturu

+ – povezuje se sa

= – jednako je

/ – odnosno

→ – značenjski je ekvivalentno

⇒ – implicira

TEMPORALNA DETERMINACIJA

Temporalna determinacija u najširem smislu podrazumeva određivanje rečenične predikacije s obzirom na okolnost tipa vreme, tj. određivanje vremena dešavanja rečenične predikacije.

Konceptualizacija vremena koja odlikuje švedski i srpski jezik podrazumeva mogućnost dvojakog određivanja rečenične predikacije s obzirom na okolnost tipa vreme. U najopštijem smislu gledano, vreme dešavanja jedne predikacije u datim jezicima može različitim jezičkim sredstvima biti determinisano kao simultano, anteriorno ili posteriorno u odnosu na trenutak govora kao referentnu tačku, te kao simultano, anteriorno ili posteriorno u odnosu na neku drugu referentnu tačku, različitu od trenutka govora. Data konceptualizacija vremena u obama jezicima podrazumeva tako mogućnost da jedna predikacija bude temporalno determinisana u odnosu na određenu referentnu tačku lokalizovanu na zamišljenoj vremenskoj osi, tj. izvan rečenične strukture, kao i u odnosu na određenu referentnu tačku reprezentovanu unutar okvira rečenične strukture.

Budući da jedna predikacija u sistemu švedskog odnosno srpskog jezika može, dakle, biti temporalno determinisana kako u odnosu na određenu eksternu referentnu tačku, tako i u odnosu na određenu internu referentnu tačku, temporalna determinacija se u rečenicama švedskog i srpskog jezika može manifestovati dvojako, tj. kao:

1. EKSTERNA TEMPORALNA DETERMINACIJA
2. INTERNA TEMPORALNA DETERMINACIJA²⁶

S obzirom da eksterna temporalna determinacija podrazumeva temporalno određivanje rečenične predikacije u odnosu na trenutak govora kao eksternu referentnu tačku, za eksternu temporalnu determinaciju u rečeničnim strukturama švedskog i srpskog jezika prvenstveno odgovaraju glagolska vremena u kojima su rečenične predikacije iskazane. Glagolsko vreme u predikaciji predstavlja tako onaj sintaksičko-semantički element rečenične strukture koji u prvom redu odgovara za eksternu temporalnu determinaciju njene predikacije.

---

²⁶ Date manifestacije temporalne determinacije u serbokroatističkoj literaturi nalazimo označene terminima poput *apsolutna* odnosno *relativna hronologija* (Milošević, 1982a) te *apsolutna* odnosno *relativna temporalna determinacija* (Antonić, 2001). S obzirom da se termini *apsolutno* i *relativno* u lingvističkim opisima neretko koriste za obležavanja različitih vremenskih glagolskih oblika, umesto termina poput *apsolutna* i *relativna hronologija/temporalna determinacija* u radu koristimo termine *eksterna* odnosno *interna temporalna determinacija* kako bismo izbegli eventualnu terminološku konfuziju; potonje termine takođe smatramo nešto transparentnijim oznakama za temporalnu determinaciju SR-predikacije u odnosu na referentnu tačku sadržanu u strukturi kompleksa $S=\{SR+VR\}$ odnosno lokalizovanu izvan nje.

Struktura jedne rečenice može pak podrazumevati i prisustvo određenog drugog sintaksičko-semantičkog elementa sa udelom u determinisanju vremena dešavanja njene predikacije. Takav sintaksičko-semantički element – poput adverbijalne, nominalne ili sentencijalne forme u funkciji temporalnog adverbijala – reprezentuje odnosno sadrži referentnu tačku u odnosu na koju se vreme dešavanja rečenične predikacije dodatno specifikuje, te tako predstavlja onaj sintaksičko-semantički element rečenične strukture koji odgovara za internu temporalnu determinaciju njene predikacije.

Interna i eksterna temporalna determinacija u sintaksičkim kompleksima modela $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i srpskog jezika predstavlja obuhvatni predmet istraživanja u ovom radu. Kao sintaksičke komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ označavamo složene sintaksičke strukture s jednostepenom subordinacijom koje tvore supraordinirana klauza / rečenica (SR) i jedna vremenska klauza / rečenica (VR), tj. one sintaksičke strukture koje predstavljaju zavisnosložene rečenice sa integrisanom vremenskom klauzom. U radu istražujemo, dakle, temporalnu determinaciju u sintaksičkim kompleksima sa dve korelativne predikacije, od kojih jednu predikaciju predstavlja predikacija supraordinirane rečenice, a drugu predikaciju predstavlja predikacija subordinirane vremenske rečenice.

U kompleksima modela $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i srpskog jezika, za determinisanje vremena dešavanja predikacije supraordinirane rečenice u odnosu na trenutak govora kao eksternu referentnu tačku, pretežno odgovara glagolsko vreme u kome je data predikacija iskazana. Posredstvom, tako, u prvom redu glagolskog vremena u kome je iskazana, predikacija supraordinirane rečenice većine švedskih odnosno srpskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ biva eksterno temporalno determinisana, tj. u odnosu na trenutak govora određena kao simultana, anteriorna ili posteriorna, te na vremenskoj osi lokalizovana u vremensku sferu sadašnjost, prošlost ili budućnost.

Budući da integralni deo strukture kompleksa modela $S=\{SR+VR\}$ predstavlja vremenska rečenica koja sadrži referentnu tačku u odnosu na koju se vreme dešavanja SR-predikacije dodatno specifikuje, predikacija supraordinirane rečenice je u okviru kompleksa $S=\{SR+VR\}$ uvek i interno temporalno determinisana, tj. posredstvom vremenske rečenice određena kao simultana, anteriorna ili posteriorna u odnosu na njenu predikaciju kao internu referentnu tačku.

Kako se u okviru kompleksa $S=\{SR+VR\}$ između predikacije supraordinirane rečenice i predikacije vremenske rečenice uspostavljaju složeni temporalni međudnosi, težište ispitivanja koje u radu sprovodimo počiva na internoj temporalnoj determinaciji u kompleksima modela $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog jezika.

U posebnom delu rada iznosimo i sistematičan osvrt na komplekse $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika i iz perspektive eksterne temporalne determinacije. Polazeći od vremenske sfere kao kriterijuma klasifikacije kompleksa, te postavljajući glagolska vremena u korelativnim predikacijama kompleksa u fokus analize, u ovom delu rada nastojaćemo da ukažemo na osnovne sličnosti i razlike koje kompleksi $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika pokazuju u domenu eksterne temporalne determinacije.

I INTERNA TEMPORALNA DETERMINACIJA

Terminom interna temporalna determinacija označavamo ono određivanje predikacije supraordinirane rečenice s obzirom na okolnost tipa vreme koje se u okviru kompleksa $S=\{SR+VR\}$ ostvaruje posredstvom vremenske rečenice kompleksa, a zahvaljujući tome što njena predikacija predstavlja referentnu tačku u odnosu na koju se vreme dešavanja predikacija supraordinirane rečenice bilo lokalizuje u vremenu, bilo pak lokalizuje i istovremeno kvantifikuje u vremenu.

Unutar kompleksa $S=\{SR+VR\}$ predikacija supraordinirane rečenice (u daljem tekstu: SR-predikacija), već eksterno temporalno determinisana u odnosu na odgovarajuću referentnu tačku na vremenskoj osi, posredstvom vremenske rečenice biva, dakle, preciznije lokalizovana u vremenu, ili pak preciznije lokalizovana i istovremeno odmerena u vremenu. U kompleksu $S=\{SR+VR\}$ vremenska rečenica predstavlja tako *determinatornu* klauzu kompleksa (tj. klauzu koja određuje), dok supraordinirana rečenica predstavlja *determinativnu* klauzu kompleksa (tj. klauzu koja se određuje). Između supraordinirane i vremenske rečenice u kompleksu $S=\{SR+VR\}$ ostvaruje se stoga specifičan sintaksičko-semantički odnos: na sintaksičkom planu supraordinirana klauza nadređena je vremenskoj klauzi, dok je na semantičkom planu supraordinirana klauza vremenskoj klauzi podređena.²⁷

Interna temporalna determinacija u kompleksu $S=\{SR+VR\}$, ostvaruje se, dakle, posredstvom vremenske rečenice, i to tako što odgovarajući sintaksičko-semantički elementi vremenske rečenice 1) izdvajaju određeni segment na vremenskoj osi, te 2) SR-predikaciju u vremenu smeštaju relativno na taj segment. U najširim crtama posmatrano, posredstvom vremenske rečenice se tako 1) definiše interni vremenski okvir kompleksa $S=\{SR+VR\}$, te 2) determiniše vreme dešavanja SR-predikacije u odnosu na dati interni vremenski okvir.

Datu dvojaku ulogu u internoj temporalnoj determinaciji vremenska rečenica ostvaruje prvenstveno posredstvom dvaju svojih sintaksičko-semantičkih elemenata – za izdvajanje segmenta na vremenskoj osi, te definisanje internog vremenskog okvira kompleksa, zadužena je predikacija vremenske rečenice (u daljem tekstu: VR-predikacija), dok je za dovođenje SR-predikacije u temporalni odnos prema datom vremenskom okviru zadužen temporalni veznik posredstvom kog je vremenska rečenica integrisana

---

²⁷ Na ovaj specifičan sintaksičko-semantički odnos između supraordinirane i vremenske klauze ukazuju npr. Antičić (2001:183) i Blühdorn (2008:31).

u kompleks. Temporalni veznik predstavlja stoga onaj sintaksičko-semantički element vremenske rečenice posredstvom koga se predikacije kompleksa dovode u temporalni međuodnos, dok VR-predikacija predstavlja referentnu tačku u odnosu na koju se vreme dešavanja SR-predikacije određuje. VR-predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$ predstavlja tako determinatornu predikaciju, tj. predikaciju koja temporalno određuje, dok SR-predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$ predstavlja determinativnu predikaciju, tj. predikaciju koja se temporalno određuje.²⁸

SR-predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika može posredstvom vremenske rečenice biti temporalno determinisana tako da se odredi njen položaj u vremenu u odnosu na interni vremenski okvir kompleksa zadat VR-predikacijom, te tako da ona istovremeno u odnosu na dati vremenski okvir bude i odmerena u vremenu. Interna temporalna determinacija se tako u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika može manifestovati dvojako, i to kao:

1. TEMPORALNA LOKALIZACIJA²⁹
2. TEMPORALNA KVANTIFIKACIJA.

Temporalna lokalizacija podrazumeva takvu manifestaciju interne temporalne determinacije u kojoj determinatorna VR-predikacija izdvajanjem određenog odseka na vremenskoj osi definiše interni vremenski okvir kompleksa $S=\{SR+VR\}$, a determinativna SR-predikacija biva lokalizovana unutar ili izvan datog vremenskog okvira. Temporalna lokalizacija podrazumeva tako lokalizovanje SR-predikacije u odnosu na interni vremenski okvir kompleksa zadat VR-predikacijom, te u najširem smislu podrazumeva značenje *KADA SR-predikacija?*. U kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se dato značenje ispoljava kao *SR-predikacija ONDA KADA VR-predikacija* odnosno kao *SR-predikacija U TOKU VR-predikacije*, SR-predikacija koincidira sa VR-predikacijom, tj. interna temporalna determinacija manifestuje se kao temporalna lokalizacija tipa simultanost; u kompleksima u kojima se značenje *KADA SR-predikacija?* ispoljava pak kao *SR-predikacija*

---

28 Termine *determinatorna* odn. *determinativna predikacija* preuzeli smo od Antonić (2001:52).

29 U radovima pojedinih autora (v. npr. Antonić, 2001; Milošević, 1982b) za tip temporalne determinacije koji označavamo kao temporalnu lokalizaciju koristi se termin *temporalna identifikacija*. Budući da smatramo da termin *temporalna lokalizacija* preciznije upućuje na ono što dati tip temporalne determinacije podrazumeva, te s obzirom na to da je termin *vremenska/temporalna lokalizacija*, čini nam se, opšteprihvaćen u serbokroatističkoj literaturi (v. npr. Badurina, 2013; Piper et al., 2005; Piper & Klajn, 2013; Popović, 2012a), u radu za označavanje tipa interne temporalne determinacije koji podrazumeva smeštanje SR-predikacije u vremenu koristimo termin *temporalna lokalizacija*.

PRE odnosno *POSLE VR-predikacije*, SR-predikacija u vremenu prethodi VR-predikaciji odnosno za njom u vremenu sledi, te se u datim kompleksima interna temporalna determinacija manifestuje kao temporalna lokalizacija tipa anteriornost odnosno kao temporalna lokalizacija tipa posteriornost.³⁰

Temporalna kvantifikacija u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog jezika podrazumeva pak takvu manifestaciju interne temporalne determinacije u kojoj VR-predikacija izdvajanjem određenog odseka na vremenskoj osi definiše interni vremenski okvir kompleksa, a determinativna SR-predikacija u odnosu na dati vremenski okvir biva i lokalizovana i odmerena u vremenu. Kako odmeravanje SR-predikacije u vremenu, tj. njeno temporalno kvantifikovanje, može podrazumevati odmeravanje dužine trajanja SR-predikacije u vremenu, učestalosti njenog pojavljivanja u vremenu i brzine njenog dešavanja u vremenu, temporalna kvantifikacija u najširem smislu podrazumeva značenja *KOLIKO DUGO / ČESTO / BRZO SR-predikacija?*, te se u kompleksima $\{SR+VR\}$ može manifestovati kroz semantičke tipove durativnost, frekvencija i brzina.

Interna temporalna determinacija, tj. temporalno determinisanje SR-predikacije posredstvom vremenske rečenice u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika može se, dakle, ispoljiti kao:

1. TEMPORALNA LOKALIZACIJA, koja pak može podrazumevati:
  - simultanost između SR- i VR-predikacije
  - anteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju
  - posteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju, te kao
2. TEMPORALNA KVANTIFIKACIJA, koja pak može podrazumevati odmeravanje:
  - dužine trajanja SR-predikacije
  - učestalosti pojavljivanja SR-predikacije, te
  - brzine dešavanja SR-predikacije u vremenu.

Interna temporalna determinacija, tj. temporalno determinisanje SR-predikacije posredstvom vremenske rečenice u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog

---

30 Pri označavanju temporalnih međuodnosa korelativnih predikacija u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ polazimo od toga da predikacija vremenske klauze – kao determinatorne klauze kompleksa – predstavlja lokalizator u odnosu na koji se predikacija supraordinirane klauze – kao determinativne klauze kompleksa – temporalno određuje. Drugim rečima – a u skladu sa elementarnim situativnim okvirom semantičke kategorije temporalnosti koji podrazumeva vremenski lokalizator, objekat lokalizacije i orijentir (v. Piper, 2001) – u domenu interne temporalne determinacije VR-predikaciju kompleksa $S=\{SR+VR\}$ smatramo vremenskim lokalizatorom, a SR-predikaciju objektom lokalizacije, te SR-predikaciju označavamo kao simultanu / anteriornu / posteriornu u odnosu na VR-predikaciju kompleksa $S=\{SR+VR\}$.

jezika manifestuje se, dakle, kao kompleksan semantički sistem sa nizom semantičkih tipova i podtipova. Koji će se tip interne temporalne determinacije manifestovati u prvom semantičkom planu svakog pojedinačnog kompleksa modela $S=\{SR+VR\}$ švedskog odnosno srpskog jezika, pokazuje se kao u prvom redu zavisno od temporalnog veznika posredstvom kog je vremenska rečenica integrisana u kompleks. Kako, naime, temporalni veznik odgovara za uspostavljanje temporalnog međuodnosa između predikacija u kompleksu, a sâm nužno poseduje određene semantičke karakteristike, on, prilikom uspostavljanja temporalnog međuodnosa između predikacija, istovremeno u većoj ili manjoj meri i specifikuje tip datog temporalnog međuodnosa, tj. u većoj ili manjoj meri specifikuje tip interne temporalne determinacije koji se manifestuje u prvom semantičkom kompleksu. Tako npr. švedski temporalni veznik MEDAN i njegov srpski ekvivalent DOK₁, zahvaljujući svojoj jedinstvenoj semantičkoj specifikovanosti, nalažu da se u prvom semantičkom planu kompleksa $S=\{SR+VR\}$ manifestuje neki od podtipova temporalne determinacije tipa simultanost, dok npr. semantički specifikovani temporalni veznici SÅ FORT (SOM) odnosno ČIM nalažu da se u prvom semantičkom planu kompleksa $S=\{SR+VR\}$ manifestuje temporalna determinacija tipa posteriornost specifikovana kao neposredna (imedijatna) posteriornost.

Manifestovanje specifikovanog tipa interne temporalne determinacije u prvom semantičkom planu kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog jezika, osim od temporalnog veznika, u velikom broju kompleksa pokazuje se kao zavisno i od korelativnih predikacija kompleksa, budući da svaka predikacija kompleksa poseduje jedinstvene sintaksičko-semantičke odlike. Od datih se odlika kao ključne za uspostavljanje specifičnog temporalnog međuodnosa između predikacija po prirodi stvari ističu temporalne semantičke odlike *durativnost* i *ograničenost*, koje su, uz semantičku odliku *dinamičnost*, presudne za definisanje tipa situacije te aspekatskog značenja predikacija. Tako je npr. u švedskom odnosno srpskom kompleksu $S=\{SR+VR\}$ u koji je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika MEDAN odnosno DOK₁ (koji, kako smo napomenuli, nalažu simultanost kao temporalni međuodnos predikacija), manifestovanje specifikovanog tipa simultanosti u prvom redu uslovljeno tipom situacije, tj. aspekatskim značenjem SR-predikacije.

Od sintaksičko-semantičkih elemenata odgovornih za manifestovanje specifikovanog tipa interne temporalne determinacije u prvom semantičkom planu kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog jezika, kao ključni se, dakle, ističu temporalni veznik posredstvom kog je vremenska rečenica integrisana u kompleks, te korelativne predikacije kompleksa, a naročito tip situacije odnosno aspekatsko značenje koje one iskazuju.

U ovom delu rada, u kome ispitujemo internu temporalnu determinaciju, tj. temporalno determinisanje SR-predikacije posredstvom vremenske rečenice u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika, temporalni veznik te tip situacije odnosno aspekatsko značenje korelativnih predikacija predstavljaće zato ishodišne tačke analize datih kompleksa. Kroz analizu ćemo stoga primarno nastojati da utvrdimo udeo uloge temporalnih veznika i tipa situacije odnosno aspekatskog značenja korelativnih predikacija u manifestovanju specifičnog tipa temporalne determinacije u prvom semantičkom planu kompleksa, s tim što ćemo istovremeno težiti da uočimo i ukažemo i na druge sintaksičko-semantičke elemente kompleksa koji uzimaju udela u internoj temporalnoj determinaciji. Same komplekse $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog jezika analizi podvrgavamo ne polazeći pak od temporalnog veznika kao kriterijuma klasifikacije kompleksa, već polazeći od tipa temporalne determinacije manifestovanog u kompleksu – analizu ne zasnivamo, dakle, na tipu formalne jedinice, već na tipu značenja. Naposljetku, upoređivanjem ishodišnih primera na švedskom jeziku i njihovih srpskih prevodnih ekvivalenata, nastojaćemo da ukažemo i na sličnosti i razlike koje kompleksi $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika pokazuju u domenu interne temporalne determinacije.

1. TEMPORALNA LOKALIZACIJA

Terminom *temporalna lokalizacija* označavamo onu manifestaciju interne temporalne determinacije koja u najširem smislu podrazumeva da u kompleksu $S=\{SR+VR\}$ SR-predikacija posredstvom vremenske rečenice biva lokalizovana u vremenu. Drugim rečima, temporalna lokalizacija predstavlja onaj tip temporalne determinacije koji podrazumeva lokalizovanje SR-predikacije u vremenu u odnosu na interni vremenski okvir kompleksa $S=\{SR+VR\}$ zadat njegovom VR-predikacijom.

Temporalna lokalizacija manifestuje se u onim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima determinatorna VR-predikacija izdvajanjem određenog odseka na vremenskoj osi definiše interni vremenski okvir kompleksa, a determinativna SR-predikacija biva lokalizovana unutar odnosno izvan datog vremenskog okvira, i to tako da ona pritom bilo koincidira sa VR-predikacijom, bilo sa njom stoji u sukcesivnom vremenskom odnosu. U kompleksima u kojima SR-predikacija koincidira sa VR-predikacijom, interna temporalna determinacija manifestuje se kao temporalna lokalizacija tipa simultanost, dok se u kompleksima u kojima SR- i VR-predikacija stoje u sukcesivnom vremenskom odnosu interna temporalna determinacija može manifestovati kao temporalna lokalizacija tipa anteriornost (SR-predikacija u vremenu prethodi VR-predikaciji), odnosno kao temporalna lokalizacija tipa posteriornost (SR-predikacija u vremenu sledi za VR-predikacijom).

Temporalna lokalizacija se u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ može, dakle, manifestovati trojako, i to kao:

1. Temporalna lokalizacija tipa SIMULTANOST (koja podrazumeva koincidiranje SR- i VR-predikacije)
2. Temporalna lokalizacija tipa ANTERIORNOST (koja podrazumeva da SR-predikacija u vremenu prethodi VR-predikaciji)
3. Temporalna lokalizacija tipa POSTERIORNOST (koja podrazumeva da SR-predikacija u vremenu sledi za VR-predikacijom).³¹

1.1. Temporalna lokalizacija tipa SIMULTANOST

Temporalna lokalizacija tipa simultanost podrazumeva lokalizovanje SR-predikacije unutar internog vremenskog okvira kompleksa zdatog VR-predikacijom, te koincidiranje, tj. istovremenost predikacija u datom internom vremenskom okviru.

---

³¹ Podsećamo da u domenu interne temporalne determinacije VR-predikaciju kompleksa $S=\{SR+VR\}$ smatramo vremenskim lokalizatorom, a SR-predikaciju objektom lokalizacije, te da stoga SR-predikaciju označavamo kao simultanu / anteriornu / posteriornu u odnosu na VR-predikaciju kompleksa $S=\{SR+VR\}$.

Da bi se između predikacija u kompleksu $S=\{SR+VR\}$ uspostavio temporalni međuodnos tipa simultanost, nužno je da u njemu bude zadovoljen jedan osnovni sintaksičko-semantički uslov³² – vremenska rečenica u kompleks je integrisana posredstvom temporalnog veznika semantički specifikovanog tako da nalaže simultanost predikacija (poput npr. semantički specifikovanog veznika MEDAN/DOK₁³³)³⁴ ili pak posredstvom temporalnog veznika koji zahvaljujući svojoj semantičkoj nespecificiranosti datu simultanost ne ometa (poput semantički nespecificiranog veznika NÄR/KADA).

Datim vezničkim sredstvima uspostavljen vremenski odnos između predikacija ne pokazuje, međutim, u svim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ iste karakteristike. Kako, naime, svaka od korelativnih predikacija u kompleksu poseduje određene temporalne odlike, koje mogu biti bilo istovetne sa temporalnim odlikama druge predikacije u kompleksu, bilo pak drugačije od njih, u okviru internog vremenskog okvira kompleksa može se ostvariti koincidiranje predikacija sa bilo istim bilo raznorodnim temporalnim odlikama, te se simultanost predikacija u kompleksima može manifestovati na različite načine, tj. kroz različite tipove.

Među temporalnim odlikama korelativnih predikacija presudnim za specifikovanje tipa simultanosti uspostavljene u kompleksu izdvajamo pre svega temporalno semantičko obeležje ($\pm$)durativnost. Semantičko obeležje (+)durativnost upućuje, podsećamo, na trajanje predikacije u vremenu, te ona predikacija koja podrazumeva izvesno trajanje u vremenu nosi semantičko obeležje (+)durativnost, dok pak ona predikacija koja nosi semantičko obeležje (-)durativnost podrazumeva odsustvo (jezički relevantnog) trajanja.³⁵ Budući da obe korelativne predikacije kompleksa $S=\{SR+VR\}$ mogu nositi bilo semantičko obeležje (+)durativnost bilo semantičko obeležje (-)durativnost, u kompleksu $S=\{SR+VR\}$ može se ostvariti: a) koincidiranje dveju predikacija sa

---

32 U radu podrazumevamo da je u svim izdvojenim švedskim odnosno srpskim rečeničnim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ zadovoljen preduslov semantičke kompatibilnosti predikacija, koji podrazumeva koreliranje predikacija koje su takve prirode da se mogu dovesti u temporalni međuodnos. Na odgovarajuću prirodu dveju korelativnih predikacija kao na osnovni semantički uslov za dovođenje predikacija u temporalni međuodnos, pažnju skreće Antonić (2001: 53); upućujemo takođe na zapažanja Burzan (1985: 190), koja se, govoreći o simultanom vremenskom odnosu, osvrće i na ulogu semantike predikacija u mogućnosti njihovog dovođenja u dati temporalni međuodnos.

33 Podsećamo da temporalni veznik DOK u srpskom jeziku spada u semantički neizdiferencirane temporalne veznike, te da o njemu u značenju DOK₁ govorimo onda kada on signalizuje temporalnu lokalizaciju.

34 Napominjemo ovom prilikom da, budući da ishodišnu tačku naše analize predstavljaju kompleksi $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika, u radu uvek na prvom mestu ukazujemo na temporalni veznik u švedskom jeziku, a potom i na njegov ekvivalent (ili ekvivalente) u srpskom jeziku.

35 Budući da realizacija jedne predikacije nužno podrazumeva izvesno trajanje, i predikacije sa semantičkim obeležjem (-)durativnost podrazumevaju izvesno minimalno trajanje; o ovome detaljnije govorimo u odeljku 1.1.4.

obeležjem (+)durativnost, b) koincidiranje predikacije sa obeležjem (+)durativnost i predikacije s obeležjem (-)durativnost, te c) koincidiranje dveju predikacija s obeležjem (-) durativnost, zahvaljujući čemu se u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ mogu manifestovati različiti tipovi simultanosti.

Kako se trajanje predikacije sa semantičkim obeležjem (+)durativnost uobičajeno poima kao period, a trajanje predikacije sa obeležjem (-)durativnost kao tačka, trajanje predikacije s obeležjem (+)durativnost možemo zamisliti kao liniju, a trajanje predikacije s obeležjem (-)durativnost kao tačku. U skladu sa tim, simultanost u kompleksima u kojima najmanje jedna predikacija nosi obeležje (+)durativnost možemo označiti uopštenim terminom *linearna simultanost*, dok simultanost manifestovanu u kompleksima u kojima najmanje jedna predikacija nosi obeležje (-)durativnost možemo označiti uopštenim terminom *punktualna simultanost*.³⁶ Kako se u internom vremenskom okviru kompleksa može ostvariti koincidiranje predikacija sa istim ili raznorodnim obeležjem ($\pm$)durativnost, simultanost se u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ može manifestovati kao *linearno-linearna simultanost*, koja podrazumeva koincidiranje dveju predikacija sa obeležjem (+)durativnost, zatim kao *linearno-punktualna simultanost*, koja podrazumeva koincidiranje predikacije s obeležjem (+)durativnost sa predikacijom s obeležjem (-) durativnost, te kao *punktualno-punktualna simultanost*, koja podrazumeva koincidiranje dveju predikacija sa obeležjem (-) durativnost.

Semantičko obeležje ($\pm$)durativnost izdvajamo stoga kao ono temporalno obeležje korelativnih predikacija ključno za definisanje tipa simultanosti u kompleksima. Semantičko obeležje ($\pm$)durativnost nije, međutim, i jedino temporalno obeležje od važnosti za definisanje tipa simultanosti u kompleksu. Među kompleksima $S=\{SR+VR\}$ beleže se, naime, i primeri u kojima obe korelativne predikacije imaju semantičko obeležje (+) durativnost, a u kojima se pak linearno-linearna simultanost ne manifestuje na isti način. Ako npr. uporedimo konstruisane tipske primere *Kada je imala sedam godina, živela je u inostranstvu* i *Kada je imala sedam godina, napisala je svoju prvu pesmu*, uočavamo da se u prvom primeru temporalni međuodnos između predikacija doživljava kao koincidiranje predikacija u celini njihovih trajanja, tj. kao *potpuna simultanost*, dok se pak u drugom primeru temporalni međuodnos predikacija doživljava kao koincidiranje celokupne SR-predikacije sa jednim delom trajanja VR-predikacije, tj. kao *delimična simultanost*. Kako sve predikacije u datim kompleksima nose obeležje (+)durativnost, a VR-predikacije su

---

36 Termine *linearna simultanost* i *punktualna simultanost* preuzeli smo od Antonić (2001: 89).

uz to u obama kompleksa identične, uočavamo da je razlika u doživljavanju temporalnog međuodnosa predikacija u datim kompleksima uzrokovana razlikom između njihovih SR-predikacija. Budući da SR-predikacija u prvom kompleksu nosi obeležje (–)ograničenost, a SR-predikacija drugog kompleksa nosi obeležje (+)ograničenost, možemo zaključiti da semantičko obeležje (±)ograničenost takođe igra ulogu u manifestovanju specifikovanog tipa simultanosti u kompleksima $S=\{SR+VR\}$, i to u manifestovanju simultanosti kao potpune odnosno delimične.

Kako su, podsećamo, temporalna semantička obeležja (±)durativnost i (±)ograničenost, uz temporalno semantičko obeležje (±)dinamičnost, presudna za definisanje tipa situacije koju predikacija iskazuje, zaključujemo da se unutar internog vremenskog okvira kompleksa $S=\{SR+VR\}$ mogu ostvariti različite kombinacije predikacija koje iskazuju iste ili različite tipove situacija, te da se temporalna lokalizacija tipa simultanost u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ može manifestovati kao:

- linearno-linearna simultanost potpuna
- linearno-linearna simultanost delimična
- linearno-punktualna simultanost
- punktualno-punktualna simultanost.

1.1.1. Linearno-linearna simultanost potpuna

Linearno-linearna simultanost potpuna podrazumeva lokalizovanje durativne SR-predikacije unutar internog vremenskog okvira kompleksa zadanog durativnom VR-predikacijom, te koincidiranje predikacija u celokupnom toku datog internog vremenskog okvira kompleksa. Linearno-linearna simultanost potpuna podrazumeva, dakle, koincidiranje celokupnog toka determinativne SR-predikacije sa celokupnim tokom determinatorne VR-predikacije, i to tokom koji se poima kao period.

Da bi se u kompleksu $S=\{SR+VR\}$ manifestovala linearno-linearna simultanost potpuna, nužno je da u njemu budu zadovoljena dva osnovna sintaksičko-semantička uslova: a) da je temporalni veznik posredstvom kog je vremenska rečenica integrisana u kompleks bilo semantički specifikovan tako da podrazumeva simultanost korelativnih predikacija kompleksa, bilo pak semantički nespecificovan tako da datu simultanost ne ometa, i da b) da korelativne predikacije kompleksa imaju takve sintaksičko-semantičke odlike da se njihovo koincidiranje može ostvariti u celokupnom toku internog vremenskog okvira kompleksa koji se poima kao period.

U švedskom jeziku, dati osnovni sintaksičko-semantičke uslovi mogu biti ispunjeni u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa semantički specifikovanim veznicima MEDAN, UNDER DET (ATT), ALLTEFTERSOM, SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT, te u kompleksima sa semantički nespecificovanim veznicima NÄR i DÅ, dok u srpskom jeziku dati osnovni sintaksičko-semantičke uslovi mogu biti zadovoljeni u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa semantički specifikovanim veznicima DOK₁ i KAKO, te u kompleksima sa semantički nespecificovanim veznikom KAD(A).

1.1.1.1. Kompleksi sa temporalnim veznicima MEDAN i UNDER DET (ATT) / DOK₁

Švedski temporalni veznici MEDAN i UNDER DET (ATT)³⁷ – kojima je u srpskom jeziku ekvivalentan temporalni veznik DOK₁ – semantički su specifikovani tako da nalazu simultanost korelativnih predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$ i (+)durativnost VR-predikacije.³⁸ U kompleksima sa datim temporalnim veznicima interni vremenski okvir kompleksa zadat VR-predikacijom poima se, dakle, kao period, a da bi se u kompleksima manifestovala upravo linearno-linearna simultanost potpuna, nužno je da i SR-predikaciju kompleksa odlikuje (+)durativnost, te da se njeno trajanje poima kao period koji u celini koincidira sa trajanjem VR-predikacije.

Dati uslovi zadovoljeni su u sledećim odabranim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima MEDAN i UNDER DET (ATT):

1. Maria stickade MEDAN Lasse sov. (SAG 4, 1999: 598)³⁹
Marija je plela DOK je Lase spavao.
2. Han ska sova MEDAN jag läser. (SAG 4, 1999: 256)
On će spavati DOK ja budem čitala.

---

37 Podsećamo da je temporalni veznik UNDER DET (ATT) stilski obeležen, te u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ manje frekventan od temporalnog veznika MEDAN.

38 Napominjemo ovom prilikom da švedski zavisni veznici MEDAN i UNDER DET (ATT) i srpski zavisni veznik DOK pokazuju slične karakteristike i u tom smislu da u rečenični kompleks mogu integrisati zavisnu klauzu kojom se iskazuje adversativno (kontrastno) značenje. Kako bi analiza ovakvih švedskih odnosno srpskih kompleksa izašla iz okvira našeg rada, na ovu istovetnu osobenost švedskih veznika MEDAN i UNDER DET (ATT) i srpskog veznika DOK ovde samo ukazujemo; skrećemo pak pažnju na to da Tanasić (2011), ispitujući sintaksičke razlike između zavisne kontrastne rečenice i zavisne vremenske rečenice s veznikom DOK u srpskom jeziku, iznosi jedan broj zaključaka koji su primenljivi i na odgovarajuće švedske rečenične komplekse s veznicima MEDAN i UNDER DET (ATT).

39 Preglednosti teksta radi, uz primere navodimo skraćene upute na izvore; potpune informacije o izvorima iz kojih su primeri ekscerpirani navodimo na kraju rada.

3. MEDAN vi satt och åt, pratade hon hela tiden.⁴⁰ (SACG, 1994: 534)
DOK smo jeli, ona je sve vreme pričala.
4. MEDAN jag skriver detta på terassen går Mahoud precis nedanför och strör gift i fogarna mellan plattorna på gången. (SPEGELN: 1997: 96)
DOK ja ovo pišem na terasi, Maud tačno ispod mene posipa otrov po spojevima između ploča na stazi.
5. Och nu minns han, MEDAN solens första strålar faller sylvassa över havet [...] (SPEGELN: 1997: 75)
I sad se priseća, DOK prvi, kao šilo oštri zraci sunca padaju po moru [...]
6. Cissi Andersson höll Benjamin i handen MEDAN hon låste upp dörren. (SPEGELN: 1997: 105)
Sisi Andešon je držala Benjamina za ruku DOK je otključavala vrata.
7. Linda Bell satt vid köksbordet MEDAN fadern rörde majonnäs av ägg och olja. (NFVB, 2004: 283)
Linda Bel je sedela za kuhinjskim stolom DOK je otac pravio majonez od jaja i ulja.
8. På grannens välskötta tomt står grannen och vattnar gräsmattan med slang MEDAN hans två tuktade barn släpar bort avskuren och bortrensad sälg. (Gardell, 1992: 287)
Komšija, na svom dobro negovanom placu, vodom iz creva zaliva travnjak, DOK njegovo dvoje lepo vaspitane dece odnosi posečen i počupan korov. (Gardel, 2004: 14)
9. MEDAN han kastar, sjunger han som den pajas de gjort honom till [...] (Gardell, 1992: 215)
DOK baca kamenje, peva kao pajac, upravo kao pajac kakvim su ga oni napravili [...] (Gardel, 2004: 130)
10. MEDAN barnen tysta och snälla räknar i sina böcker sitter fröken i katedern och fyller i personlighetstest. (Gardell, 1992: 240)
DOK deca u tišini rade zadatke iz računa, učiteljica ispunjava test ličnosti. (Gardel, 2004: 146)
11. Juha studsar bollen MEDAN han går mot huset. (Gardell, 1992: 247)
Juha tapka loptu DOK ide kući. (Gardel, 2004: 150)

---

40 Skrećemo pažnju na to da se u VR-predikaciji odnosno SR-predikaciji švedskih primera (3) odnosno (4) dva finitna glagolska oblika nalaze u tzv. odnosu pseudokoordinacije ((3) *MEDAN vi satt och åt [...]]; (4) [...] går Mahoud precis nedanför och strör gift [...]*). Pseudokoordinacija u švedskom jeziku predstavlja sintaksičku konstrukciju kojom se putem naporednog vezivanja dvaju glagola, od kojih prvi (uobičajeno) iskazuje mirovanje odnosno kretanje, naglašava trajanje situacije iskazane drugim glagolom. Doslovan prevod vremenske odnosno supraordinirane rečenice švedskih primera (3) odnosno (4) glasio bi stoga: (3) *DOK smo sedeli i jeli [...]*, odnosno (4) *Maud tačno ispod mene ide i posipa otrov [...]*. Kako, međutim, prvi glagolski oblik u datim konstrukcijama prvenstveno služi za naglašavanje trajanja situacije iskazane drugim glagolskim oblikom, njegovo značenje je oslabljeno, te se u srpskim prevodnim ekvivalentima švedskih rečenica sa pseudokoordinacijom on uobičajeno ne eksplicira.

12. [...] får de nu vänta i kön MEDAN vi nyskapar begåvningsreserver. (KORP)
[...] oni sad moraju da čekaju u redu DOK mi nanovo stvaramo rezerve talenata.⁴¹
13. Han skulle inte frysa MEDAN han svalt ihjäl. (KORP)
Neće se smrzavati DOK umire od gladi.
14. Han låg lugnt på sidan MEDAN veterinären arbetade. (KORP)
Mirno je ležao na boku DOK je veterinar radio.
15. MEDAN vi var på fotboll så var mamma i vår lägenhet [...] (KORP)
DOK smo bili na fudbalu, mama je bila u našem stanu [...]
16. Jag bara finns till MEDAN tiden går. (KORP)
Ja samo postojim DOK vreme teče.
17. MEDAN jag var kvar på ridskolan verkade det så enkelt. (KORP)
DOK sam bila u školi jahanja, to je izgledalo tako jednostavno.
18. Långsamt sjönk temperaturen allt MEDAN ett högtryck växte till sig. (KORP)
[Temperatura je lagano padala sve DOK je visoki pritisak rastao.]
Temperatura je lagano padala DOK je za to vreme visoki pritisak rastao.
19. Vinden [...] vänder sig och vänder sig allt UNDER DET ATT den far fram [...] (KORP)
[Vetar se okreće i okreće, sve DOK ide dalje [...]]
Vetar se okreće i okreće, DOK sve vreme ide dalje [...]
20. Marija stickade UNDER DET ATT Lasse sov. (SAG 4, 1999: 598)
Marija je plela DOK je Lase spavao.
21. Tofflan och jag var på skämthumör UNDER DET ATT vi åt efterrätten [...] (KORP)
Toflan i ja smo bili raspoloženi za šalu DOK smo jeli desert [...]
22. Han bad, UNDER DET ATT tårar rullade nedför hans kinder. (KORP)
Molio je DOK su mu se suze kotrljale niz obraze.
23. Det råder yppandeförbud UNDER DET ATT förundersökningen pågår [...] (KORP)
[Zabrana odavanja podataka važi DOK predistražni postupak traje.]
Zabrana odavanja podataka je na snazi DOK je predistražni postupak u toku.
24. De dansar salsa UNDER DET ATT Ricky svarar på våra frågor [...] (KORP)
Igraju salsu DOK Riki odgovara na naša pitanja [...]

---

41 Napominjemo da predikacije sastavljene po modelu semikopulativni modalni glagol+punoznačni glagol (a kakve su SR-predikacije u švedskom odnosno srpskom primeru (12)) smatramo imperfektivnim predikacijama koje iskazuju tip situacije stanje. Izuzetak predstavlja jedino predikacija takvog modela s modalnim glagolom *måste* odnosno *morati*, čije je aspekatsko značenje u prvom redu uslovljeno aspekatskim značenjem punoznačnog glagola. Za detaljan osvrt na aspekatsko značenje predikacija s modalnim (i faznim) glagolom u srpskim kompleksima modela $S=\{SR+VR\}$, upućujemo na Antonić (2000).

25. UNDER DET ATT flytande bergmassa stelnar formas speciella kristallina strukturer. (KORP)

DOK se magma stvrdnjava, formiraju se posebne kristalne strukture [...]

Izdvojeni primeri svedoče o tome da se u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika MEDAN i UNDER DET (ATT) linearno-linearna simultanost potpuna manifestuje ako i VR- i SR-predikacije kompleksa nose semantička obeležja (+)durativnost i (-)ograničenost. Kako data semantička obeležja odlikuju tipove situacija stanje i neograničeni proces, a kako, podsećamo, tipove situacije stanje i neograničeni proces preko semantičkog obeležja (-)ograničenost povezujemo sa imperfektivnim aspekatskim značenjem, uočavamo da izdvojeni primeri svedoče o tome da se linearno-linearna simultanost potpuna manifestuje u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima MEDAN i UNDER DET (ATT) u kojima i SR- i VR-predikacija iskazuju tipove situacije stanje i neograničeni proces – te imaju imperfektivno aspekatsko značenje – a SR-predikacija je takve prirode da se njeno trajanje doživljava kao u celini simultano sa trajanjem VR-predikacije.

Na osnovu izdvojenih primera takođe zapažamo da u kompleksima ovog tipa obe korelativne predikacije mogu iskazati bilo koji od datih dvaju tipova situacije, te da se u njima mogu ostvariti sve (četiri) kombinacije ovih tipova situacije. Tako npr. u kompleksima (1) i (20) VR-predikacija iskazuje stanje a SR-predikacija neograničeni proces, u kompleksima poput (2), (7), (21) VR-predikacija iskazuje neograničeni proces a SR-predikacija stanje, u kompleksima (15) i (17) obe predikacije iskazuju stanje, dok u kompleksima poput (4), (8), (9), (19), (25) obe predikacije iskazuju neograničeni proces.⁴²

Izdvojeni primeri svedoče, dakle, o tome da u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima MEDAN i UNDER DET (ATT) u kojima se manifestuje linearno-linearna simultanost potpuna, predikacije iskazuju bilo imperfektivni tip situacije stanje bilo imperfektivni tip situacije neograničeni proces. Važno je, međutim, napomenuti da se, kako među švedskim tako i među srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ s temporalnim veznicima MEDAN i UNDER DET (ATT) odnosno DOK_1 u kojima se manifestuje linearno-linearna simultanost potpuna, mogu uočiti i kompleksi u kojima postoji odstupanje od

---

42 Takođe zapažamo da u pojedinim švedskim kompleksima datog tipa (v. primere (18) i (19)) temporalne veznike MEDAN i UNDER DET ATT prati adverbijalni koreferent *allt* (dosl. *sve*), kojim se dodatno ističe da su predikacije kompleksa simultane u celokupnom toku svojih trajanja. Kako se u srpskim kompleksima ovog tipa uz temporalni veznik DOK_1 ne javlja adverbijalni koreferent odgovarajućeg značenja, kao prevodni ekvivalenti švedskog adverbijalnog koreferenta *allt* se u odgovarajućim kompleksima srpskog jezika javljaju nominalni koreferenti tipa *sve vreme / za (sve) to vreme*. Ovom prilikom upućujemo na detaljnu analizu pitanja korelacije tj. koreferencije u temporalnoj klauzi u srpskom jeziku, koju iznosi Antonić (2001: 278–331).

uočene pravilnosti. Kako u korpusu ne beležimo primere takvih kompleksa, poslužićemo se konstruisanim primerom *MEDAN hon putsade fönstren diskade han*, da ilustrujemo jedno od datih odstupanja. Naime, srpski prevodni ekvivalent navedenog izolovanog švedskog primera glasio bi: *DOK je ona prala prozore, on je prao sudove*, u kome, dakle, i SR- i VR-predikacija iskazuju imperfektivni tip situacije neograničeni proces. U kontekstu, međutim, koji bi mogao nalagati tumačenje predikacija kao u celini ostvarenih, prevodni ekvivalent datog švedskog kompleksa glasio bi: *DOK je ona oprala prozore, on je oprao sudove*, što je pak kompleks u kome obe predikacije iskazuju tip situacije ograničeni proces, tj. imaju perfektivno aspekatsko značenje. Takve odlike korelativnih predikacije ne predstavljaju, međutim, prepreku za to da se predikacije tumače kao u potpunosti simultane, te se u i njemu manifestuje linearno-linearna simultanost potpuna.⁴³ Isto tako, odstupanje od uočene pravilnosti o imperfektivnosti obeju korelativnih predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje linearno-linearna simultanost potpuna uočavamo i u kompleksu poput *Ingen av dem yttrade ett ord MEDAN de gick [...]* (KORP) / *Niko od njih nije rekao ni reč DOK su išli [...]*, u kome koincidiraju imperfektivna VR-predikacija i perfektivna SR-predikacija koja iskazuje tip situacije trenutni događaj. Zapažamo pak da je perfektivna SR-predikacija u datom kompleksu negirana, usled čega ona implicira afirmativnu imperfektivnu predikaciju koja u celini svog toka koincidira sa tokom imperfektivne VR-predikacije kompleksa: *Ingen av dem yttrade ett ord* ($\Rightarrow$ *De teg*) *MEDAN de gick [...]* / *Niko od njih nije rekao ni reč* ($\Rightarrow$ *Ćutali su*) *DOK su išli [...]*. Kako, dakle, odgovarajući istinosni modalitet (negiranost) SR-predikacije omogućuje da se u datom kompleksu manifestuje linearno-linearna simultanost potpuna, zaključujemo da se linearno-linearna simultanost potpuna manifestuje i u onim švedskim odnosno srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima MEDAN i UNDER DET (ATT) odnosno DOK_1 u kojima SR-predikacija predstavlja negiranu predikaciju koja iskazuje perfektivni tip situacije trenutni događaj.^{44 45}

43 To da se potpuna simultanost može manifestovati i u onom kompleksu s temporalnim veznikom DOK_1 u kome obe predikacije imaju perfektivno aspekatsko značenje uočila je još Milošević (1982b: 56).

44 Na ovakav uticaj negacije na perfektivne predikacije pažnju je skrenula Milošević (1982b), ističući da negacija ukida aspekatska ograničenja koja perfektivni aspekt podrazumeva u pogledu mogućnosti temporalne determinacije predikacije supraordinirane klauze, tj. da perfektivni glagoli, pod uticajem negacije, mogu da se u označavanju temporalne determinacije ponašaju kao imperfektivni (Milošević, 1982b: 60, 61).

45 Skrećemo ovde pažnju i na to da smo uočili da istinosni modalitet imperfektivnih predikacija u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna lokalizacija tipa simultanost nema uticaja na temporalni međudnos korelativnih predikacija, budući da u njima i afirmativna i negirana imperfektivna predikacija impliciraju predikaciju imperfektivnog aspekatskog značenja (upor. tako npr. (2) *Han ska sova*

Prethodna zapažanja omogućuju nam tako da iznesemo sledeći sumarni zaključak: linearno-linearna simultanost potpuna manifestuje se prvenstveno u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom veznika MEDAN i UNDER DET (ATT) u kojima i SR- i VR-predikacija iskazuju tipove situacije stanje i neograničeni proces, te imaju imperfektivno aspekatsko značenje, te i u onim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima MEDAN i UNDER DET (ATT) u kojima i SR- i VR-predikacija iskazuju ograničeni proces, te imaju perfektivno aspekatsko značenje, odnosno i u onim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa datim temporalnim veznicima u kojima VR-predikacija iskazuje imperfektivni tip situacije stanje odnosno neograničeni proces, a SR-predikacija predstavlja negiranu predikaciju koja iskazuje perfektivni tip situacije trenutni događaj.

Manifestovanje linearno-linearne simultanosti potpune u švedskim kompleksima sa temporalnim veznicima MEDAN i UNDER DET (ATT) ostvaruje se, dakle, kroz sadejstvo datih temporalnih veznika i predikacija specifičnih sintaksičko-semantičkih odlika, te upravo ova dva sintaksičko-semantička elementa u sadejstvu predstavljaju specifikatore interne temporalne determinacije⁴⁶ manifestovane u prvom semantičkom planu datih kompleksa.

Kada naposletku uporedimo analizirane komplekse $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika i njihove srpske prevodne ekvivalente modela $S=\{SR+VR\}$, uočavamo sledeće:

– švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje linearno-linearna simultanost potpuna, a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika MEDAN i UNDER DET (ATT), u srpskom jeziku ekvivalente komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ predstavljaju kompleksi u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika DOK_1 u kojima se manifestuje isti tip interne temporalne determinacije.

– korelativne predikacije najvećeg broja datih kompleksa u obama jezicima iskazuju tipove situacije stanje i neograničeni proces, te imaju imperfektivno aspekatsko značenje, dok se u jednom broju kompleksa obaju jezika linearno-linearna simultanost potpuna može manifestovati i kroz koincidiranje korelativnih predikacija koje iskazuju perfektivni tip situacije ograničeni proces, te kroz koincidiranje imperfektivne VR-predikacija i negirane perfektivne SR-predikacije koja iskazuje tip situacije trenutni događaj

---

($\Rightarrow$ Han ska inte vara vaken) MEDAN jag läser. / On će spavati ($\Rightarrow$ On neće biti budan) DOK ja budem čitala, i Han ska inte sova ($\Rightarrow$ Han ska vara vaken) MEDAN jag läser. / On neće spavati ($\Rightarrow$ On će biti budan) DOK ja budem čitala.).

46 Terminom „specifikator interne temporalne determinacije“ označavamo onaj sintaksičko-semantički element rečeničnog (ili vanrečeničnog) konteksta koji, samostalno ili u sadejstvu sa drugim sintaksičko-semantičkim elementima kompleksa, odgovara za manifestovanje specifikovanog tipa interne temporalne determinacije u prvom semantičkom planu kompleksa $S=\{SR+VR\}$.

– manifestovanje linearno-linearne simultanosti potpune se u datim kompleksima obaju jezika ostvaruje kroz sadejstvo temporalnih veznika MEDAN i UNDER DET (ATT) odnosno DOK₁ i predikacija specifičnih sintaksičko-semantičkih odlika, te u datim kompleksima obaju jezika upravo ova dva sintaksičko-semantička elementa u sadejstvu igraju ulogu specifikatora interne temporalne determinacije.

Zaključke sprovedene analize naposljetku sažeto prikazujemo u sledećoj tabeli:

Tabela 1

LINEARNO-LINEARNA SIMULTANOST POTPUNA u kompleksima sa temporalnim veznicima MEDAN i UNDER DET (ATT) / DOK₁				
	ŠVEDSKI JEZIK		SRPSKI JEZIK	
specifikator interne temporalne determinacije	temporalni veznik MEDAN / UNDER DET (ATT) + predikacije odgovarajućih sintaksičko-semantičkih odlika		temporalni veznik DOK ₁ + predikacije odgovarajućih sintaksičko-semantičkih odlika	
temporalni veznici	MEDAN UNDER DET (ATT)		DOK₁	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	ST / NP	ST / NP	ST / NP	ST / NP
	OP	OP	OP	OP
	ST / NP	TD (predikacija negirana)	ST / NP	TD (predikacija negirana)
aspekatsko značenje	IPFV	IPFV	IPFV	IPFV
	PFV	PFV	PFV	PFV
	IPFV	PFV (predikacija negirana)	IPFV	PFV (predikacija negirana)

1.1.1.2. Kompleksi sa temporalnim veznikom ALLTEFTERSOM / KAKO

Švedski temporalni veznik ALLTEFTERSOM – kome je u srpskom jeziku ekvivalentan temporalni veznik KAKO – semantički je specifikovan tako da nalaže simultanost predikacija, nalažući istovremeno i da se trajanje obeju predikacija poima kao nezavršeni period, te da obe predikacije podrazumevaju promenu.⁴⁷

47 Temporalnom vezniku ALLTEFTERSOM u švedskom jeziku značenjski su bliski veznici EFTERHAND SOM i VARTEFTER (SOM), koji u odgovarajućem sintaksičko-semantičkom okruženju takođe mogu funkcionisati kao temporalni veznici koji vremensku rečenicu integrišu u kompleks u kome se manifestuje linearno-linearna simultanost potpuna – takav je slučaj npr. u: *Maria blev bättre EFTERHAND SOM kvällen led. / Mariji je bivalo bolje KAKO je veče odmicalo* (SAG 4, 1999: 298); *Reservaten krymptes mera och mera VARTEFTER SOM nya malmfyndigheter gjordes i reservaten. (KORP) / Rezervat je bivao sve manji*

Manifestovanje linearno-linearne simultanosti potpuno u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom ALLTEFTERSOM ilustrujemo sledećim odabranim primerima:

1. Maria blev bättre ALLTEFTERSOM kvällen led. (SAG 4, 1999: 598)
Mariji je bivalo sve bolje KAKO je veće odmicalo.
2. ALLTEFTERSOM högläsningen framskrider blir somliga leenden bredare [...] (KORP)
KAKO čitanje naglas odmiče, tako neki osmesi bivaju sve širi [...]
3. Kraven på denna effektivitet har blivit hårdare, men också allt viktigare, ALLTEFTERSOM konkurrensen [har] skärpts. (KORP)
Zahtevi za tom efikasnošću bivali su sve stroži, ali i važniji, KAKO se konkurencija pooštravala.
4. Ljudnivån på skratten höjs ALLTEFTERSOM glaset töms [...] (KORP)
Smeh biva sve glasniji KAKO se čase prazne [...]
5. Men ALLTEFTERSOM åren går ökar skillnaderna. (KORP)
Ali različite rastu KAKO godine prolaze.
6. Tätheten i universum minskar ständigt ALLTEFTERSOM universum expanderar. (KORP)
Gustina univerzuma se stalno smanjuje KAKO se univerzum širi.
7. Paniken tilltog ALLTEFTERSOM tiden gick [...] (KORP)
Panika je rasla KAKO je vreme odmicalo [...]
8. Listan fylls på ALLTEFTERSOM konferensen i Oslo närmar sig. (KORP)
Lista se dopunjava KAKO se konferencija u Oslu bliži.
9. Sådana hot kommer att bli tydligare ALLTEFTERSOM våra internationella åtaganden ökar. (KORP)
Takve pretnje bivaće sve izraženije KAKO naše međunarodne obaveze budu rasle.
10. ALLTEFTERSOM de närmar sig målet för resan blir pappas körning alltmer tveksam. (KORP)
KAKO se bliže cilju putovanja, tako tatina vožnja biva sve nesigurnija.

Izdvojeni primeri svedoče o tome da i VR-predikacije i SR-predikacije kompleksa $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika ALLTEFTERSOM nose semantička obeležja (+)durativnost, (+)dinamičnost i (-)ograničenost, tj. iskazuju imperfektivni tip situacije neograničeni proces. Date odlike

---

KAKO su u njemu otkrivana nova nalazišta. Na komplekse $S=\{SR+VR\}$ sa datim temporalnim veznicima ovde pak samo skrećemo pažnju, budući da su veznici EFTERHAND SOM i VARTEFTER (SOM) kako semantički nedovoljno izdiferencirani u pogledu kauzalnosti i temporalnosti, tako i stilski obeleženi, te su u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ rede zastupljeni od temporalnog veznika ALLTEFTERSOM.

predikacija u kompleksu uslovljene su specifičnom semantikom temporalnog veznika ALLTEFTERSOM, koji, kako smo već napomenuli, nalaže simultanost dveju dinamičnih i u vremenu neograničenih predikacija. Zahvaljujući datoj semantičkoj specifikovanosti, temporalni veznik ALLTEFTERSOM u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika funkcioniše kao specifikator interne temporalne determinacije.

Uporedna analiza švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom ALLTEFTERSOM i njihovih srpskih prevodnih ekvivalenata modela $S=\{SR+VR\}$, upućuje nas na sledeće zaključke:

– švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje linearno-linearna simultanost potpuna a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika ALLTEFTERSOM, u srpskom jeziku ekvivalentne komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ predstavljaju kompleksi u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika KAKO u kojima se manifestuje isti tip interne temporalne determinacije. U datim kompleksima srpskog jezika, temporalni veznik KAKO može biti praćen i korelativom *tako* (v. npr. (2), (10)), što je pak uslovljeno prepozicijom vremenske rečenice.

– u datim kompleksima obaju jezika, i SR- i VR-predikacija iskazuju tip situacije neograničeni proces, te imaju imperfektivno aspekatsko značenje.

– budući da srpski temporalni veznik KAKO nije semantički izdiferenciran tako da nužno nalaže simultanost korelativnih predikacija kompleksa,⁴⁸ on u kompleksima $S=\{SR+VR\}$, za razliku od njemu ekvivalentnog švedskog veznika ALLTEFTERSOM, ne može samostalno funkcionisati kao specifikator interne temporalne determinacije. Da bi se u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ srpskog jezika u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika KAKO manifestovala linearno-linearna simultanost potpuna, nužno je stoga da i SR- i VR-predikacija datog kompleksa iskazuju imperfektivni tip situacije neograničeni proces.⁴⁹

---

48 Pored kompleksa u kojima se manifestuje linearno-linearna simultanost potpuna, srpski temporalni veznik KAKO može vremensku rečenicu integrisati i u komplekse $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna lokalizacija tipa posteriornost (kakav je slučaj npr. u konstruisanom primeru *Kako ga pogleda, on se tako osmehne.*), i u komplekse u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa ingresivnost (kakav je slučaj u konstruisanom primeru poput *Kako je jednom to rekao, više se na to ne obazire.*). Za detalje o značenjima i statusu temporalnog veznika KAKO u savremenom srpskom jeziku upućujemo na Antić (2001: 352).

49 Napominjemo da pritom u vidu imamo singularne (jednokratne) predikacije koje iskazuju neograničeni proces; ako predikacije u kompleksima sa temporalnim veznikom KAKO iskazuju neograničene procese koji pak podrazumevaju ponavljanje u vremenu (kakav je npr. slučaj u konstruisanom primeru *Kako su gosti pristizali, tako su se pridruživali veselju.*), onda se u datim kompleksima manifestuje temporalna lokalizacija tipa posteriornost (upor. Antić, 2001: 136).

Zaključke sprovedene analize naposljetku sažeto predstavljamo u sledećoj tabeli:

Tabela 2

LINEARNO-LINEARNA SIMULTANOST POTPUNA u kompleksima sa temporalnim veznikom ALLTEFTERSOM / KAKO				
	ŠVEDSKI JEZIK		SRPSKI JEZIK	
specifikator interne temporalne determinacije	temporalni veznik ALLTEFTERSOM		temporalni veznik KAKO + predikacije odgovarajućih sintaksičko-semantičkih odlika	
temporalni veznik	ALLTEFTERSOM		KAKO	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	NP	NP	NP	NP
aspekatsko značenje	IPFV	IPFV	IPFV	IPFV

1.1.1.3. Kompleksi sa temporalnim veznicima SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT / DOK₁, KAD(A) i koreferentom *u isto vreme*

Budući da predstavljaju leksikalizovani spoj priloga *samtidigt* (dosl. *istovremeno*) i tzv. bazalnih zavisnih veznika *som* odnosno *att*⁵⁰, švedski temporalni veznici SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT imaju doslovna značenja „istovremeno kao“ odnosno „istovremeno s tim da“, te su semantički specifikovani tako da nalažu simultanost korelativnih predikacija kompleksa u celini njihovih trajanja. Kako u sistemu veznika srpskog jezika nema temporalnih veznika koji bi predstavljali leksikografske ekvivalente švedskih veznika SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT, njihove srpske prevodne ekvivalente predstavljaju temporalni veznici KAD(A) i DOK₁, u rečeničnim konstrukcijama uobičajeno praćeni koreferentom tipa *u isto vreme*. Obe date prevodne varijante mogu pritom predstavljati prevodne ekvivalente kako veznika SAMTIDIGT SOM tako i veznika SAMTIDIGT MED ATT, a izbor jednog ili drugog prevodnog ekvivalenta uslovljen je sintaksičko-semantičkim specifičnostima švedskih kompleksa sa datim temporalnim veznicima.

Temporalni veznici SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT nalažu simultanost korelativnih predikacija kompleksa u celini njihovih trajanja, ali, za razliku

50 Za detalje o strukturi švedskih zavisnih veznika, v. Teleman et al. (1999a: 741, 742).

od dosad razmatranih švedskih temporalnih veznika MEDAN, UNDER DET (ATT) i ALLTEFTERSOM, nisu istovremeno semantički specifikovani i tako da uslovljavaju specifične temporalne odlike predikacija u kompleksu. Da bi se u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT manifestovala linearno-linearna simultanost potpuna, nužan je uslov, stoga, da se trajanje obeju predikacija u kompleksu poima kao period, tj. da i VR- i SR-predikacija nose semantičko obeležje (+)durativnost.

Linearno-linearna simultanost potpuna manifestuje se tako u sledećim odabranim kompleksima sa temporalnim veznicima SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT:

1. SAMTIDIGT MED ATT atomerna faller sönder sänder de ut energirik strålning. (KORP)
DOK se atomi raspadaju, oni *u isto vreme* emituju energetski bogato zračenje.
2. Kvinnan studerade på högskolan SAMTIDIGT SOM hon var sjukskriven och fick både sjukpeng och bostadsbidrag. (KORP)
Žena je studirala DOK je *u isto vreme* bila na bolovanju [...]
3. Hon har suttit i styrelsen för ett stort företag SAMTIDIGT SOM hon [har] varit politiker i riksdagen. (KORP)
Bila je u upravi jedne velike firme DOK je *u isto vreme* bila i političar u parlamentu.
4. Kuba befann sig i en djup ekonomisk kris, SAMTIDIGT SOM jag genomgick en personlig kris efter ett raserat äktenskap. (KORP)
Kuba se nalazila u dubokoj ekonomskoj krizi, DOK sam ja *u isto vreme* prolazio kroz ličnu krizu nakon propalog braka.
5. Tillväxtländer som Kina, Indien och Brasilien ångar på SAMTIDIGT SOM det går allt bättre för USA. (KORP)
Zemlje u razvoju, poput Kine, Indije i Brazila, nastavljaju punom parom DOK *u isto vreme* situacija za SAD biva sve bolja.
6. Männén hoppade ut ur en parkerad bil SAMTIDIGT SOM de skrek hela tiden. (KORP)
Muškarci su poskakali iz jednog parkiranoг automobila DOK su *istovremeno* sve vreme vikali.
7. Han skickade flera sms SAMTIDIGT SOM han styrde bussen med underarmarna. (KORP)
Poslao je nekoliko poruka DOK je *u isto vreme* podlacticama upravljao autobusom.
8. En dag rusade Britta genom vardagsrummet utan kläder SAMTIDIGT SOM hon skrek obegripligheter. (KORP)
Brita je jednog dana gola jurila po dnevnoj sobi DOK je *u isto vreme* izvikivala besmislice.

9. Men SAMTIDIGT SOM alla upprepar ordet ”förnyelse” finns ingen enighet om vad som menas med det. (KORP)
Ali u isto vreme KADA svi ponavljaju reč „obnova“, ne postoji nikakva saglasnost o tome šta ona podrazumeva.
10. SAMTIDIGT SOM brandmännen försöker att släcka elden blåser det mycket. (KORP)
U isto vreme KAD vatrogasci pokušavaju da ugase vatru, vetar jako duva.
11. SAMTIDIGT MED ATT det händer mycket i arabvärlden i övrigt så är Syrien en allt viktigare aktör. (KORP)
U isto vreme KAD se u arapskom svetu i inače dešava mnogo toga, Sirija biva sve važniji akter.
12. SAMTIDIGT MED ATT det arbetas i Helsingfors för att identifiera de döda så sker ett liknande arbete i Stockholm. (KORP)
U isto vreme KAD se u Helsinkiju radi na identifikovanju nastradalih, sličan posao odvija se i u Švedskoj.

Izdvojeni primeri svedoče o tome da se linearno-linearna simultanost potpuna manifestuje u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT prvenstveno ako VR- i SR-predikacije u njima nose semantička obeležja (+) durativnost i (-)ograničenost, tj. ako obe korelativne predikacije iskazuju bilo tip situacije neograničeni proces bilo tip situacije stanje, te imaju imperfektivno aspektatsko značenje. Zapažamo takođe da u datim kompleksima obe predikacije mogu iskazati bilo koji od datih dvaju tipova situacije, te da se u njima mogu ostvariti sve (četiri) kombinacije ovih tipova situacije – tako npr. u kompleksu (2) VR-predikacija iskazuje stanje a SR-predikacija neograničeni proces, u kompleksu (9) VR-predikacija iskazuje neograničeni proces a SR-predikacija stanje, u kompleksu (1) obe predikacije iskazuju neograničeni proces, dok u kompleksu (3) obe korelativne predikacije iskazuju stanje.

Kako pak na osnovu primera (6) i (7) zapažamo, linearno-linearna simultanost potpuna može se manifestovati i u onim švedskim kompleksima sa temporalnim veznicima SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT u kojima VR-predikacija iskazuje tip situacije neograničeni proces odnosno stanje, a SR-predikacija iskazuje tip situacije ograničeni proces. Manifestovanje linearno-linearne simultanosti potpune i u kompleksima u kojima VR-predikacije iskazuju imperfektivne tipove situacija a SR-predikacije perfektivni tip situacije ograničeni proces omogućeno je time što temporalni veznici SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT nalažu tumačenje korelativnih predikacija kompleksa – kako imperfektivnih, tako, dakle, i perfektivnih – kao istovremenih u celini njihovih trajanja.

Zahvaljujući takvoj semantičkoj specifikovanosti temporalnih veznika SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT, linearno-linearna simultanost potpuna može se u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa datim veznicima manifestovati i ako njihove korelativne predikacije iskazuju perfektivni tip situacije ograničeni proces. Budući da u korpusu ne beležimo takve komplekse, poslužićemo se konstruisanim primerom da dato zapažanje ilustrujemo. Iako, naime, u izolovanom primeru poput *Han diskade SAMTIDIGT SOM hon putsade fönstren. / On je prao sudove DOK je ona u isto vreme prala prozore*, korelativne predikacije iskazuju imperfektivni tip situacije neograničeni proces, u odgovarajućem kontekstu koji bi nalagao tumačenje predikacija kao u celini ostvarenih, prevodni ekvivalent datog švedskog kompleksa predstavljao bi kompleks *On je oprao sudove DOK je ona u isto vreme oprala prozore*, što je, dakle, kompleks čije korelativne predikacije iskazuju perfektivni tip situacije ograničeni proces. Potonji primer ilustruje tako da se linearno-linearna simultanost potpuna može manifestovati i u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa razmatranim veznicima – te i u odgovarajućim srpskim kompleksima – u kojima obe korelativne predikacije iskazuju perfektivni tip situacije ograničeni proces.

Navedena zapažanja upućuju nas na sledeći sumarni zaključak: linearno-linearna simultanost potpuna manifestuje se u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT prvenstveno kroz koincidiranje predikacija koje iskazuju imperfektivni tip situacije neograničeni proces odnosno stanje; u jednom broju kompleksa sa datim veznicima, linearno-linearna simultanost potpuna može se manifestovati i kroz koincidiranje VR-predikacije koja iskazuje imperfektivni tip situacije stanje odnosno neograničeni proces i SR-predikacije koja iskazuje perfektivni tip situacije ograničeni proces, te kroz koincidiranje VR- i SR-predikacije koje iskazuju perfektivni tip situacije ograničeni proces.

Manifestovanje linearno-linearne simultanosti potpune u prvom semantičkom planu kompleksa sa temporalnim veznicima SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT ostvaruje se, dakle, kroz sadejstvo datih temporalnih veznika i predikacija specifičnih sintaksičko-semantičkih odlika; u datim kompleksima stoga upravo ova dva sintaksičko-semantička elementa u sadejstvu predstavljaju specifikatore interne temporalne determinacije.

Uporedna analiza švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT i njihovih srpskih prevodnih ekvivalenata modela $S=\{SR+VR\}$, upućuje nas naposletku na sledeće opšte zaključke:

– budući da u sistemu temporalnih veznika srpskog jezika nema veznika koji su semantički specifikovani na identičan način kao švedski temporalni veznici SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT, švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje linearno-linearna simultanost potpuna a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT u srpskom jeziku ekvivalentne komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ predstavljaju kompleksi s temporalnim veznicima DOK_1 i $KAD(A)$ (uobičajeno praćenim koreferentom tipa *u isto vreme*⁵¹) u kojima se manifestuje isti tip interne temporalne determinacije.

– u datim kompleksima obaju jezika, korelativne predikacije tipično iskazuju imperfektivni tip situacije stanje odnosno neograničeni proces, dok se u jednom broju datih kompleksa obaju jezika linearno-linearna simultanost potpuna može manifestovati i kroz koincidiranje VR-predikacije koja iskazuje imperfektivni tip situacije stanje odnosno neograničeni proces i SR-predikacije koja iskazuje perfektivni tip situacije ograničeni proces, te kroz koincidiranje VR- i SR-predikacije koje iskazuju perfektivni tip situacije ograničeni proces.

– manifestovanje linearno-linearne simultanosti potpune se u analiziranim kompleksima obaju jezika ostvaruje kroz sadejstvo temporalnih veznika SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT odnosno temporalnih veznika DOK_1 i $KAD(A)$ sa predikacijama specifičnih sintaksičko-semantičkih odlika, te u njima upravo ova dva sintaksičko-semantička elementa u sadejstvu predstavljaju specifikatore interne temporalne determinacije. Usled pak toga što srpski temporalni veznici DOK_1 i $KAD(A)$ imaju semantičke odlike drugačije od semantičkih odlika švedskih temporalnih veznika SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT, u onim srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima DOK_1 i $KAD(A)$ u kojima VR-predikacija iskazuje neki od imperfektivnih tipova situacije a SR-predikacija iskazuje perfektivni tip situacije ograničeni proces (kakav je slučaj npr. u (7)), ekspliciranje koreferenta tipa *u isto vreme* ispostavlja se kao nužno za to da se u datim kompleksima manifestuje upravo linearno-linearna simultanost potpuna. U srpskim kompleksima ovog tipa, ulogu specifikatora interne temporalne determinacije stoga, uz temporalni veznik i korelativne predikacije specifičnih sintaksičko-semantičkih odlika, igra i koreferent tipa *u isto vreme*.

---

51 Zapažamo pritom da je distribucija datih veznika i koreferenta uobičajeno takva da se koreferent uz temporalni veznik DOK_1 javlja u postpoziciji (v. primere (1)–(8)), a uz temporalni veznik $KAD(A)$ u prepoziciji (v. primere (9)–(12)).

Zaključke sprovedene analize naposljetku sažeto prikazujemo u sledećoj tabeli:

Tabela 3

LINEARNO-LINEARNA SIMULTANOST POTPUNA u kompleksima sa temporalnim veznicima SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT / DOK₁, KAD(A) i koreferentom tipa u isto vreme				
	ŠVEDSKI JEZIK		SRPSKI JEZIK	
specifikator interne temporalne determinacije	temporalni veznik SAMTIDIGT SOM / SAMTIDIGT MED ATT + predikacije odgovarajućih sintaksičko-semantičkih odlika		temporalni veznik DOK ₁ / KAD(A) + predikacije odgovarajućih sintaksičko-semantičkih odlika (+ koreferent tipa <i>u isto vreme</i> ako je VR-predikacija IPFV a SR- predikacija PFV)	
temporalni veznici	SAMTIDIGT SOM / SAMTIDIGT MED ATT		DOK₁ / KAD(A)	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	ST / NP	ST / NP / OP	ST / NP	ST / NP / OP
	OP	OP	OP	OP
aspekatsko značenje	IPFV	IPFV PFV	IPFV	IPFV PFV
	PFV	PFV	PFV	PFV

1.1.1.4. Kompleksi sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ / KAD(A)

Švedski temporalni veznici NÄR i DÅ⁵² – čiji srpski ekvivalent predstavlja temporalni veznik KAD(A) – označavaju se kao semantički nespecificovani veznici, budući da su semantički specificovani samo u tom smislu da između korelativnih predikacija kompleksa S={SR+VR} uspostavljaju temporalni međuodnos iz domena temporalne lokalizacije.⁵³ Manifestovanje specificovanog tipa temporalnog međuodnosa iz domena temporalne lokalizacije u prvom semantičkom planu švedskih kompleksa S={SR+VR} sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ zavisi stoga u prvom redu od sintaksičko-semantičkih odlika korelativnih predikacija kompleksa.

52 Podsećamo da je temporalni veznik DÅ, budući stilski obeležen, u kompleksima S={SR+VR} ređe zastupljen od temporalnog veznika NÄR.

53 Na semantičku nespecificovanost temporalnih veznika NÄR i DÅ Zorikhina Nilsson (Зорихина-Нильссон, 2009: 377, 378) ukazuje npr. na sledeći način: «Наиболее универсальным временным союзом в шведском языке является союз när 'когда'; синонимом союза när является союз då [...] Союзы имеют неспециализированное временное значение, так как с их помощью является отношения одновременности, предшествования и следования».

Da bi se u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ manifestovala linearno-linearna simultanost potpuna, nužno je tako, pre svega, da se trajanje i VR- i SR-predikacije u kompleksima poima kao period, tj. da korelativne predikacije kompleksa nose semantičko obeležje (+)durativnost. Osim semantičkog obeležja (+)durativnost, obe predikacije u kompleksima nužno nose i obeležje (-)ograničenost, budući da bi (+)ograničenost jedne od predikacija uslovalo poimanje trajanja date predikacije kao u vremenu kraćeg od trajanja druge predikacije kompleksa, te onemogućilo tumačenje predikacija kao u potpunosti simultanih.

Manifestovanje linearno-linearne simultanosti zapažamo tako u sledećim odabranim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ:

1. NÄR aktiviteten i ekonomin ökar stiger skatteintäkterna. (SAS, 2003: 287)
KADA ekonomska aktivnost raste, prihodi od poreza se uvećavaju.
2. NÄR jag skrev till Er kunde jag aldrig drömma om att brevet skulle komma till mitt barndomshem. (SPEGELN, 1997: 91)
KAD sam Vam pisala, nisam mogla ni da sanjam da će pismo dospeti u moj dom iz detinjstva.
3. NÄR jag läser Era brev föreställer jag mig att Ni kvittrar. (SPEGELN, 1997: 95)
KAD čitam Vaša pisma, zamišljam da Vi cvrkućete.
4. Hennes händer skakade våldsamt NÄR hon läste breven [...] (SPEGELN, 1997: 163)
[Ruke su joj jako drhtale KAD je čitala pisma.]
Ruke su joj jako drhtale DOK je čitala pisma.⁵⁴
5. Inte ens NÄR jag diskar vill jag bli störd. (SPEGELN, 1997: 196)
Čak i KAD perem sudove, ne želim da me uznemiravaju.
6. Man har minnen, men NÄR man tänker på dem innehåller de inget minne av att tiden har gått. (NFVB, 2004: 105)
Čovek ima uspomene, ali KAD o njima razmišlja, one ne sadrže sećanje na to da je vreme prošlo.
7. NÄR jag var barn så längtade jag efter systrar. (NFVB, 2004: 120)
KAD sam bio dete, čeznuo sam za tim da imam sestre.
8. Jag har så svårt NÄR hon bara skriker och skriker. (NFVB, 2004: 248)
Tako mi je teško KAD ona samo plače i plače.
9. Lennart gör en grimas av förakt NÄR han uttalar Juhas namn [...] (Gardell, 1992: 78)
[Lenart pravi prezrivu grimasu KAD izgovara Juhino ime]
Lenart s gađenjem izgovara Juhino ime [...] (Gardel, 2004: 44)

54 Na mogućnost zamene temporalnog veznika KAD(A) veznikom DOK₁ u prevodnim ekvivalentima pojedinih švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ osvrćemo se na kraju odeljka.

10. Lennart ler elakt NÄR han fäller domen. (Gardell, 1992: 79)
 [Lenart se zlokobno osmehuje KAD donosi presudu]
 Lenart se zlokobno smeje DOK donosi presudu. (Gardel, 2004: 45)
11. NÄR jag var liten fanns ett imperium, större än någonsin romarriket [...] (Gardell, 1992: 118)
 KAD sam bio mali, postojalo je jedno carstvo, veće i od Rimskog. (Gardel, 2004: 69)
12. Men NÄR sävbyholmarna sov, drog om nätterna en spökkundvagn, vanvettigt bucklig, genom de släckta rummen [...] (Gardell, 1992: 196)
 [Ali, KAD su žitelji Sevbiholma spavali, noću su se jedna avetinjska kolica iz samoposluge, nepojmljivo izubijana, kotrljala po njihovim mračnim sobama [...]]
 Ali, DOK su žitelji Sevbiholma spavali, noću su se po njihovim mračnim sobama kotrljala avetinjska kolica iz samoposluge, ulubljena od udaraca, izvitoperena [...] (Gardel, 2004: 118)
13. Han har dödsångest NÄR han gör det [...] (Gardell, 1992: 227)
 [Na smrt je preplašen KAD to radi [...]]
 Na smrt je preplašen DOK to radi [...] (Gardel, 2004: 138)
14. DÅ Papa lyfter koppen gör han det så nätt så nätt. (SPEGELN, 1997: 199)
 KAD Tata podiže šoljicu, on to radi tako fino, tako fino.
15. Så gjorde han alltid DÅ han ville markera sitt ogillande. (KORP)
 [Tako je uvek radio kad je hteo da izrazi svoje neodbravanje.]
 Tako bi uvek radio KAD bi hteo da izrazi svoje neodbravanje.
16. Hon känner sig trygg och glad DÅ hon sitter tillsammans med mormor vid köksbordet. (KORP)
 Ona se oseća sigurno i srećno KAD sa bakom sedi za kuhinjskim stolom.
17. Tårarna rann över hennes kinder DÅ hon läste. (KORP)
 [Suze su joj tekle niz obraze KAD je čitala.]
 Suze su joj tekle niz obraze DOK je čitala.
18. Harriet nynnade för sig själv, DÅ hon gick nedför trappan [...] (KORP)
 [Harijet je tiho pevušila KAD je išla niz stepenice [...]]
 Harijet je tiho pevušila DOK je išla niz stepenice [...]
19. Hon andades djupt, DÅ hon gick framåt vägen. (KORP)
 [Duboko je disala KAD je išla putem.]
 Duboko je disala DOK je išla putem.
20. DÅ han uppträder som sitt alter ego Grisnils präglas framträdandet av musik från 1950–1980-tal samt burleska och ekivoka historier. (KORP)
 KAD on nastupa kao svoj alter ego Grisnils, nastup mu odlikuje muzika iz perioda 1950–1980, te burleskne i lascivne priče.

Izdvojeni primeri svedoče o tome da se linearno-linearna simultanost potpuna manifestuje u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ u kojima obe korelativne predikacije nose semantička obeležja (+)durativnost i (-)ograničenost, tj. iskazuju tipove situacija stanje i neograničeni proces. Zapažamo pritom da u datim kompleksima obe predikacije mogu iskazati bilo koji od datih dvaju tipova situacije, kao i to da se u njima mogu ostvariti sve (četiri) kombinacije ovih tipova situacije – tako npr. u kompleksima (8), (12), (15) VR-predikacija iskazuje stanje a SR-predikacija neograničeni proces, u kompleksima (5), (6), (20) VR-predikacija iskazuje neograničeni proces a SR-predikacija stanje, u kompleksima (7), (11), (16) obe predikacije iskazuju stanje, dok u kompleksima poput (1), (3), (10), (18) obe korelativne predikacije iskazuju neograničeni proces.

Izdvojeni primeri svedoče, dakle, o tome da se linearno-linearna simultanost potpuna manifestuje u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ u kojima obe korelativne predikacije iskazuju imperfektivne tipove situacija stanje i neograničeni proces.

Iako svi odabrani primeri svedoče da se u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ odnosno KAD(A) linearno-linearna simultanost potpuna manifestuje ako korelativne predikacije kompleksa iskazuju imperfektivne tipove situacije stanje i neograničeni proces, smatramo da je uputno skrenuti pažnju i na jedan broj kako švedskih tako i srpskih kompleksa modela $S=\{SR+VR\}$ u kojima uočavamo odstupanje od ove pravilnosti. Budući da primere takvih kompleksa ne beležimo u korpusu (što, smatramo, svedoči o njihovoj relativnoj retkosti), da dato odstupanje ilustrujemo poslužićemo se konstruisanim primerom *Ingen av dem sa något om detta NÄR de pratade med varandra. / Niko od njih nije ništa rekao o tome KAD su razgovarali*. U datom kompleksu, naime, koincidiraju imperfektivna VR-predikacija i perfektivna SR-predikacija koja iskazuje tip situacije trenutni događaj a koja je pak negirana, te implicira afirmativnu imperfektivnu predikaciju koja u celini svog toka koincidira sa tokom imperfektivne VR-predikacije kompleksa: *Ingen av dem sa något om detta (⇒De teg om detta) NÄR de pratade med varandra, . / Niko od njih nije ništa rekao o tome (⇒Ćutali su o tome) KAD su razgovarali*. Usled specifičnog istinostnog modaliteta SR-predikacije, dakle, u datom se kompleksu manifestuje linearno-linearna simultanost potpuna, te zaključujemo da se linearno-linearna simultanost potpuna manifestuje i u onim švedskim odnosno srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ odnosno DOK₁ u kojima SR-predikacija predstavlja negiranu predikaciju koja iskazuje perfektivni tip situacije trenutni događaj.

Na osnovu iznetih zapažanja donosimo naposletku sledeći sumarni zaključak: linearno-linearna simultanost potpuna manifestuje se prvenstveno u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom veznika NÄR i DÅ u kojima VR- i SR-predikacija iskazuju tipove situacije stanje i neograničeni proces, tj. imaju imperfektivno aspekatsko značenje, te i u onim kompleksima sa datim temporalnim veznicima u kojima VR-predikacija iskazuje imperfektivni tip situacije stanje odnosno neograničeni proces, a SR-predikacija predstavlja negiranu predikaciju koja iskazuje perfektivni tip situacije trenutni događaj.

Budući da su temporalni veznici NÄR i DÅ semantički nespecificirani te nemaju udela u manifestovanju specificiranog tipa temporalne lokalizacije u prvom semantičkom planu kompleksa, uloga datih temporalnih veznika kao specificatora interne temporalne determinacije praktično je ograničena na uspostavljanje temporalnog međudnosa iz domena temporalne lokalizacije između korelativnih predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$, dok pak od sintaksičko-semantičkih odlika korelativnih predikacija kompleksa zavisi koji će se tip temporalne lokalizacije manifestovati u prvom semantičkom planu kompleksa. U analiziranim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ, linearno-linearna simultanost potpuna manifestuje se stoga zahvaljujući sadejstvu datih temporalnih veznika i predikacija kompleksa specifičnih sintaksičko-semantičkih odlika.

Uporedna analiza razmatranih švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ i njihovih srpskih prevodnih ekvivalenata modela $S=\{SR+VR\}$, upućuje nas naposletku na sledeće opšte zaključke:

– švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje linearno-linearna simultanost potpuna a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika NÄR i DÅ, u srpskom jeziku ekvivalentne komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ u prvom redu predstavljaju kompleksi u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički nespecificiranog temporalnog veznika KAD(A) u kojima se manifestuje isti tip interne temporalne determinacije.

– u datim kompleksima obaju jezika i VR- i SR-predikacija prvenstveno iskazuju tip situacije stanje odnosno tip situacije neograničeni proces, tj. imaju imperfektivno aspekatsko značenje; u jednom broju datih kompleksa obaju jezika, VR-predikacija iskazuje imperfektivni tip situacije stanje odnosno neograničeni proces, a SR-predikacija predstavlja negiranu predikaciju koja iskazuje perfektivni tip situacije trenutni događaj.

– usled semantičke nespecificiranosti švedskih temporalnih veznika NÄR i DÅ odnosno srpskog temporalnog veznika KAD(A), linearno-linearna simultanost potpuna se u

prvom semantičkom planu datih kompleksa obaju jezika manifestuje zahvaljujući sadejstvu datih temporalnih veznika i predikacija specifičnih sintaksičko-semantičkih odlika.

Zaključke sprovedene analize možemo sumirati u sledećoj tabeli:

Tabela 4

LINEARNO-LINEARNA SIMULTANOST POTPUNA u kompleksima sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ / KAD(A)				
	ŠVEDSKI JEZIK		SRPSKI JEZIK	
specifikator interne temporalne determinacije	temporalni veznik NÄR / DÅ + predikacije odgovarajućih sintaksičko-semantičkih odlika		temporalni veznik KAD(A) + predikacije odgovarajućih sintaksičko-semantičkih odlika	
temporalni veznik	NÄR DÅ		KADA	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	ST / NP	ST / NP	ST / NP	ST / NP
	ST / NP	TD (predikacija negirana)	ST / NP	TD (predikacija negirana)
aspekatsko značenje	IPFV	IPFV	IPFV	IPFV
	IPFV	PFV (predikacija negirana)	IPFV	PFV (predikacija negirana)

Naposletku skrećemo pažnju na to da pri prevođenju analiziranih švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ na srpski jezik, u kompleksima srpskog jezika neretko dolazi do zamene temporalnog veznika KAD(A) – kao, dakle, doslovnog prevodnog ekvivalenta datih švedskih veznika – temporalnim veznikom DOK_1 . To potvrđuju kako pojedini izdvojeni kompleksi navedeni u našem prevodu (v. (4), (17)–(19)), tako i pojedini kompleksi navedeni u prevodu drugih prevodilaca (v. (10), (12), (13), a kako dati kompleksi svedoče, do zamene veznika KAD(A) veznikom DOK_1 uobičajeno dolazi prvenstveno u onim kompleksima u kojima VR-predikacija iskazuje singularnu (jednokratnu) predikaciju koja iskazuje neograničeni proces (kakav je slučaj u (4), (10), (17)–(19)). Mogućnost zamene temporalnog veznika KAD(A) temporalnim veznikom DOK_1 aktuelna je, međutim, samo u onim srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje linearno-linearna simultanost potpuna gde za to postoje odgovarajući sintaksičko-semantički uslovi – u pojedinim kompleksima ovog

tipa data zamena može biti blokirana npr. opštom prirodom (semantikom) korelativnih predikacija, sintaksičkom strukturom korelativnih predikacija, prisustvom pojedinih koreferentnih lokalizatora i sl.⁵⁵ Skrećemo stoga pažnju da srpske prevodne ekvivalente pojedinih švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika NÄR i DÅ a u kojima se manifestuje linearno-linearna simultanost potpuna, mogu, osim kompleksa $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom KAD(A), predstavljati i oni kompleksi $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika DOK₁, ako su u datim kompleksima ispunjeni odgovarajući sintaksičko-semantički uslovi.

**1.1.2. Linearno-linearna simultanost delimična:
kompleksi sa temporalnim veznicima MEDAN,
UNDER DET (ATT), NÄR i DÅ / DOK₁, KAD(A)**

Linearno-linearna simultanost delimična podrazumeva lokalizovanje durativne SR-predikacije unutar internog vremenskog okvira kompleksa zadanog durativnom VR-predikacijom, te koincidiranje predikacija u jednom delu toka internog vremenskog okvira kompleksa. Kako se trajanje obeju predikacija u kompleksu poima kao period, linearno-linearna simultanost delimična podrazumeva koincidiranje celokupnog toka determinativne SR-predikacije sa jednim delom toka determinatorne VR-predikacije, i to delom toka koji se poima kao period.

Da bi se u kompleksu $S=\{SR+VR\}$ ostvarila linearno-linearna simultanost delimična, nužno je stoga da u njemu budu zadovoljena dva osnovna sintaksičko-semantička uslova: a) da je temporalni veznik posredstvom kog je vremenska rečenica integrisana u kompleks bilo semantički specifikovan tako da podrazumeva simultanost korelativnih predikacija kompleksa, bilo pak semantički nespecificovan tako da datu simultanost ne ometa, i b) da korelativne predikacije kompleksa imaju takve sintaksičko-semantičke odlike da se njihovo koincidiranje može ostvariti u jednom delu internog vremenskog okvira kompleksa, i to u delu koji se poima kao period.

Dati osnovni sintaksičko-semantički uslovi mogu biti ispunjeni u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa semantički specifikovanim temporalnim veznicima MEDAN i UNDER DET (ATT) te sa semantički nespecificovanim temporalnim veznicima NÄR i DÅ, odnosno u srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa semantički specifikovanim temporalnim veznikom DOK₁, te sa semantički nespecificovanim temporalnim veznikom KAD(A).

---

⁵⁵ Na ovo je ukazala Antonić (2001: 94–97), ispitujući uslovljenost mogućnosti zamene temporalnog veznika KAD(A) temporalnim veznikom DOK različitim sintaksičko-semantičkim elementima kompleksa datog tipa.

Manifestovanje linearno-linearne simultanosti delimične u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ datih tipova ilustrujemo sledećim odabranim primerima:

1. MEDAN muren stod sköts 136 människor när de försökte fly från Öst- till Västberlin. (KORP)
DOK je zid postojao, 136 ljudi je ubijeno pri pokušaju bega iz Istočnog u Zapadni Berlin.
2. Vi åt upp glassen MEDAN vi traskade hemåt. (KORP)
Pojeli smo sladolede DOK smo se gegali kući.
3. MEDAN han fortfarande hade alla namn i färskt minne efter Henriks rundtur skrev han in vem som bodde i vilket hus. (Larsson, 2005: 148)
DOK su mu sva imena još bila u svežem sećanju, upisa ko na ostrvu živi u kojoj kući. (Lašon, 2009: 129)
4. UNDER DET ATT nötväcken klättrar på en lodrät stam, kan ibland en serie svaga pip ljud höras. (KORP)
DOK se brgljez penje uz vertikalno stablo, ponekad se mogu čuti serije slabih pisaka.
5. NÄR det är kallt, brukar jag ta ett varmt bad.⁵⁶ (PTF, 2001: 51)
[KAD je hladno, uobičavam da napravim toplu kupku.]
KAD je hladno, obično napravim toplu kupku.
6. NÄR jag var ung och på resande fot, brukade jag ofta ljuga lite gran om mig själv [...] (BUBF, 1986: 45)
[KAD sam bio mlad i putovao, često sam uobičavao da pomalo lažem o sebi [...]]
KAD sam kao mlad putovao, često sam pomalo lagao o sebi [...]
7. NÄR jag var barn hade jag ofta upplevelsen av att det jag såg var överkligt. (SPEGELN: 1997: 121)
KAD sam bila dete, često sam imala utisak da je ono što vidim nestvarno.
8. NÄR det snöar blir det förseningar i trafiken. (PTF, 2001: 51)
KAD pada sneg, u saobraćaju nastaju zastoji.
9. [...] NÄR jag har gjort mina stora sjöresor, så har jag alltid stått så långt fram i fören på båten [...] (BUBF, 1986: 237)
[...] KAD sam bio na mojim velikim pomorskim putovanjima, uvek bih stajao toliko napred na pramcu [...]

---

56 Napominjemo da je u datom švedskom kompleksu (kao i u kompleksu (6)), SR-predikacija sastavljena po modelu semikopulativni glagol *bruka* (*uobičavati*) + punoznačni glagol, zahvaljujući čemu se SR-predikacija predstavlja kao predikacija koja se učestalo ponavlja uz VR-predikaciju; takođe napominjemo da je u odgovarajućim kompleksima srpskog jezika glagolska leksema *uobičavati*, koja, dakle, predstavlja ekvivalent švedske glagolske lekseme *bruka*, ređe zastupljena, te da se njoj odgovarajuće značenje uobičajeno iskazuje konstrukcijom *imati običaj da*, odnosno prilozima poput *obično*, *uglavnom* koji prate SR-predikaciju.

10. Där satt han jämt NÄR han var hemma [...] (SPEGELN: 1997: 48)
Tu je stalno sedeo KAD je bio kod kuće [...]
11. NÄR han var hemma sov han i sitt arbetsrum. (SPEGELN: 1997: 50)
KAD je bio kod kuće, spavao je u svojoj radnoj sobi.
12. Alltid NÄR vi var ute och reste letade jag efter småsaker. (SPEGELN: 1997: 49)
[Uvek KAD smo putovali, ja sam tražila sitnice.]
KADA smo putovali, ja bih uvek tražila sitnice.
13. De grälar i sovrummet NÄR vi är där. (SPEGELN: 1997: 94)
Svađaju se u spavaćoj sobi KAD smo mi tamo.
14. Mamman försökte trösta Karin och Malin NÄR tillståndet var mer än vanligt eländigt och bekymmersamt [...] (NFVB, 2004: 254)
Mama je pokušavala da uteši Karin i Malin KAD bi situacija bila još strašnija i napetija nego obično [...]
15. NÄR de väljer fotbollslag blir han alltid vald bland de sista. (Gardell, 1992: 67)
KAD biraju igrače za fudbalski tim, Juhu uvek biraju među poslednjima. (Gardel, 2004: 38)
16. Och ett par dar senare, NÄR vi var på väg till flygfältet, sjöng jag den [visan] för honom. (BUBF, 1986: 241)
I par dana kasnije, KAD smo bili na putu ka aerodromu, ja sam mu je opevao [pesmu].
17. Fadern hade målat ett dödskallemärke över torktornets skjutdörr NÄR barnen var små [...] (SPEGELN: 1997: 73)
Otac je (bio) nacrtao mrtvačku glavu na kliznim vratima sušare KAD su deca bila mala [...]
18. DÅ hon var hemma låg hon på sin säng [...] (KORP)
KAD je bila kod kuće, ležala je na svom krevetu [...]
19. DÅ han satt häktad i väntan på rättegången undersöktes han av överläkare Kristina Andersson, specialist i psykiatri och rättspsykiatri. (KORP)
KAD je boravio u pritvoru čekajući suđenje, ispitala ga je primarijus Kristina Andešon, specijalista psihijatrije i sudske psihijatrije.
20. DÅ han låg på sin dödsbädd skapade Edvard ett testamente som motsade villkoren i Henrik VIII: s testamente. (KORP)
KAD je ležao na samrti, Edvard je sačinio testament protivrečan uslovima iz testamenta Henrija VIII.

Izdvojeni primeri svedoče o tome da se linearno-linearna simultanost delimična može manifestovati u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika MEDAN i UNDER DET (ATT)

te NÄR i DÅ u kojima VR-predikacije nose semantička obeležja (+)durativnost i (-) ograničenost, a SR-predikacije obeležja (+)durativnost i (-)ograničenost odnosno (+) durativnost i (+)ograničenost. VR-predikacije datih kompleksa iskazuju, dakle, bilo tip situacije stanje (kao u npr. (1), (5), (9), (14), (19), (20)), bilo neograničeni proces (kao u (2), (4), (6), (8), (12) i (15)), dok SR-predikacije iskazuju stanje (kao npr. u (4), (7), (9)–(11)), zatim neograničeni proces (kao npr. u (6), (8), (13)–(15)), te ograničeni proces (kao u (2), (3), (5), (16), (17), (19), (20)). U datim kompleksima, dakle, VR-predikacije imaju imperfektivno aspekatsko značenje, dok SR-predikacije mogu imati bilo imperfektivno bilo perfektivno aspekatsko značenje, potonje pod uslovom pak da je nosilac perfektivnog aspekatskog značenja predikacija koja iskazuje ograničeni proces.

Kako odabrani primeri svedoče, manifestovanje upravo linearno-linearne simultanosti delimične u datim tipovima kompleksa uslovljeno je u prvom redu prirodom njihovih korelativnih predikacija – predikacije datih kompleksa imaju, naime, takve sintaksičko-semantičke odlike da omogućuju da se trajanje durativne SR-predikacije poima kao kraće od trajanja durativne VR-predikacije. Tako se, s jedne strane, u kompleksima poput (2), (3), (5), (16), (17), (19), (20) linearno-linearne simultanost delimična manifestuje zahvaljujući tome što SR-predikacije iskazuju ograničene procese, čije se trajanje po pravilu poima kao kraće od trajanja stanja ili neograničenih procesa, ovde iskazanih VR-predikacijom. S druge strane, u kompleksima u kojima i SR- i VR-predikacija iskazuju stanje ili neograničeni proces, poimanje trajanja SR-predikacije kao kraćeg od trajanja VR-predikacije takođe je prvenstveno uslovljeno specifičnim odlikama predikacija. Tako se npr. u kompleksu poput (11) *NÄR han var hemma sov han i sitt arbetsrum. / KAD je bio kod kuće, spavao je u svojoj radnoj sobi*, linearno-linearne simultanost delimična manifestuje zahvaljujući tome što trajanje predikacije koja iskazuje boravak agensa na određenom mestu obuhvata duži vremenski period od trajanja predikacije koja iskazuje stanje ili radnju agensa tokom datog boravka, u kompleksu poput (12) *Alltid NÄR vi var ute och reste letade jag efter småsaker. / KADA smo putovali, ja bih uvek tražila sitnice*, zahvaljujući tome što se trajanje predikacije koja iskazuje putovanje agensa uobičajeno poima kao duže od predikacije koja iskazuje stanja ili radnje agensa tokom datog putovanja i sl. Kako na osnovu odabranih primera takođe zapažamo, u pojedinim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima obe korelativne predikacije iskazuju stanja ili neograničene procese, linearno-linearne simultanost delimična može se manifestovati zahvaljujući i određenim drugim sintaksičko-semantičkim elementima kompleksa (poput npr. različitih adverbijalnih odredbi) koji nalažu poimanje trajanja SR-

-predikacije kao kraćeg od trajanja VR-predikacije; takav je slučaj npr. u kompleksu (7) *NÄR jag var barn hade jag ofta upplevelsen av att det jag såg var överkligt. / KAD sam bila dete, često sam imala utisak da je ono što vidim nestvarno*, u kome adverbijal *ofta (često)* vrši takvu restrikciju SR-predikacije da se ona poima kao aktuelna samo u pojedinim periodima koji koincidiraju sa periodom trajanja VR-predikacije.

Na osnovu iznetih zapažanja zaključujemo da se linearno-linearna simultanost delimična manifestuje u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ s temporalnim veznicima MEDAN i UNDER DET (ATT) odnosno NÄR i DÅ u kojima VR-predikacije iskazuju tipove situacije stanje i neograničeni proces, te imaju imperfektivno aspekatsko značenje, a SR-predikacije iskazuju bilo imperfektivne tipove situacije stanje i neograničeni proces, bilo perfektivni tip situacije ograničeni proces. Da bi se pak u kompleksima u kojima obe predikacije iskazuju imperfektivne tipove situacije stanje i neograničeni proces manifestovala upravo linearno-linearna simultanost delimična, nužno je da korelative predikacije kompleksa budu takve prirode da se trajanje SR-predikacije poima kao kraće od trajanja VR-predikacije, ili pak da kompleks sadrži drugi odgovarajući sintaksičko-semantički element koji nalaže tumačenje trajanja SR-predikacije kao kraćeg od trajanja VR-predikacije.

Uporedna analiza švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje linearno-linearna simultanost delimična i njihovih srpskih prevodnih ekvivalenata modela $S=\{SR+VR\}$, upućuje nas naposljetku na sledeće zaključke:

– švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje linearno-linearna simultanost delimična a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika MEDAN i UNDER DET (ATT) odnosno NÄR i DÅ, u srpskom jeziku ekvivalentne komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ predstavljaju kompleksi s temporalnim veznicima DOK₁ i KAD(A) u kojima se manifestuje isti tip temporalne determinacije.

– u datim kompleksima u obama jezicima VR-predikacije iskazuju tipove situacije stanje i neograničeni proces, te imaju imperfektivno aspekatsko značenje, dok SR-predikacije iskazuju bilo tipove situacije stanje i neograničeni proces, te imaju imperfektivno aspekatsko značenje, bilo pak tip situacije ograničeni proces, te imaju perfektivno aspekatsko značenje.

– manifestovanje linearno-linearne simultanosti delimične u datim se kompleksima obaju jezika u prvom redu ostvaruje kroz sadejstvo temporalnih veznika i predikacija specifičnih sintaksičko-semantičkih odlika; u jednom broju kompleksa ovog tipa, ulogu specifikatora interne temporalne determinacije mogu igrati i određeni drugi sintaksičko-

-semantički elementi kompleksa (poput npr. različitih tipova adverbijala) koji nalažu tumačenje trajanja SR-predikacije kao kraćeg od trajanja VR-predikacije.

Zaključke sprovedene analize naposljetku sažeto prikazujemo u sledećoj tabeli:

Tabela 5

LINEARNO-LINEARNA SIMULTANOST DELIMIČNA: kompleksi sa temporalnim veznicima MEDAN, UNDER DET (ATT), NÄR i DÅ / DOK₁, KAD(A)				
	ŠVEDSKI JEZIK		SRPSKI JEZIK	
specifikator interne temporalne determinacije	temporalni veznik MEDAN / UNDER DET (ATT) / NÄR / DÅ + predikacije odgovarajućih sintaksičko-semantičkih odlika / + drugi sintaksičko-semantički element koji nalaže tumačenje trajanja imperfektivne SR-predikacije kao kraćeg od trajanja VR-predikacije		temporalni veznik KAD(A) / DOK ₁ + predikacije odgovarajućih sintaksičko-semantičkih odlika / + drugi sintaksičko-semantički element koji nalaže tumačenje trajanja imperfektivne SR-predikacije kao kraćeg od trajanja VR-predikacije	
temporalni veznik	MEDAN UNDER DET (ATT)		DOK₁	
	NÄR DÅ		KAD(A)	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	ST / NP	ST / NP / OP	ST / NP	ST / NP / OP
aspekatsko značenje	IPFV	IPFV PFV	IPFV	IPFV PFV

1.1.3. Linearno-punktualna simultanost:

**kompleksi sa temporalnim veznicima MEDAN, UNDER DET (ATT),
SAMTIDIGT SOM, SAMTIDIGT MED ATT, NÄR i DÅ / DOK₁, KAD(A)**

Linearno-punktualna simultanost podrazumeva lokalizovanje punktualne predikacije unutar internog vremenskog okvira kompleksa $S=\{SR+VR\}$ zadanog durativnom predikacijom, te koincidiranje predikacija u jednom delu toka internog vremenskog okvira kompleksa. Kako se trajanje punktualne predikacije poima kao trenutak (tačka), a trajanje durativne predikacije kao period, linearno-punktualna simultanost podrazumeva koincidiranje celokupnog toka punktualne predikacije sa jednim delom toka durativne predikacije, i to onim delom toka koji se poima kao trenutak (tačka).

Kompleksi $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje linearno-punktualna simultanost predstavljaju specifične slučajeve, jer u njima i VR-predikacija i SR-predikacija mogu odgovarati za definisanje internog vremenskog okvira kompleksa. Ako, naime, uporedimo konstruisane tipske primere poput *Došao je KAD su bili kod kuće* i *KAD je došao, bili su kod kuće*, uočavamo da u prvom kompleksu VR-predikacija definiše vremenski okvir u kome se realizuje SR-predikacija, dok je u drugom kompleksu SR-predikacija ta koja definiše vremenski okvir za realizovanje VR-predikacije. Kako, međutim, u obama kompleksima jedna punktualna predikacija (SR- odnosno VR-predikacija) koincidira sa delom toka jedne durativne predikacije (VR- odnosno SR-predikacije), u datim se kompleksima manifestuje linearno-punktualna simultanost, nezavisno od toga koja predikacija odgovara za definisanje internog vremenog okvira kompleksa.^{57 58}

Linearno-punktualna simultanost može se, stoga, manifestovati u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima su zadovoljena dva osnovna sintaksičko-semantička uslova: a) temporalni veznik posredstvom kog je vremenska rečenica integrisana u kompleks semantički je specifikovan tako da podrazumeva simultanost predikacija, ili je pak semantički nespecificovan tako da simultanost predikacija ne ometa, b) korelativne predikacije kompleksa imaju takve sintaksičko-semantičke odlike da se njihovo koincidiranje može ostvariti u jednom delu internog vremenskog okvira kompleksa, i to u delu koji se poima kao trenutak (tačka).

Dati osnovni sintaksičko-semantički uslovi mogu biti ispunjeni u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa semantički specifikovanim temporalnim veznicima MEDAN, UNDER DET (ATT), SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT⁵⁹, te sa

---

57 Baveći se kompleksima u kojima koincidiraju durativna SR-predikacija i punktualna VR-predikacija, Antonić (2001: 101) uočava tako sledeće: „Ako posmatramo relaciju dve predikacije u ovakvim formama, onda se imperfektivna rečenična predikacija može interpretirati kao vremenski okvir za subordiniranu predikaciju. To, zapravo, znači da je rečenična predikacija ovde temporalno identifikovana predikacijom koja je kraćeg trajanja u vremenu, odnosno smeštena je u vremenski odsek kraći no što je njeno celokupno trajanje, što implicira istovremeno i njenu anteriornost, i njenu posteriornost u pojedinim segmentima u odnosu na determinatornu predikaciju. Međutim, bez obzira na to, značenje simultanosti ostaje primarno, jer ovde nije, očigledno, cilj da se odredi mesto na vremenskoj osi za svaki segment rečenične predikacije, već samo za jedan od njenih segmenata“.

58 Skrećemo ovom prilikom pažnju da to koja od korelativnih predikacija u kompleksima u kojima se manifestuje delimična simultanost (linearnog odnosno punktualnog tipa) odgovara za definisanje internog okvira kompleksa predstavlja faktor od značaja za stepen gramatičko-semantičke prihvatljivosti datih kompleksa, što su u svom istraživanju pokazali de Vega, Rinck, Díaz i León (2007). Skrećemo takođe pažnju i na to da Popović (2012a: 77) napominje da slučaj lokalizacije koji podrazumeva da je glavna situacija lokalizovana u okviru zavisne situacije predstavlja tipičnu pojavu, a da se obrnuti slučaj lokalizacije, koji podrazumeva lokalizovanje zavisne situacije u okviru glavne situacije, svrstava u tip delimične simultanosti koji je ređi.

59 Linearno-punktualna simultanost može se manifestovati i u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specifikovanog temporalnog veznika

semantički nespecificovanim temporalnim veznicima NÄR i DÅ, odnosno u srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa semantički specificovanim temporalnim veznikom DOK_1 , te sa semantički nespecificovanim temporalnim veznikom $KAD(A)$.

Manifestovanje linearno-punktualne simultanosti u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ datih tipova ilustrujemo sledećim odabranim primerima:

1. Han gick ut MEDAN det ännu var mörkt. (NG, 1986: 111)
Izašao je DOK je još uvek bio mrak.
2. MEDAN hon hårdhänt lyfte upp honom i armarna såg hon att polskan hade spillt tabletter över hela golvet. (SPEGELN, 1997: 106)
DOK ga je odlučno dizala u naručje, primetila je da je Poljakinja prosula tablete svuda po podu.
3. MEDAN hon betraktade den dammiga sommargrönskan mellan de grå huskropparna dog Emma Lewandowska. (SPEGELN, 1997: 106)
DOK je ona posmatrala prašnjavo letnje zelenilo između sivih fasada, Ema Levandovska je umrla.
4. Fuxen upptäckte honom MEDAN han ännu var på vägen. (NFVB, 2004: 124)
Fuksen ga je otkrila DOK je on još uvek bio na putu.
5. MEDAN hon pratade somnade Mikael, lika plötsligt som om han hade svimmat. (Larsson, 2005: 451)
DOK je govorila, Mikael utonu u san, naglo – kao da se onesvestio. (Lašon, 2009: 399)
6. Wallander nickade MEDAN han skrev. (KORP)
Valander klimnu glavom DOK je pisao.
7. MEDAN alla andra letade efter sina platser reste sig Hugo. (KORP)
DOK su svi ostali tražili svoja mesta, Hugo ustade.
8. Maria försvann UNDER DET ATT Lasse sov. (SAG 4, 1999: 598)
Marija je nestala DOK je Lase spavao.
9. UNDER DET ATT jag behandlade honom hände det något [...] (KORP)
DOK sam ga tretirao, nešto se dogodilo [...]

I DET ATT (=DOK₁... u isto vreme)), o čemu svedoče primeri poput: "Pass: manliga", sa han I DET ATT han granskade en hög. (KORP) / „Pasoši: muški“, rekao je DOK je u isto vreme pregledao jednu gomilu; "Ja, ja", sade husse lakoniskt, I DET ATT han körde bilen ytterligare två meter. (KORP) / „Da, da“, rekao je vlasnik lakoniskt DOK je u isto vreme pomerao auto za još dva metra. Na komplekse sa temporalnim veznikom I DET ATT ovom prilikom, međutim, samo skrećemo pažnju, budući da je dati temporalni veznik (kao stilski markiran) u kompleksima u kojima se manifestuje linearno-punktualna simultanost daleko ređe zastupljen od pobrojanih švedskih temporalnih veznika, o čemu svedoči i činjenica da u korpusu beležimo svega četiri primera takvih kompleksa.

10. Så överlämnades taktpinnen till honom mitt UNDER DET ATT vi spelade.
(KORP)
[I dirigentska palica mu je predata usred DOK smo mi svirali.]
I dirigentska palica mu je predata usred našeg sviranja.
11. Han efterträdde 1839 sin far, Mahmud II, mitt UNDER DET ATT riket [...] befann sig i så kritiskt läge att den unge sultanen kunde vänta sig bli angripen i sin egen huvudstad. (KORP)
[On je 1839. nasledio svog oca Mahmuda II usred DOK se carstvo [...] nalazilo u tako kritičnom stanju da je mladi sultan mogao očekivati da bude napadnut u sopstvenom glavnom gradu.]
On je 1839. nasledio svog oca Mahmuda II upravo onda KADA se carstvo [...] nalazilo u tako kritičnom stanju da je mladi sultan mogao očekivati da bude napadnut u sopstvenom glavnom gradu.
12. ”Jag var tvungen att larma”, sa hon SAMTIDIGT SOM hon springer tillbaka.
(KORP)
„Morala sam da dignem uzbunu“, rekla je DOK je u isto vreme trčala nazad.
13. Någon tar sig in genom en öppen altandörr, SAMTIDIGT SOM ägaren är hemma [...] (KORP)
Neko uđe kroz otvorena vrata trema DOK je vlasnik u isto vreme kod kuće [...]
14. Ungefär SAMTIDIGT MED ATT strategigruppens rapport offentliggjordes var huvuddelen av Göteborgs kyrkoherdar på en kombinerad konferens- och studieresa till S:t Petersburg. (KORP)
Otpriblike u isto vreme KAD je izveštaj strateške grupe objavljen, najveći broj geteborških pastora nalazio se na kombinovanom konferencijskom i studijskom putovanju u Sankt Peterburgu.
15. Pappa kom NÄR hon sov. (SAG 4, 1999: 256)
Tata je došao KAD je ona spavala.
16. Han kom NÄR jag låg i badet. (SAG 4, 1999: 257)
Došao je KAD sam ležala u kadi.
17. NÄR jag badade ringde telefonen. (+46, 1997: 212)
KAD sam se kupala, telefon je pozvonio.
18. NÄR Urban klippte gräset började det regna. (+46, 1997: 212)
KAD je Urban šišao travu, počela je kiša. (DOK)
19. NÄR David skulle gå över gatan kom det en lastbil. (+46, 1997: 212)
KAD je David trebalo da pređe ulicu, jedan kamion je naišao.
20. Det började skymma NÄR jag gick över gården mot portvalvet [...] (SPEGELN, 1997: 116)
Počelo je da se smrkava KAD sam preko dvorišta išla ka lučnom ulazu [...]

21. Jag var femton eller sexton år NÄR jag en dag fick syn på en annons i ortstidningen. (BUBF, 1986: 109)
Imao sam petnaest ili šesnaest godina KAD sam jednog dana ugledao oglas u lokalnim novinama.
22. NÄR de träffades arbetade han på läns museet. (SPEGELN, 1997: 190)
KADA su se upoznali, on je radio u oblasnom muzeju.
23. NÄR Gunnel kom hem stod Volvon parkerad på gatan utanför grinden. (NFVB, 2004: 18)
KAD je Gunel došla kući, „volvo“ je bio parkiran na ulici pred kapijom.
24. NÄR han kom ut i korridoren stod kvinnan vid pulpeten. (NFVB, 2004: 92)
KAD je izašao u hodnik, žena je stajala za sekreterom.
25. NÄR han kom in på området var ungdomarna där [...] (NFVB, 2004: 122)
KAD je ušao u dvorište, deca su bila tamo [...]
26. DÅ han ska gå tar han plötsligt av sig ena skon [...] (KORP)
KAD se sprema da krene, on iznenada izuje jednu cipelu [...]
27. Han var tretton år DÅ Richard stupade. (Larsson, 2005: 93)
Imao je trinaest godina KAD je Rikard poginuo. (Lašon, 2009: 81)
28. Svenne var rätt så berusad DÅ han kom [...] (KORP)
Svene je bio poprilično pijan KAD je došao [...]
29. DÅ han greps efter att ha hotat sin hustru hösten 1999 led han av hallucinationer. (KORP)
KAD je uhvaćen nakon što je u jesen 1999. pretio svojoj supruzi, patio je od halucinacija.
30. DÅ han greps dagen efter sin bärsärkagång var han fortfarande amfetaminpåverkad. (KORP)
KAD je uhvaćen dan nakon nekontrolisanog izliva besa, još uvek je bio pod uticajem amfetamina.

Izdvojeni primeri svedoče o tome da se linearno-punktualna simultanost manifestuje u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima MEDAN, UNDER DET (ATT), SAMTIDIGT SOM, SAMTIDIGT MED ATT, NÄR i DÅ u kojima jedna predikacija nosi semantička obeležja (+)durativnost i (-)ograničenost, a druga predikacija nosi semantička obeležja (-)durativnost i (+)ograničenost. Jedna od korelativnih predikacija u datim kompleksima iskazuje, dakle, bilo tip situacije stanje (kakav je slučaj u npr. (1), (4), (13)–(16), (23), (30)), bilo tip situacije neograničeni proces (kao u npr. (2), (5)–(7), (12), (17), (22)), te ima imperfektivno aspekatsko značenje, dok pak druga predikacija kompleksa iskazuje tip situacije trenutni događaj, te ima perfektivno aspekatsko značenje.

Zapažamo, međutim, da imperfektivnost jedne predikacije i perfektivnost punktualnog tipa druge predikacije ne predstavlja dovoljan uslov za to da se u datim kompleksima manifestuje linearno-punktualna simultanost. Podsećamo, naime, da u korpusu beležimo i primer poput *Ingen av dem yttrade ett ord MEDAN de gick [...] (KORP) / Niko od njih nije rekao ni reč DOK su išli [...]*⁶⁰, u kome koincidiraju imperfektivna i punktualna perfektivna predikacija, a u kome se pak manifestuje linearno-linearna simultanost potpuna zahvaljujući tome što je perfektivna SR-predikacija negirana, te implicira afirmativnu imperfektivnu predikaciju koja u celini svog toka koincidira sa tokom imperfektivne VR-predikacije kompleksa: *Ingen av dem yttrade ett ord (⇒Deteg) MEDAN de gick [...] / Niko od njih nije rekao ni reč (⇒Ćutali su) DOK su išli [...]*. Kako, dakle, uočavamo da imperfektivnost jedne i perfektivnost punktualnog tipa druge predikacije kompleksa $S=\{SR+VR\}$ predstavlja nužan, ali ne i dovoljan uslov za to da se u kompleksima manifestuje linearno-punktualna simultanost, zaključujemo da se linearno-punktualna simultanost manifestuje u onim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima koincidiraju afirmativna punktualna predikacija i (afirmativna ili negirana⁶¹) imperfektivna predikacija.

Na osnovu izdvojenih primera zapažamo i to da vremenska rečenica čija predikacija definiše interni vremenski okvir kompleksa može u kompleks biti integrisana posredstvom bilo kog od pobrojanih veznika – imperfektivna VR-predikacija i perfektivna punktualna SR-predikacija koincidiraju tako u kompleksima (1)–(13), (15)–(20) i (26) – a da je u komplekse u kojima SR-predikacija predstavlja interni vremenski okvir kompleksa, vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički nespecificovanih veznika NÄR i DÅ / KAD(A) te semantički specificovanih veznika SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT u značenju „u isto vreme KAD(A)”, što ilustruju naši primeri (14), (21)–(25), (27)–(30), u kojima koincidiraju imperfektivna SR-predikacija i perfektivna punktualna VR-predikacija.⁶² Nemogućnost pojave veznika MEDAN i UNDER DET (ATT) odnosno

60 Na ovaj kompleks smo skrenuli pažnju u odeljku 1.1.1.1.

61 Podsećamo da smo u odeljku 1.1.1.1. skrenuli pažnju na to da istinosni modalitet imperfektivnih predikacija u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna lokalizacija tipa simultanost nema uticaja na temporalni međuodnos korelativnih predikacija, budući da u njima i afirmativna i negirana imperfektivna predikacija impliciraju predikaciju imperfektivnog aspekatskog značenja (upor. tako npr. (15) *Pappa kom NÄR hon sov (⇒NÄR hon inte var vaken). / Tata je došao KAD je ona spavala (⇒KAD ona nije bila budna.)* i *Pappa kom NÄR hon inte sov (⇒NÄR hon var vaken). / Tata je došao KAD ona nije spavala (⇒KAD je ona bila budna).*)

62 Napominjemo da uočeni udeo kompleksa u kojima VR-predikacija definiše interni okvir kompleksa (19 primera) odnosno kompleksa u kojima SR-predikacija definiše interni vremenski okvir kompleksa (11 primera) u ukupnom broju ovde analiziranih kompleksa (30 primera) potvrđuje zapažanje koje je iznela

DOK₁ (te i nekomutabilnost veznika NÄR i DÅ odnosno KAD(A) i veznika MEDAN i UNDER DET (ATT) odnosno DOK₁) u onim kompleksima u kojima se manifestuje linearno-punktualna simultanost čiji interni vremenski okvir definiše imperfektivna SR-predikacija, uzrokovana je specifičnim semantičkim odlikama datih temporalnih veznika – budući da su i švedski temporalni veznici MEDAN i UNDER DET (ATT) i njihov srpski ekvivalent DOK₁ semantički specifikovani tako da nalažu (+)durativnost VR-predikacije, njima u kompleks ne mogu biti integrisane vremenske rečenice čije predikacije imaju obeležje (–)durativnost, tj. predikacije koje iskazuju trenutni događaj.

Izdvojeni primeri (14), (21)–(25) i (27)–(30) svedoče i o jednoj sintaksičko-semantičkoj specifičnosti kompleksa u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika NÄR i DÅ / KAD(A) te SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT u značenju „u isto vreme KAD(A)”, u kojima se linearno-punktualna simultanost manifestuje kroz koincidiranje imperfektivne SR-predikacije i punktualne perfektivne VR-predikacijom. Uočavamo, naime, da u kompleksima datog tipa SR-predikacija iskazuje situaciju koja bi se mogla okarakterisati kao „važeca“ ili pak kao „zatečena“ u trenutku realizacije njihovih VR-predikacija.⁶³ Kako u datim kompleksima SR-predikacija iskazuje, dakle, situaciju koja je već u toku onda kada dođe do realizacije punktualne VR-predikacije, u njihovom semantičkom fokusu upravo je aktuelnost SR-predikacije u trenutku realizacije VR-predikacije, a ne vreme realizacije SR-predikacije. Zapažamo da se stoga značenje *KADA SR-predikacija?* u datim kompleksima doživljava kao tek u većoj ili manjoj meri implicirano, ili pak kao u potpunosti izostalo značenje. Utiska smo takođe da je stepen impliciranosti značenja *KADA SR-predikacija?* u prvom redu uslovljen prirodom same SR-predikacije, te da je „izostanak impliciranosti“ značenja *KADA SR-predikacija?* tako naročito uočljiv u onim kompleksima u kojima SR-predikacija iskazuje situaciju koja se doživljava kao „vremenski postojanija“, tj. kao aktuelna u dužem vremenskom periodu. Dato zapažanje možemo ilustrovati poređenjem primera poput (24) *NÄR han kom ut i korridoren stod kvinnan vid pulpeten. / KAD je izašao u hodnik, žena je stajala za sekreterom*, u kome se situacija iskazana SR-predikacijom doživljava kao „vremenski nepostojanija“, tj. aktuelna u kraćem vremenskom periodu, te se značenje

---

Popović (2012a: 77) da slučaj lokalizacije koji podrazumeva da je glavna situacija lokalizovana u okviru zavisne situacije predstavlja tipičnu pojavu, a da se obrnuti slučaj lokalizacije svrstava u tip delimične simultanosti koji je ređi.

63 Osvrćući se na švedske komplekse datog tipa, Zorikhina Nilsson (Зорихина-Нильссон, 2009: 405, 406) kao jednu od njihovih osobenosti ističe tako i to da u njima predikacija glavne rečenice često može služiti kao vremenski orijentir za predikaciju vremenske rečenice.

KADA SR-predikacija? može doživeti kao implicirano: *KADA SR-predikacija?*, tj. *KADA je žena stajala za sekreterom?*, i primera poput (21) *Jag var femton eller sexton år NÄR jag en dag fick syn på en annons i ortstidningen. / Imao sam petnaest ili šesnaest godina KAD sam jednog dana ugledao oglas u lokalnim novinama*, gde se situacija iskazana SR-predikacijom doživljava kao „vremenski postojanija“, tj. aktuelna u dužem vremenskom periodu, te se značenje *KADA SR-predikacija?* ne doživljava kao implicirano: *KADA SR-predikacija?* tj. **KADA sam imao petnaest ili šesnaest godina?*⁶⁴

Naposletku ukazujemo i na švedske komplekse (10) i (11), u kojima je SR-predikacija temporalno determinisana vremenskom rečenicom uvedenom temporalnim veznikom UNDER DET (ATT) praćenim adverbijalnim koreferentom *mitt (usred)*. Dati koreferent, koji signalizuje da se punktualna SR-predikacija realizuje usred toka durativne VR-predikacije, može, od svih ovde razmatranih švedskih temporalnih veznika, pratiti jedino veznik UNDER DET (ATT), a zahvaljujući tome što je doslovno značenje datog temporalnog veznika „tokom toga što“. Kako u sistemu temporalnih veznika srpskog jezika nema veznika koji bi mogao biti praćen koreferentom odgovarajućeg značenja (poput koreferenta *usred*), skrećemo pažnju na to da prevodne ekvivalente švedskih vremenskih rečenica sa temporalnim veznikom UNDER DET (ATT) praćenim koreferentom *mitt* najčešće predstavljaju predložke sintagme modela *usred+glagolska imenica*⁶⁵, odnosno vremenske rečenice sa temporalnim veznikom KAD(A) praćenim koreferentom poput *upravo / baš onda*. (v. tako srpske komplekse pod (10) odnosno (11)).

Na osnovu iznetih zapažanja možemo na kraju doneti sledeći sumarni zaključak: linearno-punktualna simultanost manifestuje u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika MEDAN, UNDER DET (ATT), SAMTIDIGT SOM, SAMTIDIGT MED ATT, NÄR i DÅ u kojima imperfektivna VR-predikacija definiše interni vremenski okvir kompleksa u kome se realizuje afirmativna perfektivna SR-predikacija koja iskazuje trenutni događaj, te i u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika NÄR i DÅ te SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT

---

64 Ovde skrećemo pažnju na to da pojedine komplekse s temporalnim veznikom KAD(A) i predikacijama aspekatskih odlika istovetnih navedenim, a u kojima je pak ekspliciran adverb VEC, Antić svrstava u komplekse u kojima se manifestuje tzv. anteriornost koja prelazi u simultanost (v. Antić, 2001: 111–114); napominjemo da mi pak i takve komplekse (posmatrajući ih kao komplekse u kojima koincidiraju imperfektivna SR-predikacija i punktualna perfektivna VR-predikacija) ubrajamo u komplekse u kojima se manifestuje linearno-punktualna simultanost.

65 Za detaljnu analizu genitivne padežne konstrukcije s predlogom *usred* u funkciji temporalnog determinatora uz rečeničnu predikaciju upućujemo na Antić (1999).

MED ATT u značenju „u isto vreme KADA”, u kojima imperfektivna SR-predikacija definiše interni vremenski okvir kompleksa u kome se realizuju afirmativna perfektivna VR-predikacija koja iskazuje trenutni događaj.⁶⁶

Kada naposljetku uporedimo analizirane komplekse švedskog jezika i njihove srpske prevodne ekvivalente modela $S=\{SR+VR\}$, uočavamo sledeće:

– švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje linearno-punktualna simultanost, a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika MEDAN, UNDER DET (ATT), SAMTIDIGT SOM, SAMTIDIGT MED ATT, NÄR i DÅ, u srpskom jeziku ekvivalentne komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ predstavljaju kompleksi s temporalnim veznicima DOK_1 i KAD(A) u kojima se manifestuje isti tip interne temporalne determinacije.

– u datim kompleksima obaju jezika, jedna od predikacija iskazuje bilo tip situacije stanje bilo tip situacije neograničeni proces, te ima imperfektivno aspekatsko značenje, dok druga predikacija predstavlja afirmativnu predikaciju koja iskazuje tip situacije trenutni događaj, te ima perfektivno aspekatsko značenje. U datim kompleksima obaju jezika i VR- i SR-predikacija mogu odgovarati za definisanje internog vremenskog okvira kompleksa u kome se realizuje druga predikacija, pri čemu vremenska rečenica čija imperfektivna predikacija definiše vremenski okvir kompleksa može u kompleks biti integrisana bilo kojim od odgovarajućih temporalnih veznika, dok pak u komplekse u kojima imperfektivna SR-predikacija definiše interni vremenski okvir kompleksa vremenska rečenica može biti integrisana jedino posredstvom veznika SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT u značenju „u isto vreme KAD(A)“, te NÄR i DÅ odnosno KAD(A).

– u datim kompleksima obaju jezika manifestovanje linearno-linearne simultanosti potpune ostvaruje se kroz sadejstvo temporalnih veznika MEDAN, UNDER DET (ATT), SAMTIDIGT SOM, SAMTIDIGT MED ATT, NÄR, DÅ odnosno temporalnih veznika DOK_1 i KAD(A) i predikacija čije su sintaksičko-semantičke odlike takve da jedna od korelativnih predikacija predstavlja imperfektivnu predikaciju, a druga predikacija afirmativnu perfektivnu punktualnu predikaciju; u datim kompleksima obaju jezika upravo, dakle, ovi sintaksičko-semantički elementi u sadejstvu igraju ulogu specifikatora interne temporalne determinacije.

---

⁶⁶ Zbog ograničenog prostora u radu ovde nismo u mogućnosti da se još detaljnije pozabavimo švedskim i srpskim kompleksima ovoga tipa, te upućujemo na Babić (2014), gde se iznosi osvrt na pojedine druge sintaksičko-semantičke karakteristike datih kompleksa o kojima ovde nije bilo reči.

Zaključke sprovedene analize naposljetku sažeto prikazujemo u sledećoj tabeli:

Tabela 6

LINEARNO-PUNKTUALNA SIMULTANOST: kompleksi sa temporalnim veznicima MEDAN, UNDER DET (ATT), SAMTIDIGT SOM, SAMTIDIGT MED ATT, NÄR i DÅ / DOK₁, KAD(A)				
	ŠVEDSKI JEZIK		SRPSKI JEZIK	
specifikator interne temporalne determinacije	temporalni veznik MEDAN / UNDER DET (ATT) / SAMTIDIGT SOM / SAMTIDIGT MED ATT / NÄR / DÅ + predikacije odgovarajućih sintaksičko-semantičkih odlika		temporalni veznik DOK ₁ / KAD(A) + predikacije odgovarajućih sintaksičko-semantičkih odlika	
temporalni veznici u kompleksima u kojima VR-predikacija definiše interni vremenski okvir kompleksa	MEDAN UNDER DET (ATT)		DOK₁	
	SAMTIDIGT SOM SAMTIDIGT MED ATT		DOK₁ / KAD(A)	
	NÄR DÅ		KAD(A)	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	ST / NP	TD (predikacija afirmativna)	ST / NP	TD (predikacija afirmativna)
aspekatsko značenje	IPFV	PFV	IPFV	PFV
temporalni veznici u kompleksima u kojima SR-predikacija definiše interni vremenski okvir kompleksa	SAMTIDIGT SOM SAMTIDIGT MED ATT		KAD(A)	
	NÄR DÅ		KAD(A)	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	TD (predikacija afirmativna)	ST / NP	TD (predikacija afirmativna)	ST / NP
aspekatsko značenje	PFV	IPFV	PFV	IPFV

1.1.4. Punktualno-punktualna simultanost: kompleksi sa temporalnim veznicima SAMTIDIGT SOM, SAMTIDIGT MED ATT, NÄR i DÅ / KAD(A)

Punktualno-punktualna simultanost podrazumeva lokalizovanje punktualne SR-predikacije unutar internog vremenskog okvira kompleksa zadanog punktualnom VR-predikacijom, te koincidiranje predikacija u celokupnom toku internog vremenskog okvira kompleksa. Kako se trajanje obeju korelativnih predikacija kompleksa poima kao trenutak (tačka), punktualno-punktualna simultanost podrazumeva koincidiranje celokupnog toka determinativne SR-predikacije sa celokupnim tokom determinatorne VR-predikacije, i to tokom koji se poima kao trenutak (tačka).

Punktualno-punktualna simultanost podrazumeva, dakle, koincidiranje dvaju punktualnih predikacija. Kako, međutim, punktualne predikacije nose semantičko obeležje (–)durativnost, što je obeležje koje upućuje na odsustvo trajanja predikacije, uočavamo da je mogućnost realizovanja punktualno-punktualne simultanosti u kompleksima povezano sa dvama ključnim pitanjima: 1) ako VR-predikacija nosi obeležje (–)durativnost, da li ona može biti zadužena za izdvajanje odseka na vremenskoj osi koji definiše interni vremenski okvir kompleksa, te 2) da li se u kompleksima uopšte može ostvariti koincidiranje dvaju predikacija koje odlikuje odsustvo trajanja.

Odgovore na data pitanja pronalazimo u činjenici da i punktualne predikacije nužno odlikuje izvesno trajanje, te da semantičko obeležje (–)durativnost ne signalizuje doslovno odsustvo trajanja predikacije. Naime, ako se jedna predikacija realizuje, onda se ta realizacija neminovno dešava u i za neko vreme, te ona uvek podrazumeva izvesno trajanje.⁶⁷ Punktualne predikacije odlikuje, dakle, (–)durativnost ne zato što su one u potpunosti „lišene“ trajanja, već zato što se njihovo trajanje ne poima kao vremenski period, već kao trenutak, tj. kao tačka u vremenu. Na pitanje trajanja punktualnih predikacija kao tačke u vremenu skreće pažnju Engelberg (1999b: 136, 138), povezujući ga sa tzv. kognitivnim momentom: „A look at the research on cognitive time concepts reveals that a short interval of 2 to 3 seconds plays a crucial role for perception, behavior, and speech production [...] Since the perception of events and the structure of our own actions is determined by the cognitive moment, it can be assumed that our general cognitive concept of events involves a classification of events that is mirrored in the way we use verbs to talk about events: punctual events are events that don't take longer than

---

67 Tako Engelberg (1999a: 112) npr. napominje: "Conceiving of events as having no duration is like stripping events of their eventhood".

the time of the cognitive moment while durative events exceed this three-second interval“.

Kako punktualne predikacije poseduju, dakle, izvesno trajanje, i to trajanje omeđeno kognitivnim momentom, zaključujemo da u kompleksu $S=\{SR+VR\}$ punktualna VR-predikacija može predstavljati determinatornu predikaciju, tj. predikaciju koja definiše interni vremenski okvir kompleksa. Interni vremenski okvir kompleksa odgovara pritom kognitivnom momentu, u okviru koga se može ostvariti koincidiranje punktualne SR- i punktualne VR-predikacije.

Da bi se u kompleksu $S=\{SR+VR\}$ mogla pak ostvariti punktualno-punktualna simultanost, nužno je da u njemu budu zadovoljena dva osnovna sintaksičko-semantička uslova: a) da je temporalni veznik posredstvom kog je vremenska rečenica integrisana u kompleks bilo semantički specifikovan tako da podrazumeva simultanost predikacija, bilo pak semantički nespecificovan tako da simultanost predikacija ne ometa, i b) da korelativne predikacije kompleksa imaju takve sintaksičko-semantičke odlike da se njihovo koincidiranje može ostvariti u celokupnom toku internog vremenskog okvira kompleksa, i to u toku koji se poima kao tačka.

Dati osnovni sintaksičko-semantički uslovi mogu u švedskom jeziku biti zadovoljeni u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specifikovanih temporalnih veznika SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT u značenju „u isto vreme KADA“, te posredstvom semantički nespecificovanih temporalnih veznika NÄR i DÅ, dok u srpskom jeziku dati osnovni sintaksičko-semantički uslovi mogu biti zadovoljeni u kompleksima u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički nespecificovanog veznika KAD(A).⁶⁸

Manifestovanje punktualno-punktualne simultanosti u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ datih tipova ilustrujemo sledećim odabranim primerima:

1. En deltagare träffades SAMTIDIGT SOM en imam skar sig i foten på glassplitter. (KORP)
Jedan od učesnika bio je pogođen u isto vreme KAD je jedan imam isekao stopalo na krhotine od stakla.
2. Det gör förstås ingenting, för SAMTIDIGT MED ATT saker föll sig annorlunda, föll de sig också bättre. (KORP)
To nema, naravno, nikakvog uticaja, jer u isto vreme KAD su stvari postale drugačije, postale su i bolje.

---

68 Ostali temporalni veznici švedskog odnosno srpskog jezika koji nalažu simultanost predikacija istovremeno nalažu i (+)durativnost VR-predikacije, te u kompleks $S=\{SR+VR\}$ ne mogu integrisati vremensku rečenicu čija predikacija nosi obeležje (-)durativnost.

3. NÄR jag tog i kakan kände jag hur torra mina fingertoppar var, som sandpapper. (SPEGELN: 1997:148)
KAD sam uzeo keks, osetio sam koliko su mi jagodice na prstima suve, poput šmirgle.
4. Kön rörde sig framåt NÄR någon av gästerna dog. (SPEGELN: 1997:166)
Red bi se pomerio unapred KAD bi neko od gostiju umro.
5. NÄR han ökade tempot lät det som om han rappade. (SPEGELN: 1997:122)
KAD je pojačao tempo, zazvučalo je kao da repuje.
6. NÄR hon nu började prata lät hon som en statstjänsteman. (Larsson, 2005: 52)
A KAD je progovorila, [za]zvučala je kao državni činovnik. (Lašon, 2009: 45)
7. NÄR hon gick lämnade hon den tomma portföljen under bordet. (Larsson, 2005: 546)
[KAD je krenula, ostavila je praznu tašnu pod stolom.]
Otišla je ostavivši praznu tašnu pod stolom. (Lašon, 2009: 485)
8. DÅ han [har] försvunnit har också kvinnans handväska försvunnit. (KORP)
KAD je on nestao, nestala je i ženina torbica.

Izabrani primeri upućuju na zaključak da se punktualno-punktualna simultanost manifestuje u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT u značenju „u isto vreme KADA“, te sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ, u kojima i VR- i SR-predikacije nose semantička obeležja (-)durativnost i (+)ograničenost, tj. iskazuju perfektivni tip situacije trenutni događaj.

Uvid u celokupan korpus upućuje nas, međutim, na to da je dati zaključak neophodno delimično modifikovati. S jedne strane zapažamo, naime, da se u svim zabeleženim kompleksima sa temporalnim veznicima SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT (u značenju „u isto vreme KADA“) u kojima su obe predikacije punktualne tj. iskazuju perfektivni tip situacije trenutni događaj, punktualno-punktualna simultanost manifestuje zahvaljujući specifičnim semantičkim odlikama datih veznika – kako prilog „samtidigt“ (doslovno: „istovremeno“) predstavlja njihov integralni deo, dati veznici nalažu tumačenje punktualnih korelativnih predikacija kao simultanih u celini njihovih trajanja. S druge strane zapažamo pak da se u kompleksima sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ / KAD(A) u kojima kognitivni momenat predstavlja interni vremenski okvir u kome se realizuju dve punktualne predikacije, ne manifestuje uvek i nužno upravo punktualno-punktualna simultanost. Uočavamo tako da se u kompleksima poput:

- a) Hon ryckte till NÄR hon såg honom [...] (NFVB, 2004: 70)
Trgnula se KAD ga je ugledala [...]

- b) Juha stelnar NÄR han märker att hela uppmärksamheten riktats mot dem. (Gardell, 1992: 78)
Juha se skameni KAD spazi da su u centru pažnje. (Gardel, 2004: 44)
- c) Salander stirrade på honom, men NÄR hon såg hans ansikte insåg hon att han drev med henne. (Larsson, 2005: 326)
Salanderova se zagleda u Mikaela, ali KAD mu vide lice, shvati da je sve samo šala. (Lašon, 2009: 287)
- d) NÄR Lisbeth rörde vid hans arm ryckte han till som om han hade fått en elektrisk stöt [...] (Larsson, 2005: 408)
KAD mu Lizbet dotaknu ruku, Mikael se trgnu kao da ga je udarila struja [...] (Lašon, 2009: 360)
- e) DÅ han sa detta blev jag arg. (SACG, 1994: 534)
KAD je to rekao, ja sam pobesneo.

punktualne predikacije ne doživljavaju kao u vremenu simultane već kao sukcesivne, uprkos tome što se obe realizuju „u trenutku“, tj. u okviru kognitivnog momenta. Doživljavanje SR-predikacije kao sukcesivne u odnosu na VR-predikaciju datih kompleksa uzrokovano je, smatramo, time što se u kompleksima poput (a)–(e) između VR- i SR-predikacije, osim eksplicitnog temporalnog međuodnosa, uspostavlja i implicitan kauzalni međuodnos.⁶⁹ VR-predikacija ovde se, naime, doživljava kao uzočnik SR-predikacije, zbog čega predikacije stoje u svojevrsnom uzročno-posledičnom odnosu:

---

69 Na postojanje implicitnog kauzalnog odnosa između predikacija u pojedinim kompleksima sa integrisanom vremenskom klauzom na sledeći način ukazuje Kovačević (1988: 202–203): „[...] u složenoj rečenici s vremenskim veznikom može [se] katkad uočiti i uzročno-posljedični odnos sadržaja vremenske i upravne klauze, samo što je taj odnos implicitan, dok je vremenski „gramatizovan“, predodređen semantikom veznika. Tako je vremenski odnos zadat gramatički, a uzročni samo njegova semantička „nadgradnja“, proizašla iz smisaonog međuodnosa klauza [...] Vremensko je značenje [...] moglo dobiti i uzročnu interpretaciju samo u slučajevima gdje objekti nisu samo vremenski „suprotstavljeni“ nego jedan na neki način djeluje na drugi tako da X trpi promjenu zbog djelovanja Y. Samo, dakle, tamo gdje je prisutna i promjena X-a shvaćena kao posljedica djelovanja Y-a, vremenski se odnos X i Y mogao interpretirati i kao uzročno-posljedični“. Na implicitni kauzalni odnos između punktualnih predikacija u pojedinim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ ukazuju i Antonić (2001) te Hall i Caponigro (2010), s tom razlikom što Antonić dati kauzalni odnos ističe kao jedan od uslova za uspostavljanje simultanosti između dveju punktualnih predikacija, dok Hall i Caponigro smatraju da dati kauzalni odnos pak predstavlja prepreku za koincidiranje takvih predikacija. Tako Antonić (2001: 108) navodi da jedan od uslova za realizovanje punktualne simultanosti predstavlja i to da se: „[...] dve korelativne predikacije, s obzirom na svoju prirodu, mogu naći u odgovarajućem odnosu: determinativna predikacija se prirodno može pojaviti istovremeno sa determinatornom, ili je ona, pak, automatska posledica determinatorne predikacije“, dok Hall i Caponigro (2010: 555–556) ističu: “[...] there are cases where the temporal when-clause and its matrix clause do not temporally overlap at all, but are contiguous, right next to each other. These are the cases where the predicates in both clauses are punctual or achievement predicates [...] The ‘contiguous/non-overlapping’ interpretation [...] may be due to a ‘causality’ implicature [...] Causes necessarily precede effects, therefore they cannot overlap”.

VR-predikacija uzrokuje SR-predikaciju, tj. SR-predikacija predstavlja posledicu VR-predikacije. Budući da posledica u vremenu neminovno sledi za uzorkom, temporalni odnos između predikacija u datim kompleksima doživljava se kao odnos sukcesivnosti, a kako se se u ovakvim kompleksima SR-predikacija po pravilu aktualizuje neposredno po realizaciji VR-predikacije, u njima se dati sukcesivni temporalni odnos između predikacija manifestuje kao neposredna (imedijatna) posteriornost.⁷⁰

U kompleksima sa semantički nespecificovanim veznicima NÄR i DÅ u kojima su obe predikacije punktualne, tj. iskazuju perfektivni tip situacije trenutni događaj, i čiji interni vremenski okvir predstavlja kognitivni momenat, može se, dakle, realizovati bilo temporalna determinacija tipa punktualno-punktualna simultanost, bilo temporalna determinacija tipa (neposredna) posteriornost. Koji će se od datih tipova interne temporalne determinacije realizovati u svakom pojedinačnom kompleksu datog tipa zavisi od prirode, tj. od specifičnih sintaksičko-semantičkih odlika njihovih predikacija: ako korelativne punktualne predikacije imaju takve odlike da se između njih, osim eksplicitnog temporalnog, uspostavlja i implicitni kauzalni međuodnos (kakav je slučaj u primerima (a)–(e)), predikacije se doživljavaju kao neposredno sukcesivne, te se u kompleksu realizuje temporalna determinacija tipa posteriornost specificovana kao imedijatna; ako pak punktualne predikacije u kompleksu imaju takve sintaksičko-semantičke odlike da njihov međuodnos ne implicira i nedvosmislen uzročno-posledični međuodnos (kakav je slučaj u primerima (1)–(8)), predikacije se doživljavaju kao simultane, te se u kompleksu realizuje temporalna determinacija tipa punktualno-punktualna simultanost. Data zapažanja upućuju nas tako na zaključak da u onim švedskim odnosno srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ odnosno KAD(A) u kojima obe korelativne predikacije iskazuju perfektivni tip situacije trenutni događaj, odsustvo odnosno prisustvo implicitnog kauzalnog međuodnosa između predikacija utiče na tumačenje njihovog temporalnog međuodnosa. Budući, tako, da su u kompleksima (1)–(8) punktualne predikacije bilo takve da se u isto vreme realizuju nezavisno jedna od druge, bilo pak takve da realizacija VR-predikacije podrazumeva istovremenu realizaciju SR-predikacije, njihov međuodnos suštinski se ne doživljava kao uzročno-posledični, te se date predikacije doživljavaju kao u vremenu simultane.⁷¹

---

70 Kompleksima ovog tipa bavimo se u 1.3.2.3.

71 Za detaljnije ispitivanje implicitne kauzalnosti u kompleksima $S=[SR+VR]$ sa dve punktualne predikacije, i njenom uticaju na tumačenje temporalnog odnosa između korelativnih predikacija upućujemo na Babić (2012).

Zaključujemo stoga da se punktualno-punktualna simultanost manifestuje u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT u kojima obe korelativne predikacije iskazuju perfektivni tip situacije trenutni događaj, kao i u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa semantički nespecificovanim temporalnim veznicima NÄR i DÅ u kojima korelativne predikacije iskazuju perfektivni tip situacije trenutni događaj, i pritom su takve prirode da se između njih ne uspostavlja implicitan kauzalni međuodnos. Navedeni sintaksičko-semantički elementi u sadejstvu predstavljaju stoga specifikatore interne temporalne determinacije u datim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika.

Kada naposljetku uporedimo analizirane komplekse švedskog jezika i njihove srpske prevodne ekvivalente modela $S=\{SR+VR\}$, uočavamo sledeće:

– švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje punktualno-punktualna simultanost a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika SAMTIDIGT SOM, SAMTIDIGT MED ATT, NÄR i DÅ, u srpskom jeziku ekvivalentne komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ predstavljaju kompleksi sa temporalnim veznikom KAD(A) u kojima se manifestuje isti tip interne temporalne determinacije.

– u datim kompleksima obaju jezika korelativne predikacije iskazuju tip situacije trenutni događaj, te imaju perfektivno aspekatsko značenje.

– budući da su švedski temporalni veznici SAMTIDIGT SOM i SAMTIDIGT MED ATT semantički specificovani tako da nalažu simultanost korelativnih predikacija u celini njihovih trajanja, u srpskim kompleksima koji predstavljaju njihove prevodne ekvivalente, semantički nespecificovani temporalni veznik KAD(A) po pravilu prati koreferent tipa „u isto vreme“, koji nalaže tumačenje korelativnih predikacija kao simultanih. Usled pak toga što temporalni veznici NÄR i DÅ odnosno KAD(A) predstavljaju semantički nespecificovane veznike, u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog odnosno srpskog jezika sa datim temporalnim veznicima i korelativnim predikacijama koje iskazuju perfektivni tip situacije trenutni događaj, punktualno-punktualna simultanost manifestuje se po pravilu pod uslovom da su njihove predikacije takve prirode da se obe mogu realizovati u okviru kognitivnog momenta i pritom ne implicirati kauzalni međuodnos. Svi navedeni sintaksičko-semantički elementi u sadejstvu funkcionišu tako kao specifikatori interne temporalne determinacije u datim tipovima kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog odnosno srpskog jezika.

Zaključke sprovedene analize možemo naposljetku sumirati u sledećoj tabeli:

Tabela 7

PUNKTUALNO-PUNKTUALNA SIMULTANOST: kompleksi sa temporalnim veznicima SAMTIDIGT SOM, SAMTIDIGT MED ATT, NÄR i DÅ / KAD(A)				
	ŠVEDSKI JEZIK		SRPSKI JEZIK	
specifikator interne temporalne determinacije	temporalni veznik SAMTIDIGT SOM / SAMTIDIGT MED ATT + predikacije odgovarajućih sintaksičko-semantičkih odlika		temporalni veznik KAD(A) + predikacije odgovarajućih sintaksičko-semantičkih odlika + koreferent tipa <i>u isto vreme</i>	
	temporalni veznik NÄR / DÅ + predikacije odgovarajućih sintaksičko-semantičkih odlika (ne impliciraju kauzalni međudnos)		temporalni veznik KAD(A) + predikacije odgovarajućih sintaksičko-semantičkih odlika (ne impliciraju kauzalni međudnos)	
temporalni veznik	SAMTIDIGT SOM SAMTIDIGT MED ATT NÄR DÅ		KAD(A)	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	TD	TD	TD	TD
aspekatsko značenje	PFV	PFV	PFV	PFV

1.2. Temporalna lokalizacija tipa ANTERIORNOST

Temporalna lokalizacija tipa anteriornost podrazumeva da korelativne predikacije kompleksa $S=\{SR+VR\}$ stoje u temporalnom međudnosu sukcesivnosti, i to onom odnosu sukcesivnosti koji podrazumeva da SR-predikacija u vremenu prethodi VR-predikaciji. U kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna determinacija tipa anteriornost, VR-predikacija, kao determinatorna predikacija kompleksa, odgovara za definisanje internog vremenskog okvira kompleksa, a SR-predikacija, kao determinativna predikacija kompleksa, biva lokalizovana bilo izvan bilo unutar datog internog vremenskog okvira, i to tako da ona u celini svog trajanja prethodi VR-predikaciji.⁷²

⁷² Napominjemo da u radu ne zalazimo u pitanje lokalizovanosti SR-predikacije unutar odnosno izvan internog vremenskog okvira kompleksa $S=\{SR+VR\}$, budući da se ovde fokusiramo na anteriornost kao na onaj temporalni međudnos korelativnih predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$ koji podrazumeva da SR-predikacija u celini svog trajanja prethodi VR-predikaciji, bez obzira na lokalizovanost SR-predikacije

Da bi se između predikacija u kompleksu $S=\{SR+VR\}$ uspostavio temporalni međuodnos tipa anteriornost, nužno je da u njemu budu zadovoljena dva osnovna sintaksičko-semantička uslova: a) vremenska rečenica je u kompleks integrisana posredstvom temporalnog veznika koji je semantički specifikovan tako da nalaže anteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju (poput semantički specifikovanog temporalnog veznika INNAN odnosno PRE NEGO ŠTO), ili pak posredstvom temporalnog veznika koji, usled svoje semantičke nespecificovanosti, ne blokira mogućnost da se između korelativnih predikacija kompleksa uspostavi temporalni međuodnos tipa anteriornost (poput semantički nespecificovanog temporalnog veznika NÄR odnosno KAD(A)); b) korelativne predikacije kompleksa imaju takve sintaksičko-semantičke odlike da se između njih može uspostaviti temporalni međuodnos tipa anteriornost.

U kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima su dati osnovni sintaksičko-semantički uslovi zadovoljeni, SR-predikacija može u odnosu na VR-predikaciju biti nespecificovano ili specifikovano anteriorna. Tako u tipskom kompleksu poput *Otputovali su PRE NEGO ŠTO smo mi došli*, vreme koje protekne između realizacije SR-predikacije i realizacije VR-predikacije nije precizirano, zbog čega se u datom kompleksu anteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju manifestuje kao tzv. „čista“, tj. nespecificovana anteriornost. Ako pak kompleks sadrži određeni sintaksičko-semantički element posredstvom koga vreme koje protekne između realizacija korelativnih predikacija biva precizirano – kakav je npr. slučaj u primerima *Otputovali su tri sata / pet dana PRE NEGO ŠTO smo mi došli. / Otputovali su neposredno / samo trenutak PRE NEGO ŠTO smo mi došli.* – u datom se kompleksu anteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju manifestuje kao specifikovana. Specifikovana anteriornost može se pritom manifestovati kao „distantna anteriornost“, tj. kao anteriornost koja podrazumeva da između realizacije SR-predikacije i realizacije VR-predikacije postoji duži vremenski raspon (sati, dani, meseci i sl.) – kakav je slučaj u primeru *Otputovali su tri sata / pet dana PRE NEGO ŠTO smo mi došli.* – ili pak kao „imedijatna (neposredna) anteriornost“, tj. kao anteriornost koja podrazumeva da između realizacije SR-predikacije i realizacije VR-predikacije postoji kraći vremenski raspon (trenutak, sekunde i sl.), a kakav je slučaj u primeru poput *Otputovali su neposredno / samo trenutak PRE NEGO ŠTO smo mi došli.*⁷³

---

unutar odnosno izvan internog vremenskog okvira kompleksa zadatog VR-predikacijom. Detaljnije ispitivanje, koje u obzir uzima i lokalizovanost SR-predikacije u odnosu na interni vremenski okvir kompleksa s korelativnim predikacijama u sukcesivnom međuodnosu (a kakvo se npr. za srpske komplekse $S=\{SR+VR\}$ iznosi u Antonić, 2001), moglo bi pak biti predmet nekog budućeg rada.

⁷³ Budući da uz termin „vremenska neposrednost (imedijatnost)“ u literaturi po pravilu izostaje objašnjenje koliki vremenski raspon data imedijatnost podrazumeva, odlučili smo da u radu iznesemo okvirne

Temporalna lokalizacija tipa anteriornost može se, dakle, u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ manifestovati dvojako, tj. kao:

- nespecificovana anteriornost⁷⁴, te kao
- specificovana anteriornost (koja se može manifestovati kao distantna odnosno kao imedijatna anteriornost).

Osnovne sintaksičko-semantičke uslove za manifestovanje temporalne lokalizacije tipa anteriornost u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u švedskom jeziku zadovoljavaju kompleksi $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specificovanog temporalnog veznika INNAN, zatim jedan broj kompleksa u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specificovanog temporalnog veznika FÖRRÄN, te i jedan broj kompleksa $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički nespecificovanih temporalnih veznika NÄR i DÅ. U srpskom jeziku, dati osnovni sintaksičko-semantički uslovi zadovoljeni su u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specificovanog temporalnog veznika PRE NEGO ŠTO, kao i u jednom broju kompleksa $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički nespecificovanog temporalnog veznika KAD(A).

Budući da nijedan od datih temporalnih veznika švedskog odnosno srpskog jezika ne sadrži semantičku komponentu koja definiše vremenski raspon između vremenskih odseka koje korelativne predikacije kompleksa zapremaju, u švedskim odnosno srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa datim temporalnim veznicima anteriornost se kao specificovana manifestuje samo u slučaju da dati kompleksi sadrže i onaj sintaksičko-semantički element (obično u formi odgovarajućeg imeničkog ili priloškog izraza) koji definiše vremenski raspon između korelativnih predikacija kompleksa.

---

smernice u vezi sa odmeravanjem vremenskog raspona između realizacija predikacija u kompleksima $S=\{SR+VR\}$. Tako SR-predikacije koje su specificovane kao predikacije koje se realizuju trenutak, nekoliko sekundi ili nekoliko minuta pre odnosno posle VR-predikacije u radu označavamo kao *imedijatno* anteriorne odnosno *imedijatno* posteriorne u odnosu na VR-predikaciju, dok one SR-predikacije koje su specificovane kao predikacije koje se realizuju satima, danima, mesecima, godinama i sl. pre odnosno posle VR-predikacije označavamo kao *distantno* anteriorne odnosno *distantno* posteriorne u odnosu na VR-predikaciju. Napominjemo pak da su ove smernice krajnje uopštene, te da bi ih u nekom budućem radu trebalo podrobnije ispitati.

74 Iako se anteriornost koju smo označili kao nespecificovanu u literaturi obično razmatra pod terminom (*opšta*) *anteriornost* (v. npr. Antičić, 2001: 114–115, 126–129; Piper & Klajn, 2003: 508), u nastavku rada ćemo nastojati da datu anteriornost što doslednije označavamo terminom *nespecificovana anteriornost*, kako bismo pravili jasnu distinkciju između nje i specificovane anteriornosti.

1.2.1. Nespecificovana anteriornost

Temporalna lokalizacija tipa nespecificovana anteriornost podrazumeva lokalizovanje determinativne SR-predikacije u vremenskom odseku koji prethodi internom vremenskom okviru kompleksa zadanog determinatornom VR-predikacijom, pri čemu vremenski raspon između datog odseka i internog vremenskog okvira kompleksa nije preciziran. Drugim rečima, nespecificovana anteriornost podrazumeva da SR-predikacija u vremenu prethodi VR-predikaciji, pri čemu vremenski raspon između realizacija SR- i VR-predikacije nije specificovan.

Nespecificovana anteriornost manifestuje se u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specificovanog temporalnog veznika INNAN, kao i u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specificovanog temporalnog veznika FÖRRÄN odnosno posredstvom semantičkih nespecificovanih temporalnih veznika NÄR i DÅ u kojima su za to ispunjeni odgovarajući sintaksičko-semantički uslovi. Manifestovanje nespecificovane anteriornosti beleži se i u odgovarajućim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ srpskog jezika – nespecificovana anteriornost manifestuje se tako u onim srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specificovanog temporalnog veznika PRE NEGO ŠTO, kao i u onim kompleksima u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički nespecificovanog temporalnog veznika KAD(A) u kojima su za to zadovoljeni odgovarajući sintaksičko-semantički uslovi.

1.2.1.1. Kompleksi sa temporalnim veznikom INNAN / PRE NEGO ŠTO

Temporalni veznik INNAN – čiji ekvivalent u srpskom jeziku predstavlja temporalni veznik PRE NEGO ŠTO – semantički je specificovan tako da nalaže sukcesivnost predikacija u kompleksu, i to tako da SR-predikacija u celini svog trajanja prethodi VR-predikaciji. Temporalni veznik INNAN semantički je, dakle, specificovan tako da nalaže anteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju. Budući da temporalni veznik INNAN istovremeno ne sadrži i semantičku komponentu koja definiše vremenski raspon između realizacija korelativnih predikacija kompleksa, u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima on uvodi vremensku rečenicu manifestuje se nespecificovana anteriornost, pod uslovom pak da dati kompleksi ne sadrže i onaj sintaksičko-semantički element koji definiše vremenski raspon između realizacija korelativnih predikacija kompleksa.

Manifestovanje nespecificovane anteriornosti u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom INNAN, te u njima odgovarajućim srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom PRE NEGO ŠTO ilustrujemo sledećim odabranim primerima:

1. Han kommer nog att ta sin examen INNAN han ger sig av. (SAG 4, 1999: 261)
On će najverovatnije diplomirati PRE NEGO ŠTO pođe na put.
2. Karin vaknade och tittade förvånat på oss, INNAN hon åter sov lungt och stilla. (SAG 4, 1999: 261)
Karin se probudila i iznenađeno nas pogledala PRE NEGO ŠTO je ponovo mirno spavala.
3. Publiken satte sig INNAN ridån hade gått upp. (SAG 4, 1999: 261)
Publika je sela PRE NEGO ŠTO se zavesa (bila) podigla.
4. Hon somnade aldrig INNAN pappan kom hem. (SAG 4, 1999: 261)
[Nikad nije zaspala PRE NEGO ŠTO je tata došao kući.]
Nikad ne bi zaspala PRE NEGO ŠTO tata dođe kući.
5. INNAN han gav sig av, tog han sig en cigarett. (SAG 4, 1999: 261)
PRE NEGO ŠTO je krenuo, popušio je jednu cigaretu.
6. Linda och Mattias matar barnen INNAN de äter själva. (+46, 1997: 193)
Linda i Matijas hrane decu PRE NEGO ŠTO i sami jedu.
7. INNAN han flyttade hit, jobbade han i London. (PTF, 2001: 51)
PRE NEGO ŠTO se preselio ovamo, radio je u Londonu.
8. INNAN han somnade lyssnade han en stund. (PTF, 2001: 51)
PRE NEGO ŠTO je zaspao, osluškivao je neko vreme.
9. Men INNAN någon ansvarig dök upp brast det för lille Jan. (BUBF, 1986: 27)
Ali PRE NEGO ŠTO se neko od odgovornih pojavio, mali Jan je puknuo od besa.
10. Det finns ett regelverk och det bör man åtminstone veta grunderna för INNAN man ger sig in i relationer med främmande part. (SPEGELN, 1997: 183)
Tu postoji izvestan pravilnik, i mi bi trebalo da poznajemo bar njegove osnove PRE NEGO ŠTO stupimo u odnose sa drugom stranom.
11. INNAN systrarna somnade på kvällen åt de smörgås och drack mjölk [...] (NFVB, 2004: 255)
PRE NEGO ŠTO su sestre uveče zaspale, jele su sendviče i pile mleko [...]
12. INNAN villorna byggdes fanns där ingen väg. (Gardell, 1992: 92)
[PRE NEGO ŠTO su kuće izgrađene, tu nije bilo nikakvog puta.]
Dok nije bilo vila, nije bilo ni puta. (Gardel, 2004: 53)

13. De tittade på varandra en lång stund INNAN Mikael vände på klacken och gick därifrån. (Larsson, 2005: 18)
Dugo su se gledali PRE NEGO ŠTO se Mikael okrenuo i pošao. (Lašon, 2009: 16)⁷⁵
14. INNAN Armanskij hade hunnit svara vände hon sig till sin chef som om Frode inte existerade. (Larsson, 2005: 51)
PRE NEGO ŠTO je Armanski i [bio] stigao da odgovori, obratila se svom šefu [...] kao da Frude nije bio tu. (Lašon, 2009: 45)
15. Han satte på kaffevatten INNAN han ställde sig under duschen[...] (Larsson, 2005: 145)
Pristavio je vodu za kafu PRE NEGO ŠTO je otišao pod tuš [...] (Lašon, 2009: 125)
16. Morell stoppade omsorgsfullt sin pipa och satte eld på en tändsticka INNAN han svarade. (Larsson, 2005: 195)
Morel je, PRE NEGO ŠTO je odgovorio, pažljivo napunio lulu i zapalio šibicu. (Lašon, 2009: 170)
17. De pratade i nästan två timmar INNAN de hade en skiss till en uppgörelse på bordet. (Larsson, 2005: 211)
Diskutovali su gotovo dva sata PRE NEGO ŠTO su na stolu imali nacrt sporazuma. (Lašon, 2009: 184)
18. INNAN han inställde sig i fångelset hade han burit tillbaka merparten av Henrik Vangers dokumentation om Harriet. (Larsson, 2005: 277)
PRE NEGO ŠTO je otišao u zatvor, vratio je [bio] veći deo Henrikove arhive o Harijet Vanger. ((Lašon, 2009: 243)
19. Han fyllde en flaska med vatten INNAN han gav sig iväg [...] (Larsson, 2005: 286)
PRE NEGO ŠTO je pošao, napunio je flašu vodom [...] (Lašon, 2009: 251)

---

75 Među izdvojenim kompleksima u kojima se manifestuje nespecificovana anteriornost zapažamo i komplekse koje sadrže sintaksičko-semantički element (poput npr. izraza *en lång stund (dugo)* u (13) i (22)), koji naizgled precizira vremenski raspon između realizacija predikacija kompleksa. Napominjemo da dati element ovde, međutim, nema takvu ulogu – zahvaljujući svom položaju u strukturi rečenice, on funkcioniše kao kvantifikator SR-predikacije, tj. kao vremenska odredba kojom se precizira trajanje SR-predikacije, a ne kao koreferent koji bi, prateći temporalni veznik, odmeravao vremenski raspon između realizacija predikacija u kompleksu. Položaj datih elemenata u strukturi rečenice u principu signalizuje, dakle, njihovu funkciju, te ukazuje i na njihovo tumačenje, što pokazuju npr. i konstruisani tipski primeri poput: *Pet godina PRE NEGO ŠTO se preselio ovamo, radio je u Londonu* (koreferent *pet godina* = vremenski raspon između predikacija) i *PRE NEGO ŠTO se preselio ovamo, pet godina je radio u Londonu*. (kvantifikator *pet godina* = trajanje SR-predikacije). Zbog ograničenog prostora u radu nismo u mogućnosti da iznesemo detaljniju analizu kompleksa ovoga tipa, te ovde još samo skrećemo pažnju i na mogućnost dvojakog tumačenja kompleksa pri drugačijoj distribuciji klauza i njihovih konstituenata, kakvu zapažamo u npr.: *Radio je u Londonu pet godina PRE NEGO ŠTO se preselio ovamo. (pet godina = vremenski raspon između predikacija / trajanje SR-predikacije)*. Ovom prilikom upućujemo i na detaljnije osvrtne na jezička sredstva kojima se u okviru srpskih odnosno hrvatskih kompleksa sa vremenskom rečenicom VR-predikacija temporalno determinišu, koje iznose Tanasić (2009) i Golić (1994).

20. Jag vill veta vad jobbet går ut på INNAN jag beslutar om jag vill jobba för dig eller inte. (Larsson, 2005: 330)
 Hoću da znam kakav je posao u pitanju PRE NEGO ŠTO odlučim da li hoću da radim za tebe. (Lašon, 2009: 291)
21. Han väntade till tiotiden på kvällen INNAN han gav upp och åkte tillbaka till Norsjö [...] (Larsson, 2005: 258)
 [Čekao je do deset sati uveče PRE NEGO ŠTO je odustao i vratio se u Nurše.]
 Čekao je do deset sati uveče, a zatim je odustao i vratio se u Nurše [...] (Lašon, 2009: 317)
22. De satt tillsammans en lång stund INNAN han reste sig och föreslog att de skulle gå hem. (Larsson, 2005: 503)
 Dugo su zajedno sedeli PRE NEGO ŠTO je Mikael ustao i predložio da krenu kući. (Lašon, 2009: 445)
23. Hon hade aldrig sett en bibel INNAN hon i tonåren kom till Sverige med sina föräldrar. (KORP)
 Nikad nije (bila) videla Bibliju PRE NEGO ŠTO je u adolescentskom dobu sa roditeljima došla u Švedsku (KORP)
24. Rånarna hann dock inte utföra rånet INNAN polisen larmades [...] (KORP)
 Razbojnici nisu pak stigli da izvrše pljačku PRE NEGO ŠTO je policija pozvana[...]
25. Vi lämnar aldrig en kund INNAN han är nöjd. (KORP)
 Mi nikad ne ostavljamo kupca PRE NEGO ŠTO je on zadovoljan.

Izdvojeni primeri svedoče o tome da se nespecificovana anteriornost manifestuje u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specificovanog veznika INNAN, te da u datim kompleksima i VR- i SR-predikacija mogu iskazati sva četiri tipa situacije, tj. imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje.

Uočavamo, naime, da VR-predikacije u kompleksima poput (1), (4), (5), (8), (9), (11) iskazuju tip situacije trenutni događaj, u kompleksu (3) ograničeni proces, u kompleksu (6) neograničeni proces, a u kompleksima (2), (17), (25) stanje, kao i to da SR-predikacije u npr. (4), (9), (14) iskazuju trenutni događaj, u (5), (16), (19) ograničeni proces, u npr. (6), (8), (13) neograničeni proces, a u (10), (12), (22) stanje. U kompleksima datog tipa i VR- i SR-predikacije mogu, dakle, imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje. Kako pak zapažamo da VR-predikacije u najvećem broju izdvojenih kompleksa iskazuju tip situacije trenutni događaj, možemo izneti uopšteni zaključak da

VR-predikacije u većini švedskih kompleksa sa veznikom INNAN imaju perfektivno aspekatsko značenje.⁷⁶

Budući da je u svim razmatranim švedskim kompleksima SR-predikacija u odnosu na VR-predikaciju nespecificovano anteriorna bez obzira na tip situacije odnosno aspekatsko značenje njihovih korelativnih predikacija, zaključujemo da date odlike predikacija u kompleksima ovog tipa ne igraju ulogu u temporalnom ustrojavanju njihovih predikacija, te da za manifestovanje temporalne lokalizacije tipa nespecificovana anteriornost u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom INNAN odgovara upravo dati semantički specificovan temporalni veznik.

Status temporalnog veznika INNAN (i njemu odgovarajućeg temporalnog veznika PRE NEGO ŠTO u srpskom jeziku) kao veznika koji nužno nalaže anteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju može se, međutim, u pojedinim kompleksima naizgled dovesti u pitanje, zbog čega u pitanje može biti doveden i u njima manifestovan tip temporalne determinacije. Naime, uporedimo li komplekse (1–3), (5–11), (13–22) i komplekse (4), (12), (23–25), zapažamo da se oni međusobno razlikuju u pogledu istinosnog modaliteta njihovih predikacija – u prvim pomenutim kompleksima obe predikacije su afirmativne, a u potonjim kompleksima afirmativne su pak samo VR-predikacije, dok su SR-predikacije negirane.⁷⁷ U kompleksima u kojima su obe korelativne predikacije afirmativne, realizacija SR-predikacije u vremenu prethodi realizaciji VR-predikacije, te se u datim kompleksima manifestuje temporalna determinacija tipa (nespecificovana) anteriornost. U kompleksima pak u kojima je SR-predikacija negirana, iskazuje se odsustvo realizacije SR-predikacije, te se anteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju sa logičkosemantičke tačke gledišta može dovesti u pitanje. Tako je npr. u kompleksu (4) *Hon somnade aldrig INNAN pappan kom hem. / Nikad ne bi zaspala PRE*

---

76 Ova pravilnost važi i za VR-predikacije u srpskim kompleksima sa temporalnim veznikom PRE NEGO ŠTO (ekvivalentnim, dakle, švedskim kompleksima s temporalnim veznikom INNAN), na šta ukazuju npr. Antić (2001: 128), Kovačević (2010: 80, 81) i Popović (2012a: 108). Napominjemo takođe da Barentsen (2012: 267), baveći se temporalnim veznicima u značenju PRE NEGO ŠTO u švedskom, engleskom, holandskom, nemačkom, ruskom i poljskom jeziku, slučajeve u kojima i SR- i VR-predikacija kompleksa sa datim temporalnim veznicima iskazuju perfektivne situacije smatra prototipskim.

77 Napominjemo da je u datim kompleksima u švedskom jeziku (izuzev u kompleksu (24)) negacija SR-predikacije iskazana posredstvom priloga *aldrig (nikad)* u funkciji rečeničnog adverbijala, odnosno posredstvom zamenice *ingen (nijedan)* u atributivnoj funkciji. U kompleksima sa temporalnim veznikom INNAN retko se, naime, beleži negiranje SR-predikacija posredstvom priloga za negaciju *inte* (kome u srpskom jeziku odgovara odrečna rečca *ne*), budući da se tako negirana SR-predikacija po pravilu javlja u kompleksima s temporalnim veznikom FÖRRÄN (v. odeljak 1.2.1.2); s tim u vezi, upućujemo i na zapažanja o frekventnosti temporalnih veznika FÖRRÄN, TILLS i INNAN u švedskim kompleksima sa negiranom SR-predikacijom koje iznosi Barentsen (2012: 279)).

NEGO ŠTO tata dođe kući, u kome je SR-predikacija negirana, nesporno to da se SR-predikacija aktualizuje zapravo tek *nakon* realizacije VR-predikacije, tj. da realizacija SR-predikacije u vremenu *sledi* za realizacijom VR-predikacije – ‘tata dođe kući’, pa tek onda ‘ona zaspi’. Da se u datom kompleksu SR-predikacija zapravo realizuje nakon realizacije VR-predikacije može se potvrditi i njegovom transformacijom u kompleks $S=\{SR+VR\}$ u kome je SR-predikacija afirmativna (te aktualizovana), a vremenska klauza umesto veznikom INNAN (PRE NEGO ŠTO) u kompleks integrisana veznikom EFTER (DET) ATT (NAKON ŠTO), koji predstavlja njegovu leksičku negaciju: *Hon somnade aldrig INNAN pappan kom hem. / Nikad ne bi zaspala PRE NEGO ŠTO tata dođe kući. → Hon somnade alltid EFTER DET ATT pappan kom hem. / Uvek bi zaspala NAKON ŠTO tata dođe kući.*

Date opservacije navode na zaključak da se u švedskim kompleksima sa temporalnim veznikom INNAN i negiranom SR-predikacijom – te, kako izdvojeni primeri svedoče, i u srpskim kompleksima s temporalnim veznikom PRE NEGO ŠTO u kojima je SR-predikacija negirana – predikacije temporalno ustrojavaju tako da SR-predikacija u vremenu zapravo sledi za VR-predikacijom. Ovakav zaključak upućuje dalje na to da temporalni veznici INNAN odnosno PRE NEGO ŠTO u kompleksima sa negiranom SR-predikacijom impliciraju značenje istovetno značenju njihovih leksičkih negacija EFTER (DET) ATT odnosno NAKON ŠTO, te da oni u datim kompleksima gube status veznika koji nalažu anteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju. Zaključak koji se stoga nameće jeste da u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom INNAN, odnosno u srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom PRE NEGO ŠTO, negiranost SR-predikacije preinačuje temporalnu determinaciju tipa anteriornost u temporalnu determinaciju tipa posteriornost, te da se u datim kompleksima temporalno ustrojstvo predikacija zapravo određuje ne prema ekspliciranoj nerealizaciji SR-predikacije, već prema njenoj impliciranoj realizaciji.⁷⁸

Za dati zaključak potvrdu nalazimo u velikom broju kompleksa sa veznicima INNAN odnosno PRE NEGO ŠTO i negiranom SR-predikacijom, što možemo ilustrovati i mogućnošću transformacije kompleksa poput (4), (12), (23) i (25) u komplekse u

⁷⁸ Na ovakav zaključak u vezi sa srpskim kompleksima s veznikom PRE NEGO ŠTO i negiranom predikacijom supraordinirane rečenice (a nakon analize brojnih primera među kojima se našao i kompleks sličan ovde razmotrenom kompleksu (4)) pažnju skreće Kovačević (2010: 84): „U vremenskoj rečenici s veznikom *pr(ij)e nego što* negacija nadređene klauze obrće hronološki odnos sadržaja dviju klauza: sa negiranom nadređenom klauzom najprije se realizuje sadržaj zavisne pa tek onda sadržaj osnovne klauze [...] Hronološki odnos sadržaja klauza u ovome slučaju određuje se – a i mora se određivati – prema impliciranoj realizaciji, a ne prema ekspliciranoj nerealizaciji sadržaja negirane nadređene klauze.“

kojima je izvorno negirana (nerealizovana) SR-predikacija preinačena u afirmativnu (realizovanu) SR-predikaciju⁷⁹: (4) *Hon somnade aldrig INNAN pappan kom hem. / Nikad ne bi zaspala PRE NEGO ŠTO tata dođe kući. → Hon somnade alltid EFTER DET ATT pappan kom hem. / Uvek bi zaspala NAKON ŠTO tata dođe kući*; (12) *INNAN villorna byggdes fanns där ingen väg. / PRE NEGO ŠTO su kuće izgrađene, tu nije bilo nikakvog puta → EFTER DET ATT villorna byggdes fanns där en väg / NAKON ŠTO su kuće izgrađene, tu je bilo nekakvog puta*; (23) *Hon hade hade aldrig sett en bibel INNAN hon i tonåren kom till Sverige med sina föräldrar. / Nikad nije (bila) videla Bibliju PRE NEGO ŠTO je u adolescentskom dobu sa roditeljima došla u Švedsku → Hon såg en bibel (först) EFTER DET ATT hon i tonåren kom till Sverige med sina föräldrar. / Videla je Bibliju (tek) NAKON ŠTO je u adolescentskom dobu sa roditeljima došla u Švedsku*; (25) *Vi lämnar aldrig en kund INNAN han är nöjd. / Mi nikad ne ostavljamo kupca PRE NEGO ŠTO je zadovoljan. → Vi lämnar en kund först EFTER DET ATT han är nöjd. / Kupca ostavljamo tek NAKON ŠTO je zadovoljan.* U svim kompleksima sa temporalnim veznikom EFTER (DET) ATT odnosno NAKON ŠTO u kojima je ishodišno negirana SR-predikacija preinačena u afirmativnu, realizacija SR-predikacije nesporno, dakle, u vremenu sledi nakon realizacije VR-predikacije, te se u datim kompleksima manifestuje temporalna determinacija tipa posteriornost.

Ako, međutim, isti transformacioni test sprovedemo na primeru (24) *Rånarna hann dock inte utföra rånet INNAN polisen larmades. / Razbojnici nisu pak stigli da izvrše pljačku PRE NEGO ŠTO je policija pozvana. → ?Rånarna hann dock utföra rånet EFTER DET ATT polisen larmades. / ?Razbojnici su pak stigli da izvrše pljačku NAKON ŠTO je policija pozvana*, uočavamo da je mogućnost realizacije ishodišno negirane SR-predikacije nakon realizacije VR-predikacije u kompleksu sa veznikom EFTER (DET) ATT odnosno NAKON ŠTO upitna sa logičkosemantičke tačke gledišta – ako ishodišni kompleks implicira to da je pozivanje policije onemogućilo izvršenje pljačke, upitno je, naime, da li možemo tvrditi da je pljačka ipak izvršena nakon što je policija pozvana. U korpusu beležimo još primera kompleksa u kojima je mogućnost realizacije ishodišno negirane SR-predikacije nakon realizacije VR-predikacije bilo upitna, bilo pak u potpunosti „blokirana“, što potvrđujemo podvrgavanjem datih kompleksa istom transformacionom testu kao i u prethodnim slučajevima. Mogućnost realizacije ishodišno negirane SR-predikacije nakon

79 U kompleksima sa veznikom EFTER (DET) ATT/PRE NEGO ŠTO izvršene su pritom neophodne sintaksičko-semantičke modifikacije (poput npr. preinačavanja pluskvamperfekta u preterit u švedskom odnosno u perfekat u srpskom jeziku), koje pak ne utiču na temporalno ustrojavanje predikacija u kompleksu.

realizacije VR-predikacije „blokirana“ je tako u primeru poput *Man behöver inte gå på utställning länge, FÖRRÄN⁸⁰ man upptäcker att t.o.m de mest erfarna uppvisarna ibland är så nervösa [...]* (KORP) / *Ne moramo dugo posećivati izložbe PRE NEGO ŠTO shvatimo da su čak i najiskusniji izlagači ponekad toliko nervozni [...]* → **Man behöver gå på utställning länge EFTER DET ATT man upptäcker att t.o.m de mest erfarna uppvisarna ibland är så nervösa [...]* / **Moramo dugo posećivati izložbe NAKON ŠTO shvatimo da su čak i najiskusniji izlagači ponekad toliko nervozni [...]*, a kao još jednu ilustraciju takvog slučaja navodimo i konstruisani primer *Hon hann inte läsa brevet FÖRRÄN han brände det. / Nije stigla da pročita pismo PRE NEGO ŠTO ga je on spalio. → *Hon hann läsa brevet EFTER DET ATT han brände det. / *Stigla je da pročita pismo NAKON ŠTO ga je on spalio*, gde je nemogućnost preinačenja ishodišno negirane SR-predikacije u afirmativnu predikaciju, smatramo, naročito uočljiva. Transformacioni test upućuje tako na zaključak da je u ovde analiziranim trima ishodišnim kompleksima opšta priroda njihovih predikacija takva da je preinačenje ishodišno negirane anteriorne SR-predikacije u afirmativnu posteriornu SR-predikaciju s logičkosemantičke tačke gledišta bilo upitno, bilo pak blokirano.⁸¹

Kako, dakle, uočavamo da negirana anteriorna SR-predikacija ne implicira uvek i nužno svoju realizaciju nakon realizacije VR-predikacije, smatramo da je u kompleksima sa anteriornom negiranim SR-predikacijom i afirmativnom VR-predikacijom nesporna jedino *eksplicirana anteriornost nerealizovane SR-predikacije*, te da temporalno ustrojstvo korelativnih predikacija u datim kompleksima treba posmatrati isključivo iz perspektive njihovih ekspliciranih odlika. Zaključujemo stoga da istinosni modalitet predikacija u razmatranim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog jezika ne utiče ni na status njihovih temporalnih veznika kao veznika koji nalažu anteriornost SR-predikacije, niti na tip u njima eksplicitno (dakle, u prvom semantičkom planu

80 U datom kompleksu vremensku klauzu uvodi temporalni veznik FÖRRÄN jer je SR-predikacija u njemu negirana posredstvom priloga za negaciju *inte* (= odrečnoj reči *ne* u srpskom jeziku); kompleksima s temporalnim veznikom FÖRRÄN u kojima se manifestuje nespecificovana anteriornost detaljnije se bavimo u sledećem odeljku rada (1.2.1.2.), te ovde samo podsećamo da prototipsko značenje švedskog temporalnog veznika FÖRRÄN u srpskom jeziku odražava temporalni veznik PRE NEGO ŠTO.

81 Zapažanja koja su u skladu sa ovim zaključkom, a koja se tiču kompleksa sa negiranim SR-predikacijom i temporalnim veznicima u značenju DOK₂ i PRE NEGO ŠTO u jednom broju različitih jezika, iznosi Barentsen (2012: 279): “[...] both *not M* [M =predikacija supraordinirane klauze] *until D* [D =predikacija vremenske klauze] and *not M before D* imply in fact the continuing relevance of the absence of M up to D . In languages where both are available, the differences between these two structures must probably be sought in the extent to which M is supposed to be realized at a *later* moment, i.e. at D or after D . (*Many, but not all, of the examples can be more or less easily transformed in M only when / after D*)” [istakla D.B.]. Za ovu problematiku takođe su relevantne i opservacije o navodnoj ekvivalenciji između engleskih adverbijala *until* i *before* praćenih negacijom koje iznosi Giannakidou (2002), te zapažanja o tzv. *counterfactual before-clauses*, koja iznosi Declerck (2006: 735, 736).

kompleksa) manifestovane temporalne determinacije. U švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa semantički specifikovanim temporalnim veznikom INNAN⁸² odnosno u srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa semantički specifikovanim temporalnim veznikom PRE NEGO ŠTO, eksplicitno se tako uvek manifestuje temporalna determinacija tipa anteriornost, a implicitno se može, a ne mora, manifestovati i temporalna determinacija tipa posteriornost.⁸³

Kada naposljetku uporedimo analizirane komplekse švedskog jezika i njihove srpske prevodne ekvivalente modela $S=\{SR+VR\}$, možemo uočiti sledeće:

– švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje nespecificovana anteriornost a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specifikovanog temporalnog veznika INNAN, ekvivalentne komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ u srpskom jeziku predstavljaju kompleksi u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specifikovanog temporalnog veznika PRE NEGO ŠTO.⁸⁴

– u datim kompleksima obaju jezika i VR-predikacija i SR-predikacija mogu iskazati bilo koji od četiri tipa situacije, te imati bilo perfektivno bilo imperfektivno

---

82 Takođe i u kompleksima sa temporalnim veznikom FÖRRÄN onda kada dati veznik ima prototipsko značenje PRE NEGO ŠTO (a kakav je slučaj u ovde analiziranim kompleksima sa datim veznikom).

83 Uočavamo takođe da dati zaključak važi i za jedan broj srpskih kompleksa sa temporalnim veznikom KAD(A) u kojima se manifestuje anteriornost a kojima je SR-predikacija negirana, kao i za one srpske komplekse sa temporalnim veznikom DOK₂ u kojima su obe predikacije negirane (napominjemo da detaljnu analizu datih tipova kompleksa iznosi Kovačević, 2010: 86–97). Iako, naime, u ovim tipovima kompleksima negirana SR-predikacije neretko implicira svoju realizaciju nakon VR-predikacije – kakav je npr. slučaj u konstruisanom kompleksu *Nije se bilo smrklo KAD je pošla. ⇒ Smrklo se (tek) NAKON ŠTO je pošla*, odnosno *Nije se javila DOK nije stigla. ⇒ Javila se (tek) NAKON ŠTO je stigla*. – implikacija obrtanja redosleda predikacija u vremenu (SR-predikacija eksplicitno anteriorna a implicitno posteriorna u odnosu na VR-predikaciju), ne odlikuje sve primere takvih kompleksa. Tako je negirana tj. nerealizovana SR-predikacija eksplicitno anteriorna u odnosu na VR-predikaciju i u kompleksima poput: *Nisu bili posetili mnogo izložbi KAD su to shvatili; Nisu bili posetili mnogo izložbi DOK to nisu shvatili*, ali ne istovremeno i takva da implicira svoju realizaciju po realizaciji VR-predikacije: *Nisu bili posetili mnogo izložbi KAD su to shvatili. ⇒ *Posetili su mnogo izložbi NAKON ŠTO su to shvatili; Nisu bili posetili mnogo izložbi DOK to nisu shvatili. ⇒ *Posetili su mnogo izložbi NAKON ŠTO su to shvatili*. Zaključujemo tako da se i u kompleksima sa temporalnim veznikom KAD(A) u kojima se eksplicitno manifestuje anteriornost a kojima je SR-predikacija negirana, te i u kompleksima sa temporalnim veznikom DOK₂ u kojima su obe predikacije negirane, implicitno može, ali ne mora manifestovati temporalna determinacija tipa posteriornost, što je pak (ne)mogućnost koja u prvom redu zavisi od opšte prirode predikacija kompleksa. Napominjemo naposljetku da dati zaključak važi i za one švedske komplekse $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima NÄR i TILLS koji predstavljaju ekvivalente datih srpskih kompleksa.

84 Napominjemo da su sintaksičko-semantičke razlike koje se mogu zapaziti između pojedinih analiziranih švedskih kompleksa i njihovih srpskih prevodnih ekvivalenata (v. (12) i (21)) odraz bilo specifičnog prevodilačkog stila, bilo uticaja šireg konteksta u kome se dati kompleksi javljaju, te da one ne predstavljaju odraz nikakvih suštinskih razlika u mogućnosti manifestovanja nespecificovane anteriornosti u datim kompleksima švedskog i srpskog jezika (što potvrđuje i gramatičnost doslovnih prevodnih ekvivalenata švedskih kompleksa (12) i (21)).

aspekatsko značenje, s tim što VR-predikacije datih kompleksa obaju jezika najčešće imaju perfektivno aspekatsko značenje.

– u datim kompleksima obaju jezika, sintaksičko-semantičke odlike korelativnih predikacija poput tipa situacije, aspekatskog značenja i istinosnog modaliteta nemaju presudnog uticaja na manifestovanje specifikovanog tipa temporalne determinacije u prvom semantičkom planu kompleksa. Ulogu specifikatora interne temporalne determinacije u datim kompleksima obaju jezika igraju temporalni veznici INNAN i PRE NEGO ŠTO, semantički specifikovani tako da nalažu anteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju.

Zaključke sprovedene analize možemo naposljetku sažeto prikazati u sledećoj tabeli:

Tabela 8

NESPECIFIKOVANA ANTERIORNOST u kompleksima sa temporalnim veznikom INNAN / PRE NEGO ŠTO				
	ŠVEDSKI JEZIK		SRPSKI JEZIK	
specifikator interne temporalne determinacije	temporalni veznik INNAN		temporalni veznik PRE NEGO ŠTO	
temporalni veznik	INNAN		PRE NEGO ŠTO	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	TD/ OP/ NP/ ST	TD/ OP/ NP/ ST	TD/ OP/ NP/ ST	TD/ OP/ NP/ ST
aspekatsko značenje	PFV (najfrekventnije) IPFV	PFV IPFV	PFV (najfrekventnije) IPFV	PFV IPFV

1.2.1.2. Kompleksi sa temporalnim veznikom FÖRRÄN / PRE NEGO ŠTO

Temporalni veznik FÖRRÄN – čije prototipsko značenje u srpskom jeziku odražava temporalni veznik PRE NEGO ŠTO – predstavlja specifičan slučaj u sistemu temporalnih veznika švedskog jezika pošto vremensku rečenicu u kompleks S={SR+VR} po pravilu integriše pod uslovom da je SR-predikacija koja je u vremenu prethodi VR-predikaciji označena kao nerealizovana (negirana) ili pak kao realizovana neposredno pre VR-predikacije.⁸⁵ SR-predikacija datih kompleksa može pritom kao nerealizovana biti

⁸⁵ Temporalni veznik FÖRRÄN se u literaturi o švedskom jeziku uobičajeno stoga ubraja u temporalne veznike koji signalizuju anteriornost; takav je npr. slučaj u *Svenska akademiens grammatik* (Teleman et al.,

označena bilo kojim odgovarajućim leksičkim sredstvom (a obično rečeničnim prilogom za negaciju *inte* (kome je u srpskom jeziku ekvivalentna odrečna rečca *ne*), te rečeničnim prilogom *aldrig* (*nikad*) i sl.), dok se kao realizovana neposredno pre VR-predikacije uobičajeno označava prilogom tipa *knappt* (*jedva*) u funkciji rečeničnog adverbijala sa delimično negirajućim sadržajem.

U kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom FÖRRÄN u kojima SR-predikaciju prati prilog *knappt* po pravilu se manifestuje temporalna lokalizacija tipa specifikovana anteriornost (anteriornost imedijatna)⁸⁶, dok se pak u kompleksima u kojima je SR-predikacija odgovarajućim rečeničnim prilogom označena kao negirana, temporalna lokalizacija može manifestovati kao nespecificovana anteriornost.⁸⁷

Manifestovanje nespecificovane anteriornosti u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom FÖRRÄN u značenju PRE NEGO ŠTO beležimo tako u sledećim odabranim primerima:

1. Det började inte regna FÖRRÄN han hade målat fönstren. (SAG 4, 1999: 261)
Kiša nije počela da pada PRE NEGO ŠTO je on (bio) ofarbao prozore.
2. Det började inte regna FÖRRÄN han målade fönstren. (SAG 4, 1999: 261)
Kiša nije počela da pada PRE NEGO ŠTO je farbao prozore.
3. Så vi hade inte hunnit mer en åtta kilometer uppför Himalayas sluttningar FÖRRÄN vi alla [...] blev våldsamt sjuka [...] (BUBF, 1986: 12)
I tako nismo odmakli dalje od osam kilometara uz padine Himalaja PRE NEGO ŠTO nam je svima [...] užasno pozlilo [...]

1999), gde se o vremenskoj strukturi kompleksa sa veznikom FÖRRÄN navodi sledeće: “[...] Matrissatsens avgränsade eller oavgränsade aktion[...] infaller någon gång före den aktion som anges med bisatsens finita verb[...].” (Teleman et al., 1999b: 261) [„Vremenski ograničena ili neograničena situacija supraordinirane rečenice[...] dešava se u nekom trenutku pre situacije iskazane finitnim glagolom zavisne rečenice“]. Naša analiza kompleksa sa veznikom FÖRRÄN potvrđuje da ovaj temporalni veznik uobičajeno signalizuje nespecificovanu anteriornost SR-predikacije, ali svedoči i o tome da se u jednom broju kompleksa sa veznikom FÖRRÄN mogu manifestovati i pojedini drugi tipovi interne temporalne determinacije (upor. i takva zapažanja koja iznose Zorikhina Nilsson (Зорихина-Нильссон, 2009: 422–424) i Barentsen (2012)). Iz tog razloga naglašavamo da značenje temporalnog veznika FÖRRÄN onda kada on signalizuje anteriornost označavamo ne kao njegovo jedino, već kao njegovo prototipsko značenje.

86 Ovim kompleksima bavimo se kasnije u radu, v. odeljak 1.2.2.2.

87 Napominjemo ovom prilikom da pomenute sintaksičko-semantičke specifičnosti ovih švedskih kompleksa uslovljavaju i naročitu distribuciju njihovih klauza – u datim kompleksima vremenska rečenica, naime, po pravilu zauzima postpoziciju; izuzetak od ovog pravila predstavljaju kompleksi $S=\{SR+VR\}$ u kojima prilog za negaciju *inte* i temporalni veznik FÖRRÄN uspostavljaju jedan vid specifične leksikalizovane veze u inicijalnoj poziciji rečenične strukture, te se vremenska rečenica sa veznikom FÖRRÄN u takvim kompleksima javlja u prepoziciji. U kompleksima ovog tipa ne manifestuje se, međutim, temporalna determinacija tipa (nespecificovana) anteriornost, već temporalna determinacija tipa (nespecificovana) posteriornost (kompleksima ovog tipa bavimo se u odeljku 1.3.1.3.).

4. Jag blev stående i det yttersta rummet och hann ingenting säga FÖRRÄN dörrklockan pinglade [...] (SPEGELN, 1997:120)
Zastala sam u prvoj prostoriji, i nisam stigla ništa da kažem PRE NEGO ŠTO se zvonce oglasilo [...].
5. Han hann inte säga mer FÖRRÄN Berit Alm steg in genom dörren. (KORP)
Nije stigao ništa više da kaže PRE NEGO ŠTO je Berit Alm ušla u prostoriju.
6. Man behöver inte gå på utställning länge, FÖRRÄN man upptäcker att t.o.m de mest erfarna uppvisarna ibland är så nervösa [...] (KORP)
Ne moramo dugo posećivati izložbe PRE NEGO ŠTO shvatimo da su čak i najiskusniji izlagači ponekad toliko nervozni [...]
7. Och han brukade aldrig vakna förrän han skulle, när det var morgon. (NFVB, 2004: 215)
[I imao je običaj da se nikad ne probudi pre nego što je trebalo, kad bi došlo jutro.]
I nikad se ne bi probudio PRE NEGO ŠTO je trebalo, kad bi došlo jutro.

Izdvojeni primeri svedoče o tome da se temporalna lokalizacija tipa nespecificovana anteriornost može manifestovati u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa semantički specificovanim temporalnim veznikom FÖRRÄN u kojima je SR-predikacija negirana, a korelativne predikacije kompleksa iskazuju tipove situacije bilo perfektivnog bilo imperfektivnog aspekatskog značenja.

Uočavamo, naime, da VR-predikacije izdvojenih kompleksa iskazuju perfektivni tip situacije trenutni događaj odnosno ograničeni proces u (3), (4), (5), (6) odnosno (1), a imperfektivni tip situacije neograničeni proces odnosno stanje u (2) odnosno (7), kao i to da SR-predikacije u primerima (1), (2), (4), (5), (7) odnosno (3) iskazuju perfektivni tip situacije trenutni događaj odnosno ograničeni proces, a u primeru (6) imperfektivni tip situacije stanje. Iako u korpusu ne beležimo odgovarajuće komplekse u kojima SR-predikacija iskazuje tip situacije neograničeni proces, takve primere moguće je konstruisati. Tako zahvaljujući primeru poput *Han skrev inte om Sverige FÖRRÄN han flyttade dit. / Nije pisao o Švedskoj PRE NEGO ŠTO se tamo preselio*, u kome SR-predikacija iskazuje tip situacije neograničeni proces, zaključujemo da i VR- i SR-predikacije u razmatranom tipu kompleksa mogu iskazati sva četiri tipa situacije, tj. imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje.⁸⁸

---

⁸⁸ Kako pak zapažamo da VR-predikacije u najvećem broju zabeleženih kompleksa datog tipa iskazuju tip situacije trenutni događaj, možemo zaključiti da u većini švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje nespecificovana anteriornost a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika FÖRRÄN, VR-predikacije nose perfektivno aspekatsko značenje. Podsećamo da smo

Navedene sintaksičko-semantičke odlike analiziranih kompleksa ne predstavljaju, međutim, dovoljan uslov da se u svim kompleksima sa temporalnim veznikom FÖRRÄN manifestuje upravo temporalna determinacija tipa anteriornost. Uočavamo, naime, da jedan broj kompleksa koje beležimo u korpusu pokazuje sintaksičko-semantičke odlike istovetne sintaksičko-semantičkim odlikama ovde navedenih kompleksa (SR-predikacija je negirana, obe predikacije mogu iskazati sve tipove situacija te imati bilo imperfektivno bilo perfektivno aspekatsko značenje, vremenska klauza je u postpoziciji), ali da u njima negirana SR-predikacija nije posredstvom vremenske rečenice determinisana samo i isključivo kao anteriorna u odnosu na VR-predikaciju, već i kao njome u vremenu odmerena. Zapazili smo tako da švedski kompleksi poput:

- a) Han vaknade inte FÖRRÄN vi knackade på rutan. (NG, 1986: 111)
  - 1. Nije se probudio pre nego što smo mu pokucali na prozor.
  - 2. Nije se probudio dok mu nismo pokucali na prozor.
- b) Jag har inte råd att reparera bilen FÖRRÄN jag får lön. (AÖB, 1996: 115)
  - 1. Nemam novca za popravku auta pre nego što dobijem platu.
  - 2. Nemam novca za popravku auta dokle god ne dobijem platu.

naizgled pokazuju mogućnost dvojakog tumačenja tipa temporalne determinacije manifestovanog u njihovom prvom semantičkom planu – njihovi prevodni ekvivalenti (a:1) i (b:1) svedoče tako o manifestovanju temporalne lokalizacije tipa nespecificovana anteriornost (negirana SR-predikacija anteriorna je u odnosu na VR-predikaciju), dok pak (a:2) i (b:2) svedoče o manifestovanju temporalne kvantifikacije tipa terminativnost (negirana SR-predikacija anteriorna je u odnosu na VR-predikaciju, koja pak predstavlja onu tačku u vremenu do koje negirana (neaktualizovana) SR-predikacija važi). Po našem jezičkom osećaju, u kompleksima a) i b) potonji tip temporalne determinacije jače je pak ekspliciran, te smatramo da se u prvom semantičkom planu datih kompleksa manifestuje temporalna kvantifikacija tipa terminativnost. Uočavamo, naime, da su u kompleksima ovog tipa korelativne predikacije takve prirode da realizacija odnosno aktualizacija VR-predikacije dovodi do prestanka važenja negirane SR-predikacije, te da se realizacija odnosno aktualizacija VR-predikacije doživljava kao uslov za aktualizaciju odnosno realizaciju situacije iskazane SR-predikacijom; takav je slučaj u npr. *Han vaknade inte FÖRRÄN vi knackade på rutan. / Nije se probudio DOK mu nismo pokucali na prozor.* ⇒ *Han vaknade först NÄR (DÄRFÖR ATT) vi knackade på rutan. / Probudio se tek KAD*

---

ovu pravilnost uočili i u švedskim kompleksima sa temporalnim veznikom INNAN, te da ona važi i za srpske komplekse S={SR+VR} sa temporalnim veznikom PRE NEGO ŠTO (v. 1.2.1.1).

(ZATO ŠTO) *smo mu pokucali na prozor*. Smatramo stoga da se zahvaljujući sadejstvu veznika FÖRRÄN i korelativnih predikacija koje su takve prirode da impliciraju kauzalni međuodnos, u kompleksima ovog tipa anteriornost SR-predikacije u kombinaciji s njenom kvantifikacijom manifestuje jasnije nego samo i jedino njena anteriornost u odnosu na VR-predikaciju.⁸⁹ Nasuprot tome, u kompleksima poput (1)–(7) korelativne predikacije takve su prirode da se kauzalni odnos između njih ili ne uspostavlja, ili se pak doživljava kao slabije impliciran, zbog čega se u njihovom prvom semantičkom planu temporalna determinacija manifestuje samo kao anteriornost.

Zaključujemo stoga da se temporalna determinacija tipa nespecificovana anteriornost manifestuje u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa semantički specificovanim temporalnim veznikom FÖRRÄN u kojima je SR-predikacija negirana, a korelativne predikacije imaju takve sintaksičko-semantičke odlike da ne impliciraju kauzalni međuodnos. Budući da date korelativne predikacije mogu pritom iskazati sve tipove situacije te imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje, tip situacije odnosno aspekatsko značenje ne pokazuju se kao sintaksičko-semantičke odlike predikacija presudne za manifestovanje specificovanog tipa temporalne determinacije u prvom semantičkom planu datih kompleksa. Ulogu specifikatora interne temporalne determinacije kao nespecificovane anteriornosti u kompleksima sa temporalnim veznikom FÖRRÄN igraju, kako smo videli, u sadejstvu, dati temporalni veznik, istinosni modalitet (negacija) SR-predikacije i korelativne predikacije takvih sintaksičko-semantičkih odlika da se realizacija VR-predikacije ne doživljava kao uslov za aktualizaciju odnosno realizaciju situacije iskazane SR-predikacijom.

Kada naposljetku sumiramo izneta zapažanja i uporedimo analizirane komplekse $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika i njihove srpske prevodne ekvivalente modela $S=\{SR+VR\}$, možemo zaključiti sledeće:

– budući da u sistemu temporalnih veznika srpskog jezika nema veznika čija bi pojava u kompleksu $S=\{SR+VR\}$ bila uslovljena istinosnim modalitetom SR-predikacije kompleksa, prototipsko značenje švedskog temporalnog veznika FÖRRÄN kao veznika koji signalizuje anteriornost negirane SR-predikacije, u srpskom jeziku najbliže odražava temporalni veznik PRE NEGO ŠTO, semantički specificovan tako da signalizuje anteriornost, te švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna determinacija tipa nespecificovana anteriornost a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specificovanog temporalnog veznika FÖRRÄN, u srpskom

---

⁸⁹ Ovim tipom kompleksa detaljnije se bavimo u delu rada o temporalnoj kvantifikaciji, v. odeljak 2.1.3.2.

jeziku ekvivalentne komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ predstavljaju kompleksi u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specifikovanog temporalnog veznika PRE NEGO ŠTO.

– u datim kompleksima obaju jezika i VR-predikacije i SR-predikacije mogu iskazati bilo koji od četiri tipa situacije, te imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje, s tim što VR-predikacije datih kompleksa obaju jezika najčešće imaju perfektivno aspekatsko značenje.

– da bi se u datim kompleksima švedskog jezika manifestovala temporalna determinacija tipa nespecificovana anteriornost, nužno je da njihove SR-predikacije budu negirane, te da njihove korelativne predikacije imaju takve sintaksičko-semantičke odlike da ne impliciraju kauzalni međuodnos. Da bi se temporalna determinacija tipa nespecificovana anteriornost manifestovala u odgovarajućim kompleksima srpskog jezika, ove sintaksičko-semantičke uslove nije pak neophodno zadovoljiti, budući da je srpski temporalni veznik PRE NEGO ŠTO semantički specifikovan tako da signalizuje anteriornost, te u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ samostalno snosi ulogu specifikatora interne temporalne determinacije.

Zaključke sprovedene analize naposljetku sumiramo u sledećoj tabeli:

Tabela 9

NESPECIFIKOVANA ANTERIORNOST u kompleksima sa temporalnim veznikom FÖRRÄN / PRE NEGO ŠTO				
	ŠVEDSKI JEZIK		SRPSKI JEZIK	
specifikator interne temporalne determinacije	temporalni veznik FÖRRÄN + negacija SR-predikacije + predikacije odgovarajućih sintaksičko-semantičkih odlika (ne impliciraju kauzalni međuodnos)		temporalni veznik PRE NEGO ŠTO	
temporalni veznik	FÖRRÄN		PRE NEGO ŠTO	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	TD/ OP/ NP/ ST	TD/ OP/ NP/ ST	TD/ OP/ NP/ ST	TD/ OP/ NP/ ST
aspekatsko značenje	PFV (najfrekventnije) IPFV	PFV IPFV	PFV (najfrekventnije) IPFV	PFV IPFV

1.2.1.3. Kompleksi sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ / KAD(A)

Budući da su švedski temporalni veznici NÄR i DÅ (KAD(A)) semantički specifikovani samo u tom smislu da između korelativnih predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$ uspostavljaju temporalni međuodnos iz domena temporalne lokalizacije, za manifestovanje temporalne lokalizacije tipa nespecificovana anteriornost u prvom semantičkom planu kompleksa sa datim veznicima odgovaraju korelativne predikacije kompleksa, tačnije glagolska vremena u kojima su korelativne predikacije kompleksa iskazane. Da bi se u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ manifestovala nespecificovana anteriornost, nužno je, naime, da se dati semantički nespecificovani temporalni veznici nađu u sadejstvu sa korelativnim predikacijama kompleksa iskazanim u onim glagolskim vremenima koja signalizuju da SR-predikacija u vremenu prethodi VR-predikaciji.

Manifestovanje nespecificovane anteriornosti u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ beležimo tako u sledećim odabranim primerima:

1. Det gamla paret hade hunnit gå NÄR administratören kom tillbaka. (SAS, 2003: 174)
Stari par je već bio otišao KAD se administrator vratio. TD+TD
2. NÄR hon vände sig om hade damen med kappen nått fram till porten [...] (Larsson, 2005: 108)
[KAD se ona okrenula, dama sa štapom bila je stigla do ulaznih vrata [...]]
KAD se ponovo okrenula, dama sa štapom već je stajala pred ulazom [...]
(Lašon, 2009: 95)
3. NÄR han återvände till bron hade anstormningen på Susannes Brokafé tunnats ut [...] (Larsson, 2005: 150)
KAD se Mikael vratio do mosta, gužva u Susaninom kafeu se već bila raščistila [...]
(Lašon, 2009: 130)
4. NÄR han sent på kvällen slog ihop pärmen hade han fyllt flera sidor i sitt anteckningsblock – med både minnesstolpar och frågor [...] (Larsson, 2005: 151)
[KAD je kasno uveče sklopio fasciklu, bio je ispunio nekoliko stranica u svojoj beležnici – kako podsetnicima, tako i pitanjima [...]]
KAD je kasno uveče sklopio fasciklu, nekoliko stranica u beležnici bilo mu je ispunjeno podsetnicima i pitanjima [...]
(Lašon, 2009: 131)
5. NÄR Mikael lämnade Henrik vid niotiden hade det börjat mörkna. (Larsson, 2005: 276)
KAD je Mikael [oko devet sati] krenuo od Henrika, već je bilo počelo da se smrkava. (Lašon, 2009: 241)

6. NÄR han kom tillbaka hade Lisbeth stängt hans dator [...] (Larsson, 2005: 377)
KAD se vratio, Lizbet je bila isključila njegov kompjuter [...] (Lašon, 2009: 333)
7. DÅ de återkom till Hedebyön hade det mörknat [...] (Larsson, 2005: 410)
KAD su stigli na Hedebijen, već se bilo smrklo [...] (Lašon, 2009: 362)
8. DÅ han kom tillbaka hade ilskan gått över. (KORP)
KADA se vratio, bes ga je bio prošao.
9. NÄR du kommer tillbaka kommer du att ha gjort många erfarenheter. (NG, 1986: 78)
[KAD se budeš vratio, dotad ćeš steći brojna iskustva.]
DOK se budeš vratio, steći ćeš brojna iskustva.⁹⁰
10. Och NÄR jag kommer tillbaka har ingenting förändrats.⁹¹ (Larsson, 2005: 125)
[A KAD se vratim, dotad se ništa neće promeniti.]
[A DOK se ja vratim, ništa se neće promeniti.]
I KAD se vratim, sve će biti isto. (Lašon, 2009: 109)
11. Svante har alltid läst tidningen NÄR vi kommer. (SAG 4, 1999: 258)
[Svante je uvek već pročitao novine KAD mi dođemo.]
Svante uvek pročita novine DOK mi dođemo.

Izdvojeni primeri svedoče o tome da se temporalna determinacija tipa nespecificovana anteriornost manifestuje u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa semantički nespecificovanim temporalnim veznicima NÄR i DÅ u kojima glagolska vremena u korelativnim predikacijama signalizuju da SR-predikacija u vremenu prethodi VR-predikaciji.

Uočavamo da dati kompleksi mogu biti lokalizovani u svim trima vremenskim sferama⁹², u okviru kojih odgovarajuća glagolska vremena u predikacijama signalizuju anteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju. U kompleksima (1)–(8), lokalizovanim u vremenskoj sferi prošlost, SR-predikacije su tako iskazane u pluskvamperfektu a VR-predikacije u preteritu⁹³, u kompleksima (9) odnosno (10),

90 Na srpske komplekse s temporalnim veznikom DOK₂ koji predstavljaju moguće prevodne ekvivalente primera (9)–(11) detaljnije se osvrćemo na kraju odeljka.

91 Uz švedski primer (10) iznosimo tri prevodne varijante, od kojih poslednja predstavlja ekvivalent za koji su se odlučili prevodioci dela iz kog je dati primer ekscerpiran. U datom ekvivalentu predikacije su drugačije temporalno ustrojene nego u izvornom švedskom kompleksu, zbog čega uz njega navodimo i dva doslovnija prevodna ekvivalenta koja ilustruju da u izvornom švedskom kompleksu SR-predikacija u vremenu prethodi VR-predikaciji.

92 O lokalizaciji kompleksa u različitim vremenskim sferama detaljno govorimo u delu rada o ekstermoj temporalnoj determinaciji.

93 Podsećamo da osvrt na glagolska vremena u švedskom jeziku iznosimo u uvodnim napomenama (odeljak 4.2.).

lokalizovanim u vremenskoj sferi budućnost, SR-predikacije iskazane su u egzaktnom futuru odnosno u perfektu, a VR-predikacije u (futurskom) prezentu, dok je pak u kompleksu (11), lokalizovanom u tzv. nereferecijalnoj sadašnjosti⁹⁴, SR-predikacija iskazana u (habitualnom) perfektu, a VR-predikacija u (habitualnom) prezentu.

Uočavamo takođe da SR-predikacije izdvojenih kompleksa iskazuju pritom bilo tip situacije trenutni događaj (kakav je slučaj u npr. (1), (2), (5), (6)), bilo tip situacije ograničeni proces (kao u npr. (3), (7), (9)), kao i to da VR-predikacije datih kompleksa iskazuju tip situacije trenutni događaj. Iako u korpusu ne beležimo primere odgovarajućih kompleksa u kojima VR-predikacije iskazuju tip situacije ograničeni proces, mogućnost konstruisanja kompleksa poput *NÄR han äntligen läste färdigt sitt tal hade nästan alla i publiken redan gått ut. / KADA je konačno pročitao svoj govor do kraja, gotovo cela publika već je bila izašla*, u kome VR-predikacija iskazuje ograničeni proces, potvrđuje da u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ u kojima se manifestuje nespecificovana anteriornost, obe korelativne predikacije mogu iskazati bilo tip situacije trenutni događaj bilo tip situacije ograničeni proces, tj. imati perfektivno aspekatsko značenje.⁹⁵ Tip situacije odnosno aspekatsko značenje ne pokazuju se pak kao sintaksičko-semantičke odlike predikacija presudne za manifestovanje specificovanog tipa temporalne determinacije u prvom semantičkom planu datih kompleksa, budući da za temporalno ustrojavanje njihovih korelativnih predikacija u prvom redu odgovaraju glagolska vremena u kojima su predikacije iskazane.

Uporedna analiza datih kompleksa švedskog jezika i njima ekvivalentnih srpskih kompleksa modela $S=\{SR+VR\}$, upućuje nas na sledeće zaključke:

– švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna determinacija tipa nespecificovana anteriornost a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički nespecificovanih veznika NÄR i DÅ, ekvivalentne komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ u srpskom jeziku u prvom redu predstavljaju kompleksi u kojima se manifestuje temporalna determinacija tipa nespecificovana anteriornost a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički nespecificovanog temporalnog veznika KAD(A).

---

94 Za razliku od tzv. prave sadašnjosti, koja podrazumeva upućivanje na predikaciju u referencijalnom smislu, tj. označavanje jedne predikacije kao predikacije koja u vremenu koincidira sa trenutkom govora shvaćenim u doslovnom smislu, nereferecijalna sadašnjost podrazumeva upućivanje na predikaciju u nereferecijalnom smislu, tj. označavanje predikacije npr. kao habitualne, kao predikacije kojim se kvalifikuje agens i sl. (o referencijalnom odnosno nereferecijalnom upućivanju na predikaciju detaljnije govorimo u delu rada o eksternoj temporalnoj determinaciji).

95 Zapažamo stoga da je pretežna perfektivnost VR-predikacija karakteristika koju analizirani kompleksi s temporalnim veznicima NÄR i DÅ dele sa švedskim kompleksima s temporalnim veznicima INNAN i FÖRRÄN (u kojima se manifestuje isti tip temporalne determinacije), odnosno sa srpskim kompleksima s temporalnim veznikom PRE NEGO ŠTO (v. 1.2.1.1. i 1.2.1.2).

– u datim kompleksima obaju jezika i VR-predikacija i SR-predikacija iskazuju bilo tip situacije trenutni događaj bilo tip situacije ograničeni proces, te imaju perfektivno aspekatsko značenje.

– dati kompleksi obaju jezika mogu biti lokalizovani u svim trima vremenskim sferama.

– ulogu specifikatora interne temporalne determinacije u datim kompleksima švedskog jezika igraju, u sadejstvu, temporalni veznik i glagolska vremena u korelativnim predikacijama, i to tako što temporalni veznik odgovara za uspostavljanje temporalnog međuodnosa između predikacija kompleksa, a glagolska vremena u predikacijama signalizuju da SR-predikacija u vremenu prethodi VR-predikaciji. U jednom broju datih kompleksa srpskog jezika, ulogu specifikatora interne temporalne determinacije takođe igraju glagolska vremena u korelativnim predikacijama u sadejstvu s temporalnim veznikom, dok se pak u određenom broju datih kompleksa srpskog jezika manifestovanje specifikovanog tipa temporalne determinacije ostvaruje zahvaljujući sadejstvu temporalnog veznika i leksičkog sredstva odgovarajuće semantike.

Zapažamo, naime, da je u švedskim kompleksima tipa (1)–(8), lokalizovanim u vremenskoj sferi prošlost, SR-predikacija u pluskvamperfektu a VR-predikacija u preteritu, te da je distribucija glagolskih vremena u korelativnim predikacijama odgovarajućih srpskih kompleksa ovome uobičajeno identična, tj. da je i u srpskim kompleksima datog tipa SR-predikacija uobičajeno iskazana u pluskvamperfektu, a VR-predikacija u perfektu.⁹⁶ Uočavamo uz to da u datim srpskim kompleksima SR-predikaciju uobičajeno prati partikula *već*, kojom se anteriornost SR-predikacije dodatno ističe, a da u ekvivalentnim švedskim kompleksima odgovarajuće leksičko sredstvo, poput priloga *redan* (*već*), uobičajeno nije eksplicirano. Uobičajeni izostanak datog leksičkog sredstva iz švedskih kompleksa ovog tipa uzrokovan je, smatramo, time što se u datim švedskim kompleksima anteriornost manifestuje zahvaljujući samo jednoj kombinaciji glagolskih vremena (SR-predikacija u pluskvamperfektu, VR-predikacija u preteritu), te bi se ekspliciranje leksičkog sredstva kojim se anteriornost SR-predikacije dodatno ističe moglo činiti redundantnim.

Uočavamo takođe da švedskim kompleksima tipa (9) i (10), koji su, dakle, lokalizovani u vremenskoj sferi budućnost i u kojima su SR-predikacije iskazane u egzaktnom futuru odnosno u perfektu a VR-predikacije u (futurskom) prezentu, u srpskom jeziku odgovaraju

---

⁹⁶ Napominjemo ovom prilikom da srpski kompleksi sa temporalnim veznikom KAD(A) u kojima se manifestuje nespecificovana anteriornost poznaju više kombinatornih mogućnosti između glagolskih vremena iz sfere prošlosti nego što je to slučaj s odgovarajućim kompleksima švedskog jezika; tako je npr. prevodni ekvivalent švedskog kompleksa (5) *NÄR Mikael lämnade Henrik vid niotiden hade det börjat mörkna*, mogao biti i kompleks *Kad Mikael [oko devet sati] krenu od Henrika, već je bilo počelo da se smrkava*, u kome je VR-predikacija iskazana u aoristu.

kompleksi u kojima su SR-predikacije iskazane u futuru I, a VR-predikacije u futuru II odnosno u (perfektivnom) prezentu. Kako, međutim, na osnovu primera (9) i (10) zapažamo, u srpskim kompleksima ovoga tipa temporalni veznik KAD(A) javlja se samo pod uslovom da je u supraordiniranoj rečenici kompleksa ekspliciran prilog *dotad*, koji signalizuje da je SR-predikacija lokalizovana u vremenskom odseku koji prethodi VR-predikaciji. Ako pak u odgovarajućim kompleksima sa veznikom KAD(A) lokalizovanim u vremenskoj sferi budućnost, SR-predikaciju ne prati leksičko sredstvo poput priloga *dotad*, korelativne predikacije kompleksa temporalno se ustrojavaju tako da SR-predikacija u vremenu sledi za VR-predikacijom, te se u kompleksu realizuje temporalna determinacija tipa posteriornost (upor. tako (9) *KAD se budeš vratio, dotad ćeš steći brojna iskustva* (SR-predikacija u vremenu prethodi VR-predikaciji) i *KAD se budeš vratio, steći ćeš brojna iskustva* (SR-predikacija u vremenu sledi za VR-predikacijom)). Smatramo da se iz ovog razloga u srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ čija SR-predikacija u vremenu prethodi VR-predikaciji a koji su lokalizovani u vremenskoj sferi budućnost, umesto semantički nespecificovanog temporalnog veznika KAD(A) uobičajeno upotrebljava semantički specificovan temporalni veznik DOK_2 ⁹⁷, o čemu svedoče i takve naše prevodne varijante pod (9) i (10). Temporalni veznik DOK_2 može, naime, između ostalog uputiti i na anteriornost SR-predikacija u odnosu VR-predikaciji, zbog čega u kompleksu u kome on uvodi vremensku rečenicu nije nužno eksplicirati i leksičko sredstvo koje dodatno precizira takvo temporalno ustrojstvo korelativnih predikacija kompleksa. Kako pak upotreba veznika DOK_2 dovodi do toga da se u kompleksima ovakvog tipa značenje anteriornosti kombinuje sa značenjem terminativnosti, napominjemo da srpski kompleksi sa temporalnim veznikom DOK_2 predstavljaju moguće prevodne ekvivalente švedskih kompleksa tipa (9) i (10), ali da se u njima manifestuje tip temporalne determinacije drugačiji od tipa temporalne determinacije manifestovanog u izvornim švedskim kompleksima.

Pojavu srpskih kompleksa s temporalnim veznikom DOK_2 kao prevodnih ekvivalenata analiziranih švedskih kompleksa zapažamo i kod jednog broja kompleksa lokalizovanih u sferi nereferencijalne sadašnjosti. Tako doslovni prevod švedskog kompleksa tipa (11) *Svante har alltid läst tidningen NÄR vi kommer*, predstavlja kompleks s temporalnim veznikom KAD(A): *Svante je uvek već pročitao novine KAD mi dođemo*, dok pak njegov pak uobličeni prevod predstavlja kompleks s temporalnim veznikom DOK_2 : *Svante uvek pročitao novine DOK mi dođemo*. Iako su glagolska vremena u korelativnim predikacijama srpskog kompleksa s temporalnim veznikom KAD(A) takva

---

97 Podsećamo da temporalni veznik DOK u radu označavamo kao DOK_2 onda kada on pokriva polje temporalne kvantifikacije.

da upućuju na anteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju (SR-predikacija je u perfektu a VR-predikacija u (perfektivnom) prezentu), u datom kompleksu je, po našem jezičkom osećaju, neophodno eksplicirati i partikulu *već*, koja doprinosi kako odgovarajućem tumačenju temporalnog ustrojavanja predikacija kompleksa, tako i gramatičkoj prihvatljivosti kompleksa. Iako, dakle, kompleksi datog tipa mogu predstavljati prevodne ekvivalente švedskih kompleksa tipa (11), odgovarajući kompleksi s temporalnim veznikom DOK₂ predstavljaju njihove frekventnije prevodne varijante, budući da u kompleksima s temporalnim veznikom DOK₂ nije neophodno odgovarajućim leksičkim sredstvom dodatno ukazivati na anteriornost SR-predikacije. Napominjemo pak još jednom da se, usled specifičnosti semantičkih odlika temporalnog veznika DOK₂, u datim kompleksima srpskog jezika manifestuje tip temporalne determinacije drugačiji od tipa temporalne determinacije manifestovanog u izvornim švedskim kompleksima s temporalnim veznikom NÄR odnosno DÅ.

Opšte zaključke sprovedene analize naposljetku sažeto prikazujemo u sledećoj tabeli:

Tabela 10

NESPECIFIKOVANA ANTERIORNOST u kompleksima sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ / KAD(A)				
	ŠVEDSKI JEZIK		SRPSKI JEZIK	
specifikator interne temporalne determinacije	temporalni veznik NÄR / DÅ + odgovarajuća glagolska vremena (iz sve tri vremenske sfere) u predikacijama		temporalni veznik KAD(A) + odgovarajuća glagolska vremena iz vremenske sfere prošlost temporalni veznik KAD(A) + leksičko sredstvo koje signalizuje/naglašava anteriornost SR-predikacije u vremenskoj sferi budućnost/nereferencijalna sadašnjost	
temporalni veznik	NÄR DÅ		KAD(A)	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	TD / OP	TD / OP	TD / OP	TD / OP
aspekatsko značenje	PFV	PFV	PFV	PFV

1.2.2. Specifikovana anteriornost

Temporalna lokalizacija tipa specifikovana anteriornost podrazumeva lokalizovanje determinativne SR-predikacije u vremenskom odseku koji prethodi internom vremenskom okviru kompleksa zadanog determinatornom VR-predikacijom, uz preciziranje vremenskog raspona između datog odseka i internog vremenskog okvira kompleksa. Drugim rečima, specifikovana anteriornost podrazumeva da SR-predikacija u vremenu prethodi VR-predikaciji, te da je vremenski raspon između realizacija SR- i VR-predikacije specifikovan.

Specifikovana anteriornost manifestuje se u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika INNAN, FÖRRÄN, NÄR i DÅ u kojima su za to ispunjeni odgovarajući sintaksičko-semantički uslovi. Manifestovanje specifikovane anteriornosti beleži se i u odgovarajućim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ srpskog jezika – specifikovana anteriornost manifestuje se tako u onim srpskim kompleksima u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika PRE NEGO ŠTO i KAD(A) u kojima su za to zadovoljeni odgovarajući sintaksičko-semantički uslovi.

1.2.2.1. Kompleksi sa temporalnim veznikom INNAN / PRE NEGO ŠTO

Kako je švedski temporalni veznik INNAN (PRE NEGO ŠTO) semantički specifikovan tako da signalizuje anteriornost, ali ne i tako da definiše vremenski raspon između realizacija SR- i VR-predikacije, u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom INNAN specifikovana anteriornost manifestuje se pod uslovom da kompleksi sadrže i onaj sintaksičko-semantički element (leksičko sredstvo) koji ovaj vremenski raspon precizira.

Anteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju može se u datim kompleksima pritom specifikovati bilo kao *distantna* – mahom posredstvom nominalnih izraza modela *X tid* (*timmar / dagar / månader / år* etc.) (= *X vremena* (*sati / dana / meseci / godina* i sl.)) koji prate temporalni veznik, bilo pak kao *imedijatna* (*neposredna*) – mahom posredstvom priloga tipa *strax / alldeles* (*neposredno, trenutak*) i nominalnih izraza modela *X tid* (*sekunder / minuter*) (= *X vremena* (*sekundi / minuta*)) koji prate temporalni veznik.⁹⁸

---

⁹⁸ Podsećamo da SR-predikacije koje se realizuju satima, danima, mesecima, godina i sl. pre realizacije VR-predikacije u radu označavamo kao distantno anteriorne u odnosu na VR-predikaciju, odnosno da SR-predikacije koje se realizuju trenutak odnosno nekoliko sekundi, minuta i sl. pre realizacije VR-predikacije označavamo kao imedijatno anteriorne u odnosu na VR-predikaciju (v. odeljak 1.2.).

Manifestovanje specifikovane anteriornosti u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom INNAN zapažamo tako u sledećim odabranim primerima:

1. *Fyra dagar* INNAN Wennerström hittades död hade hon bestämt sig. (Larsson, 2005: 558)
Četiri dana PRE NEG0 ŠTO je Veneštrem pronađen mrtav, Lizbet je [bila] donela odluku. (Lašon, 2009: 495)
2. *Veckan* INNAN vi skulle publicera körde Söder ett nästan identiskt avslöjande. (Larsson, 2005: 513)
Nedelju dana PRE NEG0 ŠTO je trebalo da je objavimo, Seder je došao do gotovo identičnog otkrića. (Lašon, 2009: 454)
3. *De har för länge sedan* passerat den för hjärnan mest produktiva perioden, INNAN de hinner bli färdiga. (KORP)
Oni već *odavno* prođu period kad je mozak najproduktivniji PRE NEG0 ŠTO stignu da završe [studije].
4. Hon somnade *strax* INNAN mannen kom hem. (SAG 4, 1999: 261)
Zaspala je *neposredno* PRE NEG0 ŠTO je čovek stigao kući. VR-TD
5. Hon kom *strax* INNAN Gunnar alltid kom. (NFVB, 2004: 18)
Stigla je *samo trenutak* PRE NEG0 ŠTO bi Gunar došao.
6. *Strax* INNAN tåget anlände bytte hon ämne. (Larsson, 2005: 312)
Neposredno PRE NEG0 ŠTO je voz stigao, ona promeni temu. (Lašon, 2009: 275)
7. Även dessa rader strök Wagner *strax* INNAN han skulle komponera dem. (KORP)
Wagner je čak i ove redove izbrisao *neposredno* PRE NEG0 ŠTO će ih komponovati.
8. *Alldeles* INNAN man släpper taget pirlar det till innanför naveln. (Gardell, 1992: 142)
Samo tren PRE NEG0 ŠTO se pustiš, zatreperi ti nešto u stomaku. (Gardel, 2004: 84)

Izdvojeni primeri svedoče o tome da se temporalna determinacija tipa specifikovana anteriornost manifestuje u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa semantički specifikovanim temporalnim veznikom INNAN u kojima odgovarajući sintaksičko-semantički element (leksičko sredstvo) precizira vremenski raspon između realizacija SR- i VR-predikacije. Ekspliciranjem odgovarajućeg leksičkog sredstva, anteriornost u datim kompleksima može pritom biti specifikovana bilo kao distantna (o čemu svedoče izdvojeni primeri (1)–(3)), bilo kao imedijatna (kakav je slučaj u primerima (4)–(8)).⁹⁹

---

⁹⁹ Skrećemo pažnju na to da data leksička sredstva uglavnom prate veznik INNAN (te funkcionišu kao koreferent uz temporalni veznik), ali da postoje i takva leksička sredstva (poput npr. priloškog izraza *för länge sedan* (*odavno*)) koja se mogu eksplicirati samo u supraordiniranoj rečenici (v. primer (3)).

Zapažamo uz to da VR-predikacije u kompleksima (1), (4), (5), (6) i (8) iskazuju tip situacije trenutni događaj, u kompleksima (3) i (7) ograničeni odnosno neograničeni proces, a u kompleksu (2) stanje, kao i to da SR-predikacije iskazuju tip situacije trenutni događaj u svim izdvojenim primerima, osim u primeru (7), u kome SR-predikacija iskazuje ograničeni proces. Iako u korpusu ne beležimo, dakle, komplekse čije SR-predikacije iskazuju stanje odnosno neograničeni proces, uočavamo da je takve komplekse moguće konstruisati – u primeru poput *Fem år INNAN han flyttade till Sverige hade han bott i England. / Pet godina PRE NEGO ŠTO se preselio u Švedsku, živeo je u Engleskoj*, SR-predikacija iskazuje tako tip situacije stanje, a u primeru poput *Fem år INNAN han flyttade till Sverige hade han jobbat i England. / Pet godina PRE NEGO ŠTO se preselio u Švedsku, radio je u Engleskoj*, tip situacije neograničeni proces.

Zaključujemo stoga da u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa semantički specifikovanim veznikom INNAN u kojima se manifestuje specifikovana anteriornost, i VR- i SR-predikacije mogu iskazati sva četiri tipa situacije, te imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje. Kako analizirani primeri ukazuju pak na to da VR-predikacije ovog tipa kompleksa mahom iskazuju perfektivni tip situacije trenutni događaj, uočavamo da dati kompleksi u pogledu tipa situacija odnosno aspekatskih značenja svojih predikacija pokazuju iste karakteristike kao kompleksi sa veznikom INNAN u kojima se manifestuje temporalna determinacija tipa nespecificovana anteriornost (v. 1.2.1.1.), te zaključujemo da se u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom INNAN manifestovanje temporalne determinacije tipa specifikovana anteriornost ostvaruje zahvaljujući sadejstvu datog temporalnog veznika, semantički specifikovanog tako da nalaže anteriornost, i leksičkog sredstva koje specifikuje vremenski raspon između realizacija korelativnih predikacija kompleksa.

Uporedna analiza datih švedskih kompleksa i njihovih srpskih prevodnih ekvivalenata modela $S=\{SR+VR\}$, upućuje nas na sledeće zaključke:

– švedskim rečeničnim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje specifikovana anteriornost a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specifikovanog temporalnog veznika INNAN, u srpskom jeziku ekvivalentne komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ predstavljaju kompleksi sa semantički specifikovanim temporalnim veznikom PRE NEGO ŠTO u kojima se manifestuje isti tip interne temporalne determinacije.

– u datim kompleksima obaju jezika i VR-predikacija i SR-predikacija mogu iskazati bilo koji od četiri tipa situacije, te imati bilo perfektivno bilo imperfektivno

aspekatsko značenje; VR-predikacije datih kompleksa obaju jezika uobičajeno pak imaju perfektivno aspekatsko značenje.

– budući da ni švedski temporalni veznik INNAN ni njemu ekvivalentan srpski temporalni veznik PRE NEGO ŠTO nisu semantički specifikovani tako da uz anteriornost SR-predikacije definišu i vremenski raspon između realizacija SR- i VR-predikacije kompleksa, temporalna determinacija tipa specifikovana anteriornost se u datim kompleksima obaju jezika manifestuje zahvaljujući sadejstvu temporalnih veznika i odgovarajućih leksičkih sredstava koja definišu vremenski raspon između realizacija korelativnih predikacija kompleksa.

– u datim kompleksima obaju jezika, anteriornost može pritom biti specifikovana bilo kao distantna bilo kao imedijatna anteriornost.

Zaključke sprovedene analize možemo naposljetku sumirati u sledećoj tabeli:

Tabela 11

SPECIFIKOVANA ANTERIORNOST (distantna / imedijatna) u kompleksima sa temporalnim veznikom INNAN / PRE NEGO ŠTO				
	ŠVEDSKI JEZIK		SRPSKI JEZIK	
specifikator interne temporalne determinacije	temporalni veznik INNAN + odgovarajuće leksičko sredstvo		temporalni veznik PRE NEGO ŠTO + odgovarajuće leksičko sredstvo	
temporalni veznik	INNAN		PRE NEGO ŠTO	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	TD/ OP/ NP/ ST	TD/ OP/ NP/ ST	TD/ OP/ NP/ ST	TD/ OP/ NP/ ST
aspekatsko značenje	PFV (najfrekventnije) IPFV	PFV IPFV	PFV (najfrekventnije) IPFV	PFV IPFV

1.2.2.2. Kompleksi sa temporalnim veznikom FÖRRÄN / KAD(A)

U švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specifikovanog temporalnog veznika FÖRRÄN, temporalna determinacija tipa specifikovana anteriornost manifestuje se ako SR-predikaciju prati prilog *knappt (jedva)* u funkciji rečeničnog adverbijala. Kako prilog *knappt* u funkciji rečeničnog adverbijala nosi opšte značenje vremenske bliskosti, zapažamo da on u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ ima dvostruku ulogu – osim što signalizuje da se SR-predikacija realizuje

neposredno pre VR-predikacije, on VR-predikaciju istovremeno označava i kao „iznenadno preuranjenu“¹⁰⁰, tj. kao u vremenu SR-predikaciji toliko blisku da se njena realizacija doživljava kao iznenadna ili suprotna očekivanjima.¹⁰¹ U švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa semantički specifikovanim temporalnim veznikom FÖRRÄN u kojima SR-predikaciju prati prilog *knappt* u funkciji rečeničnog adverbijala, manifestuje se tako anteriornost specifikovana kao imedijatna, a VR-predikacija nosi semantičko obeležje „iznenadna preuranjenost“.

Manifestovanje specifikovane anteriornosti (anteriornosti imedijatne) u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom FÖRRÄN ilustrujemo sledećim odabranim primerima:

1. *Knappt* hade vi hunnit ut ur köpingen FÖRRÄN luften gick ur ett bakdäck. (BUBF, 1986: 112)
[Jedva da smo bili izašli iz varoši pre nego što¹⁰² nam se jedna od zadnjih guma izduvala.]
Jedva da smo i izašli iz varoši, KAD nam se jedna od zadnjih guma izduva.
2. Vi hann *knappt* fästa ögonen på skärmen FÖRRÄN den stora blänkande kackerlackan kom tillbaka från andra hållet [...] (BUBF, 1986: 165)
[Jedva da smo i stigli da pogledamo u ekran pre nego što je ta velika, sjajna bubašvaba ponovo naišla iz suprotnog smera [...]]
Jedva da i stigismo da pogledamo u ekran, KAD ta velika, sjajna bubašvaba ponovo naiđe iz suprotnog smera.
3. Vi hade *knappt* kommit fram till stranden, FÖRRÄN det började regna. (SAG 4, 1999: 262)
[Jedva da smo bili stigli na plažu pre nego što je kiša počela da pada.]
Tek što smo (bili) stigli na plažu, KAD kiša poče da pada.
4. Och *knappt* hade vi fått honom FÖRRÄN lilla Anna anmälde sin ankomst. (SPEGELN, 1997: 25)
[I jedva da smo njega dobili pre nego što je mala Ana najavila svoj dolazak.]
I *taman* smo njega dobili, KAD mala Ana najavi svoj dolazak.

---

100 Termin „iznenadna preuranjenost“ preuzeli smo od Kovačevića (2004a).

101 Govoreći o srpskim zavisnosloženim vremenskim rečenicama sa značenjem „iznenadne preuranjenosti“, Kovačević (2010: 90) iznosi sledeće objašnjenje: „U ovim rečenicama gotovo da i nema vremenskog razmaka u realizaciji radnje zavisne i nadređene klauze, nego radnja zavisne klauze počinje neposredno po završetku radnje nadređene klauze, tako da neprirodno mali razmak, odnosno privid nepostojanja vremenskog razmaka u realizaciji dviju radnji uvijek rezultira efektom iznenađenja“. Detaljan opis ovog semantičkog obeležja u srpskim kompleksima tipa $S=\{SR+VR\}$, označenog kao „iznenadnost pojavljivanja u vremenu“, iznosi se i u Antonić (2001: 141–146).

102 Podsećamo da prototipsko značenje švedskog temporalnog veznika FÖRRÄN u srpskom jeziku odražava temporalni veznik PRE NEGO ŠTO (v. odeljak 1.2.1.2.).

5. Och *knappt* hade han fattat detta beslut förrän styrka rann plötslig och het och förvånansvärt ung [...] (KORP)
 [I jedva da je i bio doneo tu odluku pre nego što mu je snaga potekla, iznenadna i vrela i iznenađujuće mlada [...]]
 I on *samo što* je doneo tu odluku, KAD mu snaga poteče, iznenadna, vrela i iznenađujuće mlada [...]

Izdvojeni primeri svedoče o tome da se temporalna determinacija tipa specifikovana anteriornost manifestuje u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa semantički specifikovanim temporanim veznikom FÖRRÄN u kojima SR-predikaciju prati prilog *knappt* u funkciji rečeničnog adverbijala. U datim kompleksima, specifikovana anteriornost uvek se pritom manifestuje kao imedijatna, a VR-predikacija nosi dodatnu semantičku komponentu „iznenadna preuranjenost“.

Zapažamo takođe da u izdvojenim kompleksima (2)–(5) obe korelativne predikacije iskazuju tip situacije trenutni događaj, te da u kompleksu (1) SR-predikacija iskazuje trenutni događaj, a VR-predikacija ograničeni proces. U korpusu ne beležimo primer datog tipa kompleksa u kome i SR-predikacija iskazuje tip situacije ograničeni proces, ali o tome da je takve komplekse moguće konstruisati svedoči primer poput *Han hade knappt läst brevet FÖRRÄN hon kom in i rummet. / On samo što je (bio) pročitao pismo KAD ona uđe u sobu*, u kome SR-predikacija iskazuje dati tip situacije. Zaključujemo stoga da u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje specifikovana anteriornost a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika FÖRRÄN, korelativne predikacije kompleksa iskazuju bilo tip situacije trenutni događaj bilo tip situacije ograničeni proces, te imaju perfektivno aspekatsko značenje.

Kada uporedimo date švedske komplekse i njihove srpske prevodne ekvivalente modela $S=\{SR+VR\}$, uočavamo sledeće:

– švedskim rečeničnim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje specifikovana anteriornost (anteriornost imedijatna) a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specifikovanog temporalnog veznika FÖRRÄN, u srpskom jeziku ekvivalentne komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ predstavljaju kompleksi u kojima se manifestuje isti tip interne temporalne determinacije, a u kojima vremensku rečenicu uvodi semantički nespecificovani temporalni veznik KAD(A) i VR-predikacija je, odgovarajućim leksičkim sredstvom, označena kao „iznenadno preuranjena“.¹⁰³

103 Izvevši detaljnu analizu srpskih rečeničnih kompleksa datog tipa, tačnije zavisnosloženih vremenskih rečenica koje odlikuju složeni izrazi u formi veznika na početku obeju klauza, Kovačević (2009a: 77–80) zaključuje da je reč o zavisnosloženim vremenskim rečenicama u kojima klauza koju uvodi veznik KAD(A) predstavlja subordiniranu klauzu kompleksa, dok druga klauza kompleksa, u čijoj su (uobičajeno,

– u datim kompleksima obaju jezika i VR-predikacija i SR-predikacija iskazuju bilo tip situacije trenutni događaj, bilo tip situacije ograničeni proces, te imaju perfektivno aspekatsko značenje.

– u datim kompleksima obaju jezika, imedijatnu anteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju signalizuje odgovarajući sintaksičko-semantički element (leksičko sredstvo), koji pritom i dodatno semantički specifikuje VR-predikaciju kao „iznenadno preuranjenu“. U švedskim kompleksima dati sintaksičko-semantički element predstavlja prilog *knappt* koji, u funkciji rečeničnog adverbijala, prati SR-predikaciju, dok u srpskim kompleksima odgovarajući sintaksičko-semantički element predstavlja modalni prilozi i priloški izrazi poput *jedva*, *tek*, *tek što*, *taman*, *taman što* i *samo što*, eksplicirani u supraordiniranoj klauzi.

Budući da u datim švedskim kompleksima vremensku klauzu uvodi semantički specifikovan temporalni veznik FÖRRÄN prototipskog značenja PRE NEGO ŠTO, u njima se temporalna determinacija kao specifikovana anteriornost (imedijatna) manifestuje zahvaljujući sadejstvu datog temporalnog veznika i priloga *knappt* u funkciji rečeničnog adverbijala. Srpski kompleksi datog tipa predstavljaju, međutim, nešto specifičnije slučajeve, budući da srpski jezik poznaje i rečenične komplekse koji su datim srpskim kompleksima značenski ekvivalentni a od njih formalno drugačiji. Dati srpski kompleksi mogu se, naime, transformisati u značenski ekvivalentne komplekse s klauzalnom partikulom *a* – i to zamenom temporalnog veznika KAD(A) datom klauzalnom partikulom, o čemu svedoči npr. takva transformacija kompleksa (2) *Jedva da i stigismo da pogledamo u ekran, KAD ta velika, sjajna bubašvaba ponovo naiđe iz suprotnog smera.* → *Jedva da i stigismo da pogledamo u ekran, A ta velika, sjajna bubašvaba ponovo naiđe iz suprotnog smera.* – te, u pojedinim slučajevima, i u značenski ekvivalentne komplekse u kojima temporalni veznik KAD(A) nije ekspliciran¹⁰⁴, kakav je npr. slučaj u (3) *Tek što smo (bili)*

ali ne i nužno) inicijalnoj poziciji eksplicirani izrazi tipa *jedva*, *tek*, *tek što*, *taman*, *taman što* i *samo što*, predstavlja supraordiniranu klauzu kompleksa. Kovačević uočava da izraz datog tipa „ne samo da se može izmjestiti iz inicijalne pozicije, nego se može i supstituisati sinonimnom partikulom često već sadržanom u njegovom sastavu (*taman* i *tek*)“, te zaključuje da izrazi poput *jedva*, *tek*, *tek što*, *taman*, *taman što* i *samo što* u kompleksima datog tipa ne predstavljaju zavisne veznike već složene modalne rečice (modalne priloge i priloške izraze) (Kovačević, 2009a: 80; v. i Kovačević, 2010: 89, 90). Budući da se sa Kovačevićevim zaključcima slažemo, date komplekse srpskog jezika tretiramo kao komplekse tipa $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika KAD(A), i u skladu sa tim ih smatramo najbližim srpskim prevodnim ekvivalentima modela $\{SR+VR\}$ ovde analiziranih švedskih kompleksa s temporalnim veznikom FÖRRÄN. Ovom prilikom skrećemo pak pažnju i na to da spojevi *tek što*, *samo što* i *taman što* u savremenom srpskom jeziku mogu, osim priloške, imati i vezničku funkciju – analizirajući različite tipove rečenica sa datim spojevima, Tanasić (2012b: 164) tako utvrđuje sledeće: „U slučaju kada se ovi spojevi nađu u zavisnosloženoj rečenici na početku klauze koja prema sebi ima drugu klauzu bez vezničkog sredstva, oni nužno imaju vezničku funkciju. U slučaju pak kada se ovi spojevi nađu u klauzi prema kojoj dolazi klauza s pravim vremenskim veznikom, oni imaju prilošku funkciju, bilo da su na početku, bilo da su unutar klauze“.

104 Napominjemo da bi, u skladu sa napomenom o priloškoj odnosno vezničkoj funkciji spojeva *tek što*, *samo što* i *taman što* navedenom u prethodnoj fusnoti, u ovom tipu rečeničnih kompleksa dati spojevi bili tretirani kao temporalni veznici.

stigli na plažu, *KAD* kiša poče da pada. → *Tek što smo (bili) stigli na plažu, kiša poče da pada.*¹⁰⁵ Mogućnost supstitucije odnosno izostanka temporalnog veznika *KAD(A)* u srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ datog tipa, upućuje nas tako na zaključak da temporalni veznik *KAD(A)* ne predstavlja sintaksičko-semantički element od presudnog značaja za specifično temporalno ustrojavanje korelativnih predikacija datih kompleksa, te da se u srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ s temporalnim veznikom *KAD(A)* u kojima je anteriornost specifikovana kao imedijatna, a *VR*-predikacija označena kao „iznenadno preuranjena“, interna temporalna determinacija specifikovana kao anteriornost imedijatna manifestuje zahvaljujući modalnim priložima i priloškim izrazima poput *jedva, tek, tek što, taman, taman što* i *samo što* ekspliciranim u supraordiniranoj klauzi.

Zaključujemo tako da specifikatore interne temporalne determinacije u razmatranim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ s temporalnim veznikom *FÖRRÄN* predstavljaju dati temporalni veznik i prilog *knappt* u funkciji rečeničnog adverbijala, a da ulogu specifikatora interne temporalne determinacije u odgovarajućim srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ s temporalnim veznikom *KAD(A)* igraju modalni prilozi i priloški izrazi poput *jedva, tek, tek što, taman, taman što* i *samo što*, eksplicirani u supraordiniranoj klauzi kompleksa.

Zaključke sprovedene analize naposletku sumiramo u sledećoj tabeli:

Tabela 12

SPECIFIKOVANA ANTERIORNOST (anteriornost imedijatna) u kompleksima sa temporalnim veznikom FÖRRÄN / KAD(A)				
	ŠVEDSKI JEZIK		SRPSKI JEZIK	
specifikator interne temporalne determinacije	temporalni veznik FÖRRÄN + prilog <i>knappt</i> u funkciji rečeničnog adverbijala u supraordiniranoj klauzi		modalni prilozi i priloški izrazi tipa <i>jedva, tek, tek što, taman, taman što, samo što</i> u supraordiniranoj klauzi	
temporalni veznik	FÖRRÄN		KAD(A)	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	TD / OP	TD / OP	TD / OP	TD / OP
aspekatsko značenje	PFV	PFV	PFV	PFV
dodatno semantičko obeležje	„iznenadna preuranjenost“		„iznenadna preuranjenost“	

¹⁰⁵ Za detaljno ispitivanje značenjske ekvivalencije između srpskih kompleksa navedenih tipova upućujemo na Kovačević (2009a: 73–80).

1.2.2.3. Kompleksi sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ / KAD(A)

Specifikovana anteriornost manifestuje se u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa semantički nespecificovanim temporalnim veznicima NÄR i DÅ u kojima je u supraordiniranoj rečenici eksplicirano leksičko sredstvo koje signalizuje da SR-predikacija u vremenu neposredno prethodi VR-predikaciji, odnosno u onim kompleksima sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ u kojima je SR-predikacija iskazana konstrukcijom modela *ska + infinitiv punoznačnog glagola*, čiji integralni deo predstavlja leksičko sredstvo koje signalizuje da SR-predikacija u vremenu neposredno prethodi VR-predikaciji. Anteriornost manifestovana u švedskim kompleksima datih tipova po pravilu je, dakle, specifikovana kao imedijatna.

Manifestovanje specifikovane anteriornosti (anteriornosti imedijatne) u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ ilustrujemo sledećim odabranim primerima:

1. Mikael hade *precis* hunnit sätta sig vid frukostbordet DÅ det knackade på ytterdörren. (Larsson, 2005: 377)
[Mikael je *upravo* bio seo za sto da doručkuje KAD je neko pokucao na ulazna vrata.]
Samo što je Mikael seo da doručkuje, neko je pokucao na ulazna vrata. (Lašon, 2009: 333)
2. NÄR det sprang läck i Fredriksdal hade det *precis* börjat ordna upp sig i Backa. (KORP)
KAD je cev pukla u Fredriksdal, situacija u Baki je *upravo* bila počela da se sređuje.
3. Det hade *just* lyft från Wien mot New Delhi NÄR en passagerare hittade misstänkt vitt pulver i sitt säte [...] (KORP)
Bio je *upravo* poleteo iz Beča ka Nju Delhiju KAD je jedan putnik na svom sedištu pronašao sumnjiv beli prah [...]
4. Jag *skulle just tala om* vad jag hette NÄR han lyfte armen som tecken på att han inte ville höra. (NFVB, 2004: 211)
[*Upravo sam hteo da kažem* kako se zovem, KAD on podiže ruku u znak da to ne želi da čuje.]
Taman sam hteo da kažem kako se zovem, KAD on podiže ruku u znak da to ne želi da čuje.
5. Jag *ska precis säga* något DÅ servitrisen kommer med teet och spriten [...] (KORP)
[*Upravo sam htela da kažem* nešto, KAD konobarica dolazi sa čajem i alkoholom [...]]
Taman krenuh da nešto *kažem*, KAD se konobarica pojavi sa čajem i alkoholom [...]

6. Stefan *ska just ställa* sin fråga NÄR dörren plötsligt öppnas och Ritva sticker in huvudet. (Gardell, 1992: 168)
[Stefan je *upravo hteo da postavi* svoje pitanje, KAD se vrata iznenada otvore i glavu promoli Ritva.]
Stefan *samo što ne postavi* pitanje, KAD se vrata iznenada otvore i glavu promoli Ritva. (Gardel, 2004: 99)

Izdvojeni primeri svedoče o tome da se temporalna determinacija tipa specifikovana anteriornost (anteriornost imedijatna) manifestuje u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa semantički nespecificovanim temporalnim veznicima NÄR i DÅ u kojima SR-predikaciju prati prilog *just / precis (upravo, baš)* (kompleksi ilustrovani primerima (1)–(3)), odnosno u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa semantički nespecificovanim temporalnim veznicima NÄR i DÅ u kojima je SR-predikacija iskazana konstrukcijom modela *ska + infinitiv punoznačnog glagola*, čiji integralni deo predstavlja prilog *just / precis* (kompleksi ilustrovani primerima (4)–(6)).

Anteriornost specifikovana kao imedijatna manifestuje se, dakle, u dvama tipovima švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ s temporalnim veznicima NÄR i DÅ, čiju identičnu sintaksičko-semantičku karakteristiku predstavlja prilog tipa *just / precis* koji signalizuje da SR-predikacija u vremenu neposredno prethodi VR-predikaciji. Dati kompleksi različite su, međutim, sintaksičko-semantičke strukture, te je manifestovanje nespecificovane anteriornosti u njima uslovljeno sadejstvom različitih sintaksičko-semantičkih elemenata.

Tako u kompleksima koje ilustruju izdvojeni primeri (1)–(3), a koje ovde označavamo kao komplekse tipa 1, glagolska vremena u predikacijama signalizuju da SR-predikacija u vremenu prethodi VR-predikaciji (SR-predikacija je u pluskvamperfektu, VR-predikacija u preteritu), te tako ona, u sadejstvu s temporalnim veznikom, odgovaraju za manifestovanje temporalne determinacije tipa anteriornost, koja pak posredstvom priloga *just / precis* biva specifikovana kao imedijatna.

Kompleksi poput (4)–(6), koje ovde označavamo kao komplekse tipa 2, specifični su pak po tome što je njihova SR-predikacija iskazana konstrukcijom semikopulativni modalni glagol *ska* (ovde u značenju *hteti*) + *infinitiv punoznačnog glagola*, čiji integralni deo po pravilu predstavlja i prilog *just/precis*.¹⁰⁶ Konstrukcijom datog modela predikaciji se pripisuje značenje pripreme faze za realizaciju situacije iskazane njenim

---

106 Napominjemo da se u SR-predikaciji kompleksa (4) modalni glagol *ska* javlja u svom preteritalnom obliku *skulle*, te je data predikacija reprezentovana konstrukcijom *skulle + infinitiv punoznačnog glagola*, koja je po svojoj formi identična konstrukciji kojom se u švedskom jeziku iskazuje preteritalni futur (v. uvodne napomene o glagolskim vremenima, odeljak 4.2.). Skrećemo pak pažnju da u pitanju nisu i značenjski identične konstrukcije, budući da pomoćni glagol *skulle* u predikaciji prvog tipa predstavlja modalni, a u predikaciji potonjeg tipa temporalni glagol.

punoznačnim glagolom, dok se pak situacija iskazana njenim punoznačnim glagolom predstavlja kao nerealizovana usled realizacije druge predikacije kompleksa. Kada je SR-predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$ sastavljena po modelu *ska + just/precis + infinitiv punoznačnog glagola*, ona tako uvek podrazumeva i realizaciju jedne VR-predikacije koja iznenada blokira realizaciju situacije iskazane punoznačnim glagolom SR-predikacije, tj. podrazumeva VR-predikaciju čija se realizacija doživljava kao iznenadna ili neočekivana. U švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa semantički nespecificovanim temporalnim veznicima NÄR i DÅ u kojima je SR-predikacija sastavljena po modelu *ska + just/precis + infinitiv punoznačnog glagola*, po pravilu se tako, zahvaljujući specifičnim sintaksičko-semantičkim odlikama SR-predikacije, manifestuje specifikovana (imedijatna) anteriornost, a VR-predikacija biva označena kao „iznenadno preuranjena“.¹⁰⁷

Kako se, dakle, u analiziranim švedskim kompleksima temporalna determinacija kao specifikovana anteriornost manifestuje bilo zahvaljujući sadejstvu temporalnog veznika NÄR / DÅ, odgovarajućih glagolskih vremena u predikacijama i priloga tipa *just / precis*, bilo pak posredstvom SR-predikacije specifičnog sintaksičko-semantičkog modela, tip situacije i aspekatsko značenje korelativnih predikacija ne pokazuju kao sintaksičko-semantičke odlike presudne za manifestovanje specifikovanog tipa interne temporalne determinacije u datim kompleksima. Napominjemo stoga samo da u datim kompleksima tipa 1 obe predikacije po pravilu iskazuju perfektivne tipove situacije, a da u pak u kompleksima tipa 2 VR-predikacija iskazuje neki od perfektivnih tipova situacije, dok SR-predikacija (budući da njenu okosnicu čini pomoćni glagol *ska*) po pravilu iskazuje imperfektivni tip situacije stanje.

Uporedna analiza razmatranih kompleksa švedskog jezika i njihovih srpskih prevodnih ekvivalenata modela $S=\{SR+VR\}$ upućuje nas naposljetku na sledeće zaključke:

- švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje specifikovana anteriornost (anteriornost imedijatna) a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički nespecificovanih temporalnih veznika NÄR i DÅ, u srpskom jeziku ekvivalentne komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ predstavljaju kompleksi u kojima se manifestuje isti tip temporalne determinacije, a u kojima vremenska rečenicu uvodi semantički nespecificovani temporalni veznik KAD(A).

- dati kompleksi obaju jezika sadrže sintaksičko-semantički element koji signalizuje neposrednu (imedijatnu) anteriornost SR-predikacije.

---

107 Zarad konciznosti izlaganja, u radu ne iznosimo detaljniju analizu kompleksa datog tipa, ali ovde skrećemo pažnju na to da ovi kompleksi pokazuju niz specifičnih sintaksičko-semantičkih odlika (poput nerealizovanosti situacije iskazane punoznačnim glagolom SR-predikacije, obavezne postpozicije vremenske rečenice i sl.), koje bi mogle biti predmet jednog zasebnog ispitivanja.

– u datim švedskim kompleksima tipa 1 i u njima odgovarajućim srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ tipa 1, specifikovana anteriornost (anteriornost imedijatna) manifestuje se zahvaljujući sadejstvu temporalnog veznika, odgovarajućih glagolskih vremena u predikacijama i leksičkog sredstva – poput priloga *just / precis* odnosno *upravo* – koje signalizuje neposrednu anteriornost SR-predikacije.¹⁰⁸

– kako srpski jezik ne poznaje konstrukciju sintaksičko-semantički identičnu švedskoj konstrukciji modela *ska + just/precis + infinitiv punoznačnog glagola*, u srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ ekvivalentnim švedskim kompleksima tipa 2 SR-predikacija može biti iskazana konstrukcijama različitih modela, poput *upravo / baš / taman + hteti / nameravati / misliti / spremati se / poći / krenuti da* (u odgovarajućem glagolskom vremenu) + *perfektivni prezent punoznačnog glagola*, odnosno *samo što + negacija + punoznačni glagol* (u odgovarajućem glagolskom vremenu).¹⁰⁹ Budući da srpske konstrukcije datih modela signalizuju neposrednu anteriornost SR-predikacije a VR-predikaciju označavaju kao „iznenadno preuranjenu“, zaključujemo da i u srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ ekvivalentnim analiziranim švedskim kompleksima tipa 2, SR-predikacije sastavljene po nekom od navedenih modela predstavljaju onaj sintaksičko-semantički element koji odgovora za manifestovanje specifikovane anteriornosti (anteriornosti imedijatne) u prvom semantičkom planu kompleksa.

– u kompleksima tipa 1 obaju jezika i VR-predikacija i SR-predikacija iskazuju bilo tip situacije trenutni događaj bilo tip situacije ograničeni proces, te imaju perfektivno aspekatsko značenje. Perfektivne tipove situacije iskazuju i VR-predikacije kompleksa tipa 2 obaju jezika. SR-predikacije švedskih kompleksa tipa 2 po pravilu pak iskazuju tip situacije stanje, te imaju imperfektivno aspekatsko značenje, budući da njihovu okosnicu čini pomoćni glagol *ska* koji iskazuje imperfektivni tip situacije stanje, dok SR-predikacije srpskih kompleksa tipa 2, zahvaljujući mogućnosti da budu iskazane konstrukcijama različitih modela, mogu iskazati bilo imperfektivne tipove situacije stanje i neograničeni proces (kakav je slučaj sa SR-predikacijama čiju okosnicu čine semikopulativni glagoli poput *hteti, nameravati, spremati se*, koji iskazuju date imperfektivne tipove situacije), bilo pak perfektivne tipove situacija trenutni događaj i ograničeni proces (kakav je slučaj s npr. SR-predikacijama čiju okosnicu čine semikopulativni glagoli poput *poći, krenuti*, koji iskazuju perfektivni tip situacije trenutni događaj, odnosno sa SR-predikacijama

---

108 Napominjemo da u primeru (1) ovo važi za srpski kompleks koji predstavlja doslovni prevodni ekvivalent švedskog kompleksa (1); prevodioci dela iz kog je primer (1) ekscerpiran odlučili su se za prevodnu varijantu drugačijeg sintaksičkog modela, u čiji sastav ulazi i temporalni veznik *samo što* koji VR-predikaciju označava kao „iznenadno preuranjenu“.

109 Budući da se u pojedinim navedenim konstrukcijama srpskog jezika javljaju glagoli kretanja, koji, kako navodi Popović (2008: 312) čine centar kategorije prospektivnosti, napominjemo da bi švedsku konstrukciju *ska + just/precis + infinitiv punoznačnog glagola* bilo uputno detaljnije istražiti i iz ugla njene uloge u označavanju pretpočetne faze radnje.

modela *samo što + negacija + punoznačni glagol* u kojima punoznačni glagol iskazuje neki od perfektivnih tipova situacije). Kako smo pak uočili, tip situacije i aspekatsko značenje korelativnih predikacija analiziranih kompleksa švedskog i srpskog jezika ne pokazuju se kao sintaksičko-semantičke odlike kompleksa presudne za manifestovanje specifikovanog tipa temporalne determinacije u njihovom prvom semantičkom planu.

Zaključke spovedene analize možemo naposljetku sažeto prikazati u sledećoj tabeli:

Tabela 13

SPECIFIKOVANA ANTERIORNOST (anteriornost imedijatna) u kompleksima sa temporalnim veznikom NÄR i DÅ / KAD(A)				
	ŠVEDSKI JEZIK		SRPSKI JEZIK	
specifikator interne temporalne determinacije	kompleksi tipa 1 temporalni veznik NÄR / DÅ + odgovarajuća glagolska vremena u predikacijama + prilog <i>just / precis</i> u supraordiniranoj klauzi		kompleksi tipa 1 temporalni veznik KAD(A) + odgovarajuća glagolska vremena u predikacijama + prilog <i>upravo</i> u supraordiniranoj klauzi	
temporalni veznik	NÄR DÅ		KAD(A)	
predikacija	VR		SR	
tip situacije	TD / OP		TD / OP	
aspekatsko značenje	PFV		PFV	
specifikator temporalne determinacije	kompleksi tipa 2 temporalni veznik NÄR / DÅ + SR-predikacija modela <i>ska + just / precis + infinitiv punoznačnog glagola</i>		kompleksi tipa 2 temporalni veznik KAD(A) + SR-predikacija modela <i>upravo / baš / taman + nameravati / misliti / spremati se / poći / krenuti da + perfektivni prezent punoznačnog glagola / samo što + negacija + punoznačni glagol</i>	
temporalni veznik	NÄR DÅ		KAD(A)	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	TD / OP	ST	TD / OP	ST/ NP/ TD/ OP
aspekatsko značenje	PFV	IPFV	PFV	IPFV PFV
dodatno semantičko obeležje	„iznenadna preuranjenost“		„iznenadna preuranjenost“	

1.3. Temporalna lokalizacija tipa POSTERIORNOST

Temporalna lokalizacija tipa posteriornost podrazumeva da korelative predikacije kompleksa $S=\{SR+VR\}$ stoje u temporalnom međuodnosu sukcesivnosti, i to onom odnosu sukcesivnosti koji podrazumeva da SR-predikacija u vremenu sledi za VR-predikacijom. U kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna determinacija tipa posteriornost, VR-predikacija, kao determinatorna predikacija kompleksa, odgovara za definisanje internog vremenskog okvira kompleksa, a SR-predikacija, kao determinativna predikacija kompleksa, biva lokalizovana bilo izvan bilo unutra datog internog vremenskog okvira, i to tako da ona u celini svog trajanja sledi za VR-predikacijom.¹¹⁰

Da bi se između predikacija u kompleksu $S=\{SR+VR\}$ uspostavio temporalni međuodnos tipa posteriornost, nužno je da u njemu budu zadovoljena dva osnovna sintaksičko-semantička uslova: a) vremenska rečenica u kompleksu je integrisana posredstvom temporalnog veznika koji je semantički specifikovan tako da nalaže posteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju (poput semantički specifikovanog temporalnog veznika EFTER (DET) ATT odnosno NAKON ŠTO), ili pak posredstvom temporalnog veznika koji, usled svoje semantičke nespecificiranosti, ne blokira mogućnost da se između korelativnih predikacija kompleksa uspostavi temporalni međuodnos tipa posteriornost (poput semantički nespecificiranog temporalnog veznika NÄR odnosno KAD(A)), i b) da korelative predikacije kompleksa imaju takve sintaksičko-semantičke odlike da se između njih može uspostaviti temporalni međuodnos tipa posteriornost.

U kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima su dati osnovni sintaksičko-semantički uslovi zadovoljeni, SR-predikacija može u odnosu na VR-predikaciju biti nespecificirano ili specifikovano posteriorna. Tako u tipskom kompleksu poput *Otputovali su NAKON ŠTO smo mi došli*, vreme koje protekne između realizacija korelativnih predikacija nije precizirano, pa se u datom kompleksu posteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju manifestuje kao tzv. „čista“, tj. nespecificirana posteriornost. Ako pak kompleks sadrži određeni sintaksičko-semantički element posredstvom koga vreme koje

---

¹¹⁰ U radu ne zalazimo u pitanje lokalizovanosti SR-predikacije unutar odnosno izvan internog vremenskog okvira kompleksa $S=\{SR+VR\}$, budući da se u analizi fokusiramo na posteriornost kao na onaj temporalni međuodnos korelativnih predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$ koji podrazumeva da SR-predikacija u celini svog trajanja sledi za VR-predikacijom, bez obzira na to da li je SR-predikacija pritom lokalizovana unutar odnosno izvan internog vremenskog okvira kompleksa zadatog VR-predikacijom. Detaljnije ispitivanje, koje u obzir uzima i lokalizovanost SR-predikacije u odnosu na interni vremenski okvir kompleksa s korelativnim predikacijama u sukcesivnom međuodnosu, moglo bi pak biti predmet nekog budućeg rada.

protečne između realizacija korelativnih predikacija biva precizirano – kakav je npr. slučaj u primerima poput *Otputovali su tri sata / pet dana NAKON ŠTO smo mi došli. / Otputovali su neposredno / samo trenutak NAKON ŠTO smo mi došli.* – u datom se kompleksu posteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju manifestuje kao specifikovana. Specifikovana posteriornost može se pritom manifestovati kao „distantna posteriornost“, tj. kao posteriornost koja podrazumeva duži vremenski raspon (sate, dane, mesece itd.) između realizacije VR-predikacije i realizacije SR-predikacije – kakav je npr. slučaj u kompleksu *Otputovali su tri sata / pet dana NAKON ŠTO smo mi došli.* – ili pak kao „imedijatna (neposredna) posteriornost“, tj. kao posteriornost koja podrazumeva da između realizacije VR-predikacije i realizacije SR-predikacije postoji kraći vremenski raspon (trenutak, sekunde i sl.), što je slučaj u kompleksu poput *Otputovali su neposredno / samo trenutak NAKON ŠTO smo mi došli.*¹¹¹

Temporalna lokalizacija tipa posteriornost može se, dakle, u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ manifestovati dvojako, tj. kao:

- nespecificovana posteriornost¹¹², te kao
- specificovana posteriornost (koja se pak može manifestovati kao distantna odnosno kao imedijatna posteriornost).

Osnovne sintaksičko-semantičke uslove za manifestovanje temporalne lokalizacije tipa posteriornost u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u švedskom jeziku zadovoljavaju kompleksi $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specifikovanih temporalnih veznika EFTER (DET) ATT, SÅ FORT (SOM), SÅ SNART (SOM) i JUST SOM, zatim jedan broj kompleksa u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specifikovanog temporalnog veznika SEDAN₁¹¹³, te i jedan broj kompleksa $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički nespecificovanih temporalnih veznika NÄR i DÅ. U srpskom jeziku, dati

---

111 Podsećamo da SR-predikacije koje se realizuju satima, danima, mesecima, godina i sl. nakon realizacije VR-predikacije u radu označavamo kao distantno posteriorne u odnosu na VR-predikaciju, odnosno da SR-predikacije koje se realizuju trenutak odnosno nekoliko sekundi, minuta i sl. nakon realizacije VR-predikacije označavamo kao imedijatno posteriorne u odnosu na VR-predikaciju (v. poglavlje 1.2).

112 Iako se posteriornost koju smo označili kao nespecificovanu u literaturi uobičajeno razmatra pod terminom (*opšta*) *posteriornost* (v. npr. Antonić, 2001: 117–123, 130–134; Piper & Klajn, 2003: 508), u nastavku rada ćemo nastojati da datu posteriornost što doslednije označavamo terminom *nespecificovana posteriornost*, kako bismo između nje i specifikovane posteriornosti napravili jasnu distinkciju.

113 Podsećamo da je švedski temporalni veznik SEDAN semantički neizdiferenciran u tom smislu da može pokriti i polje temporalne lokalizacije i polje temporalne kvantifikacije (v. odeljak 4.1. u uvodnom delu rada), zbog čega ga označavamo kao SEDAN₁ onda kada on pokriva polje temporalne lokalizacije (SEDAN=POŠTO) odnosno kao SEDAN₂ onda kada on pokriva polje temporalne kvantifikacije (SEDAN=OTKAD(A)).

osnovni sintaksičko-semantički uslovi zadovoljeni su u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom odgovarajućih semantički specifikovanih temporalnih veznika NAKON ŠTO, POŠTO i ČIM, kao i u jednom broju kompleksa $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički nespecificovanog temporalnog veznika KAD(A).

Budući da su švedski temporalni veznici SÅ FORT (SOM), SÅ SNART (SOM) i JUST SOM, kao i (njima ekvivalentan) srpski temporalni veznik ČIM semantički specifikovani tako da nalažu da SR-predikacija kompleksa u vremenu neposredno sledi za VR-predikacijom kompleksa, u švedskim odnosno srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa datim temporalnim veznici manifestuje se posteriornost koja je po pravilu specifikovana kao imedijatna.

Ostali pobrojani temporalni veznici švedskog odnosno srpskog jezika ne sadrže pak semantičku komponentu koja na bilo koji način definiše vremenski raspon između realizacija korelativnih predikacija kompleksa, te se u švedskim odnosno srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa datim temporalnim veznici manifestuje kao specifikovana posteriornost samo u slučaju da dati kompleksi sadrže i onaj sintaksičko-semantički element (obično u formi odgovarajućeg imeničkog ili priloškog izraza) koji definiše vremenski raspon između realizacija korelativnih predikacija kompleksa.

1.3.1. Nespecificovana posteriornost

Temporalna lokalizacija tipa nespecificovana posteriornost podrazumeva lokalizovanje determinativne SR-predikacije u vremenskom odseku koji sledi za internim vremenskim okvirom kompleksa zadanog determinatornom VR-predikacijom, pri čemu vremenski raspon između datog odseka i internog vremenskog okvira kompleksa nije preciziran. Drugim rečima, nespecificovana posteriornost podrazumeva da SR-predikacija u vremenu sledi za VR-predikacijom, pri čemu vremenski raspon između realizacija SR- i VR-predikacije nije specifikovan.

Nespecificovana posteriornost manifestuje se u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specifikovanog veznika EFTER (DET) ATT, kao i u onim kompleksima u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika SEDAN₁, NÅR i DÅ u kojima su za to ispunjeni odgovarajući sintaksičko-semantički uslovi. Manifestovanje nespecificovane anteriornosti beleži se i u odgovarajućim kompleksima $S=\{SR+VR\}$

srpskog jezika – nespecificovana posteriornost manifestuje se tako u onim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ srpskog jezika u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specificovanih temporalnih veznika NAKON ŠTO i POŠTO, odnosno u onim kompleksima u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički nespecificovanog temporalnog veznika KAD(A) u kojima su za to ispunjeni odgovarajući sintaksičko-semantički uslovi.

1.3.1.1. Kompleksi sa temporalnim veznikom EFTER (DET) ATT / NAKON ŠTO

Temporalni veznik EFTER (DET) ATT – čiji ekvivalent u srpskom jeziku predstavlja temporalni veznik NAKON ŠTO – semantički je specificovan tako da nalaže sukcesivnost predikacija u kompleksu, i to tako da SR-predikacija u celini svog trajanja sledi za VR-predikacijom. Temporalni veznik EFTER (DET) ATT semantički je, dakle, specificovan tako da nalaže posteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju. Budući da temporalni veznik EFTER (DET) ATT ne sadrži i semantičku komponentu koja definiše vremenski raspon između realizacija VR- i SR-predikacije, u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima on uvodi vremensku rečenicu manifestuje se nespecificovana posteriornost, pod uslovom pak da dati kompleksi ne sadrže i onaj sintaksičko-semantički element koji definiše vremenski raspon između realizacija korelativnih predikacija kompleksa.

Manifestovanje nespecificovane posteriornosti u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom EFTER (DET) ATT i u njima odgovarajućim srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom NAKON ŠTO ilustrujemo sledećim odabranim primerima:

1. Han brukar alltid somna några minuter EFTER DET ATT han har kommit hem. (SAG 4, 1999: 259)
[On uobičava da uvek odspava nekoliko minuta NAKON ŠTO dođe kući.]
On uvek odspava nekoliko minuta NAKON ŠTO dođe kući.
2. EFTER DET ATT hon har kommit hem igen, går vi mycket oftare på bio. (SAG 4, 1999: 259)
NAKON ŠTO se vratila kući, mnogo češće idemo u bioskop.
3. EFTER DET ATT han hade sovit i ett par timmar, tog han åter itu med arbetet. (SAG 4, 1999: 259)
NAKON ŠTO je (bio) odspavao par sati, ponovo se prihvatio posla.
4. Vi ska byta ordförande EFTER DET ATT den här kampanjen ebbat ut. (SAG 4, 1999: 259)
Promenićemo predsedavajućeg NAKON ŠTO ova kampanja utihne.

5. Maria försvann EFTER DET ATT Lasse vaknade. (SAG 4, 1999: 598)
Marija je nestala NAKON ŠTO se Lase probudio.
6. Maria stickade EFTER DET ATT Lasse vaknade. (SAG 4, 1999: 598)
Marija je plela NAKON ŠTO se Lase probudio.
7. Han satt uppe EFTER DET ATT mamma hade gått och lagt sig till och med. (KORP)
[Sedeo je budan NAKON ŠTO je čak i mama bila otišla na spavanje.]
Ostajao je budan NAKON ŠTO bi čak i mama otišla na spavanje.
8. Många har tvingats stanna kvar i föräldrahemmet i flera år EFTER DET ATT de egentligen [har] velat flytta till en egen bostad. (KORP)
Mnogi su primorani da ostanu u roditeljskom domu i po nekoliko godina NAKON ŠTO zapravo požele da počnu da žive sami.
9. Lisbeth Salander satt en stund med telefonluren i handen EFTER ATT Armanskij hade lagt på. (Larsson, 2005: 128)
[Lisbet Salander je nekoliko trenutaka sedela sa slušalicom u ruci NAKON ŠTO je Armanski bio spustio slušalicu.]
Lizbet Salander je držala slušalicu nekoliko trenutaka pošto je Dragan Armanski prekinuo vezu. (Lašon, 2009: 111)
10. Henrik Vanger dröjde sig kvar en kort stund EFTER ATT Nilssons hade gått hem till sitt. (Larsson, 2005: 146)
[Henrik Vanger se zadržao još koji trenutak NAKON ŠTO su Nilsonovi bili otišli kući.]
Kad su Nilsonovi otišli kući, Henrik Vanger je ostao još malo. (Lašon, 2009: 127)
11. Han somnade *först* EFTER DET ATT att hon hade kommit hem. (SAG 4, 1999: 259)
Zaspao je *tek* NAKON ŠTO je ona (bila) došla kući.
12. Han somnade *först* EFTER DET ATT hon kom hem. (SAG 4, 1999: 259)
Zaspao je *tek* NAKON ŠTO je ona došla kući.
13. De blir offentliga *först* EFTER DET ATT protokollen [har] justerats någon vecka senare. (KORP)
Oni će biti javno objavljeni *tek* NAKON ŠTO zapisnik koju nedelju kasnije bude usvojen.
14. Det verkliga kriget börjar *först* EFTER DET ATT bomberna slutar falla. (KORP)
Istinski rat počinje *tek* NAKON ŠTO bombe prestanu da padaju.
15. Videobandet ”hittades” *först* EFTER DET ATT utredningen [hade] avslutats. (KORP)
Video-kaseta je „pronađena“ *tek* NAKON ŠTO je istraga završena.

Izdvojeni primeri svedoče o tome da se nespecificovana posteriornost manifestuje u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specificovanog veznika EFTER (DET) ATT, te da u datim kompleksima i VR- i SR-predikacije mogu iskazati različite tipove situacije.

Zapažamo, naime, da u izdvojenim kompleksima poput (1), (2), (5)–(12) VR-predikacije iskazuju perfektivni tip situacije trenutni događaj, a da u kompleksima poput (3), (4) one iskazuju perfektivni tip situacije ograničeni proces. SR-predikacije izdvojenih kompleksa iskazuju pak tip situacije trenutni događaj u npr. (3)–(5), (11)–(13), ograničeni proces u (1), neograničeni proces u npr. (2), (6), a stanje u npr. (7), (9), te imaju bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje. Iako u korpusu ne beležimo primere kompleksa u kojima i VR-predikacije iskazuju imperfektivne tipove situacije neograničeni proces i stanje, da je takve komplekse moguće konstruisati svedoče primeri poput: *EFTER ATT han hade arbetat i England fick han jobb i Sverige.* / *NAKON ŠTO je (bio) radio u Engleskoj, dobio je posao u Švedskoj*, odnosno *EFTER ATT han hade bott i England flyttade han till Sverige.* / *NAKON ŠTO je (bio) živeo u Engleskoj, preselio se u Švedsku*, čije VR-predikacije iskazuju neograničeni proces odnosno stanje.¹¹⁴ Zaključujemo stoga da obe korelativne predikacije švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ s temporalnim veznikom EFTER (DET) ATT mogu iskazati sva četiri tipa situacije, te imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje. Na osnovu zabeleženih primera zapažamo pak da VR-predikacije datih kompleksa pretežno iskazuju tip situacije trenutni događaj, te napominjemo da VR-predikacije švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ s temporalnim veznikom EFTER (DET) ATT uobičajeno imaju perfektivno aspekatsko značenje.¹¹⁵

Kako analizirani primeri svedoče o tome da obe korelativne predikacije švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ s temporalnim veznikom EFTER (DET) ATT mogu iskazati sva četiri tipa situacije tj. imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje, zaključujemo da date sintaksičko-semantičke odlike predikacija ne igraju presudnu

---

114 Analizirajući srpske komplekse s veznicima NAKON ŠTO i POŠTO, Antonić (2001: 130, 131) ukazuje da se u datim kompleksima sa imperfektivnom VR-predikacijom značenje posteriornosti realizuje pod uslovom da je imperfektivna VR-predikacija blokirana određenim kvantifikatorom (sredstvom koje je ograničava u pogledu trajanja) ili enumerantom (sredstvom koje upućuje na redosled predikacija u vremenu). Smatramo da ekspliciranje kvantifikatora ili enumeranata u srpskim kompleksima datog tipa, iako možda uobičajeno, nije zaista i nužno za to da se u datim kompleksima manifestuje temporalna determinacija tipa posteriornost, što potvrđuju i srpski ekvivalenti navedenih konstruisanih švedskih primera.

115 O tome da i u odgovarajućim srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ s temporalnim veznikom NAKON ŠTO i POŠTO VR-predikacija uobičajeno ima perfektivno aspekatsko značenje, svedoči broj primera takvih kompleksa zabeleženih u Antonić (2001: 131–133).

ulogu u temporalnom ustrojavanju predikacija kompleksa, te da za manifestovanje nespecificovane posteriornosti u prvom semantičkom planu datih kompleksa odgovara temporalni veznik EFTER (DET) ATT, budući semantički specificovan tako da nalaže posteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju.

Pre nego što iznesemo zaključke uporedne analize švedskih kompleksa sa veznikom EFTER (DET) ATT i njihovih srpskih prevodnih ekvivalenata, skrećemo pažnju na još jednu karakteristiku datih kompleksa, koju beležimo u primerima (12)–(15). U švedskim kompleksima tipa (12)–(15), uz temporalni veznik EFTER (DET) ATT ekspliciran je, naime, prilog *först*, dok je u odgovarajućim srpskim kompleksima temporalni veznik NAKON ŠTO praćen partikulom *tek* (ekvivalentnom švedskom prilogu *först*), usled čega se, uočavamo, realizacija SR-predikacije datih kompleksa predstavlja kao u vremenu odložena suprotno očekivanjima. Ekspliciranjem priloga *först* odnosno partikule *tek* uz temporalni veznik u švedskim kompleksima s temporalnim veznikom EFTER (DET) ATT odnosno u srpskim kompleksima s temporalnim veznikom NAKON ŠTO, SR-predikaciji pripisuje se, dakle, specifična semantička komponenta koju ovde označavamo terminom „odocnelost“, a koja, signalizujući da je realizacija SR-predikacije u vremenu odložena suprotno očekivanjima, istovremeno dodatno ističe da SR-predikacija u vremenu sledi za VR-predikacijom.¹¹⁶

Uporedna analiza razmatranih kompleksa švedskog jezika i njihovih srpskih prevodnih ekvivalenata modela $S=\{SR+VR\}$ upućuje nas naposljetku na sledeće zaključke:

– švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje nespecificovana posteriornost a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specificovanog temporalnog veznika EFTER (DET) ATT, u srpskom jeziku ekvivalentne komplekse $S=\{SR+VR\}$ predstavljaju kompleksi u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specificovanog temporalnog veznika NAKON ŠTO.¹¹⁷

– u datim kompleksima obaju jezika i VR-predikacija i SR-predikacija mogu iskazati bilo koji od četiri tipa situacije te imati bilo perfektivno bilo imperfektivno

---

116 Napominjemo da AntoniĆ (2013) ukazuje da u kompleksima s temporalnom klauzom u kojima se u poziciji ispred veznika kao modifikator pojavljuje leksema *tek*, temporalni odnos korelativnih predikacija može biti modifikovan u situaciono-uslovnom smislu, tj. da se u datim kompleksima može javiti tip modifikovane temporalnosti označen kao situaciono-uslovna temporalnost.

117 Među analiziranim primerima beležimo i takve prevodne ekvivalente švedskih kompleksa sa temporalnim veznikom EFTER (DET) ATT u kojima je umesto veznika NAKON ŠTO upotrebljen neki drugi temporalni veznik (primeri (9) i (10)). Napominjemo da su ova odstupanja od prenošenja doslovnijeg značenja izdvojenih švedskih kompleksa rezultat takvog izbora prevodilaca, tj. da ona nisu uzrokovana nikakvim suštinskim sintaksičko-semantičkim razlikama između datih kompleksa švedskog i srpskog jezika (o čemu svedoče i doslovni prevodni ekvivalenti izvojenih švedskih kompleksa (9) i (10)).

aspekatsko značenje, s tim što VR-predikacije datih kompleksa obaju jezika najčešće imaju perfektivno aspekatsko značenje.

– u datim kompleksima obaju jezika, tip situacije odnosno aspekatsko značenje korelativnih predikacija nemaju presudnog uticaja na manifestovanje specifikovanog tipa interne temporalne determinacije u njihovom prvom semantičkom planu. Ulogu specifikatora interne temporalne determinacije u datim kompleksima obaju jezika igraju temporalni veznici, semantički specifikovani tako da nalažu posteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju.

– u datim kompleksima švedskog jezika, uz temporalni veznik EFTER (DET) ATT može biti ekspliciran prilog *först*, koji SR-predikaciji kompleksa pripisuje dodatnu semantičku komponentu (obeležje) označenu kao „odocnelost“. SR-predikacija odgovarajućih srpskih kompleksa takođe može biti označena kao „odocnela“ posredstvom partikule *tek* (ekvivalentne švedskom prilogu *först*), eksplicirane uz temporalni veznik NAKON ŠTO.

Zaključke sprovedene analize naposljetku sažeto prikazujemo u sledećoj tabeli:

Tabela 14

NESPECIFIKOVANA POSTERIORNOST u kompleksima sa temporalnim veznikom EFTER (DET) ATT / NAKON ŠTO				
	ŠVEDSKI JEZIK		SRPSKI JEZIK	
specifikator interne temporalne determinacije	temporalni veznik EFTER (DET) ATT		temporalni veznik NAKON ŠTO	
temporalni veznik	EFTER (DET) ATT		NAKON ŠTO	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	TD/ OP/ NP/ ST	TD/ OP/ NP/ ST	TD/ OP/ NP/ ST	TD/ OP/ NP/ ST
aspekatsko značenje	PFV (najfrekventnije) IPFV	PFV IPFV	PFV (najfrekventnije) IPFV	PFV IPFV
dodatno semantičko obeležje u kompleksima s prilogom <i>först</i> / partikulom <i>tek</i>		„odocnelost“		„odocnelost“

1.3.1.2. Kompleksi sa temporalnim veznikom SEDAN₁ / POŠTO

Švedski temporalni veznik SEDAN spada u semantički nedovoljno izdiferencirane veznike budući da može pokriti i polje temporalne lokalizacije i polje temporalne kvantifikacije, te u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ signalizovati kako posteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju, tako i odmeravanje početka trajanja SR-predikacije odnosno vremenskog odseka koji je zaprema. Švedski temporalni veznik SEDAN može stoga u odgovarajućem kontekstu imati bilo značenje SEDAN₁ (=POŠTO), u kome upućuje na temporalnu lokalizaciju tipa posteriornost, bilo značenje SEDAN₂ (=OTKAD(A)), u kome upućuje na temporalnu kvantifikaciju tipa ingresivnost.¹¹⁸

Temporalna determinacija tipa posteriornost manifestuje se stoga u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika SEDAN u kojima su za to ispunjeni odgovarajući sintaksičko-semantički uslovi. U datim kompleksima, temporalni veznik SEDAN ima značenje SEDAN₁, tj. signalizuje da SR-predikacija u vremenu sledi za VR-predikacijom, a budući da on ne sadrži i onu semantičku komponentu koja ukazuje na vremenski raspon između realizacija VR- i SR-predikacije kompleksa, u datim se kompleksima $S=\{SR+VR\}$ posteriornost po pravilu manifestuje kao nespecificovana posteriornost.

Veznik SEDAN₁ pokazuje pritom još jednu semantičku osobenost, koja se ogleda u njegovoj nedovoljnoj izdiferenciranosti u pogledu temporalnosti i kauzalnosti, tj. u tome što on u odgovarajućem rečeničnom (ili vanrečeničnom) kontekstu može signalizovati kako vremenski tako i uzročno-posledični odnos između korelativnih predikacija kompleksa. U tom pogledu je švedski veznik SEDAN₁ značenjski najbližiji srpskom vezniku POŠTO, koji u najopštijem smislu takođe može biti okarakterisan kao temporalno-kauzalni zavisni veznik.¹¹⁹

Manifestovanje nespecificovane posteriornosti u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom SEDAN₁ i u njima ekvivalentnim srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ ilustrujemo sledećim odabranim primerima:

1. Han brukar alltid somna några minuter SEDAN han har kommit hem. (SAG 4, 1999: 259)
[On uobičava da uvek odspava nekoliko minuta POŠTO dođe kući.]
On uvek odspava nekoliko minuta POŠTO dođe kući.

¹¹⁸ O kompleksima s temporalnim veznikom SEDAN₂ govorimo u odeljku 2.1.2.1.

¹¹⁹ Primera radi, veznik SEDAN₁ i veznik POŠTO u sledećem (konstruisanom) kompleksu signalizuju kauzalnost: *SEDAN de kommer så sent, får de vänta ett tag. / POŠTO dolaze tako kasno, moraće malo da sačekaju.*

2. SEDAN hon har kommit hem igen, går vi mycket oftare på bio. (SAG 4, 1999: 259)
[POŠTO se vratila kući, mnogo češće idemo u bioskop.]
NAKON ŠTO se vratila kući, mnogo češće idemo u bioskop.
3. Att kalla något för jämlikt bör sägas *först* SEDAN man vet att jämlikhet råder. (KORP)
Da je nešto ravnopravno treba reći *tek* POŠTO se zna da ravnopravnost vlada.
4. Vi ska byta ordförande SEDAN den här kampanjen väl har ebbat ut. (SAG 4, 1999: 259)
Promenićemo predsedavajućeg POŠTO ova kampanja bude utihnula.
5. Pappa ska arbeta som målare SEDAN han har flyttat till Danmark. (SAG 4, 1999: 259)
Tata će raditi kao moler POŠTO se bude preselio u Dansku.
6. Valresultatet godtar vi *först* SEDAN våra klagomål har utretts [...] (KORP)
Priznaćemo rezultate izbora *tek* POŠTO naše žalbe budu razmotrene.
7. SEDAN hon [hade] dött skulle han öppna hennes skrivbordslåda [...] (SPEGELN, 1997: 113)
POŠTO bude umrla, on će otvoriti fioku njenog pisaćeg stola [...]
8. SEDAN han hade sovit i ett par timmar, tog han åter itu med arbetet. (SAG 4, 1999: 259)
[POŠTO je bio odspavao par sati, ponovo se prihvatio posla.]
NAKON ŠTO je odspavao par sati, ponovo se prihvatio posla.
9. Hon fick ännu mer ont under natten SEDAN Elisabeth [hade] gått. (SPEGELN, 1997: 104)
[Dobila je još jače bolove tokom noći POŠTO je Elisabet bila otišla.]
Bolovi su joj se tokom noći još više pojačali NAKON ŠTO je Elisabet bila otišla.
10. SEDAN Hans [hade] rest började Gunnel arbeta som biträde på ett hem för gamla. (NFVB, 2004: 16)
[POŠTO je Hans bio otputovao, Gunel je počela da radi kao negovateljica u jednom domu za stare.]
NAKON ŠTO je Hans otputovao, Gunel je počela da radi kao negovateljica u jednom domu za stare.
11. SEDAN Hans [hade] rest hade det blivit ännu tystare. (NFVB, 2004: 18)
[POŠTO je Hans bio otputovao, u kući je bilo postalo još tiše.]
NAKON ŠTO je Hans otputovao, u kući je postalo još tiše.
12. Med ett leende på läpparna tänkte han att han avslöjat bokens hemlighet och lade den ifrån sig SEDAN han [hade] läst verbformsanalysen till slut. (NFVB, 2004: 267)
[S osmehom na usnama je pomislio kako je otkrio tajnu knjige i odložio ju je POŠTO je bio pročitao analizu glagolskih oblika do kraja.]
S osmehom na usnama pomislio je kako je otkrio tajnu knjige, pa ju je odložio NAKON ŠTO je do kraja pročitao analizu glagolskih oblika.

13. The Sisters of Mercy blev riktigt bra *först* SEDAN Wayne Hussey kom med i bandet. (KORP)

The Sisters of Mercy su postali stvarno dobri *tek* POŠTO se Vejn Hasi pridružio bendu.

14. Tillverkningen stoppades *först* SEDAN ett större antal anställda [hade] blivit sjuka. (KORP)

Proizvodnja je obustavljena *tek* POŠTO se veći broj radnika (bio) razboleo.

Izvojeni primeri svedoče o manifestovanju nespecificovane posteriornosti u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specificovanog temporalnog veznika $SEDAN_1$, te o tome da korelativne predikacije takvih kompleksa mogu iskazati različite tipove situacije.

Uočavamo, naime, da VR-predikacija izdvojenog kompleksa (3) iskazuje imperfektivni tip situacije stanje, te da u npr. (1), (2), (9)–(11) odnosno u (6), (8), (12) VR-predikacije iskazuju perfektivni tip situacije trenutni događaj odnosno ograničeni proces. Iako u korpusu ne beležimo primere odgovarajućih kompleksa u kojima VR-predikacija iskazuje imperfektivni tip situacije neograničeni proces, da je takve primere moguće konstruisati potvrđuje kompleks poput: *Först SEDAN han hade läst om vikingarna blev han intresserad av Skandinavien. / Tek POŠTO je čitao o Vikinzima, zainteresovao se za Skandinaviju*, u kome VR-predikacija iskazuje neograničeni proces. Analizirani primeri svedoče, međutim, o tome da VR-predikacije švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ s temporalnim veznikom $SEDAN_1$ uobičajeno iskazuju neki od perfektivnih tipova situacije, te da VR-predikacije datih kompleksa koje eksplicitno iskazuju imperfektivni tip situacije stanje odnosno neograničeni proces impliciraju perfektivnost, tj. ograničenost u vremenu; o tome svedoči npr. kompleks (3) *Att kalla något för jämlikt bör sägas först SEDAN man vet att jämlikhet råder. / Da je nešto ravnopravno treba reći tek POŠTO se zna da ravnopravnost vlada. ⇒ Att kalla något för jämlikt bör sägas först SEDAN man slår fast att jämlikhet råder. / Da je nešto ravnopravno treba reći tek POŠTO se utvrdi da ravnopravnost vlada.*

U izdvojenim kompleksima, SR-predikacije pak iskazuju perfektivni tip situacije trenutni događaj odnosno ograničeni proces u (4), (6)–(14) odnosno (1), a imperfektivni tip situacije stanje odnosno neograničeni proces u (3) odnosno (2) i (5). Izdvojeni kompleksi svedoče, dakle, o tome da SR-predikacije švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ s temporalnim veznikom $SEDAN_1$ mogu iskazati bilo koji od četiri tipa situacije, tj. imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje.

Budući da izdvojeni primeri poput (3), (6), (13), (14) naposljetku svedoče i o tome da temporalni veznik $SEDAN_1$ može biti praćen prilogom *först* (*tek*) koji SR-predikaciju semantički dodatno specifikuje kao „odocnelu“, zapažamo da švedski kompleksi

S={SR+VR} s temporalnim veznikom SEDAN₁ dele opisane sintaksičko-semantičke karakteristike sa švedskim kompleksima S={SR+VR} s temporalnim veznikom EFTER (DET) ATT (v. 1.3.1.1.), što navodi na zaključak da švedski temporalni veznici SEDAN₁ i EFTER (DET) ATT predstavljaju sinonimne veznike. U vremenskim rečenicama uvedenim veznikom SEDAN₁, međutim, samo izuzetno se javljaju prosta glagolska vremena¹²⁰, uobičajena pak u vremenskim rečenicama s veznikom EFTER (DET) ATT, pa dati temporalni veznici ne mogu biti sinonimni u svim odgovarajućim kompleksima S={SR+VR}. Smatramo da objašnjenje za to pre svega počiva u nedovoljnoj semantičkoj izdiferenciranosti veznika SEDAN₁ u pogledu temporalnosti i kauzalnosti, usled čega se i veznik EFTER (DET) ATT, kao jasno izdiferenciran temporalni veznik, u kompleksima S={SR+VR} frekventnije upotrebljava od veznika SEDAN₁.

Budući da smo uočili da SR-predikacije u švedskim kompleksima S={SR+VR} sa temporalnim veznikom SEDAN₁ imaju bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje, te da VR-predikacije, iako pretežno imaju perfektivno aspekatsko značenje, mogu imati i imperfektivno aspekatsko značenje, zapažamo da date sintaksičko-semantičke odlike predikacija ne igraju presudnu ulogu u temporalnom ustrojavanju korelativnih predikacija datih kompleksa.

U kompleksima S={SR+VR} sa temporalnim veznikom SEDAN₁ temporalna determinacija tipa posteriornost manifestuje se, naime, prvenstveno zahvaljujući tome što sa temporalnim veznikom sadejstvuju predikacije iskazane u onim glagolskim vremenima koja signalizuju da VR-predikacija u vremenu prethodi SR-predikaciji. U kompleksima lokalizovanim u vremenskoj sferi (nereferencijalna) sadašnjost, VR-predikacija tako je uobičajeno iskazana perfektom a SR-predikacija prezentom, (v. (1), (2)), u kompleksima lokalizovanim u vremenskoj sferi budućnost, VR-predikacija uobičajeno je iskazana perfektom (koji ovde odgovara futuru II u srpskom jeziku) a SR-predikacija futurom (v. (4), (5)), dok je u kompleksima lokalizovanim u vremenskoj sferi prošlost, VR-predikacija uobičajeno iskazana pluskvamperfektom, a SR-predikacija preteritom (v. (8)–(12), (14)) odnosno preteritalnim futurom (v. (7)). Glagolska vremena u korelativnim predikacijama svih datih kompleksa su, dakle, takva da signalizuju da VR-predikacija u vremenu prethodi SR-predikaciji.

Među zabeleženim primerima švedskih kompleksa S={SR+VR} sa temporalnim veznikom SEDAN₁ uočavamo pak i komplekse poput (3) i (13) čije su obe korelativne

---

120 Na šta ukazuju Teleman et al. (1999b: 259), a kako potvrđuju i svega dva takva primera zabeležena u našoj građi (primeri (3) i (13)).

predikacije iskazane identičnim prostim glagolskim vremenima (prezentom u primeru (3) odnosno preteritom u (13)), a pritom su i takve prirode da impliciraju uzročno-posledični međuodnos. Zahvaljujući pak tome što u kompleksima ovog tipa sa veznikom SEDAN sadejstvuje prilog *först (tek)* koji blokira njegovo kauzalno čitanje, tj. nalaže tumačenje veznika SEDAN isključivo kao temporalnog veznika koji signalizuje posteriornost, u prvom semantičkom planu kompleksa datog tipa manifestuje se temporalna determinacija tipa nespecificovana posteriornost.

Na kraju analize skrećemo pažnju i na švedske komplekse $S=\{SR+VR\}$ s temporalnim veznikom SEDAN koji su lokalizovani u vremenskoj sferi prošlost a u kojima su obe predikacije kompleksa iskazane u pluskvamperfektu. Izolovani kompleks datog tipa, poput kompleksa *SEDAN hennes far [hade] flyttat tillbaka till Hedebyön hade hon knappt satt sin fot där* (Larsson, 2005: 468), moguće je, usled nedovoljne semantičke izdiferenciranosti temporalnog veznika SEDAN, protumačiti dvojako, tj. kao 1) kompleks u kome se manifestuje temporalna lokalizacija tipa posteriornost: *POŠTO/NAKON ŠTO joj se otac [bio] vratio na Hedebijen, jedva da je i bila kročila tamo*, odnosno kao 2) kompleks u kome se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa ingresivnost: *OTKAD joj se otac [bio] vratio na Hedebijen, jedva da je i bila kročila tamo*. Manifestovanje nedvosmisleno specificovanog tipa temporalne determinacije u prvom semantičkom planu švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ s temporalnim veznikom SEDAN i obema korelativnim predikacijam u pluskvamperfektu ne ostvaruje se, dakle, zahvaljujući datim sintaksičko-semantičkim odlikama kompleksa, već je omogućeno širim kontekstom u kome se takav kompleks javlja; drugim rečima, ulogu specifikatora interne temporalne determinacije manifestovane u prvom semantičkom planu švedskih kompleksa datog tipa uobičajeno igra širi (vanrečenični) kontekst u kome se takav kompleks javlja.

Kada naposletku uporedimo analizirane švedske komplekse $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom $SEDAN_1$ i njihove srpske prevodne ekvivalente modela $S=\{SR+VR\}$, uočavamo sledeće:

– švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje nespecificovana posteriornost a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika $SEDAN_1$, u srpskom jeziku ekvivalentne komplekse $S=\{SR+VR\}$ u prvom redu predstavljaju kompleksi u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika POŠTO.

– u datim kompleksima obaju jezika SR-predikacije mogu iskazati bilo koji od četiri tipa situacije te imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje; iako pod

određenim sintaksičko-semantičkim uslovima i VR-predikacije datih kompleksa obaju jezika mogu iskazati bilo koji tip situacije, te imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje, VR-predikacije datih kompleksa obaju jezika najčešće imaju eksplicitno perfektivno aspekatsko značenje, dok pak eksplicitno imperfektivne VR-predikacije po pravilu impliciraju perfektivnost.

– u datim kompleksima švedskog jezika, uz veznik SEDAN₁ može biti ekspliciran prilog *först*, koji SR-predikacijama pripisuje dodatnu semantičku komponentu (obeležje) označenu kao „odocnelost“. I u odgovarajućim srpskim kompleksima uz veznik POŠTO može biti eksplicirana (švedskom prilogu *först* ekvivalentna) partikula *tek*, koja SR-predikacijama pripisuje dodatnu semantičku komponentu označenu kao „odocnelost“. U jednom broju kompleksa obaju jezika (poput kompleksa (3), (13)), prilog *först* odnosno partikula *tek* sadejstvuje sa veznikom SEDAN odnosno POŠTO tako da blokira kauzalno čitanje veznika, tj. tako da nalaže tumačenje datih veznika kao temporalnih veznika koji signalizuju posteriornost.

– u jednom broju srpskih kompleksa koji ne predstavljaju doslovne prevodne ekvivalente analiziranih švedskih kompleksa, umesto veznika POŠTO upotrebljen je veznik NAKON ŠTO. Zamenu veznika POŠTO veznikom NAKON ŠTO u datim kompleksima smatramo opravdanom, budući da je ona motivisana namerom da prevodni ekvivalenti što vernije odraze temporalnu značenjsku komponentu takvih švedskih kompleksa.

Uočavamo, naime, da je u švedskim kompleksima (1), (2) odnosno (8)–(12), koji pripadaju vremenskoj sferi (nereferencijalna) sadašnjost odnosno vremenskoj sferi prošlost, temporalna značenjska komponenta zavisnih rečenica jače izražena od njihove kauzalne komponente time što je „potpomognuta“ iskazivanjem korelativnih predikacija kompleksa u onim glagolskim vremenima koja signalizuju anteriornost VR-predikacije u odnosu na SR-predikacije. Iskazivanjem, dakle, VR-predikacije u perfektu a SR-predikacije u prezentu u kompleksima poput (1) i (2), odnosno VR-predikacije u pluskvamperfektu a SR-predikacije u preteritu u kompleksima poput (8)–(12), temporalna značenjska komponenta zavisnih klauza datih kompleksa istaknuta je u prvi semantički plan kompleksa.

Kako, međutim, u srpskom jeziku nema glagolskog vremena koje odražava odgovarajuće značenje švedskog perfekta (kojim se ovde signalizuje anteriornost jedne situacije u odnosu na drugu, habitualnu situaciju), u doslovnom prevodnom ekvivalentu švedskog kompleksa poput (2) *SEDAN hon har kommit hem igen, går vi mycket oftare på bio.* / *POŠTO se vratila kući, mnogo češće idemo u bioskop*, u kome je VR-predikacija iskazana u perfektu, zavisna klauza zapravo ima dvosmisleno, tj. i temporalno i kauzalno

značenje: *NAKON ŠTO / ZATO ŠTO se vratila kući, mnogo češće idemo u bioskop*. Takođe, kako se u srpskom jeziku jedna situacija kao prošla uobičajeno označava perfektom, za očekivanje je da VR-predikacija bude u perfektu i u prevodnim ekvivalentima onih švedskih kompleksa sa veznikom SEDAN₁ čija je VR-predikacija u pluskvamperfektu; takav može biti slučaj u npr. (8) *SEDAN han hade sovit i ett par timmar, tog han åter itu med arbetet. / POŠTO je odspavao par sati, ponovo se prihvatio posla*, usled čega zavisna rečenica datog srpskog kompleksa dobija dvosmisleno, tj. i temporalno i kauzalno značenje: *NAKON ŠTO / ZATO ŠTO je odspavao par sati, ponovo se prihvatio posla*. Kako bi u srpskim kompleksima koji predstavljaju prevodne ekvivalente švedskih kompleksa poput (2), (8)–(12) ova dvosmislenost bila otklonjena, te temporalna značenjska komponenta njihovih zavisnih klauza bila istaknuta u prvi plan, u njima je umesto veznika POŠTO, kao temporalno-kauzalnog veznika, upotrebljen temporalni veznik NAKON ŠTO.

Smatramo da je upotreba veznika NAKON ŠTO u datim srpskim kompleksima motivisana još jednom osobenošću savremenog srpskog jezika. Iako se, naime, veznik POŠTO ubraja u temporalno-kauzalne veznik, postoje zapažanja o tome da se on u savremenom jeziku sve više diferencira kao isključivo kauzalni veznik,¹²¹ što upućuje na zaključak da je veznik NAKON ŠTO na putu da postane jedini veznik koji u savremenom srpskom jeziku signalizuje temporalnu determinaciju tipa nespecificovana posteriornost.

Zašto zamene veznika POŠTO veznikom NAKON ŠTO uprkos tome nema i u prevodnim ekvivalentima kompleksa poput (4)–(6) objašnjavamo njihovim drugačijim sintaksičko-semantičkim odlikama u odnosu na prethodno analizirane komplekse. Naime, kompleksi (4)–(6) lokalizovani su u vremenskoj sferi budućnost, te glagolska vremena u predikacijama srpskih kompleksa (futur II u VR-predikaciji, futur I u SR-predikaciji) na isti način kao glagolska vremena u predikacijama odgovarajućih švedskih kompleksa (perfekat u VR-predikaciji, futur odnosno futurski prezent u SR-predikaciji) signalizuju anteriornost VR-predikacije u odnosu na SR-predikaciju. U datim srpskim kompleksima stoga nije neophodno dodatno isticati temporalnu komponentu zavisne rečenice, tj. moguće je nesmetano upotrebiti veznik POŠTO kao ekvivalent švedskog veznika SEDAN₁. Takođe, u srpskim ekvivalentima kompleksa poput (3), (13) i (14) kauzalno čitanje veznika POŠTO blokirano je ekspliciranjem partikule *tek* (upor. npr. (14) **Proizvodnja je obustavljena tek ZATO ŠTO se veći broj radnika (bio) razboleo.*), zbog

---

121 Upućujući na primere iz svog korpusa, na ovo ukazuje Antonić (2001: 134): „[...] imajući u vidu iz kojih izvora potiču primeri s veznikom POŠTO (naime, većina ih je iz starijih izvora), moglo bi se reći, da se, u savremenom standardnom srpskom jeziku, ovaj veznik postepeno povlači iz semantičkog polja temporalnosti i širi u polje kauzalnosti“.

čega veznik POŠTO u kompleksima ovoga tipa može nesmetano poslužiti kao prevodni ekvivalent veznika SEDAN₁. Onako, dakle, kako prethodno razmotreni kompleksi (2), (8)–(12) svedoče o motivisanosti povlačenja veznika POŠTO iz semantičkog polja temporalnosti u polje kauzalnosti, tako ovde razmotreni kompleksi poput (4)–(6) odnosno (3), (13), (14) potvrđuju da u savremenom srpskom jeziku veznik POŠTO i dalje pokriva semantičko polje temporalnosti.¹²²

– prethodna zapažanja upućuju na zaključak da se temporalna determinacija tipa nespecificovana anteriornost manifestuje u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ s temporalnim veznikom SEDAN₁ prvenstveno zahvaljujući sadejstvu temporalnog veznika i korelativnih predikacija iskazanih u odgovarajućim glagolskim vremenima, a zatim i zahvaljujući sadejstvu datog temporalnog veznika i pojedinih drugih sintaksičko-semantičkih elemenata, poput priloga *först* ili vanrečeničnog konteksta; uporedna analiza datih švedskih kompleksa i njihovih prevodnih ekvivalenata modela $S=\{SR+VR\}$ upućuje na zaključak da se temporalna determinacija tipa nespecificovana anteriornost i u odgovarajućim srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ s veznikom POŠTO manifestuje pod istim uslovima, tj. zahvaljujući sadejstvu datog veznika i korelativnih predikacija iskazanih u onim glagolskim vremenima koja signalizuju anteriornost VR-predikacije u odnosu na SR-predikaciju, odnosno zahvaljujući sadejstvu veznika POŠTO i partikule *tek* koja blokira njegovo kauzalno čitanje.

– kao opšti zaključak uporedne analize švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ s temporalnim veznikom SEDAN₁ i njihovih srpskih prevodnih ekvivalenata modela $S=\{SR+VR\}$ iznosimo naposljetku sledeće: švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna determinacija tipa nespecificovana anteriornost a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika SEDAN₁, ekvivalentne komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ u savremenom srpskom jeziku u prvom redu predstavljaju kompleksi u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika POŠTO, a zatim i kompleksi $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika NAKON ŠTO. Uočavamo pritom tendenciju da srpski kompleksi sa veznikom POŠTO predstavljaju prevodne ekvivalente onih švedskih kompleksa sa veznikom SEDAN₁ koji su lokalizovani u vremenskoj sferi budućnost, odnosno onih švedskih kompleksa u kojima partikula *tek* blokira kauzalno

---

122 Da veznik POŠTO u savremenom srpskom jeziku jeste veznik i vremenskih i uzročnih klauza potvrđuje Tanasić (2013), nakon analize odgovarajućih rečeničnih kompleksa savremenog srpskog jezika; napominjemo da se u ovom radu iznosi i detaljan opis sintaksičko-semantičkih odlika kompleksa sa veznikom POŠTO kao temporalnim odnosno kauzalnim veznikom.

čitanje veznika POŠTO, a da kompleksi sa veznikom NAKON ŠTO predstavljaju prevodne ekvivalente švedskih kompleksa sa veznikom SEDAN₁ lokalizovanih u vremenskoj sferi prošlost odnosno nereferencijalna sadašnjost.¹²³

Zaključke analize švedskih kompleksa S={SR+VR} s temporalnim veznikom SEDAN₁ i njima ekvivalentnih srpskih kompleksa S={SR+VR} s temporalnim veznikom POŠTO možemo naposletku sumirati u sledećoj tabeli:

Tabela 15

NESPECIFIKOVANA POSTERIORNOST u kompleksima sa temporalnim veznikom SEDAN1 / POŠTO				
	ŠVEDSKI JEZIK		SRPSKI JEZIK	
specifikator interne temporalne determinacije	temporalni veznik SEDAN1 + odgovarajuća glagolska vremena u predikacijama / + prilog <i>först</i> ¹²⁴		temporalni veznik POŠTO + odgovarajuća glagolska vremena u predikacijama / + partikula <i>tek</i>	
temporalni veznik	SEDAN1		POŠTO	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	TD/ OP NP / ST implicira PFV	TD/ OP/ NP/ ST	TD/ OP NP / ST implicira PFV	TD/ OP/ NP/ ST
aspekatsko značenje	PFV IPFV implicira PFV	PFV IPFV	PFV IPFV implicira PFV	PFV IPFV
dodatno semantičko obeležje u kompleksima s prilogom <i>först</i> / partikulom <i>tek</i>		„odocnelost“		„odocnelost“

123 Na kraju sprovedene analize skrećemo pažnju i na to da se u kompleksima S={SR+VR} savremenog švedskog jezika uz temporalni veznik SEDAN₁ retko kada javlja leksičko sredstvo koje odmerava vremenski raspon između realizacija korelativnih predikacija. Napominjemo da se u radu zato ne osvrćemo na švedske komplekse S={SR+VR} sa temporalnim veznikom SEDAN₁ u kojima se manifestuje specifikovana posteriornost, ali istovremeno skrećemo pažnju na to da se u srpskim kompleksima S={SR+VR} sa temporalnim veznikom POŠTO specifikovana posteriornost može manifestovati, budući da dati temporalni veznik može biti praćen leksičkim sredstvom koje definiše vremenski raspon između korelativnih predikacija kompleksa (upor. npr. *Odmah/ Tri sata/ Dva dana POŠTO je stigao, zvao nas je u posetu*; v. i odeljak 1.3.2.2.).

124 Kod određenog broja kompleksa sa veznikom SEDAN1 ulogu specifikatora interne temporalne determinacije može igrati i širi (vanrečenični) kontekst.

1.3.1.3. Kompleksi sa leksikalizovanim spojem INTE FÖRRÄN / temporalnim veznikom KAD(A) i partikulom *tek*

Švedski temporalni veznik FÖRRÄN, koji, kako smo napomenuli u 1.2.1.2, ima prototipsko značenje PRE NEGÓ ŠTO, tipično signalizuje anteriornost SR-predikacije, i to SR-predikacije koja je negirana. U kompleksima u kojima veznik FÖRRÄN signalizuje anteriornost, SR-predikacija uobičajeno je negirana prilogom za negaciju *inte* (=odrečnoj reči *ne* u srpskom), a vremenska klauza se po pravilu javlja u postpoziciji. U jednom broju kompleksa sa veznikom FÖRRÄN, međutim, odrečni rečenični prilog *inte* nije ekspliciran uz SR-predikaciju već prati veznik FÖRRÄN, i to tako da oni obrazuju leksikalizovani spoj INTE FÖRRÄN u inicijalnoj poziciji kompleksa, zbog čega vremenska klauza u datim kompleksima bez izuzetka stoji u prepoziciji. Kako je doslovno značenje leksikalizovanog spoja INTE FÖRRÄN „ne pre nego što“, dati leksikalizovani spoj signalizuje da do aktualizacije odnosno realizacije SR-predikacije dolazi *tek nakon* aktualizacije odnosno realizacije VR-predikacije. U švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa leksikalizovanim spojem INTE FÖRRÄN po pravilu se stoga manifestuje temporalna determinacija tipa nespecificovana posteriornost¹²⁵, a SR-predikacija obavezno nosi i dodatno semantičko obeležje „odocnelost“.

Manifestovanje nespecificovane posteriornosti u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa leksikalizovanim spojem INTE FÖRRÄN i u njima ekvivalentnim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ srpskog jezika ilustrujemo sledećim odabranim primerima:

1. INTE FÖRRÄN han [hade] fyllt tolv år fick John lära sig läsa. (NFVB, 2004: 8)
[Ne pre nego što je bio napunio dvanaest godina, Jon je naučio da čita.]
Tek KAD je napunio dvanaest godina, Jon je naučio da čita.
2. INTE FÖRRÄN Daniel har gått hem släss jag av en hemsk tanke. (KORP)
[Ne pre nego što je Danijel otišao kući, meni na pamet pade jedna strašna misao.]
Tek KAD je Danijel otišao kući, meni na pamet pade jedna strašna misao.
3. INTE FÖRRÄN konflikten inom Vänsterpartiet har blåst över kommer det fram att medias bild varit fullständigt påhittad. (KORP)
[Ne pre nego što se konflikt u Partiji levice razrešio, ispostavlja se da je medijska slika bila potpuno fabrikovana.]
Tek KAD se konflikt u Partiji levice razrešio, ispostavlja se da je medijska slika bila potpuno fabrikovana.

---

¹²⁵ Leksikalizovani spoj INTE FÖRRÄN onemogućuje pojavu sintaksičko-semantičkih sredstava koja odmeravaju vremenski razmak između realizacija predikacija u kompleksu $S=\{SR+VR\}$, te se u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa datim leksikalizovanim spojem uvek manifestuje nespecificovana posteriornost.

4. INTE FÖRRÄN vi förstår hur och varför folk gör misstag kan vi ge skarpa policyrekommendationer. (KORP)
[Ne pre nego što shvatimo kako i zašto ljudi prave greške, mi možemo dati jasne preporuke za odgovarajuću politiku.]
Tek KADA shvatimo kako i zašto ljudi prave greške, mi možemo dati jasne preporuke za odgovarajuću politiku.
5. INTE FÖRRÄN diskoteket stängde klockan två vandrade vi skilda vägar. (KORP)
[Ne pre nego što se diskoteka u dva zatvorila, otišli smo svako svojim putem.]
Tek KAD se diskoteka u dva zatvorila, otišli smo svako svojim putem.
6. INTE FÖRRÄN människorna började odla och äta spannmål fick man ”besvär med magen”. (KORP)
[Ne pre nego što su ljudi počeli da gaje i jedu žito, dobili smo „probleme sa stomakom“.]
Tek KAD su ljudi počeli da gaje i jedu žito, dobili smo „probleme sa stomakom“.
7. INTE FÖRRÄN jag läste den här boken föll bitarna på plats. (KORP)
[Ne pre nego što sam pročitala ovu knjigu, kockice su mi se složile.]
Tek KAD sam pročitala ovu knjigu, kockice su mi se složile.
8. INTE FÖRRÄN det var för sent insåg man att Churchill hade rätt. (KORP)
[Ne pre nego što je bilo prekasno, uvidelo se da je Čerčil imao pravo.]
Tek KAD je bilo prekasno, uvidelo se da je Čerčil bio u pravu.
9. INTE FÖRRÄN det definitivt redan är för sent vaknar eventuellt de som har ansvar och makt att agera och förändra. (KORP)
[Ne pre nego što je definitivno već prekasno, búde se eventualno oni koji snose odgovornost i imaju moć da intervenišu i menjaju stvari..]
Tek KAD je definitivno već prekasno, búde se eventualno oni koji snose odgovornost i imaju moć da intervenišu i menjaju stvari.
10. INTE FÖRRÄN vi är uppe i luften inser jag att det inte fanns något som helst digitalt i detta plan från 1966 [...] (KORP)
[Ne pre nego što smo u vazduhu, ja shvatam da u tom avionu iz 1966. nema ničeg digitalnog [...]]
Tek KAD smo već u vazduhu, ja shvatam da u tom avionu iz 1966. nema ničeg digitalnog [...]]

Izdvojeni primeri svedoče o manifestovanju nespecificovane posteriornosti u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa leksikalizovanim spojem INTE FÖRRÄN, te o tome da korelativne predikacije takvih kompleksa mogu iskazati različite tipove situacije.

Zapažamo, naime, da VR-predikacije kompleksa (1), (2), (4)–(6) odnosno (3), (7) iskazuju perfektivne tipove situacije trenutni događaj odnosno ograničeni proces, a da

VR-predikacije kompleksa (8)–(10) iskazuju imperfektivni tip situacije stanje. Iako u korpusu ne beležimo primere odgovarajućih kompleksa u kojima VR-predikacija iskazuje imperfektivni tip situacije neograničeni proces, da je takve primere moguće konstruisati potvrđuje kompleks poput: *INTE FÖRRÄN jag än en gång skrev till dem fick jag svar. / Tek KAD sam im još jednom pisala, dobila sam odgovor*, u kome VR-predikacija iskazuje dati tip situacije. Zapažamo takođe da se u kompleksima s leksikalizovanim spojem INTE FÖRRÄN u kojima VR-predikacije iskazuju neki od imperfektivnih tipova situacije, nespecificovana posteriornost manifestuje uprkos tome što je njihova VR-predikacija predstavljena kao predikacija u trajanju – zahvaljujući, naime, leksikalizovanom spoju INTE FÖRRÄN, sama aktualizacija VR-predikacije koja iskazuje stanje, odnosno implicitna realizacija VR-predikacije koja iskazuje neograničeni proces, tumači se kao anteriorna u odnosu na SR-predikaciju, te se i u takvim kompleksima SR-predikacija doživljava kao predikacija koja u vremenu sledi za VR-predikacijom (takav je slučaj npr. u (8) *INTE FÖRRÄN det var för sent insåg man att Churchill hade rätt. / Tek KAD je bilo prekasno, uvidelo se da je Čerčil bio u pravu. ⇒ INTE FÖRRÄN det blev för sent insåg man att Churchill hade rätt. / Tek KAD je postalo prekasno, uvidelo se da je Čerčil bio u pravu*, odnosno u konstruisanom kompleksu *INTE FÖRRÄN jag än en gång skrev till dem fick jag svar. / Tek KAD sam im još jednom pisala, dobila sam odgovor ⇒ INTE FÖRRÄN jag skrev ännu ett brev till dem fick jag svar. / Tek KAD sam im napisala još jedno pismo, dobila sam odgovor*). VR-predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$ s leksikalizovanim spojem INTE FÖRRÄN može, dakle, imati kako perfektivno tako i imperfektivno aspekatsko značenje, premda zabeleženi primeri svedoče o tome da VR-predikacija ovog tipa švedskih kompleksa uobičajeno iskazuje neki od perfektivnih tipova situacije.

Kako izdvojeni primeri svedoče, i SR-predikacije kompleksa sa leksikalizovanim spojem INTE FÖRRÄN mogu iskazati sve tipove situacija. Perfektivne tipove situacije trenutni događaj odnosno ograničeni proces iskazuju tako SR-predikacije izdvojenih kompleksa (2), (5), (6), (8), (10) odnosno (1), (7), dok imperfektivne tipove situacije stanje odnosno neograničeni proces iskazuju SR-predikacije izdvojenih kompleksa (4) odnosno (3) i (9).

Budući, dakle, da u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa leksikalizovanim spojem INTE FÖRRÄN obe korelativne predikacije mogu iskazati bilo koji tip situacije te imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje, zapažamo da date sintaksičko-semantičke odlike predikacija ne igraju presudnu ulogu u temporalnom

ustrojavanju korelativnih predikacija kompleksa. Kao specifikator interne temporalne determinacije se u datim kompleksima pokazuje leksikalizovani spoj INTE FÖRRÄN, budući da on u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ praktično funkcioniše kao temporalni veznik semantički specifikovan tako da signalizuje da do realizacije odnosno aktualizacije SR-predikacije dolazi tek po realizaciji odnosno aktualizaciji VR-predikacije. Zahvaljujući, dakle, leksikalizovanom spoju INTE FÖRRÄN, u analiziranim se kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika manifestuje temporalna determinacija tipa posteriornost, a SR-predikaciji se istovremeno pripisuje i dodatno semantičko obeležje „odocnelost“.

Kada naposljetku uporedimo analizirane komplekse $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika i njihove srpske prevodne ekvivalente modela $S=\{SR+VR\}$, uočavamo sledeće:

– švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje nespecificovana posteriornost a u kojima vremensku rečenicu uvodi leksikalizovani spoj INTE FÖRRÄN, u srpskom jeziku ekvivalentne komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ predstavljaju kompleksi u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički nespecificovanog temporalnog veznika $KAD(A)$, uz koji je obavezno eksplicirana modalna partikula *tek*.

– u datim kompleksima obaju jezika i VR- i SR-predikacija mogu iskazati bilo koji od četiri tipa situacije, te imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje, s tim što VR-predikacije datih kompleksa obaju jezika uobičajeno imaju perfektivno aspekatsko značenje.

– u datim kompleksima švedskog jezika, ulogu specifikatora interne temporalne determinacije igra leksikalizovani spoj INTE FÖRRÄN, koji funkcioniše kao temporalni veznik semantički specifikovan tako da signalizuje da SR-predikacija u vremenu sledi za VR-predikacijom, te da se SR-predikacija pritom doživljava kao „odocnela“. Budući da kompleksi $S=\{SR+VR\}$ srpskog jezika ne poznaju leksikalizovane spojeve odgovarajućeg sintaksičko-semantičkog sastava, švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ s leksikalizovanim spojem INTE FÖRRÄN ekvivalentne srpske komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ predstavljaju kompleksi u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički nespecificovanog temporalnog veznika $KAD(A)$, a u kojima je uz dati temporalni veznik obavezno eksplicirana modalna partikula *tek*. Zahvaljući sadejstvu temporalnog veznika $KAD(A)$ i modalne partikule *tek*, u datim se kompleksima srpskog jezika realizacija odnosno aktualizacija SR-predikacija predstavlja kao posteriorna, te istovremeno i kao „odocnela“ u odnosu na realizaciju odnosno aktualizaciju VR-predikacije.

Zaključke sprovedene analize naposljetku sažeto prikazujemo u sledećoj tabeli:

Tabela 16

NESPECIFIKOVANA POSTERIORNOST u kompleksima sa leksikalizovanim spojem INTE FÖRRÄN / temporalnim veznikom KAD(A) i partikulom tek				
	ŠVEDSKI JEZIK		SRPSKI JEZIK	
specifikator interne temporalne determinacije	leksikalizovani spoj INTE FÖRRÄN		temporalni veznik KAD(A) + partikula <i>tek</i>	
leksikalizovani spoj u švedskom jeziku / temporalni veznik u srpskom jeziku	INTE FÖRRÄN		KAD(A)	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	TD/ OP/ NP/ ST	TD/ OP/ NP/ ST	TD/ OP/ NP/ ST	TD/ OP/ NP/ ST
aspekatsko značenje	PFV (najfrekventnije) IPFV	PFV IPFV	PFV (najfrekventnije) IPFV	PFV IPFV
dodatno semantičko obeležje		„odocnelost“		„odocnelost“

1.3.1.4. Kompleksi sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ / KAD(A)

Budući da su švedski temporalni veznici NÄR i DÅ (KAD(A)) semantički specifikovani samo u tom smislu da između korelativnih predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$ uspostavljaju temporalni međuodnos iz domena temporalne lokalizacije, za manifestovanje temporalne lokalizacije tipa nespecificovana posteriornost u švedskim kompleksima sa datim temporalnim veznicima u prvom redu odgovaraju korelativne predikacije kompleksa. Uopšteno gledano, da bi se u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ manifestovala nespecificovana posteriornost, nužno je da se dati semantički nespecificovani temporalni veznici nađu u sadejstvu sa korelativnim predikacijama kompleksa iskazanim u onim glagolskim vremenima koja signalizuju da VR-predikacija u vremenu prethodi SR-predikaciji, ili pak u sadejstvu

sa korelativnim predikacijama takvih sintaksičko-semantičkih odlika da se realizacija odnosno aktualizacija SR-predikacije tumači kao posteriorna u odnosu na realizaciju odnosno aktualizaciju VR-predikacije kompleksa.

Ono što komplekse datog tipa izdvaja od ostalih švedskih kompleksa modela $S=\{SR+VR\}$ jeste njihova brojnost, budući da upravo kompleksi sa semantički nespecificovanim temporalnim veznikom NÄR u kojima se manifestuje nespecificovana posteriornost predstavljaju najfrekventniji tip kompleksa modela $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika. U našem korpusu koji broji nešto više od 1100 primera švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$, najfrekventnije komplekse – njih oko 350 – predstavljaju, naime, kompleksi sa semantički nespecificovanim temporalnim veznikom NÄR, od kojih čak oko 150 predstavljaju oni kompleksi u čijem se prvom semantičkom planu manifestuje temporalna determinacija tipa nespecificovana posteriornost. Prema broju zabeleženih primera, kompleksi s temporalnim veznikom NÄR predstavljaju, dakle, najfrekventnije komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika, a najbrojnije među ovim kompleksima predstavljaju upravo oni kompleksi u kojima se manifestuje temporalna determinacija tipa nespecificovana posteriornost.

S obzirom na brojnost datih kompleksa, a u cilju preglednosti predstojeće analize, švedske komplekse $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ u kojima se manifestuje temporalna determinacija tipa posteriornost delimo u *komplekse tipa 1*, u kojima glagolska vremena u predikacijama signalizuju da VR-predikacija u vremenu prethodi SR-predikaciji, i *komplekse tipa 2*, u kojima korelativne predikacije imaju takve sintaksičko-semantičke odlike da se realizacija odnosno aktualizacija SR-predikacije u vremenu tumači kao nespecificovano posteriorna u odnosu na realizaciju odnosno aktualizaciju VR-predikacije.

Kompleksi tipa 1

Kao komplekse tipa 1 ovde označavamo one švedske komplekse $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ u kojima se nespecificovana posteriornost manifestuje zahvaljujući sadejstvu datih temporalnih veznika i odgovarajućih glagolskih vremena u korelativnim predikacijama.

Manifestovanje nespecificovane posteriornosti u kompleksima tipa 1 švedskog jezika te i u njima odgovarajućim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ srpskog jezika, ilustrujemo sledećim odabranim primerima:

1. Pappa kom NÄR hon hade somnat. (SAG 4, 1999: 257)
Tata je došao KAD je ona bila zaspala.
2. NÄR Pia hade ätit ringde det på dörren. (+46, 1997: 212)
KAD je Pija bila jela, neko joj je pozvonio na vrata.

3. NÄR jag hade läst brevet, skrev jag ett svar. (PTF, 2001: 51)
KAD sam (bila) pročitala pismo, napisala sam odgovor.
4. NÄR vi [hade] kommit hem väntade jag ivrigt på att dockskåpet skulle anlända [...] (SPEGELN, 1997: 50)
KAD smo se (bili) vratili kući, ushićeno sam čekala da kućica za lutke stigne [...].
5. NÄR han hade ätit upp hamburgaren bad han kvinnan om en kopp kaffe. (NFVB, 2004: 102)
KAD je (bio) pojeo hamburger, zamolio je ženu za šolju kafe.
6. NÄR Mikael hade somnat om fortsatte Lisbeth genomgång av Martin Vangers dator och pärmar. (Larsson, 2005: 453)
KAD je Mikael ponovo [bio] zaspao, Lizbet nastavi da pregleda fascikle i Martinov komjuter. (Lašon, 2009: 401)
7. NÄR de hade varit tillbaka i Stockholm i fyra dagar ringde plötsligt Christer Malm på Mikael's mobil och väckte honom vid tretiden på natten. (Larsson, 2005: 512)
[KAD su četiri dana bili u Stokholmu, Krister Malm je iznenada u tri ujutru pozvao Mikaela na mobilni i probudio ga.]
Četiri dana pošto su se Mikael i Lizbet vratili u Stockholm, Krister Malm je iznenada u tri ujutru pozvao Mikaela i probudio ga. (Lašon, 2009: 454)
8. NÄR han hade släckt lampan brukade han ligga i mörkret och lyssna på alla ljud [...] (NFVB, 2004: 214)
[KAD je bio isključio svetlo, uobičavao je da leži u mraku i osluškuje sve zvuke[...]]
KAD bi isključio svetlo, obično bi ležao u mraku i osluškivao sve zvuke [...]
9. Mikael lade på tre bitar kirurgtejp DÅ han hade duschat färdigt. (Larsson, 2005: 408)
[Mikael je zalepio tri parčeta gaze na ranu KAD se bio istuširao.]
KAD se istuširao, Mikael je zalepio tri parčeta gaze na ranu. (Lašon, 2009: 361)
10. DÅ hon redan [hade] suttit fyra år frigavs hon omedelbart efter måndagens dom. (KORP)
[KAD je već bila sedela u zatvoru četiri godine, smesta je oslobođena nakon presude donete u ponedeljak.]
KAD je već bila odležala četiri godine, nakon presude donete u ponedeljak smesta je puštena iz zatvora.
11. Pappa ska fara NÄR han är färdig. (SAG 4, 1999: 256)
[Tata će otputovati KAD je spreman.]
Tata će otputovati KAD bude spreman.
12. Vi ska tvätta bilen NÄR pappa är tillbaka med den. (SAG 4, 1999: 257)
[Praćemo auto KAD je tata nazad s njim.]
Praćemo auto KAD ga tata bude vratio.

13. NÄR de kommer, ska vi prata med dem. (PTF, 2001: 51)
KAD dođu, pričaćemo sa njima.
14. NÄR Tiggaren knackar skall han skjuta upp dörren med foten och ta ett steg bakåt. (NFVB, 2004: 53)
KAD Prosjak pokuca, on će nogom otvoriti vrata i odstupiti jedan korak.
15. NÄR Tiggaren ser sin chans skall mannen vråka sig åt sidan [...] (NFVB, 2004: 54)
KAD Prosjak ugleda svoju šansu, čovek će se baciti u stranu [...]
16. NÄR det här mötet är över kommer jag att försvinna igen i drygt två månader. (Larsson, 2005: 516)
[KAD je ovaj sastanak gotov, ja ću ponovo nestati na oko dva meseca.]
Posle ovog sastanka ja ću ponovo nestati na oko dva meseca. (Lašon, 2009: 457)
17. NÄR vi har tapetserat i köket ska vi börja med vardagsrummet. (+46, 1997: 193)
KAD budemo izlepili tapete u kuhinji, počećemo sa dnevnom sobom.
18. NÄR han har intervjuat politikern ska han skriva en artikel om det. (+46, 1997: 209)
KAD bude intervjuisao političara, napisaće članak o tome.
19. NÄR jag har stängt av datorn ska jag hjälpa dig. (PTF, 2001: 51)
KAD budem isključila kompjuter, pomoći ću ti.
20. Pappa kommer NÄR hon har somnat. (SAG 4, 1999, 257)
Tata dolazi KAD ona zaspi.
21. NÄR han har varit ute med hunden äter han frukost. (+46, 1997: 209)
[KAD je bio napolju sa psom, on doručkuje.]
KAD se vrati iz šetnje sa psom, doručkuje.
22. NÄR han har ätit frukost åker han till jobbet. (+46, 1997: 209)
KAD doručkuje, ide na posao.
23. NÄR maskinen har stannat öppnar hon luckan. (PTF, 2001: 51)
KAD mašina stane, ona otvara vratanca.
24. NÄR hon har tagit ut tvätten sorterar hon den. (PTF, 2001: 51)
KAD izvadi veš, ona ga sortira.
25. DÅ den utmätta tiden [har] förlupit försvinner boken oförklarligt för sin ägare. (NFVB, 2004: 264)
KAD predviđeno vreme istekne, knjiga nestane, ostavivši svog vlasnika u čudu.

Izdvojeni primeri svedoče o tome da se temporalna determinacija tipa nespecificovana posteriornost manifestuje u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa semantički nespecificovanim temporalnim veznicima NÄR i DÅ u kojima glagolska vremena u

korelativnim predikacijama signalizuju da VR-predikacija u vremenu prethodi SR-predikaciji, te da dati kompleksi mogu biti lokalizovani u svim trima vremenskim sferama.

Izdvojeni primeri (1)–(10) svedoče tako da je u kompleksima tipa 1 lokalizovanim u vremenskoj sferi prošlost, VR-predikacija uobičajeno iskazana u pluskvamperfektu, a SR-predikacija u preteritu.

Uočavamo pritom da SR-predikacije kompleksa (1)–(10) iskazuju trenutni događaj u (1), (2), (5)–(7), (10), ograničeni proces u (3), (9), neograničeni proces u (4), a stanje u (8), te zaključujemo da SR-predikacije kompleksa tipa 1 lokalizovanih u vremenskoj sferi prošlost mogu iskazati sve tipove situacije, tj. imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje. VR-predikacije izdvojenih kompleksa iskazuju pak pretežno tip situacije trenutni događaj – kao u (1), (4), (6), (8), odnosno tip situacije ograničeni proces – kao u (2), (3), (5), (9), te zaključujemo da su VR-predikacije kompleksa tipa 1 lokalizovanih u vremenskoj sferi prošlost pretežno perfektivnog aspekatskog značenja. VR-predikacije datih kompleksa mogu pak iskazivati i tip situacije stanje te imati eksplicitno imperfektivno aspekatsko značenje, s tim što takve VR-predikacije, zahvaljujući tome što su iskazane u pluskvamperfektu, impliciraju perfektivnost (v. primere (7), (10)).

Na osnovu prethodnih zapažanja zaključujemo da u analiziranim švedskim kompleksima tipa 1 lokalizovanim u vremenskoj sferi prošlost, SR-predikacije mogu iskazati bilo koji tip situacije, tj. imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje, kao i to da VR-predikacije datih kompleksa uobičajeno iskazuju tip situacije trenutni događaj odnosno tip situacije ograničeni proces, tj. imaju perfektivno aspekatsko značenje; VR-predikacije datih kompleksa mogu iskazati i imperfektivni tip situacije stanje, budući da takve eksplicitno imperfektivne predikacije impliciraju perfektivnost.

Napominjemo takođe da VR-predikacije datih švedskih kompleksa ne mogu iskazati i tip situacije neograničeni proces, budući da pluskvamperfekat u VR-predikaciji čiju okosnicu čini glagolska leksema koja iskazuje neograničeni proces, nužno nalaže tumačenje datog procesa kao završenog, tj. nalaže tumačenje date predikacije kao perfektivne; o tome svedoči npr. izdvojeni kompleks (2), u kome okosnicu VR-predikacije čini leksema *äta (jesti)*, te konstruisani kompleksi poput: *NÄR de hade läst tidningen/ hade tittat på filmen/ hade bakat tårtan gick han ut. / KAD su bili pročitati novine/ bili odgledali film/ bili napravili tortu, on je izašao.* Ovom prilikom napominjemo i to da u srpskim kompleksima odgovarajućeg tipa VR-predikacija u pluskvamperfektu može iskazati neograničeni proces, pod uslovom pak da kompleks sadrži i kvantifikator koji trajanje takve imperfektivne predikacije ograničava u vremenu: *KAD su neko vreme bili čitali novine/ bili gledali film/ bili pravili tortu, on je izašao.*

U kompleksima tipa 1 lokalizovanim u vremenskoj sferi budućnost – ovde ilustrovanim primerima (11)–(19) – VR-predikacija iskazana je bilo u (futurskom) prezentu (primeri (11)–(16)), bilo u (futurskom) perfektu (primeri (17)–(19)), dok su SR-predikacije iskazane u futuru.

Budući da u zabeleženim kompleksima datog tipa SR-predikacije iskazuju tip situacije trenutni događaj u npr. (11), (14)–(16), ograničeni proces u (18), a neograničeni proces u npr. (12), te da SR-predikacija odgovarajućeg konstruisanog kompleksa poput: *NÄR jag har stängt av datorn ska jag sova i tio timmar. / KAD isključim kompjuter, spavaću deset sati*, iskazuje tip situacije stanje, zaključujemo da SR-predikacije kompleksa tipa 1 lokalizovanih u vremenskoj sferi budućnost mogu iskazati sva četiri tipa situacije, te imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje. VR-predikacije izdvojenih kompleksa pak pretežno iskazuju tip situacije trenutni događaj odnosno tip situacije ograničeni proces – kakav je slučaj u (13)–(15), (19) odnosno (17), (18) – te zaključujemo da VR-predikacije kompleksa tipa 1 lokalizovanih u vremenskoj sferi budućnost pretežno imaju perfektivno aspekatsko značenje. Zapažamo takođe da VR-predikacije kompleksa poput (11), (12), (16) predstavljaju kopulativne predikacije koje iskazuju imperfektivni tip situacije stanje; date VR-predikacije iskazuju, međutim, stanje uspostavljeno realizacijom predikacije koja do njega vodi, te zapravo impliciraju perfektivnost, tj. ograničenost u vremenu (v. npr. (16) *NÄR det här mötet är över kommer jag att försvinna igen i drygt två månader. / (dosl.) KAD je ovaj sastanak gotov, ja ću ponovo nestati na oko dva meseca* ⇒ *NÄR det här mötet har slutat kommer jag att försvinna igen i drygt två månader. / KAD se ovaj sastanak završi, ja ću ponovo nestati na oko dva meseca*).

Zaključujemo stoga da u analiziranim švedskim kompleksima tipa 1 lokalizovanim u vremenskoj sferi budućnost, SR-predikacije mogu iskazati bilo koji tip situacije, tj. imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje, dok pak VR-predikacije uobičajeno iskazuju tip situacije trenutni događaj odnosno tip situacije ograničeni proces, te imaju perfektivno aspekatsko značenje; VR-predikacije datih kompleksa mogu iskazati i imperfektivni tip situacije stanje, pod uslovom pak da takve eksplicitno imperfektivne predikacije impliciraju perfektivnost.

Napominjemo takođe da VR-predikacije datih švedskih kompleksa ne mogu iskazati i tip situacije neograničeni proces, budući da bi prezent u takvoj VR-predikaciji nalagao njeno tumačenje kao predikacije u toku, odnosno budući da perfekat u VR-predikaciji datih kompleksa nužno nalaže tumačenje date predikacije kao perfektivne; o tome svedoče izdvojeni kompleksi (17) i (18), kao i konstruisani primeri poput: *NÄR*

de har läst tidningen/ har tittat på filmen/ har bakat tårtan kommer han att gå ut. / KAD budu pročitali novine/ budu odgledali film/ budu napravili tortu, on će izaći. Skrećemo pažnju na to da u srpskim kompleksima odgovarajućeg tipa, VR-predikacija u futuru II (koji u kompleksima ovog tipa predstavlja ekvivalent švedskog perfekta) može iskazati neograničeni proces, pod uslovom pak da je takva imperfektivna predikacija odgovarajućim kvantifikatorom označena kao u vremenu ograničena: *KAD* neko vreme *budu čitali novine/ budu gledali film/ budu pravili tortu, on će izaći.*

Uočavamo naposletku da su u kompleksima tipa 1 lokalizovanim u sferi nereferencijalne sadašnjosti – a koji su ovde ilustrovani primerima (20)–(25) – VR-predikacije iskazane u (habitualnom) perfektu, a SR-predikacije u (habitualnom) prezentu.

Budući da u zabeleženim kompleksima datog tipa SR-predikacije iskazuju tip situacije neograničeni proces u (20)–(24) odnosno tip situacije trenutni događaj u (25), te da SR-predikacije konstruisanih kompleksa poput: *Han röker en cigarett NÄR hon har gått ut. / On popuši jednu cigaretu KAD ona izađe*, i *Han ligger vaken NÄR hon har somnat. / On leži budan KAD ona zaspi*, iskazuju tip situacije ograničeni proces odnosno stanje, zaključujemo da SR-predikacije kompleksa tipa 1 lokalizovanih u vremenskoj sferi budućnost mogu iskazati sva četiri tipa situacije, tj. imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje. VR-predikacije izdvojenih kompleksa pretežno pak iskazuju tip situacije trenutni događaj odnosno tip situacije ograničeni proces – kakav je slučaj u (20), (23) odnosno (22), (24), (25), te imaju perfektivno aspekatsko značenje. Kako VR-predikacija kompleksa (21) predstavlja kopulativnu predikaciju koja iskazuje imperfektivni tip situacije stanje, koje je pak uspostavljeno realizacijom predikacije koja do njega vodi, zapažamo da VR-predikacije kompleksa tipa 1 lokalizovanih u sferi nereferencijalne prošlosti mogu iskazati i imperfektivni tip situacije stanje, koji pak implicira perfektivnost.

Zaključujemo stoga da u analiziranim švedskim kompleksima tipa 1 lokalizovanim u sferi nereferencijalne sadašnjosti, SR-predikacije mogu iskazati bilo koji tip situacije, tj. imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje, dok pak VR-predikacije uobičajeno iskazuju tip situacije trenutni događaj odnosno tip situacije ograničeni proces, te imaju perfektivno aspekatsko značenje; VR-predikacije datih kompleksa mogu iskazati i imperfektivni tip situacije stanje, budući da takve eksplicitno imperfektivne predikacije impliciraju perfektivnost.

Napominjemo takođe da VR-predikacije datih švedskih kompleksa ne mogu iskazati i tip situacije neograničeni proces budući da perfekat u VR-predikaciji datih kompleksa nužno nalaže tumačenje date predikacije kao perfektivne; o tome svedoče

izdvojeni primeri (22), (24), (25), kao i konstruisani primeri poput: *NÄR de har läst tidningen/ har tittat på filmen/ har bakat tårtan går han ut. / KAD pročitaju novine/ odgledaju film/ naprave tortu, on izlazi*. Skrećemo pažnju na to da u srpskim kompleksima odgovarajućeg tipa, VR-predikacija u prezentu (koji u kompleksima ovog tipa predstavlja ekvivalent švedskog perfekta) može iskazati neograničeni proces, pod uslovom pak da je takva imperfektivna predikacija odgovarajućim kvantifikatorom označena kao u vremenu ograničena: *KAD neko vreme čitaju novine/ gledaju film/ prave tortu, on izlazi*.

Izneta zapažanja o analiziranim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika možemo na kraju sumirati na sledeći način: temporalna determinacija tipa nespecificovana posteriornost manifestuje se u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa semantički nespecificovanim veznicima *NÄR* i *DÅ* u kojima odgovarajuća glagolska vremena iz sve tri vremenske sfere signalizuju da VR-predikacija u vremenu prethodi SR-predikaciji. U datim kompleksima SR-predikacije mogu iskazati sva četiri tipa situacije, te imati bilo imperfektivno bilo perfektivno aspekatsko značenje, dok VR-predikacije u prvom redu iskazuju tip situacije trenutni događaj odnosno ograničeni proces, te imaju perfektivno aspekatsko značenje. VR-predikacije datih kompleksa ne iskazuju imperfektivni tip situacije neograničeni proces, a imperfektivni tip situacije stanje mogu iskazati pod uslovom da one podrazumevaju tumačenje njihovog eksplicitno imperfektivnog aspekatskog značenja kao implicitno perfektivnog aspekatskog značenja.

Pre nego što uporedimo analizirane komplekse švedskog jezika i njihove srpske prevodne ekvivalente, napominjemo da u korpusu beležimo i primere poput: *Först NÄR vi hade klagat kom det fram någon baguette och lite vatten. (KORP) / Tek KAD smo se (bili) požalili, dobili smo poneki baget i malo vode; Först NÄR hälften av filmen har gått börjar man känna att allt går för fort. (KORP) / (dosl.) Tek KAD je polovina filma prošla, mi počnemo da osećamo kako se sve odvija previše brzo*, što su primeri odgovarajućih švedskih kompleksa u kojima veznike *NÄR* i *DÅ* prati prilog *först (tek)*, koji SR-predikaciji pripisuje dodatno semantičko obeležje „odocnelost“. Dati primeri svedoče, dakle, o tome da u švedskim kompleksima sa semantički nespecificovanim veznicima *NÄR* i *DÅ* u kojima glagolska vremena u predikacijama nalažu tumačenje VR-predikacije kao anteriorne u odnosu na SR-predikaciju, SR-predikacija može nositi i dodatno semantičko obeležje „odocnelost“.

Kada naposletku uporedimo analizirane švedske komplekse $S=\{SR+VR\}$ ovde označene kao komplekse tipa 1, i njihove srpske prevodne ekvivalente modela $S=\{SR+VR\}$, donosimo sledeće zaključke:

– švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa semantički nespecificovanim veznicima NÄR i DÅ u kojima se nespecificovana posteriornost manifestuje zahvaljujući sadejstvu datih temporalnih veznika i predikacija iskazanih u onim glagolskim vremenima koja signalizuju da VR-predikacija u vremenu prethodi SR-predikaciji, u srpskom jeziku ekvivalentne komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ predstavljaju kompleksi u kojima se manifestuje isti tip temporalne determinacije, a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički nespecificovanog temporalnog veznika KAD(A).

– u datim kompleksima obaju jezika SR-predikacije mogu iskazati bilo koji tip situacije, te imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje.

– u datim kompleksima obaju jezika VR-predikacije u prvom redu iskazuju tip situacije trenutni događaj odnosno tip situacije ograničeni proces, te imaju perfektivno aspekatsko značenje. VR-predikacije datih švedskih kompleksa ne iskazuju imperfektivni tip situacije neograničeni proces, dok imperfektivni tip situacije stanje iskazuju pod uslovom da podrazumevaju implicitnu perfektivnost. VR-predikacije datih srpskih kompleksa mogu pak iskazati i tip situacije neograničeni proces i tip situacije stanje, pod uslovom pak da kompleks sadrži odgovarajući sintaksičko-semantički element koji nalaže tumačenje takve eksplicitno imperfektivne predikacije kao implicitno perfektivne predikacije.

– u datim švedskim kompleksima, uz temporalne veznike NÄR i DÅ može biti ekspliciran prilog *först*, koji SR-predikacijama pripisuje dodatnu semantičku komponentu označenu kao „odocnelost“; i u odgovarajućim srpskim kompleksima, temporalni veznik KAD(A) može pratiti (švedskom prilogu *först* ekvivalentna) partikula *tek*, kojom se realizacija odnosno aktualizacija SR-predikacije označava kao „odocnela“ u odnosu na realizaciju odnosno aktualizaciju VR-predikacije.

– u srpskim kompleksima koji odgovaraju švedskim kompleksima (1)–(10) sa VR-predikacijom u pluskvamperfektu i SR-predikacijom u preteritu (lokalizovanim, dakle, u vremenskoj sferi prošlost), VR-predikacije mogu biti izražene u pluskvamperfektu, a SR-predikacije u perfektu (v. (1), (2)), što su ona glagolska vremena koja odgovaraju datim švedskim glagolskim vremenima. Kako, međutim, izdvojeni primeri poput (3)–(7) svedoče, VR-predikacija je u odgovarajućim srpskim kompleksima uobičajeno iskazana u perfektu (=švedskom preteritu) a ne u pluskvamperfektu, uključujući tu i VR-predikacije onih kompleksa u čijim švedskim ekvivalentima zamena pluskvamperfekta preteritom nije moguća bez uticaja na temporalno ustrojstvo predikacija u kompleksu. Mogućnost iskazivanja VR-predikacije datih kompleksa u perfektu umesto u pluskvamperfektu,

srpski jezik duguje kategoriji glagolskog vida, tj. činjenici da većinu glagolskih leksema srpskog jezika odlikuje inherentno aspekatsko značenje na koje sintaksičko okruženje nema uticaja. Tako je npr. u srpskom kompleksu (3) *KAD sam (bila) pročitala pismo, napisala sam odgovor*, VR-predikaciju moguće iskazati u perfektu zahvaljujući tome što perfektivno aspekatsko značenje glagolske lekseme *pročitati* koja čini okosnicu VR-predikacije, nalaže tumačenje VR-predikacije kao realizovane pre aktualizacije odnosno realizacije SR-predikacije, pa takvo temporalno ustrojstvo predikacija ne mora biti potpomognuto iskazivanjem VR-predikacije u pluskvamperfektu. Kako pluskvamperfekat ovde praktično nosi redundantnu temporalnu informaciju, utiska smo da se u on savremenom srpskom jeziku u sličnim kompleksima javlja mahom onda kada bi upotreba perfekta u VR-predikaciji mogla uzrokovati dvosmislenost, kakav bi npr. slučaj bio s primerom (2) *KAD je Pija bila jela, neko joj je pozvonio na vrata*, da je u njemu upotrebljen perfekat: *KAD je Pija jela (=DOK je Pija jela / NAKON ŠTO je Pija jela), neko joj je pozvonio na vrata*.¹²⁶

– u srpskim kompleksima koji odgovaraju švedskim kompleksima (11)–(19) sa VR-predikacijom u futurskom prezentu odnosno futurskom perfektu i SR-predikacijom u futuru – što su, dakle, kompleksi lokalizovani u vremenskoj sferi budućnost – VR-predikacije iskazane su u perfektivnom prezentu (v. npr. (13), (14)) odnosno u futuru II (v. npr. (17)–(19)), dok su SR-predikacije iskazane u futuru I. Kako srpski perfektivni prezent i futur II odgovaraju švedskom futurskom prezentu odnosno futurskom perfektu, a srpski futur I švedskom futuru, uočavamo da vremenski glagolski oblici u predikacijama datih srpskih kompleksa odgovaraju vremenskim glagolskim u predikacijama njihovih švedskih ekvivalenata, te zaključujemo da su u datim kompleksima obaju jezika korelativne predikacije kompleksa iskazane u onim vremenskim glagolskim oblicima koji signalizuju da VR-predikacija u vremenu prethodi SR-predikaciji.

– u srpskim kompleksima koji odgovaraju švedskim kompleksima (20)–(25) sa VR-predikacijom u habitualnom perfektu i SR-predikacijom u habitualnom prezentu – što su, dakle, kompleksi lokalizovani u sferi neferencijalne sadašnjosti – VR-predikacije iskazane su u perfektivnom prezentu, a SR-predikacije u prezentu. Uočavamo da kroz

---

¹²⁶ U vezi sa analiziranim srpskim kompleksima datog tipa napominjemo još i da korelativne predikacije onih takvih kompleksa koje mogu biti iskazane u perfektu, mogu, pod uslovom da nose perfektivno aspekatsko značenje, biti iskazane i u aoristu (upor. npr. (3) *KAD pročitah pismo, napisah odgovor*; (5) *KAD pojedje hamburger, zamoli ženu za šalju kafe* i sl.), te da u onim takvim srpskim kompleksima u kojima predikacije iskazuju habitualne situacije, jedna ili obe korelativne predikacije mogu biti iskazane u potencijalu (kakav je slučaj u primeru (8)).

sadejstvo temporalnog veznika i VR-predikacije iskazane u perfektivnom prezentu, VR-predikacija u datim srpskim kompleksima označava kao predikacija koja u vremenu prethodi SR-predikaciji, te zaključujemo su u švedskim odnosno srpskim kompleksima tipa 1 lokalizovanim u sferi nereferencijalne sadašnjosti korelativne predikacije po pravilu iskazane u onim vremenskim glagolskim oblicima koji signalizuju da VR-predikacija u vremenu prethodi SR-predikaciji.

Uporedna analiza švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ sa semantički nespecificovanim temporalnim vezniciama NÄR i DÅ ovde označenih kao kompleksi tipa 1, i njihovih srpskih prevodnih ekvivalenata modela $S=\{SR+VR\}$ sa semantički nespecificovanim veznikom KAD(A), upućuje nas naposljetku na sledeći sumarni zaključak: u datim kompleksima obaju jezika, temporalna determinacija tipa nespecificovana posteriornost manifestuje se u prvom redu zahvaljujući sadejstvu temporalnog veznika i korelativnih predikacija iskazanih u onim glagolskim vremenima koja signalizuju da VR-predikacija u vremenu prethodi SR-predikaciji; u jednom broju datih kompleksa obaju jezika temporalna determinacija tipa nespecificovana posteriornost manifestuje se pak zahvaljujući tome što kompleks sadrži i onaj sintaksičko-semantički element koji nalaže tumačenje VR-predikacije kao perfektivne, te kao anteriorne u odnosu na SR-predikaciju.

Kompleksi tipa 2

Manifestovanje nespecificovane posteriornosti u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim vezniciama NÄR i DÅ koje smo na osnovu njihovih specifičnih sintaksičko-semantičkih odlika svrstali u komplekse tipa 2, ilustrujemo sledećim odabranim primerima:

1. NÄR jag kom tillbaka efter joggingrundan skrev jag ner fragmenten i mitt anteckningsblock. (SPEGELN, 1997: 23)
KAD sam se vratila sa džoginga, zapisala sam fragmente u beležnicu.
2. NÄR tåget stannade kom vita soldater ombord [...] (NFVB, 2004: 11)
KAD je voz stao, beli vojnici su se ukrkali na njega [...]
3. NÄR salladen var färdig dukade han fram tre tallrikar med blå bård [...] (NFVB, 2004: 283)
KAD je salata bila gotova, postavio je tri tanjira s plavim obrubom [...]
4. NÄR Erika somnade någon gång efter två på morgonen låg Mikael vaken och studerade hennes profil i halvdunklet. (Larsson, 2005: 64)
[KAD je Erika zaspala nešto posle dva ujutru, Mikael je ležao budan i studirao njen profil u polutami.]
Nakon što je nešto posle dva ujutru Erika zaspala, Mikael je budan ležao i u polutami posmatrao njen profil. (Lašon, 2009: 56)

5. NÄR kaffekopparna stod på bordet slog sig Mildred ned och frågade nyfiket [...] (Larsson, 2005: 360)
[KAD su šolje s kafom stajale na stolu, Mildred sede i znatiželjno upita [...]]
KAD su se šolje našle na stolu, Mildred sede i znatiželjno upita [...] (Lašon, 2009: 319)
6. NÄR de återkom till stugan gjorde de nattmackor [...] (Larsson, 2005: 375)
KAD su se vratili kući, za večeru su napravili sendviče [...] (Lašon, 2009: 332)
7. NÄR de lämnade sjukhuset satt Mikael en lång stund och undrade om han inte borde gå till polisen. (Larsson, 2005: 410)
[KAD su napustili bolnicu, Mikael je dugo sedeo i razmišljao da li bi trebalo da ode u policiju.]
KAD su izašli iz bolnice, Mikael se dugo mislio da li da ode u policiju. (Lašon, 2009: 362)
8. NÄR Mikael var färdig med sin berättelse satt Harriet tyst en stund. (Larsson, 2005: 476)
[KAD je Mikael bio gotov sa svojom pričom, Harijet je neko vreme sedela u tišini.]
Kad je Mikael završio, Harijet je neko vreme sedela u tišini. (Lašon, 2009: 421)
9. NÄR hon kom tillbaka sa Mikael ett enda ord till henne. (Larsson, 2005: 477)
KAD se vratila, Mikael joj reče samo jednu jedinu reč. (Lašon, 2009: 422)
10. Jag gick till Anita DÅ hon kom till ön [...] (Larsson, 2005: 477) VR-TD, SR-TD
Otišla sam do Anite KAD je stigla na ostrvo [...] (Lašon, 2009: 422)
11. NÄR mannen återigen hade förklarat hur mycket han älskade den andra [...] hade Elisabeth fattat tag i den stora saxen som råkade ligga på pianot. (SPEGELN, 1997: 102)
KAD joj je muž još jednom (bio) objasnio koliko voli drugu [...] Elisabet je (bila) dograbila velike makaze koje su se našle na klaviru.
12. DÅ hon hade upptäckt att mannen var pedofil hade hon inte lyft luren och larmat Armanskij [...] (Larsson, 2005: 39)
KAD je [bila] otkrila da je čovek pedofil, nije [bila] podigla slušalicu i obavestila Armanskog [...] (Lašon, 2009: 34)
13. Vi åker NÄR Olle kommer. (SACG, 1994: 534)
[Putujemo KAD Ule dolazi.]
Krećemo KAD Ule dođe.
14. NÄR hon slutar läsa, hostar han nog till igen. (SAG 4, 1999: 258)
[KAD ona prestane da čita, on najverovatnije ponovo kašljucne.]
KAD ona završi sa čitanjem, on će najverovatnije ponovo kašljucnuti.

15. NÄR allt är klart får vi pengarna. (PTF, 2001: 51)
 [KAD je sve završeno, dobijamo novac.]
 KAD sve bude završeno, dobićemo novac.
16. NÄR blommorna slutar komma [...] vet jag att han är död. (SPEGELN, 1997: 103)
 [KAD cveće prestane da dolazi [...] znam da je on mrtav.]
 KAD cveće prestane da stiže, znaću da je on mrtav.
17. NÄR du upptäcker rummet så drar du egna slutsatser och bestämmer själv vem du vill berätta för. (Larsson, 2005: 457)
 [KAD otkriješ sobu, izvlačiš sopstvene zaključke i sama odlučuješ kome želiš da ispričaš.]
 KAD vidite sobu, donesite sopstvene zaključke i odlučite kome ćete ispričati. (Lašon, 2009: 404)
18. Alltid NÄR hon slutar läsa hostar han till. (SAG 4, 1999: 258)
 [Uvek KAD ona završi s čitanjem, on kašljucne.]
 KAD ona završi sa čitanjem, on uvek kašljucne.
19. NÄR maskinen stannar öppnar hon luckan. (PTF, 2001: 51)
 KAD mašina stane, ona otvara vratanca.
20. NÄR jag stiger upp går jag igenom TV4, DN, SvD, Expressen och Aftonbladet på nätet. (KORP)
 KAD ustanem, pregledam *TV4, DN, SvD, Ekspresen* i *Aftonbladet* na netu.
21. DÅ han sätter sig i bilen startar han bandspelaren och lyssnar ett ögonblick. (KORP)
 KAD sedne u auto, uključi kasetofon i sluša ga neko vreme.

Kako izdvojeni primeri svedoče, nespecificovana posteriornost može se manifestovati u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa semantički nespecificovanim temporalnim veznicima NÄR i DÅ u kojima su korelativne predikacije iskazane u istim glagolskim vremenima, pod uslovom da korelativne predikacije imaju takve sintaksičko-semantičke odlike da se realizacija odnosno aktualizacija SR-predikacije u vremenu tumači kao (nespecificovano) posteriorna u odnosu na realizaciju odnosno aktualizaciju VR-predikacije. Dati kompleksi mogu pritom biti lokalizovani u sve tri vremenske sfere.

U kompleksima (1)–(12), lokalizovanim u vremenskoj sferi prošlost, obe korelativne predikacije iskazane su u preteritu (kompleksi (1)–(10)), odnosno u pluskvamperfektu (kompleksi (11) i (12)). SR-predikacije datih kompleksa iskazuju pritom neki od četiri tipa situacije – trenutni događaj u npr. (5), (9), (10), ograničeni proces u npr. (1)–(3), neograničeni proces u (7), a stanje u (4), (8) – te imaju bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje. VR-predikacije datih kompleksa pretežno iskazuju

tip situacije trenutni događaj odnosno ograničeni proces – kakav je slučaj u (1), (2), (4), (6), (7), (9), (10), (12) odnosno u (11) – te imaju perfektivno aspekatsko značenje, dok pak o tome da one mogu imati i eksplicitno imperfektivno aspekatsko značenje svedoče kompleksi (3), (5) i (8), čije VR-predikacije iskazuju tip situacije stanje. Date VR-predikacije iskazuju, međutim, stanja uspostavljena realizacijom predikacija koja do njih vode, te zapravo impliciraju ograničenost u vremenu – tako npr. u kompleksu (5) *NÄR kaffekopparna stod på bordet slog sig Mildred ned och frågade nyfiket [...] / (dosl.) KAD su šolje s kafom stajale na stolu, Mildred sede i znatiželjno upita [...]*, VR-predikacija podrazumeva prethodno realizovanu situaciju postavljanja šolja na sto, tj. implicira postojanje prethodne perfektivne situacije koja dovodi do stanja iskazanog VR-predikacijom, zbog čega se VR-predikacija tumači kao implicitno vremenski ograničena, tj. perfektivna (što je ilustrovano i perfektivnom VR-predikacijom u ekscerpiranoj prevodnoj varijanti kompleksa (5)).

Zaključujemo tako da u švedskim kompleksima tipa 2 lokalizovanim u vremenskoj sferi prošlost, SR-predikacije mogu iskazati bilo koji tip situacije, tj. imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje, a da VR-predikacije uobičajeno iskazuju tip situacije trenutni događaj odnosno ograničeni proces, te imaju perfektivno aspekatsko značenje; VR-predikacije datih kompleksa mogu iskazati i imperfektivni tip situacije stanje, pod uslovom pak da takve eksplicitno imperfektivne predikacije impliciraju perfektivnost.

Napominjemo takođe da VR-predikacije datih švedskih kompleksa ne mogu iskazati tip situacije neograničeni proces, budući da bi preterit u takvoj VR-predikaciji nalagao njeno tumačenje kao predikacije u toku, te bi se između korelativnih predikacija takvih kompleksa ostvario odnos simultanosti; o tome svedoče konstruisani kompleksi poput: *NÄR de läste tidningen/ tittade på filmen/ bakade tårtan gick han ut. / KAD su čitali novine/ gledali film/ pravili tortu, on je izašao*. Ovom prilikom napominjemo i to da u srpskim kompleksima odgovarajućeg tipa, VR-predikacija u perfektu (koji odgovara švedskom preteritu) može iskazati neograničeni proces, pod uslovom pak da kompleks sadrži i kvantifikator koji trajanje takve imperfektivne predikacije ograničava u vremenu: *KAD su neko vreme čitali novine/ gledali film/ pravili tortu, on je izašao*.

U kompleksima (13)–(17), lokalizovanim u vremenskoj sferi budućnost, obe korelativne predikacije iskazane su u futurskom prezentu. SR-predikacije datih kompleksa iskazuju pritom neki od četiri tipa situacije – trenutni događaj u (14), (15), ograničeni proces u (17), neograničeni proces u (13), a stanje u (16) – te imaju bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje. VR-predikacije datih kompleksa iskazuju pak tip perfektivni situacije

trenutni događaj u (13), (14), (16), (17), odnosno imperfektivni tip situacije stanje u (15), pri čemu pak data eksplicitno imperfektivna predikacija implicira perfektivnost: *NÄR allt är klart får vi pengarna* / (dosl.) *KAD je sve završeno, dobijamo novac.* ⇒ *NÄR vi har gjort allt klart får vi pengarna.* / *KAD budemo sve završili, dobićemo novac.*

U švedskim kompleksima tipa 2 lokalizovanim u vremenskoj sferi budućnost, SR-predikacije mogu, dakle, iskazati bilo koji tip situacije, tj. imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje, dok VR-predikacije uobičajeno iskazuju tip situacije trenutni događaj, te imaju perfektivno aspekatsko značenje; VR-predikacije datih kompleksa mogu iskazati i imperfektivni tip situacije stanje, pod uslovom pak da takve eksplicitno imperfektivne predikacije impliciraju perfektivnost.

Napominjemo uz to da VR-predikacije datih švedskih kompleksa ne mogu iskazati tipove situacije ograničeni odnosno neograničeni proces, budući da bi prezent u VR-predikaciji čiju okosnicu čini procesualni glagol nalagao njeno tumačenje kao predikacije u toku, pa bi se između korelativnih predikacija takvih kompleksa uspostavio odnos simultanosti; o tome svedoče konstruisani primeri poput: *NÄR de läser tidningen/ tittar på filmen/ bakar tårtan går han ut.* / *KAD čitaju novine/ gledaju film/ prave tortu, on izlazi.* Napominjemo i to da u srpskim kompleksima odgovarajućeg tipa VR-predikacija u prezentu može iskazati tip situacije ograničeni proces, pri čemu je prezent pak nužno perfektivan: *KAD pročitaju novine/ odgledaju film/ naprave tortu, on će izaći.*

U kompleksima (18)–(21), lokalizovanim u sferi nereferencijalne sadašnjosti, korelativne predikacije iskazane su u habitualnom prezentu. SR-predikacije izdvojenih kompleksa iskazuju pritom tip situacije trenutni događaj u (18), (21), te tip situacije neograničeni proces u (19), (20), a kako svedoče konstruisani primeri poput: *NÄR hon är färdig med läsandet skriver hon ner sina intryck.* / *KAD završi sa čitanjem, ona zapiše svoje utiske,* i *NÄR hon är färdig med läsandet ligger hon vaken i timmar.* / *KAD završi sa čitanjem, ona satima leži budna,* u kompleksima datog tipa SR-predikacije mogu iskazati i tip situacije ograničeni proces i tip situacije stanje. VR-predikacije izdvojenih kompleksa iskazuju pak perfektivni tip situacije trenutni događaj, a da VR-predikacije ovog tipa kompleksa mogu iskazati i imperfektivni tip situacije stanje – pod uslovom pak da se data predikacija tumači kao implicitno perfektivna – potvrđuje konstruisani kompleks poput *NÄR hon är färdig med läsandet ligger hon vaken i timmar* / (dosl.) *KAD je gotova sa čitanjem, ona satima leži budna.*

Zaključujemo tako da u švedskim kompleksima tipa 2 lokalizovanim u vremenskoj sferi sadašnjost, SR-predikacije mogu iskazati bilo koji tip situacije, tj. imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje, dok VR-predikacije uobičajeno

iskazuju tip situacije trenutni događaj, te imaju perfektivno aspekatsko značenje; VR-predikacije datih kompleksa mogu iskazati i imperfektivni tip situacije stanje, pod uslovom pak da takve eksplicitno imperfektivne predikacije impliciraju perfektivnost.

Napominjemo da VR-predikacije datih švedskih kompleksa ne mogu iskazati tipove situacije ograničeni odnosno neograničeni proces, budući da bi prezent u VR-predikaciji čiju okosnicu čini procesualni glagol nalagao njeno tumačenje kao predikacije u toku, pa bi se između korelativnih predikacija kompleksa uspostavio odnos simultanosti: *NÄR de läser tidningen/ tittar på filmen/ bakar tårtan går han ut. / KAD čitaju novine/ gledaju film/ prave tortu, on izlazi.* Napominjemo takođe da u odgovarajućim srpskim kompleksima VR-predikacija u prezentu može iskazati tip situacije ograničeni proces, pri čemu je prezent pak nužno perfektivan: *KAD pročitaju novine/ odgledaju film/ naprave tortu, on izlazi.*

Izneta zapažanja o analiziranim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika sumiramo naposljetku na sledeći način: temporalna determinacija tipa nespecificovana posteriornost manifestuje se u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa semantički nespecificovanim temporalnim veznicima *NÄR* i *DÅ* i identičnim glagolskim vremenima u korelativnim predikacijama, u kojima korelativne predikacije kompleksa imaju takve sintaksičko-semantičke odlike da se realizacija odnosno aktualizacija SR-predikacije u vremenu tumači kao (nespecificovano) posteriorna u odnosu na realizaciju odnosno aktualizaciju VR-predikacije. U datim kompleksima lokalizovanim u sve tri vremenske sfere, SR-predikacije mogu iskazati sva četiri tipa situacije, te imati bilo imperfektivno bilo perfektivno aspekatsko značenje, dok VR-predikacije pretežno iskazuju tip situacije trenutni događaj, te imaju perfektivno aspekatsko značenje. VR-predikacije datih kompleksa mogu iskazati i imperfektivni tip situacije stanje pod uslovom da se takva eksplicitno imperfektivna predikacija tumači kao implicitno perfektivna predikacija. Osim trenutnog događaja i stanja, VR-predikacije mogu iskazati i tip situacije ograničeni proces ako su kompleksi lokalizovani u vremenskoj sferi prošlost.

Pre nego što uporedimo analizirane komplekse švedskog jezika i njihove srpske prevodne ekvivalente, napominjemo da u korpusu beležimo i komplekse poput: *Först NÄR det försvann i kurvan sjönk betydelsen av hennes avskedskommentar in i hans medvetande [...]* (Larsson, 2005: 312) / *Tek KAD je poslednji vagon zamakao za okuku, značenje njenog komentara stiže mu do svesti [...]* (Lašon, 2009: 276); *Först NÄR vi sprang ut, såg vi katastrofens hela vidd (KORP) / Tek KAD smo istrčali napolje, uvideli smo razmere katastrofe,* što su primeri odgovarajućeg tipa kompleksa u kojima veznik

NÄR prati prilog *först (tek)*, koji SR-predikaciji pripisuje dodatno semantičko obeležje „odocnelost“. Zaključujemo stoga da u analiziranom tipu švedskih kompleksa sa semantički nespecificovanim veznicima NÄR i DÅ, SR-predikacija može nositi i dodatno semantičko obeležje „odocnelost“.

Kada naposljetku uporedimo analizirane švedske komplekse $S=\{SR+VR\}$ ovde označene kao komplekse tipa 2, i njihove srpske prevodne ekvivalente modela $S=\{SR+VR\}$, donosimo sledeće opšte zaključke:

– švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa semantički nespecificovanim veznicima NÄR i DÅ u kojima se nespecificovana posteriornost manifestuje zahvaljujući sadejstvu datih temporalnih veznika i korelativnih predikacija takvih sintaksičko-semantičkih odlika da se realizacija odnosno aktualizacija SR-predikacije u vremenu tumači kao (nespecificovano) posteriorna u odnosu na realizaciju odnosno aktualizaciju VR-predikacije, u srpskom jeziku ekvivalentne komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ predstavljaju kompleksi u kojima se manifestuje isti tip temporalne determinacije, a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički nespecificovanog temporalnog veznika KAD(A). Bazične sličnosti između datih kompleksa u švedskom i srpskom jeziku ogledaju se u tome što se korelativne predikacije onih kompleksa obaju jezika lokalizovanih u vremenskoj sferi prošlost odnosno sadašnjost pretežno iskazuju u istovrsnim vremenskim glagolskim oblicima (preterit/perfekat odnosno prezent u obema predikacijama); bazične razlike uočavamo pak u kompleksima lokalizovanim u vremenskoj sferi budućnost, gde obe korelativne predikacije švedskih kompleksa bivaju iskazane u prezentu, tj. u istom glagolskom vremenu, dok pak u odgovarajućim srpskim kompleksima (gde je VR-predikacija iskazana u prezentu ili futuru II, a SR-predikacija u futuru I) ne postoji mogućnost iskazivanja obeju predikacija u istom vremenskom glagolskom obliku.

– u datim kompleksima obaju jezika SR-predikacije mogu iskazati bilo koji tip situacije, te imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje.

– u datim kompleksima obaju jezika, VR-predikacije u prvom redu iskazuju tip situacije trenutni događaj, te imaju perfektivno aspekatsko značenje; VR-predikacije datih kompleksa obaju jezika mogu iskazati i imperfektivni tip situacije stanje ako data eksplicitno imperfektivna predikacija implicira perfektivnost. Mogućnost da VR-predikacija iskaže tipove situacije trenutni događaj i stanje ostvaruje se u kompleksima obaju jezika lokalizovanim u sve tri vremenske sfere.

Osim trenutnog događaja i stanja, VR-predikacije datih kompleksa obaju jezika lokalizovanih u vremenskoj sferi prošlost mogu iskazati i perfektivni tip situacije ograničeni proces; VR-predikacije datih švedskih kompleksa ne mogu, međutim, iskazati i imperfektivni tip situacije neograničeni proces, što je pak mogućnost koja se u srpskim kompleksima datog tipa može ostvariti pod uslovom da kompleks sadrži kvantifikator koji trajanje takve VR-predikacije ograničava u vremenu.

VR-predikacije datih švedskih kompleksa lokalizovanih u vremenskoj sferi budućnost ne mogu iskazati druge tipove situacije osim trenutnog događaja i stanja; VR-predikacije odgovarajućih srpskih kompleksa mogu pak, zahvaljujući perfektivnom prezentu, osim tipova situacije trenutni događaj i stanje, iskazati i tip situacije ograničeni proces.

VR-predikacije datih švedskih kompleksa lokalizovanih u sferi nereferencijalne sadašnjosti ne mogu iskazati druge tipove situacije osim trenutnog događaja i stanja; VR-predikacije odgovarajućih srpskih kompleksa mogu pak, zahvaljujući perfektivnom prezentu, osim tipova situacije trenutni događaj i stanje, iskazati i tip situacije ograničeni proces.

– u datim švedskim kompleksima, uz temporalne veznike NÄR i DÅ može biti ekspliciran prilog *först*, koji SR-predikaciji pripisuje dodatnu semantičku komponentu označenu kao „odocnelost“; i u odgovarajućim srpskim kompleksima, temporalni veznik KAD(A) može pratiti (švedskom prilogu *först* ekvivalentna) partikula *tek*, kojom se realizacija odnosno aktualizacija SR-predikacije označava kao „odocnela“ u odnosu na realizaciju odnosno aktualizaciju VR-predikacije.

Kao najopštiji zaključak uporedne analize švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ sa semantički nespecificovanim temporalnim veznicima NÄR i DÅ ovde označenih kao kompleksi tipa 2, i njihovih srpskih prevodnih ekvivalenata modela $S=\{SR+VR\}$ sa semantički nespecificovanim veznikom KAD(A), ističemo sledeće: u datim kompleksima obaju jezika, temporalna determinacija tipa nespecificovana posteriornost manifestuje se zahvaljujući sadejstvu temporalnog veznika i korelativnih predikacija takvih sintaksičko-semantičkih odlika da se realizacija odnosno aktualizacija SR-predikacije u vremenu tumači kao (nespecificovano) posteriorna u odnosu na realizaciju odnosno aktualizaciju VR-predikacije.

Opšte zaključke sprovedene analize švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ odnosno srpskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom KAD(A) u kojima se manifestuje temporalna determinacija tipa nespecificovana posteriornost, naposljetku sažeto predstavljamo u sledećoj tabeli:

Tabela 17

NESPECIFIKOVANA POSTERIORNOST u kompleksima sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ / KAD(A)				
	ŠVEDSKI JEZIK		SRPSKI JEZIK	
specifikator interne temporalne determinacije	<u>kompleksi tipa 1</u> temporalni veznik NÄR / DÅ + odgovarajuća glagolska vremena (iz sve tri vremenske sfere) u predikacijama		<u>kompleksi tipa 1</u> temporalni veznik KAD(A) + odgovarajuća glagolska vremena (iz sve tri vremenske sfere) u predikacijama (+ sintaksičko-semantički element koji nalaže tumačenje eksplicitno imperfektivne VR-predikacije kao implicitno perfektivne)	
temporalni veznik	NÄR DÅ		KAD(A)	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	TD / OP ST implicira PFV	TD/ OP/ NP/ ST	TD / OP NP / ST implicira PFV	TD/ OP/ NP/ ST
aspekatsko značenje	PFV IPFV implicira PFV	PFV IPFV	PFV IPFV implicira PFV	PFV IPFV
specifikator interne temporalne determinacije	<u>kompleksi tipa 2</u> temporalni veznik NÄR / DÅ + predikacije odgovarajućih sintaksičko-semantičkih odlika		<u>kompleksi tipa 2</u> temporalni veznik KAD(A) + predikacije odgovarajućih sintaksičko-semantičkih odlika	
temporalni veznik	NÄR DÅ		KAD(A)	
vremenska sfera	PROŠLOST		PROŠLOST	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	TD / OP ST implicira PFV	TD/ OP/ NP/ ST	TD / OP ST / NP implicira PFV	TD/ OP/ NP/ ST
aspekatsko značenje	PFV IPFV implicira PFV	PFV IPFV	PFV IPFV implicira PFV	PFV IPFV

vremenska sfera	BUDUĆNOST		BUDUĆNOST	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	TD ST implicira PFV	TD/ OP/ NP/ ST	TD / OP ST implicira PFV	TD/ OP/ NP/ ST
aspekatsko značenje	PFV IPFV implicira PFV	PFV IPFV	PFV IPFV implicira PFV	PFV IPFV
vremenska sfera	SADAŠNJOST (NEREF.)		SADAŠNJOST (NEREF.)	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	TD ST implicira PFV	TD/ OP/ NP/ ST	TD / OP ST implicira PFV	TD/ OP/ NP/ ST
aspekatsko značenje	PFV IPFV implicira PFV	PFV IPFV	PFV IPFV implicira PFV	PFV IPFV
dodatno semantičko obeležje u kompleksima tipa 1 i 2 s prilogom <i>först</i> / partikulom <i>tek</i>		„odocnelost“		„odocnelost“

Na kraju odeljka posebno ističemo da švedski kompleksi $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom $N\ddot{A}R$ u kojima se manifestuje temporalna determinacija tipa nespecificovana posteriornost i srpski kompleksi $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom $KAD(A)$ u kojima se manifestuje isti tip temporalne determinacije, pokazuju niz istovetnih karakteristika, koje ukazuju na određene systemske sličnosti između švedskog i srpskog jezika u domenu interne temporalne determinacije u rečeničnim kompleksima $S=\{SR+VR\}$.

S jedne strane zapažamo, naime, da, prema broju primera zabeleženih u našem korpusu, najfrekventniji tip kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika predstavljaju kompleksi u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika $N\ddot{A}R$ a u čijem se prvom semantičkom planu manifestuje temporalna determinacija tipa nespecificovana posteriornost; uočavamo takođe da je sprovedena analiza ovih kompleksa ukazala na to da su među njima najfrekventniji oni kompleksi čije obe korelativne predikacije imaju perfektivno aspekatsko značenje. S druge strane zapažamo da je I. Antić, zaključujući analizu srpskih kompleksa modela $S=\{SR+VR\}$ u čijem se prvom

semantičkom planu manifestuje posteriornost a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika KAD(A), istakla sledeće: „Prema broju zabeleženih primera, značenje temporalne identifikacije lokaciono-orijentacionog tipa posteriornost jeste najfrekventnije u sistemu temporalnog značenja iskazano sentencijalnom formom (pri tom su najbrojnije rečenice sa obe perfektivne korelativne predikacije), a ujedno je i najfrekventnije značenje subordinirane klauze s veznikom (KAD(A)“ (Antonić, 2001: 123).

Naša zapažanja, kao i zapažanja koja je iznela I. AntoniĆ, upućuju nas tako na zaključak da švedski i srpski jezik u domenu temporalne determinacije u rečeničnim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ pokazuju sledeće značajne systemske sličnosti: 1) najfrekventnije komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ švedskog odnosno srpskog jezika predstavljaju kompleksi sa temporalnim veznikom NÄR odnosno KAD(A) u kojima se manifestuje temporalna determinacija tipa posteriornost i čije obe korelativne predikacije imaju perfektivno aspekatsko značenje, 2) temporalna determinacija tipa posteriornost predstavlja onaj tip temporalne determinacije koji se najfrekventnije manifestuje u prvom semantičkom planu švedskih odnosno srpskih kompleksa modela $S=\{SR+VR\}$.

1.3.2. Specifikovana posteriornost

Temporalna lokalizacija tipa specifikovana posteriornost podrazumeva lokalizovanje determinativne SR-predikacije u vremenskom odseku koji sledi za internim vremenskim okvirom kompleksa zadatim VR-predikacijom, uz preciziranje vremenskog raspona između datog odseka i internog vremenskog okvira kompleksa. Drugim rečima, specifikovana posteriornost podrazumeva da SR-predikacija u vremenu sledi za VR-predikacijom, te da je vremenski raspon između realizacija SR- i VR-predikacije specifikovan.

Specifikovana posteriornost manifestuje se u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specifikovanih veznika SÅ FORT (SOM) i SÅ SNART (SOM), kao i u onim kompleksima u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika JUST SOM, EFTER (DET) ATT te NÄR i DÅ u kojima su za to ispunjeni odgovarajući sintaksičko-semantički uslovi.

1.3.2.1. Kompleksi sa temporalnim veznicima SÅ FORT (SOM), SÅ SNART (SOM) i JUST SOM / ČIM

Temporalni veznici SÅ FORT (SOM) (doslovno: „onoliko brzo koliko“) i SÅ SNART (SOM) (doslovno: „onoliko skoro koliko“), kojima je u srpskom jeziku ekvivalentan temporalni veznik ČIM, semantički su specifikovani tako da nalažu onaj sukcesivni međuodnos korelativnih predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$ koji

podrazumeva da predikacija supraordinirane rečenice u vremenu sledi neposredno za predikacijom vremenske rečenice; drugim rečima, temporalni veznici SÅ FORT (SOM) i SÅ SNART (SOM) semantički su specifikovani tako da nalažu neposrednu (imedijatnu) posteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju kompleksa $S=\{SR+VR\}$.

Naposredna posteriornost može se manifestovati i onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom JUST SOM u kojima su za to ispunjeni odgovarajući sintaksičko-semantički uslovi. Budući, naime, da je njegovo doslovno značenje „baš kada“, temporalni veznik JUST SOM nedovoljno je semantički izdiferenciran, te se temporalna determinacija tipa neposredna posteriornost manifestuje u onim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa datim temporalnim veznikom u kojima obe korelativne predikacije imaju perfektivno aspekatsko značenje.

Manifestovanje specifikovane posteriornosti (posteriornosti imedijatne) u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima SÅ FORT (SOM), SÅ SNART (SOM) i JUST SOM ilustrujemo sledećim odabranim primerima:

1. Maria vaknade SÅ FORT Lasse somnade. (SAG 4, 1999: 598)
Marija se probudila ČIM je Lase zaspao.
2. Det började SÅ FORT han var född. (SPEGELN, 1997: 140)
[To je počelo čim je on rođen.]
To je počelo ČIM se rodio.
3. SÅ FORT jag gick ut på gatan började folk ropa neger efter mig. (KORP)
ČIM sam izašao na ulicu, ljudi su za mnom počeli da viču „crnac“.
4. ”Pappsen!” ropade hon SÅ FORT hon [hade] fått syn på fadern uppe i taket. (NFVB, 2004: 230)
„Tajo!“, povikala je ČIM je (bila) ugledala oca na krovu.
5. SÅ FORT de [hade] lämnat stugområdet var de inne i tät granskog [...] (Larsson, 2005: 205)
[ČIM su bili napustili naselje, bili su u gustoj smrekovoj šumi [...]]
ČIM su za sobom ostavili naselje, našli su se u gustoj smrekovoj šumi [...]
(Lašon, 2009: 179)
6. Jag lämnade in ansökan till rätten SÅ FORT du hade ringt i går. (KORP)
Predao sam molbu sudu ČIM si ti juče (bio) pozvao.
7. SÅ FORT Nisse kom åt, sprang han fram till ett hus [...] (SPEGELN, 1997: 82)
ČIM bi mu se pružila prilika, Nise bi dotrčao do neke kuće [...]
8. SÅ FORT de fick ett par kilos övervikt lade den sig just där. (KORP)
ČIM bi dobile par kila viška, oni bi se nataložili baš tu.
9. Mamma åt SÅ FORT affären [hade] stängt. (SPEGELN, 1997: 195)
Mama bi jela ČIM bi se prodavnica (bila) zatvorila.

10. SÅ FORT man [har] gått en väg, vill man pröva en annan. (KORP)
 ČIM predemo jedan put, mi želimo da isprobamo neki drugi.
11. SÅ FORT tidtagning kommer med på träningen så ger man allt. (KORP)
 ČIM na treningu počne merenje vremena, mi dajemo sve od sebe.
12. SÅ FORT ett fartyg ska ha lots, åker en båtsman iväg i kuttern och plockar upp honom inne vid Stavsån. (KORP)
 ČIM nekom brodu zatreba peljar, vođa palube kuterom odlazi po njega u Stavnes.
13. [...] och SÅ SNART börsern öppnade dagen efter rasade Nike-aktien med två och en kvarts dollar. (KORP)
 [...] i ČIM se berza narednog dana otvorila, akcije *Najka* pale su za dva dolara i dvadeset pet centi.
14. Den första tiden åkte hon hem SÅ SNART hon var ensam [...] (KORP)
 U prvo vreme je išla kući ČIM bi bila sama [...]
15. SÅ SNART de [hade] kommit in i rummet lade sig sorlet [...] (KORP)
 ČIM su (bili) ušli u prostoriju, žamor je utihnuo [...]
16. SÅ SNART pojarna [hade] gett sig iväg cyklade hon till köpingens bibliotek och lånade boken. (KORP)
 ČIM su dečaci (bili) otišli, ona se biciklom odvezla do gradske biblioteke i pozajmila knjigu.
17. SÅ SNART något nytt inträffar, tyr sig barnet till föräldern igen. (KORP)
 ČIM se desi nešto novo, deca ponovo traže utočište kod roditelja.
18. SÅ SNART hanen [har] fått ögonen på en lämplig partner inleds bröllopsceremonierna. (KORP)
 ČIM mužjak spazi odgovarajuću partnerku, ceremonija venčanja počne.
19. ”Jag kommer nog att återvända till Sverige SÅ SNART jag kan”, skrev han. (KORP)
 [„Najverovatnije ću se vratiti u Švedsku čim mogu“, napisao je.]
 „Najverovatnije ću se vratiti u Švedsku ČIM budem mogao“, napisao je.
20. [...] men JUST SOM jag sköt upp porten i muren hörde jag alkoholisten säga [...] (KORP)
 [...] ali ČIM sam otvorila vrata u zidu, čula sam alkoholičara kako govori [...]
21. JUST SOM jag hoppade kom en vindpust [...] (KORP)
 ČIM sam skočila, dunuo je vetar [...]
22. Matchen avbröts JUST SOM andra halvleken [hade] startat [...] (KORP)
 Utakmica je prekinuta ČIM je drugo poluvreme (bilo) počelo [...]
23. De hade träffats på en fest JUST SOM Erna [hade] övertagit Lisas lägenhet av Tina [...] (KORP)
 Upoznali su se (bili) na jednoj proslavi *baš* KAD je Erna (bila) preuzela Lisin stan od Tine [...]

24. JUST SOM de gick ner till frukost kom den andra jättevågen. (KORP)
Baš KAD su sišli na doručak, naišao je drugi ogroman talas.
25. [...] och JUST SOM hon uttalade de sista orden grep hon tag om min nacke [...] (SPEGELN, 1997: 55)
[...] i KAKO je izgovorila poslednje reči, tako me je dograbila za vrat [...]

Kako na osnovu izdvojenih primera (1)–(19) zapažamo, SR-predikacije švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima SÅ FORT (SOM) i SÅ SNART (SOM) mogu iskazati sva četiri tipa situacije, te imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje. U kompleksima poput (1)–(6), (13), (18), (19), SR-predikacije iskazuju tako tip situacije trenutni događaj, u (7), (8), (16) ograničeni proces, u (11), (12), (14), (17) neograničeni proces, a u (10) tip situacije stanje. Na osnovu izdvojenih primera (1)–(19) zapažamo i to da VR-predikacije datih kompleksa uobičajeno iskazuju tip situacije trenutni događaj – o čemu svedoče kompleksi poput (1), (3), (4), (8), (9), (16)–(19), a da one mogu iskazati i tip situacije ograničeni proces odnosno tip situacije stanje svedoče kompleksi (8), (10) odnosno (14), (19). Iako u korpusu ne beležimo komplekse odgovarajućeg tipa u kojima VR-predikacija iskazuje tip situacije neograničeni proces, konstruisani primer poput *SÅ FORT han spelar musik blir hon rasande. / ČIM on pušta muziku, ona se razbesni*, svedoči o tome da u kompleksima datog tipa VR-predikacija može iskazati i imperfektivni tip situacije neograničeni proces. Uočavamo, međutim, da su VR-predikacije koje u datim kompleksima iskazuju imperfektivne tipove situacije zapravo implicitno perfektivne, o čemu svedoči konstruisani kompleks čija imperfektivna VR-predikacija koja iskazuje neograničeni proces pretpostavlja odgovarajuću perfektivnu predikaciju koja označava njen početak: *SÅ FORT han spelar musik blir hon rasande. / ČIM on pušta muziku, ona se razbesni. ⇒ SÅ FORT han börjar spelar musik blir hon rasande. / ČIM on pusti muziku, ona se razbesni*, odnosno kompleks (14) *Den första tiden åkte hon hem SÅ SNART hon var ensam. / U prvo vreme je išla kući ČIM bi bila sama*, čija imperfektivna VR-predikacija koja iskazuje tip situacije stanje pretpostavlja realizaciju perfektivne predikacije koja vodi do uspostavljanja datog stanja: *Den första tiden åkte hon hem SÅ SNART hon var ensam / U prvo vreme je išla kući ČIM bi bila sama ⇒ Den första tiden åkte hon hem SÅ SNART hon blev ensam / U prvo vreme je išla kući ČIM bi ostala sama*.

Na osnovu iznetih zapažanja zaključujemo da u kompleksima sa semantički specifikovanim veznicima SÅ FORT (SOM) i SÅ SNART (SOM), i SR- i VR-predikacija mogu iskazati sve tipove situacije, tj. imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje. VR-predikacije datih kompleksa, međutim, uobičajeno iskazuju neki od perfektivnih tipova situacije, dok pak imperfektivne tipove situacije iskazuju pod uslovom da impliciraju perfektivnost.

Mogućnost da u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa semantički specifikovanim temporalnim veznicima SÅ FORT (SOM) i SÅ SNART (SOM) obe korelativne predikacije iskažu bilo koji od četiri tipa situacije, te imaju bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje, upućuje na zaključak da tip situacije odnosno aspekatsko značenje predikacija u datim kompleksima ne igra presudnu ulogu u manifestovanju specifikovanog tipa interne temporalne determinacije u njihovom prvom semantičkom planu, te potvrđuje da ulogu specifikatora interne temporalne determinacije u datim kompleksima igraju temporalni veznici SÅ FORT (SOM) i SÅ SNART (SOM), semantički specifikovani tako nalažu neposrednu (imedijatnu) posteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju kompleksa.

Izdvojeni kompleksi (20)–(25), što su kompleksi s temporalnim veznikom JUST SOM, svedoče pak o tome da u ovom tipu švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ u kojima se temporalna determinacija manifestuje kao posteriornost imedijatna, obe korelativne predikacije po pravilu imaju perfektivno aspekatsko značenje (naime, sve SR- i VR-predikacije izdvojenih kompleksa (20)–(25) iskazuju tip situacije trneutni događaj, osim VR-predikacije kompleksa (25) koja iskazuje ograničeni proces). Budući da su, usled nedovoljne semantičke izdiferenciranosti temporalnog veznika JUST SOM u pogledu sukcesivnosti/simultanosti, korelativne predikacije ovog tipa švedskih kompleksa nužno perfektivne, zaključujemo da se manifestovanje temporalne determinacije tipa neposredna posteriornost u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom JUST SOM ostvaruje kroz sadejstvo datog temporalnog veznika i predikacija perfektivnog aspekatskog značenja.¹²⁷

Kada naposljetku uporedimo analizirane švedske komplekse $S=\{SR+VR\}$ i njihove srpske prevodne ekvivalente modela $S=\{SR+VR\}$, donosimo sledeće opšte zaključke:

– švedskim rečeničnim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna determinacija tipa specifikovana posteriornost imedijatna, a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specifikovanih temporalnih veznika SÅ FORT (SOM) i SÅ SNART (SOM), u srpskom jeziku ekvivalentne komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ predstavljaju kompleksi u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika ČIM, semantički specifikovanog tako da nalaže neposrednu (imedijatnu) posteriornost.

---

¹²⁷ Napominjemo ovom prilikom i to da primeri kompleksa sa temporalnim veznicima SÅ FORT (SOM), SÅ SNART (SOM) i JUST SOM koje beležimo u korpusu svedoče da se značenje neposredne posteriornosti u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ najfrekventnije signalizuje posredstvom temporalnog veznika SÅ FORT (SOM), a najređe posredstvom temporalnog veznika JUST SOM, što je, smatramo, prvenstveno uzorkovano stepenom semantičke izdiferenciranosti datih veznika – za razliku, naime, od nedovoljno semantički izdiferenciranog temporalnog veznika JUST SOM (doslovnog značenja „baš kada“), temporalni veznik SÅ FORT (SOM) (doslovnog značenja „onoliko brzo koliko“) semantički je specifikovan tako da signalizuje neposrednu (imedijatnu) posteriornost.

– u datim kompleksima obaju jezika i VR- i SR-predikacije načelno mogu iskazati bilo koji tip situacije, te imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje; VR-predikacije datih kompleksa obaju jezika u prvom redu iskazuju pak tipove situacije trenutni događaj odnosno ograničeni proces, te imaju perfektivno aspekatsko značenje, dok imperfektivne tipove situacija neograničeni proces i stanje iskazuju pod uslovom da su takve eksplicitno imperfektivne predikacije implicitno perfektivne.

– budući da su i švedski temporalni veznici SÅ FORT (SOM) i SÅ SNART (SOM) te i njima ekvivalentan srpski temporalni veznik ČIM semantički specifikovani tako da nalažu neposrednu (imedijatnu) posteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju, ulogu specifikatora interne temporalne determinacije u datim kompleksima obaju jezika igraju upravo dati temporalni veznici.

– usled specifičnih semantičkih odlika veznika JUST SOM, švedskim rečeničnim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ s temporalnim veznikom JUST SOM u kojima se manifestuje temporalna determinacija tipa specifikovana posteriornost, u srpskom jeziku mogu biti ekvivalentni kompleksi $S=\{SR+VR\}$ sa semantički specifikovanim temporalnim veznikom ČIM (kako ilustruju izdvojeni primeri (20)–(22)), kao i kompleksi sa semantički nespecifikovanim veznikom KAD(A) obavezno praćenim partikulom *baš* (primeri (23), (24)) i kompleksi sa semantički specifikovanim veznikom KAKO fakultativno praćenim korelativom *tako* (primer (25)), u kojima obe korelativne predikacije imaju perfektivno aspekatsko značenje. Izbor jednog od datih tipova kompleksa $S=\{SR+VR\}$ srpskog jezika kao prevodnog ekvivalenta švedskog kompleksa $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom JUST SOM uslovljen je pritom specifičnim sintaksičko-semantičkim odlikama datog švedskog kompleksa, a prvenstveno sintaksičko-semantičkim odlikama njegovih predikacija te distribucijom njegovih klauza.^{128 129}

---

128 Tako npr. distribucija klauza (supraordinirana klauza u prepoziciji, vremenska klauza u postpoziciji) u švedskom kompleksu (22) *Matchen avbröts JUST SOM andra halvleken [hade] startat*, onemogućuje da njegov srpski prevodni ekvivalent bude kompleks sa temporalnim veznikom KAKO i korelativom *tako* ako u datom ekvivalentu distribucija klauza nije drugačija, tj. takva da vremenska klauza zauzima prepoziciju: **Tako je drugo poluvreme (bilo) počelo KAKO je utakmica prekinuta.*; *KAKO je drugo poluvreme (bilo) počelo, tako je utakmica prekinuta.*

129 Pre nego što analizu konačno zaključimo, smatramo uputnim da pokušamo da damo objašnjenje za to što kao srpske ekvivalente švedskih temporalnih veznika SÅ FORT (SOM), SÅ SNART (SOM) i JUST SOM ne beležimo i veznike TAMAN ŠTO, SAMO ŠTO, TEK ŠTO, koji su ovde možda očekivani s obzirom da i oni, uz temporalni veznik ČIM, signalizuju neposrednu posteriornost. Smatramo da verovatno objašnjenje za to počiva u činjenici da srpski temporalni veznici TAMAN ŠTO, SAMO ŠTO, TEK ŠTO u kompleks unose značenje iznenadne preuranjenosti, koje pak u analiziranim kompleksima švedskog jezika ili nije transparentno sadržano ili pak nije nužno sadržano, budući da bi u suprotnom takvo značenje u švedskom jeziku bilo istaknuto posredstvom kompleksa s temporalnim veznikom FÖRRÄN u kojima SR-predikaciju prati prilog *knapp* (v. odeljak 1.2.2.2.). Pojava temporalnih veznika TAMAN ŠTO, SAMO ŠTO, TEK ŠTO

Zaključke sprovedene analize naposljetku sažeto prikazujemo u sledećoj tabeli:

Tabela 18

SPECIFIKOVANA POSTERIORNOST (posteriornost imedijatna) u kompleksima sa temporalnim veznicima SÅ FORT (SOM), SÅ SNART (SOM) i JUST SOM / ČIM				
	ŠVEDSKI JEZIK		SRPSKI JEZIK	
specifikator interne temporalne determinacije	temporalni veznik SÅ FORT (SOM) / SÅ SNART (SOM)		temporalni veznik ČIM	
temporalni veznik	SÅ FORT (SOM) SÅ SNART (SOM)		ČIM	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	TD/ OP/ NP/ ST	TD/ OP/ NP/ ST	TD/ OP/ NP/ ST	TD/ OP/ NP/ ST
aspekatsko značenje	PFV (najfrekventnije) IPFV	PFV IPFV	PFV (najfrekventnije) IPFV	PFV IPFV
specifikator interne temporalne determinacije	temporalni veznik JUST SOM + predikacije odgovarajućih sintaksičko-semantičkih odlika		temporalni veznik ČIM / temporalni veznik KAKO + predikacije odgovarajućih sintaksičko-semantičkih odlika / partikula <i>baš</i> + temporalni veznik KADA + predikacije odgovarajućih sintaksičko-semantičkih odlika	
temporalni veznik	JUST SOM		ČIM / KAKO / KAD(A)	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	TD / OP	TD / OP	TD / OP	TD / OP
aspekatsko značenje	PFV	PFV	PFV	PFV

(umesto veznika ČIM) kao prevodnih ekvivalenata švedskih temporalnih veznika SÅ FORT (SOM), SÅ SNART (SOM), JUST SOM bila bi stoga moguća, te bi mogla biti i opravdana, samo u onim kompleksima gde opšta priroda korelativnih predikacija ostavlja mogućnost doživljavanja SR-predikacije kao iznenadno preuranjene; takav bi slučaj mogao biti sa npr. (24) *JUST SOM de gick ner till frukost kom den andra jättevågen. / TAMAN ŠTO / SAMO ŠTO / TEK ŠTO su sišli na doručak, naišao je drugi ogroman talas.*

1.3.2.2. Kompleksi sa temporalnim veznikom EFTER (DET) ATT / NAKON ŠTO, POŠTO

Budući da je švedski temporalni veznik EFTER (DET) ATT (NAKON ŠTO) semantički specifikovan tako da signalizuje posteriornost, ali ne i tako da definiše vremenski raspon između realizacija SR- i VR-predikacije, u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom EFTER (DET) ATT specifikovana posteriornost manifestuje se pod uslovom da kompleksi sadrže i onaj sintaksičko-semantički element (leksičko sredstvo) koji ovaj vremenski raspon precizira.

Posteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju može se u datim kompleksima pritom specifikovati bilo kao *distantna* – mahom posredstvom nominalnih izraza modela *X tid* (*timmar / dagar / månader / år* etc.) (= *X vremena* (*sati / dana / meseci / godina* i sl.)) koji prate temporalni veznik, bilo pak kao *imedijatna* (*neposredna*) – mahom prilozima tipa *strax / kort / inte långt* (*neposredno / ubrzo / nedugo*) i nominalnim izrazima modela *X tid* (*sekunder / minuter*) (= *X vremena* (*sekundi / minuta*)) koji prate temporalni veznik.¹³⁰

Manifestovanje specifikovane posteriornosti u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom EFTER (DET) ATT zapažamo tako u sledećim odabranim primerima:

1. *Fem dagar* EFTER ATT *Millennium* [hade] avlossat den inledande kanonsalvan distribuerades Mikael Blumkvists bok *Maffians bankir* till bokhandlarna. (Larsson, 2005: 552)
[*Pet dana* NAKON ŠTO je *Milenijum* bio ispalio uvodnu topovsku salvu, knjiga Mikaela Blumkvista *Mafjaški bankar* stigla je u knjižare.]
Pet dana POŠTO je *Milenijum* ispalio uvodnu topovsku salvu, knjiga Mikaela Blumkvista *Mafjaški bankar* stigla je u knjižare. (Lašon, 2009: 490)
2. *En vecka* EFTER ATT Slayer-gitarristen Jeff Hanneman gick bort är dödsorsaken nu klarlagd. (KORP)
Nedelju dana NAKON ŠTO je gitarista *Slejera* Džef Haneman preminuo, uzrok smrt je sada razjašnjen.
3. [...] köpte jag den här klänningen *två veckor* EFTER ATT jag hade varit där. (KORP)
[...] kupila sam ovu haljinu *dve nedelje* NAKON ŠTO sam bila tamo.

---

¹³⁰ Podsećamo da SR-predikacije koje se realizuju satima, danima, mesecima, godina i sl. nakon realizacije VR-predikacije u radu označavamo kao distantno posteriorne u odnosu na VR-predikaciju, odnosno da SR-predikacije koje se realizuju trenutak odnosno nekoliko sekundi, minuta i sl. pre realizacije VR-predikacije označavamo kao imedijatno posteriorne u odnosu na VR-predikaciju (v. odeljak 1.2.).

4. *Bara några månader* EFTER DET ATT gränserna [har] öppnats till Östeuropa har internationella storföretag redan gjort knowhow-avtal [...] (KORP)
Samo nekoliko meseci NAKON ŠTO su granice ka Istočnoj Evropi otvorene, internacionalne kompanije su sklopile ugovore o ustupanju znanja i iskustva [...]
5. *40 år* EFTER DET ATT Hemming-Sjöberg [hade] fällt sin dom över Almqvist begärde en annan jurist, professor Stig Jägerskiöld, resning i målet [...] (KORP)
Četrdeset godina NAKON ŠTO je Heming-Šeberg (bio) doneo svoju presudu u vezi sa Almqvistom, jedan drugi pravnik, profesor Stig Jegeršeld, zatražio je obnovu sudskog postupka [...]
6. *Strax* EFTER DET ATT jag [hade] kommit hem fick jag veta att jag varit på en plats i västra Dalarna [...] (BUBF, 1986: 174)
Neposredno NAKON ŠTO sam se (bila) vratila kući, saznala sam da sam bila u jednom mestu u zapadnoj Dalarni [...]
7. De två männen kom in på banken *strax* EFTER ATT den [hade] öppnat vid tiotiden. (KORP)
Dvojica muškaraca ušla su u banku *neposredno* NAKON ŠTO se ona u deset sati otvorila.
8. *Några minuter* EFTER DET ATT han kommer hem brukar han alltid somna. (SAG 4, 1999: 259)
[*Nekoliko minuta* NAKON ŠTO dođe kući, on uobičava da uvek zaspi.]
Nekoliko minuta NAKON ŠTO dođe kući, on uvek zaspi.
9. *Inte långt* EFTER DET ATT ryktet om mitt uppdykande i västra Dalarna [hade] nått mig fick jag en inbjudan från ett bibliotek [...] (BUBF, 1986: 174)
[*Nedugo* NAKON ŠTO je do mene bio stigao glas o mom pojavljivanju u zapadnoj Dalarni, dobila sam poziv iz jedne biblioteke [...]]
Nedugo POŠTO je do mene stigao glas o mom pojavljivanju u zapadnoj Dalarni, dobila sam poziv iz jedne biblioteke [...]
10. *Kort* EFTER ATT man [har] gått över glaciärbäcken på en gammal stenbro kommer man till den trevliga och billiga hyttan [...] (KORP)
Ubrzo NAKON ŠTO starim kamenim mostom pređete lednički potok, dolazite do prijatne i jeftine kolibe [...]

Izdvojeni primeri svedoče o tome da u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom EFTER (DET) ATT posteriornost može biti specifikovana bilo kao distantna – kakav je slučaj u primerima (1)–(5), bilo kao imedijatna – kakav je slučaj u primerima (6)–(10). Zapažamo takođe da SR-predikacije izdvojenih kompleksa perfektivne tipove situacije trenutni događaj i ograničeni proces iskazuju u (1), (3)–(7), (9) odnosno (4), a imperfektivne tipove situacije neograničeni proces i stanje u (10) odnosno (2), kao i to da VR-predikacije datih kompleksa mahom iskazuju perfektivne tipove

situacije trenutni događaj i ograničeni proces, kakav je slučaj u (1), (2), (4)–(9) odnosno (10). Budući da VR-predikacija kompleksa (3) iskazuje tip situacije stanje, odnosno da VR-predikacija konstruisanog primera *Några minuter EFTER ATT hon skriver, går hon ut. / Nekoliko minuta NAKON ŠTO piše, ona izlazi napolje*, iskazuje tip situacije neograničeni proces, uočavamo da VR-predikacije analiziranih kompleksa mogu iskazati i oba imperfektivna tipa situacije.

Analizirani primeri svedoče tako da u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom EFTER (DET) ATT u kojima se manifestuje specifikovana posteriornost, obe korelativne predikacije mogu iskazati bilo koji tip situacije, tj. imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje. Budući pak da analizirani primeri svedoče o tome da VR-predikacije datih kompleksa pretežno iskazuju perfektivni tip situacije trenutni događaj, zapažamo da dati kompleksi pokazuju iste karakteristike u pogledu tipa situacija odnosno aspekatskih značenja svojih predikacija kao kompleksi sa veznikom EFTER (DET) ATT u kojima se manifestuje temporalna determinacija tipa nespecificovana posteriornost (v. odeljak 1.3.1.1.)¹³¹, te potvrđujemo da se u kompleksima sa temporalnim veznikom EFTER (DET) ATT manifestovanje temporalne determinacije tipa specifikovana posteriornost ostvaruje zahvaljujući sadejstvu datog temporalnog veznika, semantički specifikovanog tako da nalaže posteriornost, i leksičkog sredstva koje specifikuje vremenski raspon između realizacija korelativnih predikacija kompleksa.

Pre nego što uporedimo analizirane komplekse švedskog jezika i njihove srpske prevodne ekvivalente, napominjemo da u korpusu beležimo i kompleks poput *Detta gjordes dock först en vecka EFTER ATT den 53-årige mannen greps på Åland. / To*

---

131 Primećujemo pritom da uočene istovetne karakteristike predikacija datih kompleksa podrazumevaju da je, putem izostavljanja konstituenta koji definiše vremenski raspon između realizacija predikacija, komplekse sa veznikom EFTER (DET) ATT u kojima se manifestuje specifikovana posteriornost moguće preinačiti u komplekse u kojima se manifestuje nespecificovana posteriornost (upor. npr. (7) *De två männen kom in på banken strax EFTER ATT den [hade] öppnat vid tiotiden. / Dvojica muškaraca ušla su u banku neposredno NAKON ŠTO se ona u deset sati otvorila. → De två männen kom in på banken EFTER ATT den [hade] öppnat vid tiotiden. / Dvojica muškaraca ušla su u banku NAKON ŠTO se ona u deset sati otvorila.*), ali da transformacija u suprotnom smeru, tj. preinačenje kompleksa u kojima se manifestuje nespecificovana posteriornost u komplekse u kojima se manifestuje specifikovana posteriornost nije uvek moguća, usled prisustva određenih sintaksičko-semantičkih elemenata kompleksa koji ovakvu transformaciju blokiraju. Takav je npr. slučaj s kompleksom *EFTER DET ATT hon har kommit hem igen, går vi mycket oftare på bio.* (SAG 4, 1999: 259) / *NAKON ŠTO se vratila kući, mnogo češće idemo u bioskop*, gde odredba *mycket oftare (mного češće)* upućuje na ponavljanje SR-predikacije, te blokira pojavu konstituenta koji odmerava vremenski raspon između realizacija predikacija u kompleksu: **En vecka/ *Fem dagar/ *Strax EFTER DET ATT hon har kommit hem igen, går vi mycket oftare på bio. / *Nedelju dana/ *Pet dana/ *Neposredno NAKON ŠTO se vratila kući, mnogo češće idemo u bioskop.*

je pak urađeno tek nedelju dana NAKON ŠTO je 53-godišnjak uhvaćen na Olandu, koji predstavlja primer kompleksa u kome se manifestuje distantna posteriornost, a u kome veznik EFTER (DET) ATT prati i prilog *först (tek)*, koji SR-predikaciji pripisuje dodatno semantičko obeležje „odocnelost“. Zaključujemo stoga da u analiziranom tipu švedskih kompleksa sa semantički specifikovanim veznikom EFTER (DET) ATT u kome je posteriornost specifikovana kao distantna, SR-predikacija može nositi i dodatno semantičko obeležje „odocnelost“.¹³²

Uporedna analiza švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom EFTER (DET) ATT u kojima se manifestuje specifikovana posteriornost i njihovih srpskih prevodnih ekvivalenata modela $S=\{SR+VR\}$ upućuje nas naposljetku na sledeće zaključke:

– švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje specifikovana posteriornost a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specifikovanog temporalnog veznika EFTER (DET) ATT, u srpskom jeziku ekvivalentne komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ predstavljaju kompleksi u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specifikovanog temporalnog veznika NAKON ŠTO u kojima se manifestuje isti tip interne temporalne determinacije.

– u datim kompleksima obaju jezika i VR-predikacija i SR-predikacija mogu iskazati bilo koji od četiri tipa situacije, te imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje; VR-predikacije datih kompleksa obaju jezika uobičajeno pak imaju perfektivno aspekatsko značenje.

– budući da ni švedski temporalni veznik EFTER (DET) ATT ni njemu ekvivalentan srpski temporalni veznik NAKON ŠTO nisu semantički specifikovani tako da uz posteriornost SR-predikacije definišu i vremenski raspon između realizacije SR- i VR-predikacije kompleksa, temporalna determinacija tipa specifikovana posteriornost se u datim kompleksima obaju jezika manifestuje zahvaljujući sadejstvu temporalnih veznika i odgovarajućih leksičkih sredstava koja definišu vremenski raspon između realizacija korelativnih predikacija kompleksa.

---

132 U švedskim kompleksima sa temporalnim veznikom EFTER (DET) ATT (te i u njima odgovarajućim srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom NAKON ŠTO) u kojima je posteriornost specifikovana kao imedijatna, SR-predikacija ne može biti označena kao „odocnela“ s obzirom na to da bi prilog *först* (odnosno partikula *tek*) i prilozi poput *strax / kort / inte långt* (odnosno *neposredno / ubrzo / nedugo*) po prirodi stvari predstavljali nekompatibilne rečenične konstituente (upor. npr. **De två männen kom in på banken först strax/ kort/ inte långt EFTER ATT den [hade] öppnat vid tiotiden. / *Dvojica muškaraca ušla su u banku tek neposredno/ ubrzo/ nedugo NAKON ŠTO se ona u deset sati otvorila.*).

– u datim kompleksima obaju jezika, posteriornost može pritom biti specifikovana bilo kao distantna bilo kao imedijatna posteriornost.

– u datim švedskim kompleksima u kojima je posteriornost specifikovana kao distantna, uz temporalni veznik EFTER (DET) ATT može biti ekspliciran i prilog *först*, koji SR-predikaciji pripisuje dodatnu semantičku komponentu označenu kao „odocnelost“; i u odgovarajućim srpskim kompleksima, temporalni veznik NAKON ŠTO može pratiti (švedskom prilogu *först* ekvivalentna) partikula *tek*, kojom se realizacija odnosno aktualizacija SR-predikacije označava kao „odocnela“ u odnosu na realizaciju odnosno aktualizaciju VR-predikacije.

– naposljetku zapažamo i to da je u srpskim prevodnim ekvivalentima izdvojenih švedskih kompleksa (1) i (9) izvršena zamena temporalnog veznika NAKON ŠTO temporalnim veznikom POŠTO. Budući da kompleksi sa veznikom NAKON ŠTO mogu pak predstavljati prevodne ekvivalente datih švedskih kompleksa (o čemu svedoče doslovni prevodni ekvivalenti kompleksa (1) i (9)), ističemo da je pojava veznika POŠTO u prevodnim ekvivalentima ovih kompleksa uzorkovana izborom prevodilaca, a ne suštinskim sintaksičko-semantičkim razlikama između švedskih kompleksa sa temporalnim veznikom EFTER (DET) ATT i srpskih kompleksa sa temporalnim veznikom NAKON ŠTO.

Upotreba temporalnog veznika POŠTO u prevodnim ekvivalentima kompleksa (1) i (9), kao i mogućnost zamene veznika NAKON ŠTO veznikom POŠTO u ostalim analiziranim kompleksima srpskog jezika, svedoči pak o tome da se u srpskom jeziku i u kompleksima sa veznikom POŠTO može manifestovati specifikovana posteriornost. Švedski temporalni veznik SEDAN₁ – koji je, kako smo videli u 1.3.1.2., značenjski najbližiji srpskom vezniku POŠTO – u kompleksima S={SR+VR} savremenog švedskog jezika retko se pak kombinuje sa leksičkim sredstvima koja definišu vremenski raspon između predikacija kompleksa, te na mogućnost manifestovanja temporalne determinacije specifikovana posteriornost u švedskim kompleksima S={SR+VR} sa veznikom SEDAN₁ samo skrećemo pažnju, uz napomenu da su takvi kompleksi, budući mahom zastupljeni u pisanom jeziku, stilski obeleženi.

Zaključke sprovedene analize možemo naposljetku sažeto prikazati u sledećoj tabeli:

Tabela 19

SPECIFIKOVANA POSTERIORNOST (distantna / imedijatna) u kompleksima sa temporalnim veznikom EFTER (DET) ATT / NAKON ŠTO, POŠTO				
	ŠVEDSKI JEZIK		SRPSKI JEZIK	
specifikator interne temporalne determinacije	temporalni veznik EFTER (DET) ATT + odgovarajuće leksičko sredstvo		temporalni veznik NAKON ŠTO / POŠTO + odgovarajuće leksičko sredstvo	
semantički specifikovan temporalni veznik	EFTER (DET) ATT		NAKON ŠTO POŠTO	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	TD/ OP/ NP/ ST	TD/ OP/ NP/ ST	TD/ OP/ NP/ ST	TD/ OP/ NP/ ST
aspekatsko značenje	PFV (najfrekventnije) IPFV	PFV IPFV	PFV (najfrekventnije) IPFV	PFV IPFV
dodatno semantičko obeležje u kompleksima s prilogom <i>först / partikulom tek</i>		„odocnelost“		„odocnelost“

1.3.2.3. Kompleksi sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ / KAD(A)

U švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički nespecificovanih temporalnih veznika NÄR i DÅ (KAD(A)), temporalna determinacija tipa posteriornost može biti specifikovana kao imedijatna. Posteriornost specifikovana kao imedijatna manifestuje se u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ u kojima 1) korelativne predikacije imaju takve sintaksičko-semantičke odlike da se realizacija SR-predikacije u vremenu tumači kao posteriorna u odnosu na realizaciju VR-predikacije i u kojima odgovarajuće leksičko sredstvo (poput priloga *just / precis (upravo, baš)* ekspliciranih uz temporalni veznik, ili pak priloga *genast (odmah, smesta)* te drugih leksema sa istovetnom sememom ekspliciranih pretežno u supraordiniranoj klauzi) signalizuje neposrednu posteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju kompleksa, odnosno u onim kompleksima

sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ u kojima 2) korelativne predikacije imaju takve sintaksičko-semantičke odlike da se realizacija SR-predikacije u vremenu tumači kao neposredno posteriorna u odnosu na realizaciju VR-predikacije.

Manifestovanje specifikovane posteriornosti (posteriornosti imedijatne) u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima NÄR i DÅ beležimo tako u sledećim odabranim primerima:

1. [...] och *precis* NÄR vi lägger ut blåser det upp en fruktansvärd storm [...] (BUBF, 1986: 230)
[...] i *baš* KAD se otisnemo, digne se strašna oluja [...]
2. *Precis* NÄR jag [hade] skrivit klart förra inlägget så ringde det på dörren. (KORP)
Baš KAD sam napisala prethodni prilog, neko mi pozvoni na vrata.
3. Hon hejdade honom *just* NÄR de kom fram till stugan. (Larsson, 2005: 417)
[Ona ga zaustavi *baš* KAD su stigli do kuće.]
KAD su stigli do kuće, ona ga uhvati za ruku. (Lašon, 2009: 368)
4. *Just* NÄR jag har satt mig igen hör jag nyckeln i dörren. (KORP)
Baš KAD ponovo sedoh, začuh ključ u vratima.
5. NÄR han sätter sig med sin matbricka i skolbispisningen reser sig *genast* de andra upp och går. (Gardell, 1992: 222)
KAD u trpezariji sedne s poslužavnikom u rukama za neki sto, ostali *odmah* ustanu i odu. (Gardel, 2004: 135)
6. NÄR jag kom hem [...] skrev jag *genast* ner namnet på mannen som gjort ryggsäcken [...] (KORP)
KAD sam došla kući [...] *smesta* sam zapisala ime čoveka koji je napravio ranac [...]
7. NÄR vi såg honom, blev vi glada. (PTF, 2001: 51)
KAD smo ga ugledali, obradovali smo se.
8. NÄR den [katten] fräste, rös jag och sa för mig själv [...] (SPEGELN, 1997: 116)
KAD je [mačka] frknula, stresla sam se i za sebe rekla [...]
9. NÄR jag sa att jag ville spara den log han skevt och snopet. (SPEGELN, 1997: 117)
KAD sam rekla da hoću da ga sačuvam za posle, osmehnuo se iskrivljeno i pokislo.
10. Hon ryckte till NÄR hon såg honom [...] (NFVB, 2004: 70)
Trgnula se KAD ga je ugledala [...]
11. NÄR modern fick höra om hennes skolresultat suckade hon och sade [...] (NFVB, 2004: 282)
KAD je majka čula za njen uspeh u školi, uzdahnula je i rekla [...]

12. Juha stelnar NÄR han märker att hela uppmärksamheten riktats mot dem. (Gardell, 1992: 78)
Juha se skameni KAD spazi da su u centru pažnje. (Gardel, 2004: 44)
13. Jag blev alldeles kall NÄR jag såg att det var han. (Gardell, 1992: 177)
Potpuno sam se sledio KAD sam video da je to on. (Gardel, 2004: 105)
14. Barnen tystnar NÄR skivan plötsligt stängs av. (Gardell, 1992: 207)
Deca učute KAD ploča iznenada prestane da svira. (Gardel, 2004: 125)
15. Salander stirrade på honom, men NÄR hon såg hans ansikte insåg hon att han drev med henne. (Larsson, 2005: 326)
Salanderova se zagleda u Mikaela, ali KAD mu vide lice, shvati da je sve samo šala. (Lašon, 2009: 287)
16. NÄR Lisbeth rörde vid hans arm ryckte han till som om han hade fått en elektisk stöt [...] (Larsson, 2005: 408)
KAD mu Lizbet dotaknu ruku, Mikael se trgnu kao da ga je udarila struja [...] (Lašon, 2009: 360)
17. DÅ han sa detta blev jag arg. (SACG, 1994: 534)
KAD je to rekao, ja sam pobesneo.
18. Erika Berger höjde på ögonbrynen DÅ en uppenbart frusen Mikael Blomkvist sent på eftermiddagen kom in på redaktionen. (Larsson, 2005: 61)
Erika Berjer podiže obrvu KAD očigledno promrzli Mikael Blumkvist kasno po podne uđe u redakciju. (Lašon, 2009: 53)
19. Julia vacklade till DÅ hon reste sig upp [...] (KORP)
Julija je posrnula KAD je ustala [...]
20. Hon blir rädd DÅ han plötsligt skriker. (KORP)
Ona se uplaši KAD on iznenada vikne.

Kako izdvojeni primeri svedoče, u švedskim kompleksima (1)–(6) – koje preglednosti radi ovde označavamo kao *komplekse tipa 1* – obe korelativne predikacije imaju perfektivno aspekatsko značenje; SR-predikacije datih kompleksa iskazuju tako tip situacije trenutni događaj u (1)–(5), a tip situacije ograničeni proces u (6), dok VR-predikacije trenutni događaj iskazuju u (1), (3)–(6), a ograničeni proces u (2). U datim se kompleksima stoga manifestuje temporalna determinacija tipa posteriornost, a kako kompleksi sadrže i odgovarajuće leksičko sredstvo (poput priloga *precis, just, genast (baš, upravo, odmah, smesta)*) koje signalizuje da SR-predikacija u vremenu neposredno sledi za VR-predikacijom, temporalna determinacija tipa posteriornost u njima biva specifikovana kao imedijatna.

U kompleksima (7)–(20) – koje preglednosti radi označavamo kao *komplekse tipa 2* – posteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju je kao imedijatna specifikovana zahvaljujući pak tome što se SR-predikacija doživljava kao neposredno

posteriorna u odnosu na VR-predikaciju. S obzirom da dati kompleksi ne sadrže, dakle, leksičko sredstvo koje bi signalizovalo neposrednu posteriornost SR-predikacije, ove komplekse je na prvi pogled teško razlikovati od kompleksa sa veznicima NÄR i DÅ u kojima se manifestuje nespecificovana posteriornost (v. 1.3.1.4., *kompleksi tipa 2*). Kako pak primeri (7)–(20) svedoče, u kompleksima ovog tipa korelativne predikacije imaju takve sintaksičko-semantičke odlike da se doživljavaju kao 1) punktualne predikacije koje se realizuju u okviru kognitivnog momenta, te kao 2) predikacije između kojih, osim eksplicitnog vremenskog, postoji i implicitni uzročno-posledični međuodnos.¹³³ U datim kompleksima, korelativne predikacije po pravilu, dakle, iskazuju tip situacije trenutni događaj, i takve su prirode da se SR-predikacije doživljavaju kao posledica VR-predikacije. Ovaj implicitni kauzalni međuodnos predikacija naročito je uočljiv u onim kompleksima u kojima SR-predikacija iskazuju nevoljnu, refleksnu reakciju izazvanu realizacijom VR-predikacije, kakav je npr. slučaj u izdvojenim kompleksima poput (8), (10), (12), (13), (20), čije SR-predikacije iskazuju situacije poput „stresti se“, „trgnuti se“, „skameniti se“, „slediti se“, „uplašiti se“.

U kompleksima tipa 2, posteriornost specificovana kao imedijatna manifestuje se tako zahvaljujući sadejstvu temporalnog veznika NÄR odnosno DÅ i korelativnih predikacija takvih sintaksičko-semantičkih odlika da se obe predikacije doživljavaju kao punktualne predikacije između kojih, osim eksplicitnog temporalnog odnosa uspostavljenog posredstvom temporalnog veznika, postoji i implicitan kauzalni međuodnos.

Pre nego što uporedimo analizirane komplekse švedskog jezika i njihove srpske prevodne ekvivalente, napominjemo da u korpusu beležimo i primere poput: *Först NÄR det började lukta rök från hennes trappuppgång anade grannarna oråd och sände efter brandkåren.* (SPEGELN, 1997: 113) / *Tek KAD je iz njenog hodnika dopro miris dima, susedi su naslutili da nešto nije u redu i pozvali vatrogasce; Först DÅ hon såg sin makes förtvivlan blev hon övertygad om hans oskuld.* / (dosl.) *Tek KAD je videla suprugov očaj, postala je uverena u njegovu nevinost*, koji predstavljaju primere kompleksa tipa 2 u kojima je veznik NÄR odnosno DÅ praćen prilogom *först (tek)*, koji SR-predikaciji pripisuje dodatno semantičko obeležje „odocnelost“. Zaključujemo stoga da u analiziranim švedskim kompleksima tipa 2, SR-predikacija može nositi i dodatno semantičko obeležje „odocnelost“.

---

133 Podsećamo da smo o kognitivnom momentu, te o implicitnom uzročno-posledičnom međuodnosu predikacija i njihovom uticaju na doživljavanje punktualnih predikacija kao simultanih odnosno sukcesivnih, govorili u odeljku o punktualno-punktualnoj simultanosti (v. 1.1.4.).

Kada naposljetku uporedimo analizirane švedske komplekse (1)–(20) i njihove srpske prevodne ekvivalente modela $S=\{SR+VR\}$, uočavamo sledeće:

– švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički nespecificovanih veznika NÄR i DÅ a u kojima se temporalna determinacija tipa posteriornost specificuje kao imedijatna zahvaljujući leksičkim sredstvima poput priloga *just, precis, genast* (što su kompleksi ovde označeni kao kompleksi tipa 1), u srpskom jeziku ekvivalentne komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ predstavljaju kompleksi u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički nespecificovanog temporalnog veznika KAD(A) u kojima leksička sredstva poput priloga *upravo, baš, odmah, smesta* posteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju specificuju kao imedijatnu.

– u datim kompleksima obaju jezika korelativne predikacije po pravilu iskazuju perfektivne tipove situacija trenutni događaj i ograničeni proces, te imaju perfektivno aspekatsko značenje.

– u datim kompleksima obaju jezika, temporalna determinacija tipa specificovana posteriornost (imedijatna) manifestuje se zahvaljujući sadejstvu između temporalnog veznika, korelativnih predikacija perfektivnog aspekatskog značenja i odgovarajućeg leksičkog sredstva koje signalizuje neposrednu posteriornost SR-predikacije.

– švedskim rečeničnim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički nespecificovanih veznika NÄR i DÅ a čije korelativne predikacije imaju takve specifične sintaksičko-semantičke odlike da se SR-predikacija doživljava kao neposredno posteriorna u odnosu na VR-predikaciju (što su kompleksi ovde označeni kao kompleksi tipa 2), u srpskom jeziku ekvivalentne komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ predstavljaju kompleksi u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički nespecificovanog temporalnog veznika KAD(A), i u kojima korelativne predikacije imaju takve sintaksičko-semantičke odlike da se SR-predikacija doživljava kao neposredno posteriorna u odnosu na VR-predikaciju.

– u datim kompleksima obaju jezika, korelativne predikacije predstavljaju punktualne predikacije koje se realizuju u okviru kognitivnog momenta i između kojih, osim eksplicitnog temporalnog odnosa uspostavljenog posredstvom temporalnog veznika, postoji implicitni kauzalni međuodnos.

– u datim švedskim kompleksima, uz temporalne veznike NÄR i DÅ može biti ekspliciran prilog *först*, koji SR-predikaciji pripisuje dodatnu semantičku komponentu označenu kao „odocnelost“; i u odgovarajućim srpskim kompleksima, temporalni veznik KAD(A) može pratiti (švedskom prilogu *först* ekvivalentna) partikula *tek*, kojom se realizacija SR-predikacije označava kao „odocnela“ u odnosu na realizaciju VR-predikacije.

– u datim kompleksima obaju jezika, temporalna determinacija tipa specifikovana posteriornost (imedijatna) manifestuje se kroz sadejstvo temporalnog veznika i korelativnih predikacija takvih sintaksičko-semantičkih odlika da se realizacija SR-predikacije u vremenu tumači kao neposredno posteriorna u odnosu na realizaciju VR-predikacije.

Zaključke sprovedene analize švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima $N\ddot{A}R$ i $D\ddot{A}$ odnosno srpskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom $KAD(A)$ u kojima se manifestuje temporalna determinacija tipa specifikovana posteriornost (posteriornost imedijatna), naposljetku sažeto predstavljamo u sledećoj tabeli:

Tabela 20

SPECIFIKOVANA POSTERIORNOST (posteriornost imedijatna) u kompleksima sa temporalnim veznicima $N\ddot{A}R$ i $D\ddot{A}$ / $KAD(A)$				
	ŠVEDSKI JEZIK		SRPSKI JEZIK	
specifikator interne temporalne determinacije	kompleksi tipa 1 temporalni veznik $N\ddot{A}R$ / $D\ddot{A}$ + predikacije odgovarajućih sintaksičko-semantičkih odlika + odgovarajuće leksičko sredstvo		kompleksi tipa 1 temporalni veznik $KAD(A)$ + predikacije odgovarajućih sintaksičko-semantičkih odlika + odgovarajuće leksičko sredstvo	
temporalni veznik	$N\ddot{A}R$ $D\ddot{A}$		$KAD(A)$	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	TD / OP	TD / OP	TD / OP	TD / OP
aspekatsko značenje	PFV	PFV	PFV	PFV
specifikator interne temporalne determinacije	kompleksi tipa 2 temporalni veznik $N\ddot{A}R$ / $D\ddot{A}$ + predikacije odgovarajućih sintaksičko-semantičkih odlika (impliciraju kauzalni međuodnos)		kompleksi tipa 2 temporalni veznik $KAD(A)$ + predikacije odgovarajućih sintaksičko-semantičkih odlika (impliciraju kauzalni međuodnos)	
temporalni veznik	$N\ddot{A}R$ $D\ddot{A}$		$KAD(A)$	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	TD	TD	TD	TD
aspekatsko značenje	PFV	PFV	PFV	PFV
dodatno semantičko obeležje u kompleksima s prilogom <i>först</i> / partikulom <i>tek</i>		„odocnelost“		„odocnelost“

2. TEMPORALNA KVANTIFIKACIJA

Terminom *temporalna kvantifikacija* označavamo onu manifestaciju interne temporalne determinacije koja u najširem smislu podrazumeva da u kompleksu $S=\{SR+VR\}$ SR-predikacija posredstvom vremenske rečenice biva odmerena u vremenu. U kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se interna temporalna determinacija manifestuje kao temporalna kvantifikacija, vremenska rečenica determiniše poziciju SR-predikacije u vremenu, istovremeno determinišući i bilo 1) dužinu trajanja SR-predikacije ili vremenskog odseka koji zaprema SR-predikaciju, bilo 2) učestalost pojavljivanja SR-predikacije u vremenu, bilo pak 3) brzinu realizacije SR-predikacije u vremenu. Temporalna kvantifikacija predstavlja tako onaj tip interne temporalne determinacije u kome se lokalizacija kombinuje sa kvantifikacijom. Specifične sintaksičko-semantičke odlike kompleksa $S=\{SR+VR\}$ omogućuju pak da se u prvom semantičkom planu kompleksa manifestuje upravo temporalna kvantifikacija.

Temporalna kvantifikacija može se u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ manifestovati trojako, tj. kao:

1. temporalna kvantifikacija tipa DURATIVNOST
2. temporalna kvantifikacija tipa FREKVENCIJA
3. temporalna kvantifikacija tipa BRZINA

Temporalna kvantifikacija tipa durativnost manifestuje se u onim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima vremenska rečenica determiniše dužinu trajanja, odnosno početnu ili završnu tačku trajanja bilo predikacije supraordinirane rečenice bilo vremenskog odseka koji datu predikaciju zaprema. Temporalna kvantifikacija tipa durativnost stoga u najširem smislu podrazumeva značenje KOLIKO DUGO SR-predikacija odnosno vremenski odsek koji je zaprema.

Temporalna kvantifikacija tipa frekvencija manifestuje se u onim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima vremenska rečenica (ili pak odgovarajući drugi sintaksičko-semantički element kompleksa) determiniše učestalost pojavljivanja predikacije supraordinirane rečenice u vremenu. Temporalna kvantifikacija tipa frekvencija podrazumeva stoga značenje KOLIKO ČESTO SR-predikacija.

Naposletku, temporalna kvantifikacija tipa brzina manifestuje se u onim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima vremenska rečenica determiniše brzinu realizovanja supraordinirane predikacije u vremenu. Temporalna kvantifikacija tipa brzina podrazumeva stoga značenje KOLIKO BRZO SR-predikacija.

2.1. Temporalna kvantifikacija tipa DURATIVNOST

Temporalna kvantifikacija tipa durativnost u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u najširem smislu podrazumeva da se posredstvom vremenske rečenice odmerava trajanje SR-predikacije ili pak vremenskog odseka koji SR-predikaciju zaprema. U kompleksima $S=\{SR+VR\}$ vremenska rečenica može 1) odmeriti dužinu trajanja SR-predikacije, tj. determinisati KOLIKO DUGO traje SR-predikacija, zatim 2) odmeriti početnu tačku trajanja SR-predikacije ili vremenskog odseka u kome se SR-predikacija realizuje, tj. determinisati OD KADA traje SR-predikacija ili vremenski odsek koji je zaprema, te 3) odmeriti završnu tačku trajanja SR-predikacije odnosno vremenskog odseka u kome se SR-predikacija realizuje, tj. determinisati DO KADA traje SR-predikacija ili vremenski odsek koji je zaprema.

Temporalna kvantifikacija tipa durativnost može se stoga u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ manifestovati kroz tri semantička podtipa, tj. kao:

1. longitudinalnost (koja podrazumeva značenje *SR-predikacija* onoliko dugo koliko *VR-predikacija*)
2. ingresivnost (koja podrazumeva značenje *SR-predikacija / vremenski odsek koji je zaprema* od kada *VR-predikacija*)
3. terminativnost (koja podrazumeva značenje *SR-predikacija / vremenski odsek koji je zaprema* do kada *VR-predikacija*)¹³⁴

2.1.1. Temporalna kvantifikacija tipa durativnost – longitudinalnost: kompleksi sa temporalnim veznikom SÅ LÄNGE (SOM) / DOK GOD, DOKLE GOD, DOK₂

Temporalna kvantifikacija tipa durativnost – longitudinalnost u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ podrazumeva odmeravanje dužine trajanja SR-predikacije posredstvom vremenske rečenice. U kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – longitudinalnost, trajanje SR-predikacije determinisano je kao simultano sa trajanjem VR-predikacije, te kao aktuelno onoliko dugo koliko je aktuelno trajanje VR-predikacije. U kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje

---

¹³⁴ Termine *longitudinalnost*, *ingresivnost* i *terminativnost* preuzeli smo od Antonić (2001: 147), koja date tipove kvantifikacije i dodatno precizira označavajući longitudinalnost kao *temporalnu kvantifikaciju linearnog tipa*, a ingresivnost odnosno terminativnost kao *temporalnu kvantifikaciju punktualno-linearnog tipa*. Napominjemo pak da termine *terminativnost* i *longitudinalnost* u ovom radu koristimo u nešto drugačijem smislu, budući da jedan broj kompleksa koje Antonić svrstava u komplekse u kojima se temporalna kvantifikacija manifestuje kao terminativnost ovde razmatramo kao komplekse u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija longitudinalnost (upor. Antonić, 2001: 148, 149, 156–170 i naše odeljke 2.1.1. i 2.1.3.).

temporalna kvantifikacija tipa durativnost – longitudinalnost, kombinuju se, dakle, temporalna lokalizacija manifestovana kao linearno-linearna simultanost potpuna i temporalna kvantifikacija manifestovana kao longitudinalnost, ali se, zahvaljujući specifičnim sintaksičko-semantičkim odlikama datih kompleksa, u njihovom prvom semantičkom planu manifestuje odgovarajući tip temporalne kvantifikacije.

Temporalna kvantifikacija tipa durativnost – longitudinalnost manifestuje se tako u jednom broju švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika $SÅ LÄNGE$ (SOM), budući da je dati temporalni veznik, zahvaljujući svom doslovnom značenju „onoliko dugo koliko“, semantički specifikovan tako da nalaže da se trajanje SR-predikacije doživljava kao simultano sa trajanjem VR-predikacije, te kao aktuelno onoliko dugo koliko je aktuelno trajanje VR-predikacije. U kompleksima $S=\{SR+VR\}$ srpskog jezika ekvivalentnim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa linearna durativnost – longitudinalnost, ekvivalente švedskog temporalnog veznika $SÅ LÄNGE$ (SOM) predstavljaju temporalni veznici DOK_2 ¹³⁵, $DOK GOD$ i $DOKLE GOD$ ¹³⁶.

Temporalna kvantifikacija tipa durativnost – longitudinalnost manifestuje se u sledećim odabranim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ s temporalnim veznikom $SÅ LÄNGE$ (SOM):

1. Mamman befann sig i det andra rummet och $SÅ LÄNGE$ hon var i närheten hade de ingenting att frukta. (NFVB, 2004: 258)
Mama je bila u drugoj sobi, i $DOK GOD$ je ona bila u blizini, one nisu imale čega da se plaše.
2. Vi vågar oss inte ner dit för att stjåla $SÅ LÄNGE$ det finns folk hemma. (KORP)
Ne usuđujemo se da se tamo upustimo u krađu $DOK GOD$ u kući ima ljudi.
3. Vi blir offer för dessa beteenden bara $SÅ LÄNGE$ SOM vi spelar med i spelet [...] (KORP)
Mi bivamo žrtve takvih postupaka $DOK GOD$ učestvujemo u igri [...]

---

135 Podsećamo da srpski temporalni veznik DOK može pokriti i polje temporalne lokalizacije i polje temporalne kvantifikacije, te da smo zato u radu usvojili uslovno obeležavanje datog veznika kao DOK_1 i DOK_2 koje je predložila Antić (2001: 349); kao DOK_2 označavamo tako temporalni veznik DOK koji pokriva polje temporalne kvantifikacije.

136 Budući da Antić (2001: 350–351) navodi: „Veznik $DOKLE$, fakultativno u spoju s partikulom GOD , sinonimičan je s veznikom DOK_2 uz identične uslove u neposrednom sintaksičko-semantičkom kontekstu [...] uz napomenu da je daleko ređe u upotrebi od veznika DOK_2 , i da se u savremenom jeziku češće pojavljuje s partikulom GOD nego samostalno“, što je napomena koju potvrđuju i primeri srpskih kompleksa iz našeg korpusa, veznik $DOKLE$ u radu razmatramo samo u spoju s partikulom GOD , te temporalni veznik $DOKLE GOD$ izdvajamo kao jedan od ekvivalenata švedskog temporalnog veznika $SÅ LÄNGE$ (SOM).

4. Detta är alldeles riktigt SÅ LÄNGE man talar om barrträd. (KORP)
[To je u potpunosti tačno DOK GOD govorimo o četinarima.]
To važi u potpunosti DOK GOD govorimo o četinarima.
5. Zoe skulle fortsätta att plåga henne SÅ LÄNGE hon levde och hon lät henne göra det. (KORP)
Zoe će nastaviti da je muči DOK GOD je ona živa i dopušta joj da to radi.
6. SÅ LÄNGE denna interna osäkerhet består kommer socialdemokraterna att ha svårt att på allvar reformera den offentliga sektorn. (KORP)
DOK GOD ta interna nesigurnost opstaje, socijaldemokratama će biti teško da istinski reformišu javni sektor.
7. Arbetet pågår SÅ LÄNGE SOM vädret tillåter. (KORP)
Radovi traju DOK GOD vreme to dozvoljava.
8. Mina jämnåriga vänner i USA fortsätter glatt att arbeta SÅ LÄNGE SOM de känner att de gör nytta och själva känner att de orkar. (KORP)
Moji vršnjaci iz SAD-a bez problema nastavljaју da rade DOK GOD se osećaju korisno i sami osećaju da to mogu.
9. Maria stickade SÅ LÄNGE SOM Lasse sov. (SAG, 1999: 598)
Marija je plela DOKLE GOD je Lase spavao.
10. SÅ LÄNGE vi skrattar är vi inte besegrade. (Gardell, 1992: 47)
A DOKLE GOD se smejemo, nismo poraženi. (Gardel, 2004: 26)
11. För SÅ LÄNGE allt är hemligt kan det vara som hon vill [...] (Gardell, 1992: 121)
Jer, DOKLE GOD je sve to tajna, može biti po njenom [...] (Gardel, 2004: 71)
12. Men SÅ LÄNGE de måste skjuta på vagnarna för hand var det omöjligt att undkomma luften som var fylld av svaveldioxid och arsenik. (KORP)
Ali DOKLE GOD su kolica morali ručno da guraju, bilo je nemoguće izbeći vazduh ispunjen sumpor-dioksidom i arsenikom.
13. Men SÅ LÄNGE hennes uppdragsgivare betalade var det okej för henne att åka till Nordpolen. (Larsson, 2005: 368)
[Ali dok god je njeni poslodavci plaćaju, za nju je bilo okej da ide i na Severni pol.]
Ali sve DOK je plaćaju, može da ide i na Severni pol. (Lašon, 2009: 325)
14. SÅ LÄNGE SOM jag lever kommer jag att vägra stiga upp den tiden. (KORP)
DOK sam živa, odbijaću da ustajem u to vreme.
15. Jag fortsätter gärna [att träna], åtminstone SÅ LÄNGE det är roligt och känns motiverande. (KORP)
Ja ću rado nastaviti [s treniranjem], bar DOK je to zabavno i dok me motiviše.

Izdvojeni primeri svedoče o tome da u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ s temporalnim veznikom *SÅ LÄNGE* (SOM) u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – longitudinalnost, VR-predikacije iskazuju tip situacije stanje (kakav je slučaj u primerima (1), (2), (5), (6), (8), (9), (11), (12), (14), (15)), odnosno tip situacije neograničeni proces (kakav je slučaj u primerima (3), (4), (7), (10) i (13)), a da SR-predikacije mogu iskazati tip situacije stanje (što je slučaj u (1), (4), (6), (7), (10)–(13)), tip situacije neograničeni proces (kao u (2), (3), (8), (9), (14)), te tip situacije trenutni događaj (kakav je slučaj u (5) i (15)).

Predikacije datih kompleksa pretežno, dakle, iskazuju imperfektivne tipove situacije stanje i neograničeni proces, što je razumljivo s obzirom da longitudinalnost podrazumeva (između ostalog) koincidiranje predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$ u celini njihovih trajanja. Kompleksi poput (5) i (15), čije SR-predikacije iskazuju perfektivni tip situacije trenutni događaj, naizgled pak opovrgavaju uočenu pravilnost o imperfektivnosti obeju predikacija datog tipa kompleksa. Perfektivne SR-predikacije u kompleksima (5) i (15) sastavljene su, međutim, po modelu perfektivni semikopulativni fazni glagol *fortsätta* (*nastaviti*) + imperfektivni punoznačni glagol, te zapravo ukazuju na nastavak trajanja situacije iskazane njihovim punoznačnim glagolom. Stoga je u kompleksu (5) *Zoe skulle fortsätta att plåga henne SÅ LÄNGE hon levde och hon lät henne göra det. / Zoe će nastaviti da je muči DOK GOD je ona živa i dopušta joj da to radi*, implicirano značenje *Zoe skulle plåga henne SÅ LÄNGE hon levde och hon lät henne göra det. / Zoe će je mučiti DOK GOD je ona živa i dopušta joj da to radi*, dok je u kompleksu (15) *Jag fortsätter gärna [att träna], åtminstone SÅ LÄNGE det är roligt och känns motiverande. / Ja ću rado nastaviti [s treniranjem], bar DOK je to zabavno i dok me motiviše*, implicirano značenje *Jag tränar gärna, åtminstone SÅ LÄNGE det är roligt och känns motiverande. / Ja ću rado trenirati, bar DOK je to zabavno i dok me motiviše*. Iako je, dakle, SR-predikacija kompleksa poput (5) i (15) eksplicitno perfektivna, ona zapravo implicira imperfektivnu predikaciju čije se trajanje u datim kompleksima doživljava kao simultano sa trajanjem VR-predikacije kompleksa, te aktuelno onoliko dugo koliko je aktuelno trajanje VR-predikacije.

Sprovedena analiza upućuje nas tako na zaključak da se temporalna kvantifikacija tipa linearna durativnost – longitudinalnost manifestuje u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ s temporalnim veznikom *SÅ LÄNGE* (SOM) u kojima VR-predikacija ima imperfektivno aspekatsko značenje, a SR-predikacija ima bilo eksplicitno bilo implicitno imperfektivno aspekatsko značenje.

Ovde je, međutim, nužno skrenuti pažnju na još jednu sintaksičko-semantičku osobenost datih kompleksa, budući da švedski temporalni veznik SÅ LÄNGE (SOM) može vremensku rečenicu integrisati i u komplekse $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost. O tome svedoči kompleks poput *SÅ LÄNGE SOM man människan har funnits har hon skapat. (KORP) / OTKAD postoji, čovek stvara*, u kome vremenska rečenica uvedena veznikom SÅ LÄNGE (SOM) signalizuje da SR-predikacija traje od onda od kada traje VR-predikacija kompleksa, tj. da predikacije od svog početka nadalje traju simultano. Kako u kompleksima ovog tipa vremensku rečenicu uvodi temporalni veznik SÅ LÄNGE (SOM) a korelativne predikacije imaju imperfektivno aspekatsko značenje, dati kompleksi u tom smislu pokazuju identične sintaksičko-semantičke odlike kao kompleksi (1)–(15), u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – longitudinalnost. Razlika koju pak između datih kompleksa uočavamo, ogleda se u glagolskim vremenima u njihovim predikacijama – u kompleksima tipa (1)–(15), u kojima se temporalna kvantifikacija manifestuje kao longitudinalnost, predikacije mogu biti iskazane u različitim glagolskim vremenima iz sve tri vremenske sfere¹³⁷, dok su u kompleksima u kojima se temporalna kvantifikacija manifestuje kao ingresivnost, obe korelativne predikacije po pravilu iskazane u perfektu. Perfekat u švedskom jeziku, podsećamo, u jednom od svojih značenja signalizuje da je predikacija čiji je početak lokalizovan u prošlosti aktuelna i u trenutku govora, te tako, upućujući na protezanje trajanja date predikacije kroz dve vremenske sfere, upućuje i na onu tačku u prošlosti koja predstavlja njen početak. U švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima vremensku rečenicu uvodi veznik SÅ LÄNGE (SOM), perfekat u predikacijama i dati temporalni veznik tako u sadejstvu signalizuju ne samo da je SR-predikacija aktuelna onoliko dugo koliko je aktuelna VR-predikacija, već i da je takva SR-predikacija istovremeno aktuelna i od kada je aktuelna VR-predikacija, zahvaljujući čemu se u datim kompleksima manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost.¹³⁸

Budući, dakle, da u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom SÅ LÄNGE (SOM) korelativne predikacije imaju imperfektivno aspekatsko značenje, te da presudnu ulogu u manifestovanju tipa temporalne kvantifikacije u prvom semantičkom planu datih kompleksa igraju glagolska vremena u predikacijama, zaključujemo da se

---

137 Tako su npr. u izdvojenom primeru (1) korelativne predikacije iskazane u preteritu, u primeru (2) u prezentu, dok je u primeru (14) VR-predikacija u prezentu a SR-predikacija u futuru itd.

138 Kompleksima ovog tipa detaljnije se bavimo u odeljku 2.1.2.3.

temporalna kvantifikacija tipa durativnost – longitudinalnost manifestuje u onim švedskim kompleksima sa temporalnim veznikom SÅ LÄNGE (SOM) u kojima glagolsko vreme u predikacijama nije perfekat.

Pre nego što uporedimo analizirane komplekse švedskog jezika i njihove srpske prevodne ekvivalente, osvrćemo se na srpske temporalne veznike DOK GOD, DOKLE GOD i DOK₂, koji, kako smo već napomenuli, u datim srpskim kompleksima predstavljaju ekvivalente švedskog temporalnog veznika SÅ LÄNGE (SOM).

Slično švedskom temporalnom vezniku SÅ LÄNGE (SOM), srpski temporalni veznici DOK GOD, DOKLE GOD i DOK₂ ne mogu samostalno odgovarati za manifestovanje nedvosmisleno specifikovanog tipa temporalne kvantifikacije u kompleksima $S=\{SR+VR\}$. Ako, naime, uporedimo konstruisane primere poput *Živeo je tamo DOK GOD / DOKLE GOD / DOK je imao novca*, i *Živeo je tamo DOK GOD / DOKLE GOD / DOK nije potrošio novac*, s istovetnom imperfektivnom SR-predikacijom i imperfektivnom odnosno perfektivnom VR-predikacijom, zapažamo da je u prvom kompleksu imperfektivna SR-predikacija sa imperfektivnom VR-predikacijom simultana, te aktuelna onoliko dugo koliko je aktuelna i VR-predikacija, dok u drugom kompleksu imperfektivna SR-predikacija pak u vremenu prethodi perfektivnoj VR-predikaciji, i aktuelna je sve dok se ne realizuje VR-predikacija. U prvom kompleksu manifestuje se, dakle, temporalna kvantifikacija tipa durativnost – longitudinalnost, a u drugom kompleksu temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost. Budući da su vremenske rečenice u data dva kompleksa integrisane posredstvom istih temporalnih veznika DOK GOD, DOKLE GOD i DOK₂, evidentno je da se dati temporalni veznici moraju naći u sadejstvu sa VR-predikacijom odgovarajućih sintaksičko-semantičkih odlika kako bi se u prvom semantičkom planu kompleksa manifestovao nedvosmisleno specifikovan tip temporalne kvantifikacije. U kompleksu prvog tipa tako se kroz sadejstvo temporalnog veznika i imperfektivne VR-predikacije, imperfektivna SR-predikacija determiniše kao sa VR-predikacijom simultana i aktuelna sve dok je aktuelna i VR-predikacija, dok se u kompleksu drugog tipa kroz sadejstvo temporalnog veznika i perfektivne VR-predikacije, imperfektivna SR-predikacija determiniše kao anteriorna u odnosu na VR-predikaciju, te kao aktuelna sve do aktualizacije VR-predikacije.

Za razliku, dakle, od švedskog temporalnog veznika SÅ LÄNGE (SOM) koji se po pravilu kombinuje s imperfektivnom VR-predikacijom, srpski temporalni veznici DOK GOD, DOKLE GOD i DOK₂ mogu se kombinovati i sa imperfektivnom i sa perfektivnom VR-predikacijom, a njihova semantička specifikovanost ogleda se u prvom redu u tome

da trajanje SR-predikacije označe kao aktuelno bilo dokle god je aktuelno trajanje VR-predikacije, bilo pak dokle god se VR-predikacija ne realizuje odnosno aktualizuje. Dati srpski temporalni veznici tako primarno upućuju na završnu tačku trajanja SR-predikacije, te mogu biti okarakterisani kao temporalni veznici semantički specifikovani tako da u prvom redu signalizuju terminativnost. U kompleksima sa temporalnim veznicima DOK GOD, DOKLE GOD i DOK₂ i imperfektivnom VR-predikacijom, imperfektivnost VR-predikacije pak, upućujući na simultano trajanje VR- i SR-predikacije, omogućuje da značenje terminativnosti bude potisnuto u drugi semantički plan, te da se u prvom semantičkom planu datih kompleksa manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – longitudinalnost.^{139 140}

Kada naposljetku uporedimo analizirane švedske komplekse (1)–(15) i njihove srpske prevodne ekvivalente modela $S=\{SR+VR\}$, uočavamo sledeće:

– švedskim rečeničnim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specifikovanog veznika SÅ LÄNGE (SOM) a u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – longitudinalnost, u srpskom jeziku ekvivalentne komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ predstavljaju kompleksi u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specifikovanih temporalnih veznika DOK GOD, DOKLE GOD i DOK₂ u kojima se manifestuje isti tip temporalne determinacije.

– u datim kompleksima obaju jezika VR-predikacije iskazuju tip situacije stanje odnosno tip situacije neograničeni proces, te imaju imperfektivno aspekatsko značenje, dok SR-predikacije mogu iskazati kako imperfektivne tipove situacije stanje i neograničeni proces, tako i perfektivni tip situacije trenutni događaj; budući da u kompleksima obaju

---

139 Ispitujući različite tipove srpskih kompleksa s veznikom DOK, Barentsen (2007) isto tako skreće pažnju na to da se u srpskim zavisnosloženim rečenicama s temporalnim veznikom DOK (u značenju koje u radu označavamo kao DOK₂) i sa afirmativnom imperfektivnom predikacijom vremenske klauze, između korelativnih predikacija ne uočava sukcesivni vremenski odnos, već nesumnjivo odnos simultanosti (Барентсен, 2007: 247, 248).

140 Skrećemo ovom prilikom pažnju na to da se u literaturi povremeno ukazuje i na kombinovanje značenja temporalnosti (simultanosti) i kauzalnosti u srpskim rečeničnim kompleksima sa datim temporalnim veznicima. Popović (2012a: 85) ističe tako sledeće: „Veznik *dok*, često uz temporalno isticanje prilogom *sve*, koji se smešta u zavisni deo ispred veznika, kao i veznik *dokle* ili veznički kompleks *dokle god*, koriste se u taksisnim konstrukcijama potpune simultanosti kada zavisna situacija ne samo temporalno omeđuje glavnu već je i neposredno kauzira, predstavlja uslov realizacije glavne situacije.“. Napominjemo da većina naših primera (1)–(15) potkrepljuje datu tvrdnju, ali istovremeno skrećemo pažnju i na primer (14) *DOK sam živa, odbijaću da ustajem u to vreme*, u kome, po našem jezičkom osećaju, izostaje jasna uzročno-posledična veza između predikacija. Kako ova problematika izlazi pak iz okvira našeg rada, na nju ovom prilikom ukazujemo kao na moguću temu nekog daljeg detaljnijeg ispitivanja, u kome bi u obzir bili uzeti faktori poput opšte prirode predikacija kompleksa sa datim temporalnim veznicima, lokalizovanosti kompleksa u određenoj vremenskoj sferi i sl.

jezika SR-predikacija koja iskazuje perfektivni tip situacije trenutni događaj implicira predikaciju imperfektivnog aspekatskog značenja, zaključujemo da SR-predikacije analiziranih kompleksa obaju jezika imaju bilo eksplicitno bilo implicitno imperfektivno aspekatsko značenje.

– manifestovanje temporalne kvantifikacije tipa durativnost – longitudinalnost se u datim kompleksima švedskog jezika ostvaruje kroz sadejstvo temporalnog veznika SÅ LÄNGE (SOM) i korelativnih predikacija u odgovarajućim glagolskim vremenima iz sve tri vremenske sfere; u odgovarajućim kompleksima srpskog jezika dati tip temporalne determinacije manifestuje se pak kroz sadejstvo temporalnih veznika DOK GOD, DOKLE GOD, DOK₂ i VR-predikacije imperfektivnog aspekatskog značenja.

Zaključke sprovedene analize naposljetku sažeto prikazujemo u sledećoj tabeli:

Tabela 21

Temporalna kvantifikacija tipa durativnost – LONGITUDINALNOST: kompleksi sa temporalnim veznikom SÅ LÄNGE (SOM) / DOK GOD, DOKLE GOD, DOK₂				
	ŠVEDSKI JEZIK		SRPSKI JEZIK	
specifikator interne temporalne determinacije	temporalni veznik SÅ LÄNGE (SOM) + odgovarajuća glagolska vremena u predikacijama (izuzev perfekta)		temporalni veznik DOK GOD / DOKLE GOD / DOK ₂ + imperfektivna VR-predikacija	
temporalni veznik	SÅ LÄNGE (SOM)		DOK GOD DOKLE GOD DOK ₂	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	ST / NP	ST / NP TD implicira IPFV	ST / NP	ST / NP TD implicira IPFV
aspekatsko značenje	IPFV	IPFV PFV implicira IPFV	IPFV	IPFV PFV implicira IPFV

2.1.2. Temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost

Temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost podrazumeva da u kompleksima S={SR+VR} posredstvom vremenske rečenice biva determinisan početak trajanja bilo SR-predikacije, bilo vremenskog odseka u kome se SR-predikacija realizuje. U kompleksima S={SR+VR} u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa

durativnost – ingresivnost, VR-predikacija predstavlja tako onu referentnu tačku na vremenskoj osi u odnosu na koju se odmerava početak trajanja SR-predikacije odnosno vremenskog odseka koji je zaprema.

Uopšteno gledano, u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima vremenska rečenica odmerava početak trajanja SR-predikacije, SR-predikacija ima imperfektivno aspekatsko značenje, te se u datim kompleksima realizuje kako značenje OD KADA SR-predikacija, tako i značenje KOLIKO DUGO SR-predikacija. U kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima vremenska rečenica odmerava pak početak trajanja vremenskog odseka u kome se SR-predikacija realizuje, SR-predikacija ima perfektivno aspekatsko značenje, te se u datim kompleksima manifestuje značenje OD KADA vremenski period u kome se realizuje SR-predikacija, dok je značenje KOLIKO DUGO SR-predikacija po prirodi stvari blokirano.

Budući da temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ podrazumeva determinisanje početka trajanja bilo SR-predikacije bilo vremenskog odseka u kome se SR-predikacija realizuje, temporalno ustrojstvo korelativnih predikacija datih kompleksa može biti takvo da SR-predikacija u vremenu sledi za VR-predikacijom, ili pak takvo da SR- i VR-predikacija koincidiraju u celini svog trajanja. U kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost, kombinuju se, dakle, značenja lokalizacije i kvantifikacije, s tim što značenje temporalne kvantifikacije, zahvaljujući specifičnim sintaksičko-semantičkim odlikama datih kompleksa, zauzima njihov prvi semantički plan.

Temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost manifestuje se tako u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana putem semantički specifikovanog temporalnog veznika ALLTSEDAN, kao i u jednom broju kompleksa u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika SEDAN i SÅ LÄNGE (SOM) u kojima su za to zadovoljeni odgovarajući sintaksičko-semantički uslovi.

Budući da u najvećem broju švedskih kompleksa u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost vremensku klauzu uvodi temporalni veznik SEDAN, analizu započinjemo upravo tim kompleksima.

2.1.2.1. Kompleksi sa temporalnim veznikom SEDAN₂ / OTKAD(A), OTKAKO

Temporalna kvantifikacija durativnost – ingresivnost manifestuje se u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom SEDAN u kojima su za to ispunjeni odgovarajući sintaksičko-semantički uslovi. U datim kompleksima, temporalni

veznik SEDAN ima značenje SEDAN₂¹⁴¹ u kome signalizuje da se vremenskom rečenicom odmerava početak trajanja bilo SR-predikacije bilo vremenskog odseka u kome se SR-predikacija realizuje. Ekvivalente švedskog temporalnog veznika SEDAN₂ u srpskom jeziku predstavljaju stoga temporalni veznici OTKAD(A) i OTKAKO, semantički specifikovani tako da signalizuju ingresivnost.¹⁴² Kako u švedskim kompleksima u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost temporalni veznik SEDAN₂ može pak biti praćen i odgovarajućim koreferentom (npr. SEDAN *det ögonblick(et)*, SEDAN *den dag(en)* i sl.), u srpskim prevodnim ekvivalentima švedskih kompleksa s temporalnim veznikom SEDAN₂ vremensku rečenicu može uvoditi i veznička konstrukcija OD+nominalni/adverbijalni koreferent+KAD(A) (tj. npr. OD *trenutka* KAD(A), OD *onog dana* KAD(A)).

Manifestovanje temporalne kvantifikacije tipa durativnost – ingresivnost u švedskim kompleksima S={SR+VR} sa temporalnim veznikom SEDAN₂ ilustrujemo sledećim odabranim primerima:

1. Martina skriver poesi SEDAN hon gick på en kurs för amatörförfattare. (SAG 4, 1999: 260)
Martina piše poeziju OTKAKO je završila kurs kreativnog pisanja.
2. Att kämpa för min rätt att leva utan en gud har varit en ledtråd i mitt liv ända¹⁴³
SEDAN konfirmationsprästen pressade in en oblat i min hopknipta mun [...] (SPEGELN, 1997: 179)
Borba za pravo na život bez nekog boga moja je zvezda vodilja još OTKAD mi je sveštenik na konfirmaciji gurnuo hostiju u stisnuta usta [...]

---

141 Podsećamo da švedski temporalni veznik SEDAN može pokriti i polje temporalne lokalizacije i polje temporalne kvantifikacije (v. odeljak 1.3.1.2.), te da ga u radu označavamo kao SEDAN₂ onda kada on pokriva polje temporalne kvantifikacije.

142 Srpski temporalni veznici OTKAD i OTKAKO, uprkos navedenoj istovetnoj semantičkoj specifikovanosti, ne predstavljaju pak potpune sinonime, budući da veznik OTKAKO može ukazati i na uzročno-posledičnu vezu između VR- i SR-predikacije kompleksa S={SR+VR}. Na ovo je pažnju skrenula Ivić (2002: 90): „Za gramatičko signalizovanje te okolnosti da su se vremenski poklopili fakat ostvarenosti neke date situacije X i početak trajanja neke date situacije Y jednako su podobni i veznik *otkad* i veznik *otkako*. Davanje prednosti, međutim, jednom ili drugom izrazu uvek je zavisno od toga šta se onome ko tu okolnost obelodanjuje pri tom našlo prvenstveno u mentalnoj vizuri – da li (A) precizno lociranje početka trajanja situacije Y na ravni vremena ili (B) ta najtešnja međusobna povezanost tih dveju situacija o kojima svojim iskazom saopštava. Ako je posredi vizura (A), opredeliće se najradije za *otkad*, a ako se radi o vizuri (B), onda je pravi izbor *otkako*, u nekim slučajevima čak obavezan izbor. Obavezan biva, naime, onda kad onaj ko govori želi da, posebnim naglašavanjem najtešnje veze između dveju datih situacija – X i Y – insinuiira kako je nastanak situacije Y, u stvari, posledica ostvarenosti situacije X [...]“.

143 Napominjemo da u švedskim kompleksima datog tipa uz temporalni veznik SEDAN₂ može biti ekspliciran prilog *ända* (*još; sve*), kojim se dodatno ističe da SR-predikacija traje od onda od kada traje VR-predikacija, te da u odgovarajućim srpskim kompleksima uz temporalni veznik može biti eksplicirana partikula *još* sa istom funkcijom.

3. O, jag älskar att få beröm, ända SEDAN jag var barn har jag fikat efter att få höra hur duktig jag är. (Gardell, 1992: 69)
[O, što volim da me hvale, još OTKAD sam bio dete, svim silama stremim da čujem kako sam nadaren.]
O, što volim da me hvale, još odmalena sam žudeo da čujem kako sam nadaren. (Gardel, 2004: 39)
4. Jag [...] har spelat hockey i Huddinge SEDAN jag var sex år. (KORP)
[Ja [...] igram hokej u Hudingeu OTKAD sam imao šest godina.]
Ja [...] igram hokej u Hudingeu od svoje šeste godine.
5. Han har varit arbetslös SEDAN han muckade från lumpen i fjol. (KORP)
Nezaposlen je OTKAD je prošle godine izašao iz vojske.
6. Det har jag tyckt ända SEDAN jag först såg dig. (KORP)
Tako mislim još OTKAD sam te prvi put videla.
7. Jag hade varit mörkrädd SEDAN jag var liten. (KORP)
[Bila sam se plašila mraka još OTKAD sam bila mala.]
Plašila sam se mraka još od detinjstva.
8. Jag har inte träffat en enda från klassen SEDAN vi slutade. (Gardell, 1992: 133)
[Nisam sreo nikog iz razreda OTKAD smo završili (školu).]
Još OTKAD smo završili školu, nisam nikog sreo. (Gardel, 2004: 79)
9. Vi hade inte nämnt hans mage SEDAN han kom hem från sjukhuset. (KORP)
Nismo (bili) pomenuli njegov stomak OTKAD se vratio iz bolnice.
10. Detta har han dock inte nämnt SEDAN jag den 6 juli skrev att det inte fungerar på det sättet. (KORP)
On to pak nije pomenuo OTKAD sam ja 6. jula napisala da to tako ne može.
11. SEDAN han var där har han inte skrivit en enda rad. (KP)
OTKAD je bio tamo, nije napisao ni jedan jedini redak.
12. SEDAN jag läste om detta har jag mått dåligt. (KORP)
OTKAD sam čitala o tome, osećam se loše.
13. SEDAN jag åt crêpes med banan och choklad har jag längtat efter att göra en egen variant [...] (KORP)
OTKAD sam jela palačinke sa bananom i čokoladom, priželjkujem da napravim svoju varijantu [...]
14. *Stones* har varit en del av mitt liv SEDAN jag började göra film. (KORP)
[„Stonsi“ su deo mog života OTKAD sam počeo da pravim filmove.]
[„Stonsi“ su deo mog života OTKAD pravim filmove.
15. Jag har drömt om att testa mig i Champions League SEDAN jag började spela fot-boll. (KORP)
[Sanjam o tome da se oprobam u Ligi šampiona OTKAD sam počeo da igram fudbal.]
Sanjam o tome da se oprobam u Ligi šampiona OTKAD igram fudbal.

16. Carlos har gått upp i vikt SEDAN han slutade röka. (AÖB, 1996: 117)
Karlo se ugojio OTKAKO je prestao da puši.
17. SEDAN jag skrev sist så har det skett en stor förändring [...] (KORP)
OTKAD sam poslednji put pisao, desila se jedna velika promena [...]
18. Det har förändrats för kvinnorna SEDAN du var ung. (KORP)
Položaj žena se promenio OTKAD si ti bila mlada.
19. SEDAN jag började lyssna på 60-talsmusik för ca 3 år sedan har jag lärt mig att uppskatta musik på ett helt annat sätt. (KORP)
OTKAD sam pre oko tri godine počela da slušam muziku šezdesetih, naučila sam da muziku cenim na jedan sasvim drugačiji način.
20. SEDAN han var där har han skrivit ett helt kapitel. (KP)
OTKAD je bio tamo, napisao je čitavo poglavlje.
21. SEDAN han skrev sitt förra brev har de bara träffats en gång. (KP)
OTKAD je napisao prethodno pismo, sreli su se samo jedanput.
22. Hon tittade på honom för första gången SEDAN hon [hade] satt sig vid bordet. (Larsson, 2005: 492)
Lizbet ga pogleda prvi put OTKAD je [bila] sela za sto. (Lašon, 2009: 435)
23. SEDAN hennes far [hade] flyttat tillbaka till Hedebyön hade hon knappt satt sin fot där. (Larsson, 2005: 468)
OTKAD joj se otac [bio] vratio na Hedebijen, jedva da je i [bila] kročila tamo. (Lašon, 2009: 414)
24. Vi har spelat covers SEDAN *den dag* vi startade bandet[...]¹⁴⁴ (KORP)
Sviramo obrade OD *onog dana* KAD smo osnovali bend [...]
25. Ända SEDAN *den dag* hon hade börjat ställa frågor hade det här [...] varit oundvikligt. (KORP)
Još OD *onog dana* KAD je (bila) počela da postavlja pitanja, ovo je [...] bilo neizbežno.
26. Pontus Enhörning har jobbat med radio SEDAN *det året* DÅ dinosaurierna dog ut, närmare bestämt hösten 1980. (KORP)
Pontus Enhörning radi na radiju OD *one godine* KADA su dinosaurisi izumrli, tačnije od jeseni 1980.
27. Du är full av överraskningar, det har du varit SEDAN *det ögonblick* jag först såg dig. (KORP)
Puna si iznenađenja, takva si OD *trenutka* KAD sam te prvi put video.
28. Jag älskar Royce SEDAN *det ögonblick* jag såg honom i matsalskön på jobbet [...] (KORP)
Volim Rojsa OD *trenutka* KAD sam ga na poslu ugledala u redu u kantini [...]

144 Napominjemo da je u švedskim kompleksima u kojima se uz veznik SEDAN₂ javlja koreferent, ekspliciranje veznika NÄR/DÅ (KAD(A)) uz koreferent fakultativno (upor. (26) i (24), (25), (27), (28)).

Izdvojeni primeri svedoče o tome da se u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom veznika $SEDAN_2$, temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost može manifestovati tako da VR-predikacija determiniše početak trajanja SR-predikacije – kakav je slučaj u kompleksima (1)–(15), (24)–(28), ili pak da tako da VR-predikacija determiniše početak trajanja vremenskog odseka u kome se SR-predikacija realizuje – kakav je slučaj u kompleksima (16)–(23).

Zapažamo takođe da obe korelativne predikacije izdvojenih kompleksa mogu iskazati sva četiri tipa situacije. VR-predikacije datih kompleksa pretežno pak iskazuju perfektivni tip situacije trenutni događaj, kako ilustruju primeri (2), (5), (6), (8), (9), (14)–(16), (19), (22)–(28), odnosno imperfektivni tip situacije stanje, kako ilustruju primeri (3), (4), (7), (18), (20), a ređe i perfektivni tip situacije ograničeni proces, kakav je slučaj u (1), (10), (21) odnosno imperfektivni tip situacije neograničeni proces, kakav je slučaj u primerima (12), (13), (17). SR-predikacije datih kompleksa iskazuju imperfektivne tipove situacije stanje i neograničeni proces u (2), (5)–(7), (12)–(14), (25), (27), (28) odnosno u (1), (3), (4), (15), (24), (26), a perfektivne tipove situacije trenutni događaj i ograničeni proces u (8)–(10), (17), (21)–(23) odnosno u (11), (16), (18)–(20). Kako u izdvojenim kompleksima obe korelativne predikacije mogu, dakle, iskazati i imperfektivne i perfektivne tipove situacija, zapažamo da u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ s temporalnim veznikom $SEDAN_2$ tip situacije odnosno aspekatsko značenje predikacija ne igraju presudnu ulogu u manifestovanju temporalne determinacije kao temporalne kvantifikacije tipa durativnost – longitudinalnost.

Od tipa situacije odnosno aspekatskog značenja predikacija zavise, međutim, određene druge temporalne odlike datih kompleksa.

Zapažamo, naime, da a) od tipa situacije odnosno aspekatskog značenja SR-predikacije zavisi da li će u kompleksu biti determinisan početak trajanja SR-predikacije ili pak početak trajanja vremenskog odseka u kome se SR-predikacija realizuje, te da b) od tipa situacije odnosno aspekatskog značenja VR-predikacije kompleksa zavisi da li će se VR-predikacija poimati kao tačka ili pak kao period u vremenu od kog se odmerava trajanje SR predikacije odnosno vremenskog odseka koji je zaprema.

Ako, naime, SR-predikacija u kompleksima u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost, eksplicitno iskazuje imperfektivne tipove situacije stanje i neograničeni proces (kakav je npr. slučaj u kompleksima poput (1)–(4)), te se doživljava kao predikacija u trajanju, VR-predikacija kompleksa determiniše početak trajanja SR-predikacije, te se u datim kompleksima uz značenje OD KAD(A) SR-predikacija, realizuje i značenje KOLIKO DUGO SR-predikacija.

SR-predikacija u kompleksima u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost može takođe eksplicitno iskazivati i perfektivne tipove situacije trenutni događaj i ograničeni proces, koji pak impliciraju imperfektivnost (kakav je slučaj u npr. (8)–(11)). U takvim švedskim kompleksima, perfektivna SR-predikacija po pravilu je negirana, zahvaljujući čemu ona implicira trajanje procesa ili stanja koji važe usled odsustva njene realizacije. Tako npr. u kompleksu (10) *Detta har han dock inte nämnt SEDAN jag den 6 juli skrev att det inte fungerar på det sättet. / On to pak nije pomenuo OTKAD sam ja 6. jula napisala da to tako ne može*, negirana perfektivna SR-predikacija koja iskazuje trenutni događaj implicira bilo negiranu bilo afirmativnu SR-predikaciju imperfektivnog aspekatskog značenja: *Detta har han dock inte talat om SEDAN jag den 6 juli skrev att det inte fungerar på det sättet. / On pak o tome nije govorio OTKAD sam ja 6. jula napisala da to tako ne može; Detta har han dock tigit om SEDAN jag den 6 juli skrev att det inte fungerar på det sättet. / On pak o tome ćuti OTKAD sam ja 6. jula napisala da to tako ne može*. U kompleksima u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost a u kojima negirana perfektivna SR-predikacija implicira predikaciju imperfektivnog aspekatskog značenja, posredstvom vremenske rečenice determiniše se, dakle, početak trajanja negirane SR-predikacije, te se u datim kompleksima realizuje kako značenje OD KAD(A) SR-predikacija, tako i značenje KOLIKO DUGO SR-predikacija.

Ako pak u kompleksima u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost, SR-predikacija iskazuje perfektivne tipove situacije ograničeni proces i trenutni događaj koji ne impliciraju imperfektivnost (kakav je slučaj u kompleksima (16)–(23)), u datim se kompleksima, usled i eksplicitne i implicitne perfektivnosti SR-predikacije, ne realizuju značenja OD KAD(A) i KOLIKO DUGO SR-predikacija, već samo značenje OD KAD(A) vremenski odsek koji u kome se SR-predikacija realizuje.¹⁴⁵

Kako smo već napomenuli, određene specifičnije temporalne odlike kompleksa u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost definisane su i tipom situacije odnosno aspekatskim značenjem njihovih VR-predikacija. Od tipa situacije odnosno aspekatskog značenja VR-predikacije zavisi tako da li će se VR-predikacija poimati kao a) tačka na vremenskoj osi od koje se odmerava trajanje SR-predikacije ili vremenskog

---

145 Uočavamo da u kompleksima datog tipa SR-predikaciju koja iskazuje tip situacije trenutni događaj uobičajeno prati kvantifikator koji ukazuje na učestalost ili na redosled njenog pojavljivanja u vremenu (v. npr. kompleks (22)).

odseka u kome se SR-predikacija realizuje, a kakav je slučaj onda kada VR-predikacija iskazuje perfektivni tip situacije trenutni događaj odnosno ograničeni proces (kao u (2), (5), (6), (8), (9), (14)–(16), (19), (22)–(28) odnosno (1), (10), (21)), ili pak kao b) period od kog se odmerava trajanje SR-predikacije ili vremenskog odseka u kome se SR-predikacija realizuje, kakav je slučaj onda kada je VR-predikacija iskazana imperfektivnim tipovima situacije stanje i neograničeni proces (kao u (3), (4), (7), (18), (20) odn. (12), (13), (17)).¹⁴⁶

Važno je pritom napomenuti da se VR-predikacije švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom $SEDAN_2$ nužno tumače kao perfektivne, što znači da se i one VR-predikacije datih švedskih kompleksa koje eksplicitno iskazuju imperfektivne tipove situacija tumače kao implicitno perfektivne, budući da se švedski temporalni veznik $SEDAN$ po pravilu kombinuje samo sa (eksplicitno ili implicitno) perfektivnom predikacijom.¹⁴⁷ U srpskim kompleksima ekvivalentnim švedskim kompleksima sa temporalnim veznikom $SEDAN_2$, u kojima, videli smo, vremensku rečenicu uvodi temporalni veznik $OTKAD(A)$ odnosno $OTKAKO$, VR-predikacija može pak imati i perfektivno i imperfektivno aspekatsko značenje. Za razliku, naime, od švedskog temporalnog veznika $SEDAN$, koji, podsećamo, spada u semantički nedovoljno izdiferencirane veznike (v. odeljak 1.3.1.2.), srpski temporalni veznici $OTKAD(A)$ i $OTKAKO$ semantički su specifikovani tako da signalizuju da se vremenskom rečenicom odmerava početak trajanja SR-predikacije odnosno vremenskog odseka u kome se SR-predikacija realizuje, te se dati veznici mogu nesmetano kombinovati kako sa perfektivnom VR-predikacijom, tako i sa imperfektivnom VR-predikacijom koja ne implicira perfektivnost; ovo ilustruju srpski prevodni ekvivalenti švedskih kompleksa (14) „*Stonsi*“ *su deo mog života OTKAD pravim filmove* i (15) *Sanjam o tome da se oprobam u Ligi šampiona OTKAD igram fudbal*, u kojima VR-predikacija iskazuje imperfektivni tip situacije neograničeni proces koji ne implicira perfektivnost.¹⁴⁸

---

146 Ovde napominjemo i to da od tipa situacije odnosno aspekatskog značenja korelativnih predikacija u kompleksima u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost, zavisi i koji će se tip temporalne lokalizacije manifestovati u njihovom drugom semantičkom planu (npr. temporalna lokalizacija tipa posteriornost, kakav je slučaj u npr. (1), (2), (5), (12), (13), (18)), temporalna lokalizacija tipa simultanost, kakav je npr. slučaj u srpskim kompleksima (14) i (15) itd.). Kako se ovde pak radi o temporalnim međuodnosima predikacija koji zauzimaju drugi semantički plan datih kompleksa, na njih ovom prilikom samo skrećemo pažnju, uz napomenu da se između korelativnih predikacija kompleksa u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost ostvaruju složeni temporalni međuodnosi iz domena temporalne lokalizacije, koji bi mogli biti predmet jednog detaljnijeg ispitivanja.

147 Do datog zaključka o temporalnom vezniku $SEDAN$ došli smo na osnovu uporedne analize kompleksa sa temporalnim veznikom $SEDAN_2$ (kojima se bavimo u ovom odeljku) i kompleksa sa temporalnim veznikom $SEDAN_1$ (koje smo analizirali u odeljku 1.3.1.2.).

148 Da je u datim švedskim kompleksima VR-predikacija iskazivala odgovarajući neograničeni proces, u njima bi, umesto temporalnog veznika $SEDAN$, morao biti upotrebljen temporalni veznik $SÅ LÄNGE$ (SOM): *Stonsi*“ *su deo mog života OTKAD pravim filmove*. / *Stones har varit en del av mitt liv SÅ LÄNGE*

Prethodna analiza pokazala je da tip situacije odnosno aspekatsko značenje korelativnih predikacija švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom $SEDAN_2$ determinišu određene temporalne odlike datih kompleksa. Budući pak da korelativne predikacije datih kompleksa mogu iskazati sve tipove situacije, te imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje, zaključujemo da tip situacije odnosno aspekatsko značenje predikacija datih kompleksa ne igraju presudnu ulogu i u manifestovanju temporalne determinacije kao temporalne kvantifikacije tipa durativnost – longitudinalnost u njihovom prvom semantičkom planu.

Temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost se u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom $SEDAN_2$ manifestuje, naime, prvenstveno zahvaljujući tome što sa temporalnim veznikom sadejstvuju predikacije iskazane u odgovarajućim glagolskim vremenima. Kako smo već napomenuli, u švedskim kompleksima sa veznikom $SEDAN_2$ VR-predikacija ima eksplicitno odnosno implicitno perfektivno aspekatsko značenje, te iskazuje trenutak ili u vremenu ograničen period od kog se odmerava trajanje SR-predikacije ili vremenskog odseka u kome se SR-predikacija realizuje. VR-predikacija datih kompleksa tako je po pravilu lokalizovana u vremenskoj sferi prošlost, tj. iskazana je u onim glagolskim vremenima koja signalizuju da je jedna predikacija u celini svog trajanja lokalizovana u prošlosti. U kompleksima sa temporalnim veznikom $SEDAN_2$ VR-predikacija je tako uobičajeno iskazana u preteritu (o čemu svedoče izdvojeni kompleksi (1)–(21), (24), (26)–(28), a ređe i u pluskvamperfektu (kao u (22), (23) i (25)).

U kompleksima čija je VR-predikacija iskazana u preteritu, SR-predikacija je uobičajeno iskazana u perfektu (o čemu svedoče kompleksi (2)–(6), (8), (10)–(21), (24), (26), (27)), kojim se u ovom slučaju signalizuje da je SR-predikacija, čiji je početak posredstvom VR-predikacije lokalizovan u prošlost, aktuelna i u trenutku govora. U kompleksima u kojima je VR-predikacija iskazana u preteritu, SR-predikacija čiji je početak posredstvom VR-predikacije lokalizovan u prošlost, može se kao aktuelna u trenutku govora predstaviti pak i prezentom (kakav je slučaj u (1) i (28)), uobičajeno, međutim, samo pod uslovom da se VR-predikacija doživljava kao neka vrsta direktnog ili indirektnog uzročnika SR-predikacije.¹⁴⁹ U kompleksima u kojima je VR-predikacija

---

SOM jag har gjort film, odnosno Sanjam o tome da se oprobam u Ligi šampiona OTKAD igram fudbal. / Jag har drömt om att testa mig i Champions League SÅ LÄNGE SOM jag har spelat fotboll, što predstavlja još jednu potvrdu da se temporalni veznik $SEDAN$ može kombinovati samo sa eksplicitno ili implicitno perfektivnom VR-predikacijom.

149 Ovdje zapažamo jednu sličnost između švedskih kompleksa s temporalnim veznikom $SEDAN_2$ i srpskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje ingresivnost. U pojedinim srpskim kompleksima datog tipa, naime, implicitni uzročno-posledični odnos između predikacija može predstavljati presudan faktor za izbor veznika OTKAKO kao veznika koji uvodi temporalnu klauzu (v. fusnotu 141), dok u pojedinim švedskim kompleksima s temporalnim veznikom $SEDAN_2$, dati implicitni kauzalni odnos

iskazana u preteritu a SR-predikacija u perfektu odnosno u prezentu tako se, zahvaljujući sadejstvu temporalnog veznika i predikacija kompleksa, signalizuje da je trajanje SR-predikacije odnosno vremenskog odseka u kome se SR-predikacija realizuje aktuelno od one tačke odnosno perioda u prošlosti označenog VR-predikacijom. Naposljetku napominjemo i to da u kompleksima u kojima je VR-predikacija iskazana u preteritu, SR-predikacija može biti iskazana i u pluskvamperfektu (kakav je slučaj u (7) i (9)), što pak podrazumeva da su SR-predikacija odnosno vremenski odsek u kome se SR-predikacija realizuje, u celini svog trajanja lokalizovani u vremenskoj sferi prošlost.

U kompleksima s temporalnim veznikom SEDAN₂ čija je VR-predikacija pak iskazana u pluskvamperfektu, SR-predikacija može biti iskazana u preteritu (kakav je slučaj u primeru (22)) ili u pluskvamperfektu (kao u (23), (25)); u datim kompleksima SR-predikaciju uobičajeno pak prati kvantifikator koji upućuje na redosled ili učestalost njenog pojavljivanja u vremenu (v. primer (22)), ili se pak uz temporalni veznik javlja prilog *ända* (*još*), kojim se signalizuje da SR-predikacija traje od onda od kada traje VR-predikacija (v. primer (25)). U onim pak kompleksima s korelativnim predikacijama u pluskvamperfektu u kojima nema sintaksičko-semantičkog elementa datog tipa (kakav je slučaj u primeru (23)), za manifestovanje temporalne kvantifikacije tipa durativnost – longitudinalnost odgovara vanrečenični kontekst, koji nalaže tumačenje temporalnog veznika SEDAN kao SEDAN₂.¹⁵⁰

Prethodna analiza upućuje nas naposljetku na sledeće zaključke: temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost manifestuje se u švedskim kompleksima S={SR+VR} sa temporalnim veznikom SEDAN₂ prvenstveno zahvaljujući sadejstvu temporalnog veznika SEDAN i korelativnih predikacija iskazanih u odgovarajućim glagolskim vremenima. VR-predikacija datih kompleksa po pravilu je iskazana u preteritu odnosno u pluskvamperfektu, tj. u onim glagolskim vremenima koja signalizuju da je jedna predikacija u celini svog trajanja lokalizovana u vremenskoj sferi prošlost. U najvećem broju datih kompleksa VR-predikacija iskazana je u preteritu a SR-predikacija u perfektu, te se kroz sadejstvo temporalnog veznika i korelativnih predikacija signalizuje da je trajanje SR-predikacije odnosno vremenskog odseka u kome se SR-predikacija

---

između predikacija omogućuje upotrebu prezenta u SR-predikaciji. Zaključujemo stoga da implicitni kauzalni međuodnos predikacija pojedinih švedskih odnosno srpskih kompleksa S={SR+VR} u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost utiče na pojavu određenih sintaksičko-semantičkih elementa u njihovoj površinskoj strukturi.

150 Podsećamo da smo na komplekse ovog tipa već skrenuli pažnju u odeljku 1.3.1.2.

realizuje aktuelno od one tačke odnosno perioda u prošlosti iskazanog VR-predikacijom. U jednom broju datih kompleksa može se ostvariti i kombinacija VR-predikacije u preteritu sa SR-predikacijom u prezentu, odnosno kombinacija VR-predikacije u pluskvamperfektu sa SR-predikacijom u preteritu ili u pluskvamperfektu, ako su pak za to zadovoljeni određeni sintaksičko-semantički uslovi: u datim se kompleksima temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost manifestuje pod uslovom da kompleks sadrži onaj sintaksičko-semantički element koji nalaže tumačenje temporalnog veznika SEDAN kao SEDAN₂, odnosno da je kompleks smešten u širi (vanrečnični) kontekst koji nalaže tumačenje temporalnog veznika SEDAN kao SEDAN₂. Naposletku napominjemo i to da švedski kompleksi sa temporalnim veznikom SEDAN₂ mogu biti lokalizovani isključivo u vremenskoj sferi sadašnjost odnosno vremenskoj sferi prošlost, o čemu svedoče izdvojeni primeri (1)–(28) – kako, naime, u sistemu švedskog jezika nema vremenskih glagolskih oblika posredstvom kojih bi VR-predikacija mogla bila predstavljena kao predikacija koja odmerava početak trajanja SR-predikacije lokalizovane u budućnosti, švedski kompleksi S={SR+VR} u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost ne mogu biti smešteni u vremensku sferu budućnost.¹⁵¹

Kada naposletku uporedimo analizirane švedske komplekse S={SR+VR} s temporalnim veznikom SEDAN₂ i njihove srpske prevodne ekvivalente modela S={SR+VR}, zapažamo sledeće:

– švedskim rečeničnim kompleksima S={SR+VR} u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika SEDAN₂, u srpskom jeziku ekvivalentne komplekse S={SR+VR} predstavljaju kompleksi u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika OTKAD(A) i OTKAKO; datim švedskim kompleksima u kojima je temporalni veznik SEDAN₂ praćen odgovarajućim koreferentom, u srpskom jeziku ekvivalentne komplekse S={SR+VR} predstavljaju kompleksi u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom vezničke konstrukcije OD+nominalni/adverbijalni koreferent +KAD(A).

---

151 Budući da je Antonić (2001: 263) istakla da: „u glagolskom sistemu srpskog jezika ne postoji oblik u kojem bi se našla predikacija subordinirane klauze s veznikom OD KAD(A)//OTKAD(A) / OTKAKO koja determiniše, u smislu ingresivnosti (kvantifikacija + posteriornost), rečeničnu predikaciju koja se smešta u sferu budućnosti“, zaključujemo da nemogućnost lokalizovanja kompleksa u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost u vremensku sferu budućnost koju smo uočili kod analiziranih švedskih kompleksa, važi i za srpske komplekse S={SR+VR} u kojima se manifestuje isti tip temporalne determinacije.

– u datim kompleksima švedskog odnosno srpskog jezika, uz temporalni veznik može biti ekspliciran i prilog *ända* odnosno partikula *još*, u cilju isticanja trajanja SR-predikacije od VR-predikacije.

– u datim kompleksima obaju jezika, i SR-predikacije i VR-predikacije mogu iskazati bilo koji od četiri tipa situacije, te imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje; u datim švedskim kompleksima, VR-predikacije koje su eksplicitno imperfektivne, po pravilu, međutim, impliciraju perfektivnost, dok u datim srpskim kompleksima, VR-predikacija može biti i eksplicitno imperfektivna predikacija koja ne implicira perfektivnost.

– u datim kompleksima obaju jezika, tip situacije odnosno aspekatsko značenje korelativnih predikacija odgovaraju za određene temporalne odlike kompleksa (između ostalog i za to da li se VR-predikacijom odmerava početak trajanja SR-predikacije ili pak vremenskog perioda u kome se SR-predikacija realizuje), ali ne i za manifestovanje temporalne kvantifikacije tipa durativnost – ingresivnost u njihovom prvom semantičkom planu.

– u švedskim kompleksima sa temporalnim veznikom SEDAN₂ temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost manifestuje se prvenstveno zahvaljujući sadejstvu temporalnog veznika SEDAN i predikacija iskazanih u odgovarajućim glagolskim vremenima; u jednom broju datih kompleksa, ulogu specifikatora interne temporalne determinacije igraju pak određeni drugi sintaksičko-semantički elementi (poput priloga *ända*, kvantifikatora uz SR-predikaciju, šireg (vanrečeničnog) konteksta i sl.), koji nalažu tumačenje temporalnog veznika SEDAN kao SEDAN₂. U odgovarajućim srpskim kompleksima ulogu specifikatora interne temporalne determinacije igraju pak temporalni veznici OTKAD(A) i OTKAKO (kao i veznička konstrukcija OD+adverbijalni/nominalni koreferent+KAD(A)), semantički specifikovani tako da signalizuju ingresivnost.

– kako u sistemu glagolskih vremena švedskog odnosno srpskog jezika nema glagolskih vremena posredstvom kojih bi VR-predikacija mogla bila predstavljena kao predikacija koja odmerava početak trajanja SR-predikacije lokalizovane u vremenskoj sferi budućnost, dati kompleksi obaju jezika mogu biti lokalizovani samo u vremenskoj sferi prošlost odnosno vremenskoj sferi sadašnjost.

Zaključke sprovedene analize naposljetku sažeto predstavljamo u sledećoj tabeli:

Tabela 22

Temporalna kvantifikacija durativnost – INGRESIVNOST u kompleksima sa temporalnim veznikom SEDAN₂ / OTKAD(A), OTKAKO				
	ŠVEDSKI JEZIK		SRPSKI JEZIK	
specifikator interne temporalne determinacije	temporalni veznik SEDAN ₂ + odgovarajuća glagolska vremena (iz vremenske sfere prošlost odn. sadašnjost) u predikacijama ¹⁵²		temporalni veznik OTKAD(A) / OTKAKO / veznička konstrukcija OD+adverbijalni/nominalni koreferent+KAD(A)	
temporalni veznik / veznička konstrukcija	SEDAN ₂		OTKAD(A) OTKAKO / OD+adverbijalni/nominalni koreferent+KAD(A)	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	TD/ OP NP / ST implicira PFV	TD/ OP/ NP/ ST	TD/ OP/ NP/ ST	TD/ OP/ NP/ ST
aspekatsko značenje	PFV IPFV implicira PFV	PFV IPFV	PFV IPFV	PFV IPFV

2.1.2.2. Kompleksi sa temporalnim veznikom ALLTSEDAN / OTKAD(A), OTKAKO i partikulom još

Budući da je njegovo doslovno značenje „još otkad“, švedski temporalni veznik ALLTSEDAN semantički je specifikovan tako da signalizuje da se u kompleksu $S=\{SR+VR\}$ posredstvom vremenske rečenice odmerava početak trajanja SR-predikacije.¹⁵³ Kako u sistemu temporalnih veznika srpskog jezika nema veznika semantički specifikovanih na identičan način, najpribližnije srpske ekvivalente švedskog temporalnog veznika ALLTSEDAN predstavljaju temporalni veznici OTKAD(A) i OTKAKO, semantički specifikovani tako da signalizuju ingresivnost.

Usled razlika u semantičkoj specifikovanosti temporalnih veznika ALLTSEDAN i OTKAD(A) odnosno OTKAKO, u srpskim prevodnim ekvivalentima švedskih

152 Za manifestovanje temporalne kvantifikacije tipa durativnost – ingresivnost u jednom manjem broju kompleksa sa temporalnim veznikom SEDAN₂ može odgovarati prilog *ända*, zatim kvantifikator koji upućuje na redosled ili učestalost pojavljivanja SR-predikacije u vremenu, te i širi kontekst u kome se kompleks javlja.

153 Napominjemo da se švedski temporalni veznik ALLTSEDAN pretežno koristi u pisanom jeziku, i da je frekventniji u nestandardnom govoru, kao i u govoru starije populacije.

kompleksa $S=\{SR+VR\}$ s temporalnim veznikom ALLTSEDAN, uz temporalne veznike OTKAD(A) i OTKAKO po pravilu je eksplicirana partikula *još*, kojom se naglašava trajanje SR-predikacije od tačke ili perioda definisanog VR-predikacijom, a kako u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ temporalni veznik ALLTSEDAN može biti praćen i odgovarajućim koreferentom (npr. ALLTSEDAN *det ögonblick(et)*, ALLTSEDAN *den dag(en)* i sl.) koji precizira tačku ili period u vremenu od kog se odmerava trajanje SR-predikacije, u srpske prevodne ekvivalente datih kompleksa vremenska rečenica biva integrisana posredstvom vezničke konstrukcije OD+nominalni/adverbijalni koreferent+KAD(A), uz koju je eksplicirana partikula *još* (npr. *još* OD *trenutka* KAD(A), *još* OD *onog dana* KAD(A)).

Manifestovanje temporalne kvantifikacije tipa durativnost – ingresivnost u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom ALLTSEDAN ilustrujemo sledećim odabranim primerima:

1. Maria stickade ALLTSEDAN Lasse vaknade. (SAG, 1999: 598)
Marija je plela *još* OTKAD se Lase probudio.
2. En som däremot [har] varit min idol ALLTSEDAN jag gick på lågstadiet är Bob Dylan. (KORP)
Neko ko je pak moj idol *još* OTKAD sam išao u niže razrede osnovne jeste Bob Dilan.
3. Lego har ALLTSEDAN det lanserades varit en av barnens favoritleksaker. (KORP)
„Lego“ je, *još* OTKAD je lansiran, jedna od omiljenih dečjih igračaka.
4. Jag har haft ett halvt gott öga till Jeff Goldblum ALLTSEDAN han förvandlades till en fluga på åttiotalet. (KORP)
Džef Goldblum mi se pomalo sviđa *još* OTKAD se osamdesetih pretvorio u muvu.
5. Detta har också varit den principiella utgångspunkten i de flesta länder ALLTSEDAN den moderna miljölågstiftningen introducerades i början av 1970-talet. (KORP)
To je i principijelno ishodište u većini zemlja *još* OTKAD je moderno zakonodavstvo o životnoj sredini uvedeno početkom 1970-ih.
6. Salen [...] hade sett likadan ut ALLTSEDAN han var barn [...] (KORP)
[Sala [...] je bila izgledala isto *još* OTKAD je on bio dete [...]]
Sala [...] je izgledala isto *još* OTKAD je on bio dete [...]]
7. Men ALLTSEDAN han såg henne första gången hade hon fått en plats i hans hjärta. (KORP)
[Ali, *još* OTKAD ju je prvi put video, ona je [bila] dobila mesto u njegovom srcu.]
Ali, *još* OTKAD ju je prvi put video, ona ima mesto u njegovom srcu.

8. Han har varit Svenska Dagbladsläsare ALLTSEDAN han kunde luta tidningen mot nappflaskan – eller kanske kulramen. (KORP)
[On je čitalac lista „Svenska Dagbladet“ *još* OTKAD je umeo da nasloni novine na flašicu s cuclom – ili možda na računaljku.]
On je čitalac lista „Svenska Dagbladet“ *još* OTKAD je naučio da nasloni novine na flašicu s cuclom – ili možda na računaljku.
9. ALLTSEDAN jag kom till riksdagen för åtta år sedan har jag varje år motionerat om bl.a. en breddning av utbildningen av sjukgymnaster. (KORP)
Još OTKAD sam pre osam godina ušao u parlament, ja se svake godine između ostalog zalažem i za jedno šire obrazovanje fizioterapeuta.
10. ALLTSEDAN hon kom hit har hon försökt få kontakt med sin mor. (KORP)
Još OTKAD je došla ovamo, ona pokušava da stupi u kontakt sa svojom majkom.
11. ALLTSEDAN jag skrev om TV vecka ut och vecka in [...] får jag ett lättare abstinensbesvär av att se på TV, och gör det därför inte så ofta. (KORP)
Još OTKAD sam iz nedelje u nedelju pisao o TV-u, od gledanja TV-a dobijam blažu apstinentsku krizu, pa zato to ne radim često.
12. Men ALLTSEDAN *den dag* han kunde hantera hyvel och rakkniv hade han smyckat sin överläpp med en tät och fyllig mustasch [...] (KORP)
[Ali OD *onog dana* KADA je mogao da barata brijačem i britvom, on je bio ukrašavao svoju gornju usnu gustim i jakim brkovima [...]]
Ali još OD *onog dana* KADA je naučio da barata brijačem i britvom, ukrašavao je gornju usnu gustim i jakim brkovima [...]
13. Fredrik Lindströms kärlek till poesin har varit stark ALLTSEDAN *den dag* han lärde sig läsa [...] (KORP)
[Ljubav Fredrika Lindstrema prema poeziji je jaka OD *onog dana* KAD je naučio da čita.]
Fredrik Lindstrem gaji veliku ljubav prema poeziji *još* OD *onog dana* KAD je naučio da čita [...]

Kako izdvojeni primeri svedoče, u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom ALLTSEDAN temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost manifestuje se kao determinisanje početka trajanja SR-predikacije posredstvom vremenske rečenice; u datim se kompleksima stoga realizuje značenje OD KADA SR-predikacija.

Na osnovu izdvojenih primera zapažamo i to da VR-predikacije kompleksa s temporalnim veznikom ALLTSEDAN uobičajeno iskazuju tip situacije trenutni događaj, kakav je slučaj u (1), (3)–(5), (7), (9), (10), te da one mogu iskazati i ostale tipove situacija, o čemu svedoče primeri (6), (8), (12) u kojima VR-predikacija iskazuje stanje, zatim

primeri (2) i (11) u kojima VR-predikacija iskazuje neograničeni proces, kao i primer (13) u kome VR-predikacija iskazuje ograničeni proces. SR-predikacije datih kompleksa iskazuju pak tipično bilo tip situacije stanje, kakav je slučaj u (2)–(6), (8), (13), bilo tip situacije neograničeni proces, kakav je slučaj (1), (9)–(11), (12).

VR-predikacije u kompleksima sa veznikom ALLTSEDAN mogu, dakle, iskazati bilo koji od četiri tipa situacije, te imati eksplicitno perfektivno ili imperfektivno aspekatsko značenje. Uočavamo, međutim, da VR-predikacije datih kompleksa koje iskazuju imperfektivne situacije stanje i neograničeni proces zapravo impliciraju perfektivnost, tj. da se stanja i neograničeni procesi koja date VR-predikacije iskazuju doživljavaju kao u vremenu ograničeni (v. (6), (8), (12) odnosno (2), (11)). VR-predikacije u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom ALLTSEDAN iskazuju, dakle, bilo eksplicitno perfektivne tipove situacije trenutni događaj i ograničeni proces, bilo eksplicitno imperfektivne tipove situacije stanje i neograničeni proces, koji pak impliciraju perfektivnost.

SR-predikacije kompleksa sa veznikom ALLTSEDAN gotovo isključivo iskazuju tipove situacije stanje i neograničeni proces, te tipično imaju imperfektivno aspekatsko značenje. Među izdvojenim primerima uočavamo, međutim, i kompleks (7) *Men ALLTSEDAN han såg henne första gången hade hon fått en plats i hans hjärta.* / (dosl.) *Ali, još OTKAD ju je prvi put video, ona je [bila] dobila mesto u njegovom srcu*, u kome SR-predikacija iskazuje perfektivni tip situacije trenutni događaj. Trenutni događaj koji SR-predikacija u datom kompleksu iskazuje implicira pak stanje koje se uspostavlja nakon njegove realizacije (kako ilustruje i manje doslovan prevod kompleksa (7): *Ali, još OTKAD ju je prvi put video, ona ima mesto u njegovom srcu.*), te zapravo implicira imperfektivnu predikaciju koja iskazuje stanje. Zaključujemo stoga da SR-predikacije u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom ALLTSEDAN tipično iskazuju eksplicitno imperfektivne tipove situacije stanje i neograničeni proces, te da one mogu iskazati i perfektivni tip situacije trenutni događaj pod uslovom pak da impliciraju imperfektivnost.

Uočene sintaksičko-semantičke odlike korelativnih predikacija kompleksa sa temporalnim veznikom ALLTSEDAN uslovljene su specifičnim semantičkim odlikama datog veznika – budući da je njegovo doslovno značenje „još otkad“, temporalni veznik ALLTSEDAN semantički je specifikovan tako da se nužno kombinuje sa eksplicitno odnosno implicitno perfektivnom VR-predikacijom i eksplicitno odnosno implicitno imperfektivnom SR-predikacijom.¹⁵⁴ U švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$

---

¹⁵⁴ U takvoj semantičkoj specifikovanosti veznika ALLTSEDAN leži objašnjenje i za to što SR-predikacije u kompleksima sa datim veznikom ne iskazuju tip situacije ograničeni proces – kako veznik ALLTSEDAN

sa temporalnim veznikom ALLTSEDAN ulogu specifikatora interne temporalne determinacije kao temporalne kvantifikacije tipa durativnost – ingresivnost igra stoga upravo dati temporalni veznik.¹⁵⁵

Kada naposljetku uporedimo analizirane švedske komplekse $S=\{SR+VR\}$ s temporalnim veznikom ALLTSEDAN i njihove srpske prevodne ekvivalente modela $S=\{SR+VR\}$, zapažamo sledeće:

– švedskim rečeničnim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika ALLTSEDAN, u srpskom jeziku ekvivalentni su kompleksi $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika OTKAD(A) i OTKAKO uz koje je po pravilu eksplicirana partikula *još*; datim švedskim kompleksima u kojima je temporalni veznik ALLTSEDAN praćen odgovarajućim koreferentom, u srpskom jeziku ekvivalentne komplekse $S=\{SR+VR\}$ predstavljaju kompleksi u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom vezničke konstrukcije OD+nominalni/adverbijalni koreferent+KAD(A) uz koju je eksplicirana partikula *još*.

– u datim kompleksima obaju jezika VR-predikacija može iskazati bilo koji od četiri tipa situacije, te imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje; VR-predikacije datih švedskih kompleksa koje su eksplicitno imperfektivne po pravilu, međutim, impliciraju perfektivnost. SR-predikacije datih kompleksa obaju jezika tipično pak iskazuju tip situacije stanje odnosno neograničeni proces, te imaju imperfektivno aspekatsko značenje, a izuzetno mogu iskazati i perfektivni tip situacije trenutni događaj, pod uslovom da pritom impliciraju imperfektivnost. Za razliku od datih švedskih kompleksa, SR-predikacija u datim srpskim kompleksima može pak iskazati i perfektivni tip situacije ograničeni proces, ako su za to u kompleksu ispunjeni odgovarajući sintaksičko-semantički uslovi.¹⁵⁶

---

nalaže kombinovanje sa SR-predikacijom u trajanju, tj. sa predikacijom koja je bilo eksplicitno bilo implicitno (–)ograničena, SR-predikacije u kompleksima sa datim veznikom ne mogu iskazati ograničene procese, budući da njih tipično odlikuje i eksplicitna i implicitna (+)ograničenost.

155 Napominjemo da, kao i u kompleksima sa temporalnim veznikom SEDAN₂ (koje smo analizirali u odeljku 2.1.2.1.), i u kompleksima s temporalnim veznikom ALLTSEDAN od tipa situacije odnosno aspekatskog značenja korelativnih predikacija zavisi koji će se tip temporalne lokalizacije manifestovati u njihovom drugom semantičkom planu. Kako se ovde pak radi o temporalnim međuosobnostima koji zauzimaju drugi semantički plan kompleksa s temporalnim veznikom ALLTSEDAN, na njih ovom prilikom samo skrećemo pažnju.

156 Smatramo da je ova razlika između datih kompleksa švedskog i srpskog jezika uzrokovana razlikama između semantičkih odlika temporalnih veznika ALLTSEDAN i OTKAD(A) odn. OTKAKO. U datim švedskim kompleksima, naime, naglašenost trajanja SR-predikacije od VR-predikacije zadata je leksičkom

– za manifestovanje temporalne kvantifikacije tipa durativnost – ingresivnost u datim kompleksima švedskog jezika odgovara temporalni veznik ALLTSEDAN, semantički specifikovan tako da signalizuje ingresivnost; i u odgovarajućim kompleksima srpskog jezika, temporalni veznici OTKAD(A) i OTKAKO (kao i odgovarajuća veznička konstrukcija), semantički specifikovani tako da signalizuju ingresivnost, predstavljaju specifikatore interne temporalne determinacije kao temporalne kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost.

Zaključke sprovedene analize na kraju sažeto prikazujemo u sledećoj tabeli:

Tabela 23

Temporalna kvantifikacija tipa durativnost – INGRESIVNOST u kompleksima sa temporalnim veznikom ALLTSEDAN / OTKAD(A), OTKAKO i partikulom još				
	ŠVEDSKI JEZIK		SRPSKI JEZIK	
specifikator interne temporalne determinacije	temporalni veznik ALLTSEDAN		temporalni veznik OTKAD(A) / OTKAKO / veznička konstrukcija OD+adverbijalni/nominalni koreferent+KAD(A)	
temporalni veznik / veznička konstrukcija	ALLTSEDAN		OTKAD(A) OTKAKO / OD+adverbijalni/nominalni koreferent+KAD(A)	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	TD/ OP NP / ST implicira PFV	ST / NP TD implicira IPFV	TD/ OP/ NP / ST	ST / NP TD / OP implicira IPFV
aspekatsko značenje	PFV IPFV implicira PFV	IPFV PFV implicira IPFV	PFV IPFV	IPFV PFV implicira IPFV

semantikom veznika ALLTSEDAN (dosl. *još otkad*), te je veznik ALLTSEDAN inkompatibilan sa predikacijama čije se trajanje u vremenu predstavlja kao ograničeno. Srpski temporalni veznici OTKAD(A) i OTKAKO ne sadrže pak ovakvu semantičku komponentu, te su kompatibilni i sa SR-predikacijom čije se trajanje u vremenu predstavlja kao ograničeno, tj. i sa SR-predikacijom koja iskazuje ograničeni proces. Uprkos, dakle, tome što je u srpskim kompleksima ekvivalentnim švedskim kompleksima s temporalnim veznikom ALLTSEDAN trajanje SR-predikacije od VR-predikacije dodatno naglašeno posredstvom partikule *još*, u datim srpskim kompleksima SR-predikacija može iskazati ograničeni proces, pod uslovom pak da dati ograničeni proces implicira imperfektivnost; takav je npr. slučaj u sledećim konstruisanim primerima s negiranom SR-predikacijom: *Još OTKAD je došao ovamo, ništa nije napisao; Ja ništa bolje nisam pročitala još OTKAD je on napisao svoju prvu knjigu.*

2.1.2.3. Kompleksi sa temporalnim veznikom SÅ LÄNGE (SOM) / OTKAD(A), OTKAKO

Temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost manifestuje se u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom SÅ LÄNGE (SOM) u kojima su za to ispunjeni odgovarajući sintaksičko-semantički uslovi. Kako smo ukazali u odeljku 2.1.1., švedski temporalni veznik SÅ LÄNGE (SOM) semantički je specifikovan tako da nalaže da se trajanje SR-predikacije doživljava kao simultano sa trajanjem VR-predikacije, te kao aktuelno onoliko dugo koliko je aktuelno trajanje VR-predikacije. Temporalni veznik SÅ LÄNGE (SOM) može stoga vremensku rečenicu integrisati kako u komplekse u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – longitudinalnost, tako i u komplekse u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost, dok pak tip temporalne kvantifikacije manifestovan u jednom kompleksu sa temporalnim veznikom SÅ LÄNGE (SOM) zavisi od sadejstva datog veznika sa korelativnim predikacijama iskazanim u odgovarajućim glagolskim vremenima.

Temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost manifestuje se tako u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom SÅ LÄNGE (SOM) u kojima su obe korelativne predikacije tipično iskazane u perfektu.¹⁵⁷ Kako švedski perfekat u jednom od svojih značenja signalizuje da je predikacija čiji je početak lokalizovan u prošlosti aktuelna i u trenutku govora, on tako, upućujući na protezanje trajanja date predikacije kroz dve vremenske sfere, upućuje i na onu tačku u prošlosti koja predstavlja njen početak. U švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ s temporalnim veznikom SÅ LÄNGE (SOM), perfekat u predikacijama i dati temporalni veznik u sadejstvu signalizuju tako ne samo to da je SR-predikacija aktuelna onoliko dugo koliko je aktuelna VR-predikacija, već i da je takva SR-predikacija istovremeno aktuelna i od kada je aktuelna VR-predikacija. U onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika SÅ LÄNGE (SOM) i u kojima su korelativne predikacije iskazane u perfektu, manifestuje se tako temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost.

Manifestovanje temporalne kvantifikacije tipa durativnost – ingresivnost u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom SÅ LÄNGE (SOM) ilustrujemo sledećim odabranim primerima:

---

¹⁵⁷ U jednom (manjem) broju datih kompleksa VR-predikacija može biti iskazana i u prezentu; o ovim kompleksima detaljnije govorimo u nastavku odeljka.

1. SÅ LÄNGE SOM människan har funnits har hon skapat. (KORP)
OTKAD postoji, čovek stvara.
2. Området som utgör Grubbe har haft bofast befolkning åtminstone SÅ LÄNGE SOM Umeå [har] varit omskrivet i källorna, det vill säga från och med cirka 1200-talet. (KORP)
[Oblast koja čini Grube ima stalno stanovništvo bar OTKAD Umeo postoji opisan u izvorima, što će reći od otprilike XIII veka.]
Oblast koja čini Grube ima stalno stanovništvo u najmanju ruku OTKAD o Umeu postoje pisani podaci, što će reći od otprilike XIII veka.
3. Det har jag sagt i 13 år, alltså SÅ LÄNGE SOM jag har varit ombud och rådgivare åt asylsökande. (KORP)
To govorim već trinaest godina, dakle OTKAKO sam poverenik i savetnik za osobe koje traže azil.
4. Detta har varit en svårighet i mitt eget land SÅ LÄNGE SOM jag har suttit i parlamentet. (KORP)
To predstavlja poteškoću i u mojoj zemlji OTKAD ja sedim u parlamentu.
5. Ändringsförslag med den innebörden har lagts fram vid varje budgetförfarande SÅ LÄNGE SOM jag har varit ledamot av denna kammare, och de har förkastats vid varje tillfälle. (KORP)
Predlozi promena s takvim sadržajem iznošeni su u svakoj budžetskoj proceduri OTKAD sam ja poslanik ovog doma, i svaki put su odbacivani.
6. Hon har inte varit borta en dag SÅ LÄNGE jag har funnits i affären. (KORP)
[Ona nije bila odsutna nijedan dan OTKAD se ja nalazim u prodavnici.]
Ona nije odsustvovala nijedan dan OTKAD ja radim u prodavnici.
7. Parkeringsfrågor har han sysslat med SÅ LÄNGE SOM sådana [har] varit aktuella här i staden [...] (KORP)
On se bavi pitanjima parkiranja OTKAKO su ona aktuelna u ovom gradu [...]
8. Men SÅ LÄNGE jag har följt den gruppen har det aldrig kommit upp något öppet nazistiskt där. (KORP)
Međutim, OTKAD ja pratim tu grupu, u njoj nikada nije izneto ništa otvoreno nacističkog sadržaja.
9. SÅ LÄNGE jag har spelat i laget har vi aldrig tagit så här många poäng på en säsong. (KORP)
OTKAD igram u klubu, nikad nismo osvojili ovoliko bodova u jednoj sezoni.
10. Jag har ändå vistats i helvete SÅ LÄNGE jag kan minnas. (SPEGELN, 1997: 145)
[Ja ionako boravim u paklu onoliko dugo koliko mogu da se setim.]
Ja ionako živim u paklu OTKAD znam za sebe.

11. Jag har älskat musik SÅ LÄNGE jag kan minnas. (KORP)
[Vozim muziku onoliko dugo koliko mogu da se setim.]
Volim muziku OTKAD znam za sebe.
12. Jag har åkt skridskor SÅ LÄNGE jag kommer ihåg. (KORP)
[Vozim klizaljke onoliko dugo koliko pamtim.]
Klizam OTKAD znam za sebe.

Kako izabrani primeri svedoče, temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost manifestuje se u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom SÅ LÄNGE (SOM) u kojima se posredstvom vremenske rečenice odmerava početak trajanja SR-predikacije koja u vremenu koincidira sa VR-predikacijom; u datim se kompleksima stoga realizuje značenje OD KADA SR-predikacija.

Odabrani primeri svedoče i o tome da VR- i SR-predikacije datih kompleksa iskazuju bilo tip situacije stanje (kakav je slučaj u (1)–(7), (10)–(12) odnosno (2), (4), (6), (10), (11)), bilo tip situacije neograničeni proces (kakav je slučaj u (8), (9) odnosno (1), (3), (5), (7), (12)), te zaključujemo da u onim švedskim kompleksima s temporalnim veznikom SÅ LÄNGE (SOM) u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost, obe korelativne predikacije imaju imperfektivno aspektsko značenje.

Kompleksi tipa (8) *Men SÅ LÄNGE jag har följt den gruppen har det aldrig kommit upp något öppet nazistiskt där. / Međutim, OTKAD ja pratim tu grupu, u njoj nikada nije izneto ništa otvoreno nacističkog tipa*, odnosno (9) *SÅ LÄNGE jag har spelat i laget har vi aldrig tagit så här många poäng på en säsong. / OTKAD igram u klubu, nikad nismo osvojili ovoliko bodova u jednoj sezoni*, naizgled pak opovrgavaju uočenu pravilnost o imperfektivnosti obeju predikacija u analiziranim kompleksima, budući da njihove SR-predikacije iskazuje perfektivni tip situacije trenutni događaj odnosno ograničeni proces. Perfektivna SR-predikacija je u datim kompleksima, međutim, negirana, te zapravo implicira stanje koje je aktuelno usled odsustva njene realizacije. Primeri (8) i (9) upućuju nas stoga na zaključak da u kompleksima sa veznikom SÅ LÄNGE (SOM) u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost, SR-predikacija može eksplicitno iskazati i perfektivne tipove situacije, pod uslovom pak da ona pritom implicira imperfektivnost.

Kako smo već ukazali, glagolsko vreme perfekat u obema predikacijama švedskih kompleksa s temporalnim veznikom SÅ LÄNGE (SOM) omogućuje da se SR-predikacija

predstavi kao aktuelna onoliko dugo koliko je aktuelna VR-predikacija, te i kao aktuelna od onda od kada je aktuelna VR-predikacija kompleksa. U jednom broju kompleksa s temporalnim veznikom SÅ LÄNGE (SOM) SR-predikacija može pak na isti način u vremenu biti odmerena i posredstvom vremenske rečenice čija je predikacija iskazana u prezentu, o čemu svedoče izdvojeni primeri (10)–(12). Kako pak okosnicu takvih VR-predikacija po pravilu čine glagolske lekseme poput *minnas*, *komma ihåg* (*sećati se*, *pamtiti*), zaključujemo da su u švedskim kompleksima s temporalnim veznikom SÅ LÄNGE (SOM) u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost obe korelativne predikacije tipično iskazane u perfektu, a da se VR-predikacija iskazana u prezentu javlja samo u onim kompleksima datog tipa u kojima su za to ispunjeni odgovarajući specifični sintaksičko-semantički uslovi.

Kada naposljetku uporedimo analizirane švedske komplekse i njihove srpske prevodne ekvivalente, uočavamo sledeće:

– švedskim rečeničnim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika SÅ LÄNGE (SOM), u srpskom jeziku ekvivalentne komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ predstavljaju kompleksi u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika OTKAD(A) i OTKAKO.

– u datim kompleksima obaju jezika, VR-predikacije iskazuju tip situacije stanje odnosno tip situacije neograničeni proces, te imaju imperfektivno aspekatsko značenje; SR-predikacije datih kompleksa obaju jezika mogu pak iskazati kako imperfektivne tipove situacije stanje i neograničeni proces, tako i perfektivne tipove situacije trenutni događaj i ograničeni proces; budući da eksplicitno perfektivne SR-predikacije datih kompleksa impliciraju pak imperfektivnost, zaključujemo da SR-predikacije analiziranih kompleksa obaju jezika imaju bilo eksplicitno bilo implicitno imperfektivno aspekatsko značenje.

– u datim švedskim kompleksima sa temporalnim veznikom SÅ LÄNGE (SOM) temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost manifestuje se zahvaljujući sadejstvu datog temporalnog veznika i korelativnih predikacija tipično iskazanih u perfektu; u odgovarajućim srpskim kompleksima ulogu specifikatora interne temporalne determinacije igraju pak temporalni veznici OTKAD(A) i OTKAKO, semantički specifikovani tako da signalizuju ingresivnost.

Zaključke sprovedene analize možemo naposljetku sažeto prikazati u sledećoj tabeli:

Tabela 24

Temporalna kvantifikacija tipa durativnost – INGRESIVNOST u kompleksima sa temporalnim veznikom SÅ LÄNGE (SOM) / OTKAD(A), OTKAKO				
	ŠVEDSKI JEZIK		SRPSKI JEZIK	
specifikator interne temporalne determinacije	temporalni veznik SÅ LÄNGE (SOM) + odgovarajuće glagolsko vreme (= tipično perfekat) u predikacijama		temporalni veznik OTKAD(A) / OTKAKO	
temporalni veznik	SÅ LÄNGE (SOM)		OTKAD(A) OTKAKO	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	ST / NP	ST / NP TD / OP implicira IPFV	ST / NP	ST / NP TD / OP implicira IPFV
aspekatsko značenje	IPFV	IPFV PFV implicira IPFV	IPFV	IPFV PFV implicira IPFV

2.1.3. Temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost

Temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost podrazumeva da u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ posredstvom vremenske rečenice biva determinisan završetak trajanja bilo SR-predikacije, bilo vremenskog odseka u kome se SR-predikacija realizuje. U kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost, VR-predikacija predstavlja tako onu referentnu tačku na vremenskoj osi u odnosu na koju se odmerava završetak trajanja SR-predikacije odnosno vremenskog odseka koji je zaprema.

Uopšteno gledano, kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima vremenska rečenica odmerava krajnju tačku trajanja SR-predikacije, SR-predikacija ima imperfektivno aspekatsko značenje, te se u datim kompleksima realizuje kako značenje DO KADA SR-predikacija, tako i značenje KOLIKO DUGO SR-predikacija. U kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima vremenska rečenica odmerava pak početak trajanja vremenskog odseka u kome se SR-predikacija realizuje, SR-predikacija ima perfektivno aspekatsko značenje, te se u datim kompleksima manifestuje značenje DO KADA vremenski period u kome se realizuje SR-predikacija, dok je značenje KOLIKO DUGO SR-predikacija po prirodi stvari blokirano.

Budući da temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ podrazumeva determinisanje završetka trajanja bilo SR-predikacije bilo vremenskog odseka u kome se SR-predikacija realizuje, korelativne predikacije datih kompleksa temporalno su ustrojene tako da SR-predikacija u vremenu prethodi VR-predikaciji. U kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost, kombinuju se, dakle, temporalna lokalizacija tipa anteriornost i temporalna kvantifikacija tipa terminativnost, s tim što značenje temporalne kvantifikacije, zahvaljujući specifičnim sintaksičko-semantičkim odlikama datih kompleksa, zauzima njihov prvi semantički plan.

Temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost manifestuje se tako u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana putem semantički specifikovanih temporalnih veznika TILLS i TILL DESS (ATT), kao i u jednom broju kompleksa u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika FÖRRÄN u kojima su zadovoljeni određeni sintaksičko-semantički uslovi.

2.1.3.1. Kompleksi sa temporalnim veznicima TILLS i TILL DESS (ATT) / DOK₂, DOK GOD, DOKLE GOD

Temporalna determinacija tipa durativnost – terminativnost manifestuje se u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika TILLS i TILL DESS (ATT)¹⁵⁸ zahvaljujući tome što su dati temporalni veznici semantički specifikovani tako da signalizuju da se u kompleksu $S=\{SR+VR\}$ posredstvom vremenske rečenice odmerava završetak trajanja SR-predikacije odnosno vremenskog odseka u kome se SR-predikacija realizuje. Švedski temporalni veznici TILLS i TILL DESS (ATT) semantički su, dakle, specifikovani tako da signalizuju terminativnost, te njihove ekvivalente u srpskom jeziku predstavljaju temporalni veznici DOK₂, DOK GOD i DOKLE GOD, semantički specifikovani tako da u prvom redu signalizuju terminativnost.

Manifestovanje temporalne kvantifikacije tipa durativnost – terminativnost u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima TILLS i TILL DESS (ATT) ilustrujemo sledećim odabranim primerima:

---

¹⁵⁸ Podsećamo da je temporalni veznik TILL DESS (ATT) (dosl. „do toga što“) stilski obeležen, te da je u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ ređe zastupljen od temporalnog veznika TILLS (v. odeljak 4.1. u uvodnim napomenama).

1. Pappa rökte TILLS han blev femtio. (SAG, 1999: 260)
Tata je pušio DOK nije napunio pedeset godina.
2. Lisbeth funderade ända¹⁵⁹ TILLS de lade till nedanför Grand Hotel. (Larsson, 2005: 531)
Lizbet je razmišljala sve DOK brod nije pristao uz hotel „Grand“. (Lašon, 2009: 471)
3. Han letade med blicken TILLS han fick syn på sin gestalt i en av kaféets speglar. (SPEGELN, 1997: 125)
Lutao je pogledom sve DOK nije ugledao svoju prliku u jednom od ogledala kafea.
4. Helena övade på melodin TILLS hon kunde den perfekt. (+46, 1997: 193)
Helena je vežbala melodiju DOKLE GOD je nije savršeno znala.
5. Han darrade av vrede och delade ut örfilar till höger och vänster TILLS han stönade av ansträngning. (KORP)
Drhtao je od besa, i delio šamare i levo i desno, sve DOK nije stenjao od naprezanja.
6. Han hade arbetat som snickare ända TILLS han flyttade till Sverige. (SAG, 1999: 260)
On je (bio) radio kao stolar sve DOK se nije preselio u Švedsku.
7. Älskling gjorde i ordning lite god kvällsmat åt mig TILLS jag kom hem [...] (KORP)
Dragi mi je spremio ukusnu večericu DOK sam stigla kući [...]
8. [...] hon hann precis skicka en kod till Automaten på Centralstationen TILLS jag kom fram. (KORP)
[...] taman je stigla da pošalje kôd automatu na Glavnoj stanici DOK sam ja došao na red.
9. Jag skriker TILLS jag får tillbaka min bok. (SAG, 1999: 260)
[Vičem dok dobijem nazad svoju knjigu.]
Vikaću DOK GOD mi ne vrate knjigu.
10. Eller ska vi verkligen fortsätta med att tiga TILLS vi är framme [...] (SPEGELN, 1997: 27)
Ili ćemo zaista nastaviti da čutimo sve DOK ne stignemo do odredišta [...]
11. Han kommer att ha skrivit ett helt kapitel TILLS hon kommer tillbaka. (KP)
On će napisati čitavo poglavlje DOK se ona vrati.
12. Han kommer att ha flyttat TILLS vi kommer tillbaka. (KP)
On će se već preseliti DOK se mi vratimo.

---

159 Napominjemo da u švedskim kompleksima datog tipa uz temporalni veznik TILLS može biti ekspliciran prilog *ända* (*još; sve*), kojim se dodatno ističe da SR-predikacija traje do realizacije odnosno aktualizacije VR-predikacije, i da u odgovarajućim srpskim kompleksima uz temporalni veznik može biti eksplicirana partikula *još* sa istom funkcijom.

13. Där, i familjegraven skulle hon ligga till Yttersta Domen, TILLS änglarna väckte alla med sina trumpeter, TILLS hästarna kom med pesten, kölden och kriget. (SPEGELN, 1997: 112)
Tamo, u porodičnoj grobnici, ona će ležati do Sudnjeg dana, DOK anđeli sve ne probude svojim trubama, DOK konji ne donesu kugu, studen i rat.
14. TILLS vi har rett ut den frågan kommer vi inte så långt. (KORP)
DOK to pitanje ne razrešimo, nećemo daleko stići.
15. TILLS vi vet exakt hur utbredd denna företeelse är har vi inte rätt att göra ett sådant påstående [...] (KORP)
DOK ne budemo tačno znali koliko je ta pojava raširena, mi nemamo prava da iznosimo takvu tvrdnju [...]
16. Vi väntar [med medlemskap] TILLS ni [har] fått bukt med orättvisorna och skaffat jämvikt mellan arbete och kapital. (KORP)
Čekamo [sa učlanjenjem] DOK se vi ne izborite sa nepravdama i ne uspostavite ravnotežu između rada i kapitala.
17. På så sätt är snäckan väl skyddad TILLS vädret blir bättre. (KORP)
Školjka je na taj način dobro zaštićena DOK GOD se vreme ne poboljša.
18. När jag har bestämt mig för något då slutar jag inte TILLS det blir så! (KORP)
Kad se odlučim za nešto, onda ne odustajem DOKLE GOD tako i ne bude!
19. Henrik Vanger stannade vid sitt skrivbord och väntade TILL DESS ATT han åter hade Mikaelns uppmärksamhet. (Larsson, 2005: 118)
[Henrik Vanger je zastao kraj svog radnog stola i čekao DOK nije ponovo imao Mikaelovu pažnju.]
Henrik Vanger zastade kraj radnog stola čekajući da ponovo dobije Mikaelovu pažnju. (Lašon, 2009: 102)
20. Han fortsatte att röra sig genom undervegetationen TILL DESS ATT han kom fram till stängslet vid Östergårdens betesmark. (Larsson, 2005: 406)
Nastavio je da se kreće kroz rastinje DOK nije došao do ograđenih pašnjaka imanja Estergorden. (Lašon, 2009: 359)
21. Lisbeth väntade tålmodigt TILL DESS ATT hans känsel började återvända. (Larsson, 2005: 449)
[Lizbet je strpljivo čekala DOK čula nisu počela da mu se vraćaju.]
Lizbet je strpljivo čekala da mu se čula povrate. (Lašon, 2009: 398)
22. TILL DESS ATT apartheid avskaffades 1994 producerades de flesta filmerna för en vit publik. (KORP)
DOK apartheid nije 1994. ukinut, većina filmova je pravljen za belu publiku.
23. TILL DESS ATT något annat säkert bekräftas kommer UD att fortsätta arbeta aktivt med fallet [...] (KORP)
DOK ništa drugo sa sigurnošću ne bude utvrđeno, Ministarstvo spoljnih poslova nastaviće da aktivno radi na tom slučaju [...]

24. Den åtalade blir kvar i häktet TILL DESS ATT domen faller den 14 mars.
(KORP)
Optuzeni ostaje u pritvoru DOK se 14. marta ne donese presuda.
25. [...] men respiratorbehandling undviks TILL DESS ATT diagnosen är mer säker. (KORP)
[[...] ali se respiratorni tretman izbegava DOK dijagnoza nije sigurnija.]
[...] ali se respiratorni tretman izbegava DOKLE GOD se ne uspostavi sigurnija dijagnoza.]

Na osnovu izdvojenih primera zapažamo da VR-predikacije većine švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima TILLS i TILL DESS (ATT) iskazuju perfektivne tipove situacije trenutni događaj i ograničeni proces – o čemu svedoče kompleksi poput (1), (3), (7)–(11), (13), (17), (20)–(22) odnosno (2), (6), (14), (16), kao i to da SR-predikacije u većini datih kompleksa iskazuju imperfektivne tipove situacije neograničeni proces i stanje, o čemu svedoče kompleksi poput (1)–(6), (9), (18), (19), (24), (25) odnosno (13), (15), (17). Uočene odlike VR- i SR-predikacija u analiziranim kompleksima upućuju nas stoga na zaključak da u najvećem broju švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima TILLS i TILL DESS (ATT) VR-predikacija ima perfektivno aspekatsko značenje, a SR-predikacija imperfektivno aspekatsko značenje. U najvećem broju datih kompleksa VR-predikacija predstavlja tako završnu tačku trajanja SR-predikacije, te se u datim kompleksima realizuje značenje DO KADA kao i KOLIKO DUGO SR-predikacija.

Zapažamo, međutim, da VR-predikacija u jednom broju izdvojenih kompleksa ima sintaksičko-semantičke odlike drugačije od dosad uočenih. Tako u kompleksima (4), (15), (19) i (25) VR-predikacija iskazuje tip situacije stanje, a u kompleksu (5) tip situacije neograničeni proces, što će reći da ona u datim kompleksima ima eksplicitno imperfektivno aspekatsko značenje. Eksplicitno imperfektivna VR-predikacija u datim kompleksima podrazumeva, međutim, i onu tačku u vremenu koja predstavlja početak njenog trajanja, te date VR-predikacije zapravo impliciraju perfektivnost. Tako u kompleksu poput (4) *Helena övade på melodin TILLS hon kunde den perfekt. / Helena je vežbala melodiju DOKLE GOD je nije savršeno znala*, VR-predikacija koja eksplicitno iskazuje imperfektivni tip situacije stanje implicira ograničeni proces: *Helena övade på melodin TILLS hon lärde sig den perfekt. / Helena je vežbala melodiju DOKLE GOD je nije savršeno naučila*, dok u kompleksu poput (5) *Han darrade av vrede och delade ut örfilar till höger och vänster TILLS han stönade av ansträngning. / Drhtao je od besa, i delio šamare i levo i desno, sve DOK nije stenjao od naprezanja*, VR-predikacija koja

eksplicitno iskazuje imperfektivni tip situacije neograničeni proces implicira trenutni događaj: *Han darrade av vrede och delade ut örfilar till höger och vänster TILLS han började stöna av ansträngning. / Drhtao je od besa, i delio šamare i levo i desno, sve DOK nije zastenjao od naprezanja.*

Zaključujemo stoga da u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika TILLS i TILL DESS (ATT), VR-predikacija uobičajeno ima eksplicitno perfektivno aspekatsko značenje, ali da ona može imati i implicitno imperfektivno aspekatsko značenje, pod uslovom pak da pritom implicira perfektivnost. Zapažamo da se zahvaljujući takvim sintaksičko-semantičkim odlikama VR-predikacija u datim kompleksima doživljava bilo kao a) tačka na vremenskoj osi do koje traje SR-predikacija odnosno vremenski odsek u kome se SR-predikacija realizuje (kakav je slučaj u kompleksima u kojima je VR-predikacija eksplicitno perfektivna), bilo pak kao b) period na vremenskoj osi do kog traje SR-predikacija odnosno vremenski odsek u kome se SR-predikacija realizuje (kakav je slučaj u kompleksima u kojima je VR-predikacija eksplicitno imperfektivna). U datim se kompleksima tako trajanje SR-predikacije odnosno vremenskog odseka u kome se SR-predikacija realizuje doživljava kao aktuelno bilo a) do realizacije VR-predikacije, bilo b) do aktualizacije VR-predikacije.

Jedan broj izdvojenih primera svedoči i o tome da SR-predikacije u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ s temporalnim veznicima TILLS i TILL DESS (ATT) ne moraju nužno imati eksplicitno imperfektivno aspekatsko značenje – u kompleksima (7), (11) i (12) SR-predikacija iskazuje, naime, perfektivni tip situacije ograničeni proces, a u kompleksima (8), (10), (14), (20), (23) tip situacije trenutni događaj, što će reći da ona u datim kompleksima ima eksplicitno perfektivno aspekatsko značenje.

S tim u vezi uočavamo da date eksplicitno perfektivne SR-predikacije mogu imati različite implicitne sintaksičko-semantičke odlike. Naime, u kompleksu poput (10) *Ellerska vi verkligen fortsätta med att tåga TILLS vi är framme [...] / Ili ćemo zaista nastaviti da čutimo sve DOK ne stignemo do odredišta*, perfektivna SR-predikacija sastavljena je po modelu perfektivni semikopulativni fazni glagol *fortsätta (nastaviti)* + imperfektivni punoznačni glagol, te ona zapravo ukazuje na nastavak trajanja situacije iskazane njenim punoznačnim glagolom ($\Rightarrow$ *Ćutaćemo (sve DOK ne stignemo do odredišta)*), tj. implicira imperfektivnost. Imperfektivnost implicira i perfektivna SR-predikacija u kompleksu tipa (14) *TILLS vi har rätt ut den frågan kommer vi inte så långt. / DOK to pitanje ne razrešimo, nećemo daleko stići*; SR-predikacija je u datom kompleksu, naime, negirana,

tj. takvog je istinosnog modaliteta da se tumači kao nerealizovana, zahvaljujući čemu ona implicira trajanje stanja ili procesa koji važe usled odsustva njene realizacije ($\Rightarrow$ (*DOK to pitanje ne razrešimo,*) *na istoj smo tački / tapkaćemo u mestu.*). Uočavamo, dakle, da u kompleksima poput (10), (14) (te (20), (23)) eksplicitno perfektivna SR-predikacija implicira imperfektivnost; u kompleksima datog tipa, vremenskom rečenicom se tako odmerava završetak trajanja imperfektivne predikacije koju eksplicitno perfektivna SR-predikacija implicira, pa se u datim kompleksima realizuje značenje DO KADA te i KOLIKO DUGO SR-predikacija.

U kompleksima pak poput (8) [...] *hon han precis skicka en kod till Automaten på Centralstationen TILLS jag kom fram / [...] taman je stigla da pošalje kôd automatu na Glavnoj stanici DOK sam ja došao na red*, te (11) *Han kommer att ha skrivit ett helt kapitel TILLS hon kommer tillbaka. / On će napisati čitavo poglavlje DOK se ona vrati*, perfektivne SR-predikacije takve su prirode da ne impliciraju predikaciju imperfektivnog aspekatskog značenja. Kako su date SR-predikacije tako i eksplicitno i implicitno perfektivne, u kompleksima ovog tipa vremenskom rečenicom odmerava se završetak trajanja vremenskog odseka u kome se SR-predikacija realizuje, te se u njima ispoljava značenje DO KADA realizacija SR-predikacije, dok je značenje KOLIKO DUGO SR-predikacija po prirodi stvari blokirano.

Sumirajući izneta zapažanja zaključujemo da u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika TILLS i TILL DESS (ATT), VR-predikacija po pravilu ima eksplicitno odnosno implicitno perfektivno aspekatsko značenje, dok SR-predikacija ima bilo eksplicitno imperfektivno aspekatsko značenje, bilo pak eksplicitno perfektivno aspekatsko značenje koje može implicirati i imperfektivnost i perfektivnost; od datih sintaksičko-semantičkih odlika SR-predikacija zavisi da li će se u datim kompleksima manifestovati značenje DO KADA (te i KOLIKO DUGO) traje SR-predikacija ili pak značenje DO KADA se realizuje SR-predikacija.

Kako je analiza pak pokazala da u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima TILLS i TILL DESS (ATT) obe korelativine predikacije mogu eksplicitno iskazati sva četiri tipa situacije te imati bilo perfektivno bilo imperfektivno aspekatsko značenje, potvrđujemo da tip situacije i aspekatsko značenje predikacija u datim kompleksima ne igraju presudnu ulogu u manifestovanju temporalne kvantifikacije kao temporalne kvantifikacije tipa durativnost – ingresivnost, te da ulogu specifikatora interne temporalne determinacije u njima igraju temporalni veznici TILLS i TILL DESS (ATT), semantički specifikovani tako da signalizuju terminativnost.

Kada naposljetku uporedimo analizirane komplekse švedskog jezika i njihove srpske prevodne ekvivalente, zapažamo sledeće:

– švedskim rečeničnim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost a koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specifikovanih temporalnih veznika TILLS i TILL DESS (ATT), u srpskom jeziku ekvivalentne komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ predstavljaju kompleksi u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika DOK_2 , DOK GOD i DOKLE GOD u kojima se manifestuje isti tip temporalne determinacije.

– u datim kompleksima švedskog odnosno srpskog jezika, uz temporalni veznik može biti ekspliciran i prilog *ända* odnosno partikula *sve*, u cilju isticanja trajanja SR-predikacije do VR-predikacije.

– u datim kompleksima obaju jezika i VR- i SR-predikacija mogu iskazati sva četiri tipa situacije, s tim što je uobičajeno da VR-predikacija iskazuje perfektivne tipove situacija, a SR-predikacija imperfektivne tipove situacija. U datim kompleksima obaju jezika VR-predikacija koja eksplicitno iskazuje imperfektivne tipove situacija implicira pak perfektivnost, dok SR-predikacija koja eksplicitno iskazuje perfektivnost može biti i implicitno imperfektivna i implicitno perfektivna.

– u datim kompleksima švedskog jezika, tip situacije odnosno aspekatsko značenje korelativnih predikacija odgovaraju za određene temporalne odlike kompleksa (između ostalog i za to da li se VR-predikacijom odmerava završetak trajanja SR-predikacije ili pak vremenskog perioda u kome se SR-predikacija realizuje), ali ne i za manifestovanje temporalne kvantifikacije tipa durativnost – ingresivnost u njihovom prvom semantičkom planu. U datim švedskim kompleksima, temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost manifestuje se zahvaljujući temporalnim veznicima TILLS i TILL DESS (ATT), semantički specifikovanim tako da signalizuju terminativnost

U odgovarajućim kompleksima srpskog jezika, temporalni veznici DOK_2 , DOK GOD i DOKLE GOD ne mogu pak samostalno igrati ulogu specifikatora interne temporalne determinacije. Podsećamo da smo u odeljku 2.1.1. ukazali na to da srpski temporalni veznici DOK_2 , DOK GOD i DOKLE GOD nisu semantički izdiferencirani u tom stepenu da mogu samostalno odgovarati za manifestovanje određenog tipa temporalne kvantifikacije u kompleksima, te da je, uprkos tome što u prvom redu upućuju na terminativnost, potrebno da se oni nađu u sadejstvu sa eksplicitno ili implicitno perfektivnom VR-predikacijom kako bi se u kompleksu realizovalo značenje terminativnosti. U srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima DOK_2 , DOK GOD i DOKLE GOD, temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost manifestuje se tako zahvaljujući sadejstvu datih temporalnih veznika i (eksplicitno ili implicitno) perfektivne VR-predikacije.

– dati kompleksi švedskog i srpskog jezika pokazuju jednu bitnu strukturnu razliku: u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnih veznika TILLS i TILL DESS (ATT), VR-predikacija je po pravilu afirmativna, dok pak VR-predikaciju u odgovarajućim srpskim kompleksima uobičajeno prati negacija. Negacija uz VR-predikaciju u srpskim kompleksima može pritom biti bilo fakultativno bilo obavezno eksplicirana, što je prvenstveno uslovljeno sintaksičko-semantičkim odlikama predikacija u kompleksu. Uočavamo tako da u srpskim kompleksima poput (10), (20), (23), u kojima je VR-predikacija eksplicitno perfektivna a SR-predikacija sastavljena po modelu semikopulativni glagol *nastaviti* + imperfektivni punoznačni glagol (te je implicitno imperfektivna), VR-predikaciju prati negacija, i to negacija koja, uprkos tome što je u takvim kompleksima uobičajena, može biti izostavljena bez posledica po sintaksičko-semantički status kompleksa i temporalno ustrojstvo predikacija u kompleksu (upor. tako npr. (10) *Ili ćemo zaista nastaviti da ćutimo sve DOK NE stignemo do odredišta*, i *Ili ćemo zaista nastaviti da ćutimo sve DOK stignemo do odredišta*). Uočavamo i da je u kompleksima poput npr. (11) i (12), u kojima je VR-predikacija eksplicitno perfektivna a SR-predikacija pak i eksplicitno i implicitno perfektivna, negacija uz VR-predikaciju takođe fakultativna, s tim što ona u kompleksima ovoga tipa uobičajeno nije eksplicirana (upor. npr. (11) *On će napisati čitavo poglavlje DOK se ona vrati*, i *On će napisati čitavo poglavlje DOK se ona NE vrati*). Naposljetku zapažamo i to da je u kompleksima poput npr. (4), (5), (15), u kojima je VR-predikacija implicitno perfektivna a SR-predikacija eksplicitno i implicitno imperfektivna, negacija uz VR-predikaciju obavezno eksplicirana, te da je nije moguće izostaviti bez posledica po temporalno ustrojstvo predikacija u kompleksu. Da je negacija uz VR-predikaciju u datim kompleksima obavezna uočavamo ako uporedimo kompleks poput (4) *Helena je vežbala melodiju DOKLE GOD je NIJE savršeno znala*, u kome je uz VR-predikaciju eksplicirana negacija, i njemu odgovarajući kompleks *Helena je vežbala melodiju DOKLE GOD ju je savršeno znala*, u kome VR-predikaciju ne prati negacija – u prvom kompleksu SR-predikacija u vremenu prethodi VR-predikaciji i traje do aktualizacije SR-predikacije, te se u kompleksu manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost, dok je u potonjem kompleksu SR-predikacija simultana sa VR-predikacijom i aktuelna dokle god je aktuelna VR-predikacija, te da se u datom kompleksu manifestuje temporalna kvantifikacija tipa linearna durativnost – longitudinalnost.¹⁶⁰

---

160 Zbog ograničenog prostora u radu, ovde iznosimo samo uopštena zapažanja o negaciji uz VR-predikaciju u analiziranim kompleksima srpskog jezika. Za detaljnu analizu negacije i njenog statusa uz subordiniranu predikaciju u srpskim rečeničnim kompleksima u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa terminativnost upućujemo na Antonić (2001: 170–181); jedan broj zapažanja o negaciji kao ekspletivnoj (suvišnoj) negaciji u složenim rečenicama sa zavisnom *dok*-vremenskom rečenicom i perfektivnom subordiniranom predikacijom, iznosi Kovačević (2004b: 209, 210).

Napominjemo naposletku da zastupljenost temporalnih veznika DOK₂, DOK GOD i DOKLE GOD u analiziranim srpskim kompleksima upućuje na zaključak da je švedskim temporalnim veznicima TILLS i TILL DESS (ATT) u srpskom jeziku u prvom redu ekvivalentan temporalni veznik DOK₂, a da se temporalni veznici DOK GOD i DOKLE GOD kao prevodni ekvivalenti švedskih temporalnih veznika TILLS i TILL DESS (ATT) javljaju jedino u onim kompleksima u SR-predikacija ima eksplicitno ili implicitno imperfektivno aspekatsko značenje.¹⁶¹

Zaključke sprovedene analize naposletku sažeto prikazujemo u sledećoj tabeli:

Tabela 25

Temporalna kvantifikacija tipa durativnost – TERMINATIVNOST u kompleksima sa temporalnim veznicima TILLS i TILL DESS (ATT) / DOK₂, DOK GOD, DOKLE GOD				
	ŠVEDSKI JEZIK		SRPSKI JEZIK	
specifikator interne temporalne determinacije	temporalni veznik TILLS / TILL DESS ATT		temporalni veznik DOK ₂ / DOK GOD/ DOKLE GOD + (eksplicitno ili implicitno) perfektivna VR-predikacija	
temporalni veznik	TILLS TILL DESS (ATT)		DOK₂ DOK GOD DOKLE GOD	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	TD / OP ST / NP implicira PFV	ST/ NP/ TD/ OP	TD / OP ST / NP implicira PFV	ST/ NP/ TD/ OP
aspekatsko značenje	PFV IPFV implicira PFV	IPFV PFV	PFV IPFV implicira PFV	IPFV PFV
negacija uz VR-predikaciju	/		uobičajeno fakultativna ali eksplicirana; obavezna ako je predikacija PFV implicitno	

161 Kako zapažamo i to da u srpskim prevodnim ekvivalentnima švedskih kompleksa poput (7), (8), (10), (12) vremenska rečenica ne može biti uvedena temporalnim veznicima DOK GOD i DOKLE GOD (upor. npr. (7) *Han kommer att ha flyttat TILLS vi kommer tillbaka.* / **On će se već preseliti DOK GOD se mi vratimo; *On će se već preseliti DOKLE GOD se mi vratimo*), zaključujemo da se srpski temporalni veznici DOK GOD i DOKLE GOD ne mogu kombinovati sa SR-predikacijom koja je i eksplicitno i implicitno perfektivna. Drugim rečima, srpski temporalni veznici DOK GOD i DOKLE GOD kombinuju se samo sa SR-predikacijom koja je bilo eksplicitno bilo implicitno imperfektivna, te zaključujemo da je zato od temporalnih veznika DOK₂, DOK GOD i DOKLE GOD, veznik DOK₂ zastupljeniji u onim srpskim kompleksima u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost, a da su veznici DOK GOD i DOKLE GOD zastupljeniji u onim kompleksima srpskog jezika u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – longitudinalnost. (upor. srpske komplekse analizirane u ovom odeljku i u odeljku 2.1.1.).

2.1.3.2. Kompleksi sa temporalnim veznikom FÖRRÄN / DOK₂, DOK GOD, DOKLE GOD

Švedski temporalni veznik FÖRRÄN, čije prototipsko značenje u srpskom jeziku, odražava temporalni veznik PRE NEGO ŠTO, vremensku rečenicu u kompleks S={SR+VR} integriše, podsećamo (v.1.2.1.2.), pod uslovom da je SR-predikacija koja u vremenu prethodi VR-predikaciji bilo negirana, bilo pak označena kao realizovana neposredno pre VR-predikacije. U jednom broju švedskih kompleksa sa temporalnim veznikom FÖRRÄN u kojima je SR-predikacija odgovarajućim sintaksičko-semantičkim sredstvima negirana, SR-predikacija vremenskom rečenicom biva determinisana i kao anteriorna u odnosu na VR-predikaciju, i kao u vremenu odmerena tako da VR-predikacija predstavlja onu tačku ili period na vremenskoj osi do koje je aktuelno trajanje negirane SR-predikacije. U datim kompleksima kombinuju se tako značenja temporalne lokalizacije (anteriornost) i temporalne kvantifikacije (terminativnost), s tim što, zahvaljujući specifičnim sintaksičko-semantičkim odlikama datih kompleksa, značenje temporalne kvantifikacije zauzima njihov prvi semantički plan.

Temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost manifestuje se tako u onim kompleksima S={SR+VR} švedskog jezika sa temporalnim veznikom FÖRRÄN u kojima je SR-predikacija negirana, a korelativne predikacije imaju takve sintaksičko-semantičke odlike da se između njih uspostavlja implicitni kauzalni međuodnos. Dati kauzalni međuodnos predikacija u kompleksima ovog tipa podrazumeva da VR-predikacija odmerava završetak trajanja negirane SR-predikacije, te da se po završetku trajanja negirane SR-predikacije aktualizuje odnosno realizuje afirmativna predikacija koja predstavlja njen semantički ekvivalent. Budući da se u datim švedskim kompleksima vremenskom rečenicom odmerava završetak trajanja negirane SR-predikacije, ekvivalente švedskog temporalnog veznika FÖRRÄN u odgovarajućim kompleksima srpskog jezika predstavljaju temporalni veznici DOK₂, DOK GOD i DOKLE GOD, semantički u prvom redu specifikovani tako da signalizuju terminativnost.

Manifestovanje temporalne kvantifikacije tipa durativnost – terminativnost u švedskim kompleksima S={SR+VR} sa temporalnim veznikom FÖRRÄN ilustrujemo sledećim odabranim primerima:

1. Han vaknade inte FÖRRÄN vi knackade på rutan. (NG, 1986: 111)
[Nije se probudio pre nego što smo mu pokucali na prozor]
Nije se probudio DOK mu nismo pokucali na prozor.
2. Jag har inte råd att reparera bilen FÖRRÄN jag får lön. (AÖB, 1996: 115)
[Nemam novca za popravku auta pre nego što dobijem platu.]
Nemam novca za popravku auta DOKLE GOD ne dobijem platu.

3. Jag sa ingenting FÖRRÄN jag [hade] svält den sista biten. (SPEGELN, 1999: 151)
[Nisam ništa rekao pre nego što sam bio progutao i poslednji komadić.]
Nisam ništa rekao sve DOK nisam progutao i poslednji komadić.¹⁶²
4. [...] han visste inte var de varit FÖRRÄN han såg att de hämtat den lilla röda cykeln. (KORP)
[[...] on nije znao gde su bili pre nego što je video da su doneli mali crveni bicikl.]
[...] on nije znao gde su bili sve DOK nije video da su doneli mali crveni bicikl.
5. Han skulle inte närma sig huset FÖRRÄN han på ytan var alldeles lugn. (KORP)
[On neće prići kući pre nego što naizgled bude potpuno miran.]
On neće prići kući DOK GOD naizgled ne bude potpuno miran.
6. Mitter öppnade inte ögonen FÖRRÄN dörren [hade] slagit igen bakom honom. (KORP)
[Miter nije otvorio oči pre nego što su se vrata bila zatvorila za njim.]
Miter nije otvorio oči sve DOK se vrata nisu zatvorila za njim.
7. Han tystnade inte FÖRRÄN kvinnan reste sig upp. (KORP)
[Nije začutao pre nego što je žena ustala.]
Nije začutao sve DOK žena nije ustala.
8. [Vi] kommer inte att göra något FÖRRÄN det kommer ytterligare information till mig. (KORP)
[[Mi] nećemo uraditi ništa pre nego što ja dobijem još informacija.]
Mi nećemo uraditi ništa DOK GOD ja ne dobijem još informacija.
9. Gator snöröjs inte FÖRRÄN 6–8 centimeter snö har fallit. (KORP)
[Ulice se ne čiste pre nego što napada 6–8 centimetara snega.]
Ulice se ne čiste DOK ne napada 6–8 centimetara snega.
10. Ingen ersättning betalas ut FÖRRÄN a-kassan har fått ditt arbetsgivarintyg. (KORP)
[Nikakva naknada se ne isplaćuje pre nego što fond za nezaposlene dobije potvrdu od vašeg poslodavca.]
Nikakva naknada se ne isplaćuje DOK fond za nezaposlene ne dobije potvrdu od vašeg poslodavca.
11. Han hade heller hört något om Nordeas bostadsaffär FÖRRÄN han läste om den i SvD Näringsliv. (KORP)
[On ništa nije bio čuo ni o Nurdeinoj aferi sa stanovima pre nego što o njoj čitao u odeljku za ekonomiju lista *Svenska Dagbladet*.]
On ništa nije čuo ni o Nurdeinoj aferi sa stanovima sve DOK o njoj nije čitao u u odeljku za ekonomiju lista *Svenska Dagbladet*.

162 Napominjemo da u srpskim kompleksima datog tipa uz temporalni veznik DOK₂ može biti eksplicirana patikula *sve* kojom se dodatno ističe trajanje SR-predikacije do realizacije odnosno aktualizacije VR-predikacije, a da se odgovarajući sintaksičko-semantički element (poput priloga *ända*) ne javlja u švedskim kompleksima datog tipa, budući da temporalni veznik FÖRRÄN blokira njegovu upotrebu.

12. Rowland och Molina var dock inte oroadе FÖRRÄN de hade börjat räkna på hur mycket freon som dumpades i atmosfären. (KORP)
[Rouland i Molina nisu pak bili zabrinuti pre nego što su bili počeli da računaju koliko se freona ispušta u atmosferu.]
Rouland i Molina nisu pak bili zabrinuti sve DOK nisu počeli da računaju koliko se freona ispušta u atmosferu.

Kako izdvojeni primeri svedoče, u kompleksima sa temporalnim veznikom FÖRRÄN u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost obe korelativne predikacije mogu iskazati bilo koji od četiri tipa situacije. SR-predikacije tako imperfektivne tipove situacije stanje i neograničeni proces iskazuju u (2), (4), (12) odnosno u (9), (10), a perfektivne tipove situacije trenutni događaj i ograničeni proces u (1), (3), (5)–(7), (11) odnosno u (8); budući pak da je SR-predikacija u datim kompleksima negirana, ona, bez obzira na svoje eksplicitno aspekatsko značenje, nužno implicira imperfektivnost. VR-predikacije datih kompleksa pak perfektivne tipove situacije trenutni događaj i ograničeni proces iskazuju u (1)–(4), (6)–(8), (10), (12) odnosno u (2), (9), a imperfektivne tipove situacije stanje i neograničeni proces u (5) odnosno (11). Zapažamo pak pritom da kompleksu poput (5) *Han skulle inte närma sig huset FÖRRÄN han på ytan var alldeles lugn. / On neće prići kući DOK GOD naizgled ne bude potpuno miran*, eksplicitno imperfektivna VR-predikacija koja iskazuje tip situacije stanje podrazumeva i onu tačku u vremenu koja predstavlja početak njenog trajanja: *Han skulle inte närma sig huset FÖRRÄN han på ytan blev alldeles lugn. / On neće prići kući DOK GOD naizgled ne postane potpuno miran*, te zaključujemo da su eksplicitno imperfektivne VR-predikacije datih kompleksa impliciraju perfektivnost. Kako VR-predikacija može, dakle, iskazati kako perfektivne tipove situacije, tako i imperfektivne tipove situacije koji impliciraju perfektivnost, ona se može doživeti bilo kao tačka bilo kao period na vremenskoj osi do kog traje negirana SR-predikacija, te se u datim kompleksima s temporalnim veznikom FÖRRÄN trajanje negirane SR-predikacije doživljava kao aktuelno bilo do realizacije, bilo do aktualizacije VR-predikacije.

U kompleksima sa temporalnim veznikom FÖRRÄN u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost, i VR- i SR-predikacije mogu, dakle, iskazati bilo koji od četiri tipa situacije te imati bilo eksplicitno perfektivno, bilo eksplicitno imperfektivno aspekatsko značenje; eksplicitno imperfektivne VR-predikacije datih kompleksa po pravilu pak impliciraju perfektivnost, dok su njihove SR-predikacije, budući negirane, implicitno imperfektivne bez obzira na njihovo eksplicitno aspekatsko značenje.

Date sintaksičko-semantičke odlike korelativnih predikacija ne predstavljaju, međutim, dovoljan uslov da se u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim

veznikom FÖRRÄN i negiranom SR-predikacijom manifestuje nedvosmisleno specifikovan tip temporalne determinacije. Na ovo smo već ukazali u odeljku 1.2.1.2., gde smo analizirali komplekse sa temporalnim veznikom FÖRRÄN u kojima se manifestuje temporalna lokalizacija tipa nespecificovana anteriornost: uočili smo tada da kompleksi sa veznikom FÖRRÄN u kojima se manifestuje temporalna lokalizacija tipa anteriornost, i kompleksi sa veznikom FÖRRÄN u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost pokazuju niz identičnih sintaksičko-semantičkih odlika (SR-predikacija je negirana, korelativne predikacije mogu iskazati sve tipove situacija tj. imati bilo imperfektivno bilo perfektivno aspekatsko značenje, vremenska klauza je u postpoziciji), te da se specifikovani tip temporalne determinacije u njihovom prvom semantičkom planu manifestuje zahvaljujući sadejstvu temporalnog veznika i korelativnih predikacija odgovarajućih specifičnih sintaksičko-semantičkih odlika.

Temporalna kvantifikacija tipa durativnost – temirativnost manifestuje se tako u onim švedskim kompleksima sa temporalnim veznikom FÖRRÄN u kojima se VR-predikacija doživljava kao predikacija čija realizacija odnosno aktualizacija dovodi do prestanka važenja situacije iskazane negiranom SR-predikacijom, te do aktualizacije odnosno realizacije situacije iskazane odgovarajućom afirmativnom SR-predikacijom. Da se temporalna kvantifikacija tipa durativnost – temirativnost manifestuje u izdvojenim kompleksima (1)–(12) možemo potvrditi odgovarajućim transformacionim testom koji ilustruje preinačenje negirane SR-predikacije u odgovarajuću afirmativnu predikaciju: (1) *Han vaknade inte FÖRRÄN vi knackade på rutan. / Nije se probudio DOK mu nismo pokucali na prozor. → Han vaknade först NÄR vi knackade på rutan. / Probudio se tek KAD smo mu pokucali na prozor;* (2) *Jag har inte råd att reparera bilen FÖRRÄN jag får lön. / Nemam novca za popravku auta DOKLE GOD ne dobijem platu. → Jag kommer att ha råd att reparera bilen först NÄR jag får lön. / Imaću novca za popravku auta tek KAD dobijem platu,* itd. U datim kompleksima predikacije imaju, dakle, takve sintaksičko-semantičke odlike da impliciraju kauzalni međuodnos u kome aktualizacija odnosno realizacija VR-predikacije predstavlja uslov za aktualizaciju odnosno realizaciju SR-predikacije koja je semantički ekvivalent negirane SR-predikacije (upor. (1) *Uslov za to da se probudi bio je da mu pokucamo na prozor;* (2) *Uslov za to da imam novca za popravku auta jeste da dobijem platu,* itd.).

Zahvaljujući, dakle, sadejstvu temporalnog veznika FÖRRÄN, koji prototipski signalizuje anteriornost, i korelativnih predikacija čije su sintaksičko-semantičke odlike takve da se između njih uspostavlja specifični kauzalni međuodnos, u prvom semantičkom

planu analiziranih švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznikom FÖRRÄN i negiranom SR-predikacijom manifestuje se temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost.

Kada naposljetku sumiramo izneta zapažanja i uporedimo analizirane švedske komplekse sa temporalnim veznikom FÖRRÄN i njihove srpske prevodne ekvivalente, uočavamo sledeće:

– švedskim rečeničnim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost a koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specifikovanog veznika FÖRRÄN, u srpskom jeziku ekvivalentne komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ predstavljaju kompleksi u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specifikovanih temporalnih veznika DOK₂, DOK GOD i DOKLE GOD u kojima se manifestuje isti tip temporalne determinacije.

– u datim kompleksima obaju jezika i VR- i SR-predikacije mogu iskazati sva četiri tipa situacije te imati bilo eksplicitno perfektivno, bilo eksplicitno imperfektivno aspekatsko značenje; eksplicitno imperfektivne VR-predikacije datih kompleksa po pravilu pak impliciraju perfektivnost, dok su njihove SR-predikacije, budući negirane, implicitno imperfektivne bez obzira na njihovo eksplicitno aspekatsko značenje.

– u datim švedskim kompleksima, temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost manifestuje se zahvaljujući sadejstvu temporalnog veznika FÖRRÄN i korelativnih predikacija takvih sintaksičko-semantičkih odlika da se između njih uspostavlja specifični kauzalni međuodnos. U odgovarajućim srpskim kompleksima pak, temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost manifestuje se zahvaljujući sadejstvu temporalnih veznika DOK₂, DOK GOD i DOKLE GOD i (eksplicitno ili implicitno) perfektivne VR-predikacije.

– VR-predikacija u datim švedskim kompleksima po pravilu je afirmativna, dok pak VR-predikaciju u odgovarajućim srpskim kompleksima po pravilu prati negacija. Zapažamo pritom da je obavezna ekspliciranost negacije uz VR-predikaciju naročito evidentna u onim srpskim kompleksima datog tipa u kojima je VR-predikacija perfektivna implicitno, budući da bi izostavljanje negacije uz takvu VR-predikaciju dovelo do tumačenja date predikacije kao i eksplicitno i implicitno imperfektivne, što bi pak rezultovalo u promeni temporalnog ustrojstva korelativnih predikacija kompleksa; tako se npr. u kompleksu (5) *On neće prići kući DOK GOD naizgled NE bude potpuno miran*, u kome je eksplicitno imperfektivna VR-predikacija negirana, manifestuje temporalna

kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost, dok se pak u njemu odgovarajućem kompleksu *On neće prići kući DOK GOD naizgled bude potpuno miran*, u kome eksplicitno imperfektivna VR-predikacija nije negirana, manifestuje temporalna kvantifikacija tipa linearna durativnost – longitudinalnost.

Zaključke sprovedene analize naposljetku sažeto prikazujemo u sledećoj tabeli:

Tabela 26

Temporalna kvantifikacija durativnost – TERMINATIVNOST u kompleksima sa temporalnim veznikom FÖRRÄN / DOK₂, DOK GOD, DOKLE GOD				
	ŠVEDSKI JEZIK		SRPSKI JEZIK	
specifikator interne temporalne determinacije	temporalni veznik FÖRRÄN + negacija SR-predikacije + predikacije odgovarajućih sintaksičko-semantičkih odlika (impliciraju kauzalni međuodnos)		temporalni veznik DOK ₂ / DOK GOD/ DOKLE GOD + (eksplicitno ili implicitno) perfektivna VR-predikacija	
temporalni veznik	FÖRRÄN		DOK ₂ DOK GOD DOKLE GOD	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	TD / OP ST / NP implicira PFV	TD/ OP/ ST/ NP	TD / OP ST / NP implicira PFV	TD/ OP/ ST/ NP
aspekatsko značenje	PFV IPFV implicira PFV	PFV IPFV	PFV IPFV implicira PFV	PFV IPFV
negacija uz VR-predikaciju	/		obavezno eksplicirana	

2.1.4. Kompleksi jednog specifičnog strukturnog modela

Zaključujući analizu posvećenu temporalnoj kvantifikaciji tipa durativnost, skrećemo pažnju i na jedan tip kompleksa $S=\{SR+VR\}$ posebne sintaksičko-semantičke strukture.

Komplekse ovog tipa ilustrujemo sledećim odabranim primerima:

1. Det har gått lång tid SEDAN hon var här. (SAG, 1999: 602)
Prošlo je mnogo vremena OTKAD je ona bila ovde.
2. Nu har det gått tillräckligt lång tid SEDAN allt det svåra hände [...] (KORP)
Sada je prošlo dovoljno vremena OTKAD se sve ono teško dogodilo [...]

3. Det måste ha gått år SEDAN någon senast verkligen kontrollerade den balken. (KORP)
Mora da su prošle godine OTKAD je neko poslednji put taj nosač prekontrolisao kako treba.
4. SEDAN hon var här är det säkert tre timmar. (SAG, 1999: 602)
OTKAD je ona bila ovde, prošla su barem tri sata.
5. Nu är det tio veckor SEDAN jag slutade röka. (KORP)
Ima deset nedelja OTKAD sam prestala da pušim.
6. Det är långt kvar TILLS det blir fred i Irak. (KORP)
[Ima još mnogo vremena DOK u Iraku postane mir.]
Proći će još mnogo vremena DOK u Iraku ne zavlada mir.
7. Det är tjugo minuter TILLS tåget går. (SAG, 1999: 602)
[Ima dvadeset minuta DOK voz krene.]
Do polaska voza ima dvadeset minuta.
8. Det är bara tre år kvar TILLS kontraktet går ut. (KORP)
[Ima samo još tri godine DOK ugovor istekne.]
Imamo samo još tri godine do isteka ugovora.
9. Det gick år INNAN pojken förstod att hans förtrollade vildmark var föga mer än en halvskallig skogsplätt. (KORP)
[Prošle su godine PRE NEGO ŠTO je dečak shvatio da je njegova začarana divljina jedva nešto više od polugolog delića šume.]
Prošle su godine DOK dečak nije shvatio da njegova začarana divljina jedva da je nešto više od tek polugolog delića šume.
10. På bröllopet hade det hänt, och det hade tagit flera dagar INNAN han kunde stå på benen igen. (KORP)
[To se bilo dogodilo na venčanju, i prošlo je više dana PRE NEGO ŠTO je ponovo mogao da stoji na nogama.]
To se dogodilo na venčanju, i nekoliko dana je prošlo DOK nije ponovo mogao da se osovi na noge.
11. Därför tar det en viss tid INNAN en ändring av yttemperaturen hinner påverka temperaturen i djupare lager. (KORP)
[Zato je potrebno izvesno vreme PRE NEGO ŠTO promena površinske temperature stigne da utiče na temperaturu dubljih slojeva.]
Zato treba da prođe izvesno vreme DOK se promena površinske temperature ne odrazi na temperaturu dubljih slojeva.
12. Det skulle ta ytterligare många år INNAN städernas avloppsvatten renades på ett tillfredställande sätt. (KORP)
[Proći se još mnogo godina PRE NEGO ŠTO su se otpadne vode iz gradova pročišćavale na zadovoljavajuć način.]

Proći će još mnogo godina DOK se otpadne vode iz gradova ne budu pročišćavale na zadovoljavajući način.

13. Och sedan dröjde det en minut INNAN jag kom på nåt han hade varit bra på. (Gardell, 1992: 178)
[A onda je prošao čitav minut PRE NEGO ŠTO sam se setio nečega u čemu je on bio dobar.]
A onda sam čitav minut pokušavao da se setim u čemu je to bio dobar. (Gardel, 2004: 106)
14. Det dröjde en månad INNAN vi fick svar. (KORP)
[Potrajalo je mesec dana PRE NEGO ŠTO smo dobili odgovor.]
Prošlo je mesec dana DOK nismo dobili odgovor.
15. Men det gick inte lång tid FÖRRÄN de flyttade ihop [...] (KORP)
[Ali nije prošlo mnogo vremena PRE NEGO ŠTO su počeli da žive zajedno.]
Nije, međutim, prošlo mnogo vremena DOK nisu počeli da žive zajedno.
16. Det dröjde inte länge, FÖRRÄN det kom en jeep körande med en väldig fart. (BUBF, 1986: 65)
[Nije potrajalo mnogo PRE NEGO ŠTO je jedan džip naišao vozeći ogromnom brzinom.]
Uskoro je jedan džip naišao ogromnom brzinom.
17. Det dröjde inte länge FÖRRÄN rummet flödade av ljus [...] (KORP)
[Nije potrajalo mnogo PRE NEGO ŠTO se soba ispunila svetlošću [...]]
Soba se ubrzo ispunila svetlošću [...]
18. Men det lär inte dröja särskilt länge FÖRRÄN ett liknande ärende ligger på bordet. (KORP)
[Ali obično ne potraje naročito dugo PRE NEGO ŠTO neki sličan slučaj leži na stolu.]
Ali obično ne prođe mnogo vremena DOK se neki sličan slučaj ne nađe na stolu.

U datim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$, vremenske rečenice uvode temporalni veznici SEDAN (OTKAD) i TILLS (DOK₂) odnosno INNAN (PRE NEGO ŠTO) i FÖRRÄN (PRE NEGO ŠTO odn. DOK₂), a supraordinirana klauza uobičajeno je sastavljena po modelu $Cl=\{det + g\grave{a} / vara^{163} + X\ tid\}$ ($Cl=\{pro\acute{c}i / imati + X\ vremena\}$) odnosno $Cl=\{det + g\grave{a} / ta / dr\ddot{o}ja^{164} + X\ tid\}$ ($Cl=\{pro\acute{c}i + X\ vremena\}$)¹⁶⁵. Predikacija

---

163 Doslovni srpski prevodni ekvivalent švedske glagolske lekseme *vara* predstavlja glagolska leksema *biti*; u srpskim ekvivalentima konstrukcija navedenih modela, švedskoj glagolskoj leksemi *vara* ekvivalentna je pak glagolska leksema *imati*.

164 Doslovne srpske prevodne ekvivalente švedskih glagolskih leksema *ta* odnosno *dröja* predstavljaju glagolske lekseme *imati* odnosno *potrajati*; u srpskim ekvivalentima konstrukcija navedenog modela, švedskim glagolskim leksemama *ta* i *dröja* ekvivalentna je pak leksema *proći*.

165 Švedski kompleksi ovog strukturnog modela pominju se u odeljku o vremenskim rečenicama u *Svenska Akademiens grammatik* (Teleman et al., 1999b: 601, 602), ali se tu obrađuju samo konstrukcije sa

supraordinirane klauze datih kompleksa takvog je, dakle, sastava da ne iskazuje konkretnu situaciju definisanih temporalnih odlika (poput trajanja, dinamičnosti, ograničenosti u vremenu i sl.), već isključivo nosi informaciju o protoku vremena. Uloga supraordinirane rečenice datih kompleksa ogleda se tako tek u izdvajanju jednog perioda na vremenskoj osi, bez istovremenog iskazivanja i određene situacije čije trajanje odnosno realizacija ispunjava dati vremenski odsek. Za razliku tako od dosad razmatranih kompleksa u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa ingresivnost odnosno terminativnost, a u kojima VR-predikacija determiniše granične tačke SR-predikacije odnosno vremenskog odseka u kome se SR-predikacija realizuje, VR-predikacija kompleksa sa supraordiniranom rečenicom nekog od navedenih strukturnih modela determiniše bilo početnu tačku (kakav je slučaj u (1)–(5)), bilo pak završnu tačku (kakav je slučaj u (6)–(18)) jednog vremenskog odseka koji ne zaprema nijednu konkretnu situaciju. Drugim rečima, VR-predikacije datih švedskih kompleksa determinišu granice (početak ili kraj) određenog perioda kog na vremenskoj osi izdvaja supraordinirana rečenica.

Kako svedoče prevodni ekvivalenti datih švedskih kompleksa, i srpski jezik beleži komplekse $S=\{SR+VR\}$ slične sintaksičko-semantičke strukture. U datim srpskim kompleksima vremensku rečenicu uobičajeno uvode temporalni veznici OTKAD(A) i DOK₂, a subordinirana rečenica sastavljena je po modelu $Cl=\{proći / imati / trebati + X \text{ vremena}\}$.¹⁶⁶ I u srpskom jeziku radi se, dakle, o kompleksima u kojima supraordinirana rečenica izdvaja vremenski odsek koji ne zaprema nijednu konkretnu situaciju i u kojima VR-predikacija determiniše njegove granične tačke. Srpski kompleksi sa temporalnim veznikom OTKAD(A) odgovaraju pritom švedskim kompleksima specifične sintaksičko-semantičke strukture u kojima vremensku rečenicu uvodi temporalni veznik SEDAN koji signalizuje ingresivnost, dok su kompleksi sa temporalnim veznikom DOK₂ ekvivalentni datom tipu švedskih kompleksa sa temporalnim veznicima TILLS, INNAN i FÖRRÄN, koji u njima signalizuju terminativnost.¹⁶⁷

---

temporalnim veznicima *SEDAN* i *TILLS* i subordiniranom klauzom modela ”*det + vara + ett tidmätt [mera za vreme]*”. Detaljniji osvrt na švedske komplekse ovog tipa donose Barentsen (2012: 273–275, 277, 278) i Zorikhina Nilsson (Зорихина-Нильссон, 2009: 422, 423).

166 Srpski jezik beleži i KAKO, DA i ŠTO kao veznike koji u kompleksima sa supraordiniranom rečenicom sastavljenom po modelu $Cl=\{proći/imati/trebati + X \text{ vremena}\}$ uvode subordiniranu klauzu. Dati veznici su pak (usled pripadnosti određenom stilskom registru, arhaičnosti i sl.) u ovom tipu srpskih kompleksa ređe zastupljeni od veznika OTKAD(A) i DOK, zbog čega temporalne veznike OTKAD(A) i DOK ističemo kao one veznike koji se tipično javljaju u datim kompleksima savremenog srpskog jezika. Za osvrt na veznike KAKO, DA i ŠTO u srpskim kompleksima datog strukturnog modela, upućujemo na Antić (2001: 181–184) i Popović (2012a: 54).

167 Napominjemo da prevodne ekvivalente potonjih švedskih kompleksa (usled jednog broja njihovih specifičnih sintaksičko-semantičkih osobenosti u čije detalje (zarad ostajanja u okvirima rada) ovde nismo u mogućnosti da zalazimo) neretko predstavljaju i srpske rečenične konstrukcije sa kondenzovanom predikacijom (v. primere (7), (8)).

Budući da uočavamo da je u datim kompleksima obaju jezika supraordinirana klauza takvog sintaksičko-semantičkog sastava da uz sebe nužno zahteva dopunu u vidu vremenske odredbe koja determiniše početnu ili završnu tačku njome definisanog perioda, zaključujemo da dati kompleksi kako švedskog tako i srpskog jezika predstavljaju specifičan vezani tip strukture.¹⁶⁸ Kao opšti zaključak sprovedene analize ističemo stoga da kompleksi $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika u kojima vremensku rečenicu uvode temporalni veznici SEDAN (OTKAD) i TILLS (DOK₂) odnosno INNAN (PRE NEGO ŠTO) i FÖRRÄN (PRE NEGO ŠTO odn. DOK₂) a u kojima je supraordinirana klauza uobičajeno sastavljena po modelu $Cl=\{det + g\grave{a} / vara + X tid\}$ ($Cl=\{pro\acute{c}i / imati + X vremena\}$) odnosno $Cl=\{det + g\grave{a} / ta / dr\ddot{o}ja + X tid\}$ ($Cl=\{pro\acute{c}i + X vremena\}$), i kompleksi $S=\{SR+VR\}$ srpskog jezika u kojima vremensku rečenicu uvode temporalni veznici OTKAD(A) i DOK₂ a supraordinirana klauza je sastavljena po modelu $Cl=\{pro\acute{c}i / imati / trebati + X vremena\}$ predstavljaju specifični vezani tip strukture istovrsnih sintaksičko-semantičkih odlika.

2.2. Temporalna kvantifikacija tipa FREKVENCIJA

Temporalna kvantifikacija tipa frekvencija manifestuje se u onim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima vremenska rečenica (ili drugi odgovarajući sintaksičko-semantički element) determiniše učestalost pojavljivanja SR-predikacije u vremenu. Temporalna kvantifikacija tipa frekvencija podrazumeva stoga značenje KOLIKO ČESTO SR-predikacija.

Kako je SR-predikacija u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ posredstvom vremenske rečenice u prvom redu lokalizovana u vremenu, odnosno lokalizovana te odmerena u vremenu, u njima se temporalna kvantifikacija tipa frekvencija nužno kombinuje sa nekim od drugih tipova temporalne determinacije, kao uz njih prateći tip temporalne determinacije. Za manifestovanje temporalne kvantifikacije tipa frekvencija u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ odgovaraju njegovi specifični sintaksičko-semantički elementi, poput semantički specifikovanog temporalnog veznika te jednog broja drugih odgovarajućih sintaksičko-semantičkih elemenata rečničkog ili vanrečničkog konteksta koji SR-predikaciji pripisuju semantičko obeležje (+)frekvencija.

---

168 Da kompleksi datog tipa predstavljaju specifičan vezani tip strukture uočila je Antić (2001: 182): „[...] radi se o vezanom tipu strukture pošto rečnička predikacija, odnosno supraordinirana klauza, iako i na sintaksičkom i na semantičkom planu predstavlja samostalnu jedinicu, na pragmatičkom planu, ipak, ne funkcioniše samostalno, već je uvek praćena subordinarnom ekstenzivnom klauzom ili kondenzovanom predikacijom: Prošlo je tri godine *otkako se vratio*. / Prošlo je tri godine *od njegovog povratka*.; Prošlo je tri godine *dok se nije vratio iz inostranstva*. / Prošlo je tri godine *do njegovog povratka iz inostranstva*.“.

U kompleksima $S=\{SR+VR\}$ SR-predikacija – koja je, dakle, u prvom redu lokalizovana odnosno lokalizovana i odmerena u vremenu – može biti determinisana i kao predikacija koja se uz VR-predikaciju pojavljuje regularno, tj. uvek kada se VR-predikacija realizuje ili aktualizuje u vremenu, ili pak kao predikacija koja se uz VR-predikaciju pojavljuje povremeno, tj. poneki put kada se VR-predikacija realizuje ili aktualizuje u vremenu.¹⁶⁹

Temporalna frekvencija se tako u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ može manifestovati kroz dva semantička podtipa, tj. kao:

1. temporalna frekvencija tipa regularno ponavljanje, te
2. temporalna frekvencija tipa povremeno ponavljanje.¹⁷⁰

U švedskom jeziku, temporalna kvantifikacija tipa frekvencija manifestuje se u onim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika SÅ OFTA (SOM), te i u onim kompleksima (s nizom drugih temporalnih veznika) u kojima posredstvom jednog broja drugih odgovarajućih sintaksičko-semantičkih elementa SR-predikaciji biva pripisano semantičko obeležje (+)frekvencija.

2.2.1. Temporalna frekvencija tipa regularno ponavljanje: kompleksi sa temporalnim veznikom SÅ OFTA (SOM) / KAD(A) GOD odnosno drugim odgovarajućim sintaksičko-semantičkim elementom

Temporalna kvantifikacija tipa frekvencija u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ manifestovana kao regularno ponavljanje, podrazumeva determinisanje SR-predikacije kao predikacije koja se realizuje ili aktualizuje svaki put kada se u vremenu realizuje ili aktualizuje VR-predikacija kompleksa.

Temporalna frekvencija tipa regularno ponavljanje manifestuje u onim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika SÅ OFTA (SOM), te i u onim kompleksima (s nizom drugih temporalnih veznika) u kojima odgovarajući drugi sintaksičko-semantički element signalizuje regularno ponavljanje SR-predikacije uz VR-predikaciju.

Budući, naime, da je njegovo doslovno značenje „onoliko često koliko“, švedski temporalni veznik SÅ OFTA (SOM) semantički je specifikovan tako da nalaže tumačenje

---

169 Ovde se oslanjamo na zapažanja M. Ivić (1983), koja je ukazala da se na skali mogućnosti obaveštavanja o ponavljanju radnje u sadašnjosti, prošlosti ili budućnosti (*redovno/obično/često/retko/ponekad* se ostvaruje) jasno međusobno suprotstavljaju dva ekstrema: potpuna regularnost (*redovno*) i izrazita epizodičnost (*ponekad*).

170 Termine *temporalna frekvencija*, *regularno ponavljanje* i *povremeno ponavljanje* preuzeli smo od Antonić (2001: 184, 185).

SR-predikacije kao predikacije koja se u vremenu realizuje odnosno aktualizuje onoliko često koliko i VR-predikacija, tj. uvek kada se realizuje odnosno aktualizuje VR-predikacija. Švedskom temporalnom vezniku SÅ OFTA (SOM) u srpskom jeziku ekvivalentan je stoga temporalni veznik KAD(A) GOD, semantički specifikovan tako da signalizuje regularno ponavljanje SR-predikacije uz VR-predikaciju. U švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specifikovanog temporalnog veznika SÅ OFTA (SOM) po pravilu se, dakle, manifestuje temporalna frekvencija tipa regularno ponavljanje.

Temporalna frekvencija tipa regularno ponavljanje može se pak manifestovati i u onim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom gotovo svih drugih temporalnih veznika, koji, dakle, nisu semantički specifikovani tako da signalizuju regularno ponavljanje. U datim kompleksima za manifestovanje temporalne frekvencije tipa regularno ponavljanje odgovaraju stoga njegovi drugi sintaksičko-semantički elementi (poput adverbijala *alltid (uvek)* odnosno *aldrig (nikad)*, odgovarajuće prirode predikacija i sl.), koji signalizuju regularno ponavljanje SR-predikacije uz VR-predikaciju.

Manifestovanje temporalne frekvencije tipa regularno ponavljanje u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika ilustrujemo sledećim odabranim primerima:

1. SÅ OFTA det fanns möjlighet gick han på matcherna ihop med sonen Fredrik. (KORP)
KAD GOD je za to bilo mogućnosti, on je na utakmice išao sa svojim sinom Fredrikom.
2. SÅ OFTA vi hade råd gick vi till tobaksaffären på hörnet och köpte paket med fem bilder i varje. (KORP)
KAD GOD smo imali novca, odlazili smo do kioska na ćošku i kupovali kesice sa po pet sličica.
3. SÅ OFTA det går försöker personalen på Björnen att förvandla vardag till fest. (KORP)
KADA GOD je to moguće, osoblje *Bjornena* pokušava da svakodnevicu pretvori u praznik.
4. SÅ OFTA han kan tittar Carl Gustaf in och dricker kaffe [...] (KORP)
KAD GOD može, Karl Gustaf svrati i pije kafu [...]
5. SÅ OFTA han får tillfälle sportar han och är aktiv i en förening som hjälper unga [...] (KORP)
KAD GOD mu se pruži prilika, on se bavi sportom i aktivan je u jednom udruženju koje pruža pomoć mladima [...]

6. Vi åker ditut SÅ OFTA vi kan. (KORP)
Mi putujemo tamo KAD GOD možemo.
7. Han springer SÅ OFTA SOM hans schema tillåter [...] (KORP)
On trči KAD GOD mu raspored to dozvoljava [...]
8. Det undrar man *varje gång när* man är där.
To se pitamo *svaki put* kad smo tamo.
9. *Varje gång som* hinder och svårigheter har uppstått i den praktiska hanteringen, så har de nordiska länderna försökt lösa bekymren i mycket god nordisk samarbetsanda. (KORP)
Svaki put kad bi u praksi iskrisle prepreke ili poteškoće, Skandinavske zemlje bi pokušale da probleme reše u izuzetno dobrom duhu nordijske saradnje.
10. Så har det varit *varje gång* Östersund eller Falun [har] presenterat sina kandidaturer. (KORP)
Tako je bilo *svaki put* kad bi Estešund ili Falun predstavili svoje candidature.
11. Denna grevinnans tirad upprepades *varje gång* Stina besökte henne. (KORP)
Tirada te grofice ponovila bi se *svaki put* kad bi je Stina posetila.
12. *Varje gång* Sverige får en ny regering får vi även nya ministrar i EUs ministerråd(KORP)
Svaki put kad Švedska dobije novu vladu, mi dobijemo i nove ministre u Savetu EU-a.
13. [...] när jag har gjort mina stora sjöresor, så har jag *alltid* stått så långt fram i fören på båten [...] (BUBF, 1986: 237)
[...] kad sam bio na mojim velikim pomorskim putovanjima, *uvek* bih stajao toliko napred na pramcu [...]
14. Så gjorde han *alltid* då han ville markera sitt ogillande. (KORP)
[Tako je *uvek* radio kad je hteo da izrazi svoje neodobranje.]
Tako bi *uvek* radio kad bi hteo da izrazi svoje neodobranje.
15. Han sover *alltid* medan jag läser. (SAG, 1999: 255)
On *uvek* spava dok ja čitam.
16. Han tar sig *alltid* en cigarett på balkongen, innan han går in och sätter sig framför TV:n. (SAG, 1999: 261)
On *uvek* popuši jednu cigaretu na balkonu pre nego što uđe u kuću i sedne ispred TV-a.
17. Mats blev *alltid* orolig när hon nämnde någonting om döden. (SPEGELN, 1997: 112)
[Mats je *uvek* postao zabrinut KAD je ona pomenula nešto o smrti.]
Mats bi se *uvek* zabrinuo kad bi ona pomenula smrt.
18. *Alltid* när hon slutar läsa hostar han till. (SAG, 1999: 258)
[*Uvek* kad ona završi sa čitanjem, on kašljucne.]
Kad ona završi sa čitanjem, on *uvek* kašljucne.

19. Han hade *aldrig* någonsin velat gå in medan Janne och jag var ute. (KORP)
Nikad nije (bio) hteo da uđe unutra dok smo Jane i ja bili napolju.
20. Hon somnade *aldrig* innan pappan kom hem. (SAG, 1999: 261)
 [Nikad nije zaspala pre nego što je tata došao kući.]
Nikad ne bi zaspala pre nego što tata dođe kući.
21. Det vet jag *aldrig* förrän jag kommer dit. (KORP)
 [To nikada ne znam pre nego što stignem tamo.]
To nikada ne znam dok ne stignem tamo.
22. Under det att flytande bergmassa stelnar formas speciella kristallina strukturer [...] (KORP)
 Dok se magma stvrđnjava, formiraju se posebne kristalne strukture [...]
23. När aktiviteten i ekonomin ökar stiger skatteintäkterna. (SAS, 2003: 287)
 Kada ekonomska aktivnost raste, prihodi od poreza se uvećavaju.
24. När det snöar blir det förseningar i trafiken. (PTF, 2001: 51)
 Kad pada sneg, u saobraćaju nastaju zastoji.
25. Samtidigt med att atomerna faller sönder sänder de ut energirik strålning. (KORP)
 U isto vreme kad se atomi raspadaju, oni emituju energetski bogato zračenje.
26. Så snart hanen [har] fått ögonen på en lämplig partner inleds bröllopsceremonierna. (KORP)
 Čim mužjak spazi odgovarajuću partnerku, ceremonija venčanja počne.
27. Så fort man [har] gått en väg, vill man pröva en annan. (KORP)
 Čim pređemo jedan put, mi želimo da isprobamo neki drugi.
28. Detta upprepas så länge som stämbanden är ställda mot varandra och det kommer luft underifrån från lungorna. (KORP)
 To se ponavlja dokle god su glasne žice približene i vazduh pristize iz pluća.
29. Stekeln stannar dock i sin kammare tills vädret blir lämpligt. (KORP)
 Opnokrilac ostaje, međutim, u svojoj komori dok vreme ne postane odgovarajuće.
30. [...] kärleken är som ozonlagret, man uppskattar det inte förrän det är borta. (KORP)
 [[...] ljubav je poput ozonskog omotača, ne cenimo je pre nego što nestane.]
 [...] ljubav je poput ozonskog omotača, ne cenimo je sve dok ne nestane.
31. När jag uppträder inbjuder jag publiken att flyga med mig. (Gardell, 1992: 46)
 Kad nastupam, pozivam publiku da leti zajedno sa mnom. (Gardel, 2004: 26)
32. När jag skämtar om barndomen skrattar vi lättade, eftersom vi trots allt överlevde. (Gardell, 1992: 47)
 Kad se šalim na račun detinjstva, smejemo se s olakšanjem, jer smo uprkos svemu preživeli. (Gardel, 2004: 26)

33. Då Papa lyfter koppen gör han det så nätt så nätt. (SPEGELN, 1997: 199)
Kad Tata podiže šoljicu, on to radi tako fino, tako fino.
34. När han har ätit frukost åker han till jobbet. (+46, 1997: 209)
Kad doručkuje, ide na posao.
35. Då den utmätta tiden [har] förlupit försvinner boken oförklarligt för sin ägare. (NFVB, 2004: 264)
Kad predviđeno vreme istekne, knjiga nestane, ostavivši svog vlasnika u čudu.
36. [...] och när de kom ut igen stod fadern där som vaktpost framför sin silo [...] (SPEGELN, 1997: 73)
[[...] i kad su se vratili napolje, otac je poput stražara stajao pred svojim silosom[...]]
[...] i kad bi se vratili napolje, otac bi poput stražara stajao pred svojim silosom.
37. Kön rörde sig framåt när någon av gästerna dog. (SPEGELN, 1997: 166)
[Red se pomerio unapred kad je neko od gostiju umro.]
Red bi se pomerio unapred kad bi neko od gostiju umro.
38. När hon ignorerade hans frågor ryckte han bara på axlarna [...] (Larsson, 2005: 388)
[Kad je zanemarila njegova pitanja, on je samo slegnuo ramenima.]
Kad bi ignorisala njegova pitanja, samo bi slegnuo ramenima. (Lašon, 2009: 342)
39. Så fort Nisse kom åt, sprang han fram till ett hus [...] (SPEGELN, 1997: 82)
[Čim mu se pružila prilika, Nise je dotrčao do jedne kuće [...]]
Čim bi mu se pružila prilika, Nise bi dotrčao do neke kuće [...]]
40. Mamma åt så fort affären [hade] stängt. (SPEGELN, 1997: 195)
[Mama je jela čim se prodavnica bila zatvorila.]
Mama bi jela čim bi se prodavnica zatvorila.

Izdvojeni primeri (1)–(7) svedoče o manifestovanju temporalne kvantifikacije tipa regularno ponavljanje u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika $S\dot{A}$ OFTA (SOM), semantički specifikovanog tako da signalizuje regularno ponavljanje. Primeri (8)–(40) ilustruju mogućnost upućivanja na regularno ponavljanje SR-predikacije uz VR-predikaciju i u švedskim kompleksima sa drugim temporalnim veznicima, koja se pak u njima ostvaruje posredstvom niza drugih odgovarajućih sintaksičko-semantičkih elemenata. Tako u kompleksima (8)–(12) regularno ponavljanje SR-predikacije uz VR-predikaciju signalizuje adverbijal *varje gång* (*svaki put*), koji kao koreferent prati subordinirani veznik *när* odnosno *som*; u kompleksima datog tipa, veznik *när* odnosno *som* može pritom biti ekspliciran (kakav je slučaj u primerima (8) i (9)), ili pak, što

je češći slučaj, izostavljen (kakav je slučaj u (10)–(12)).¹⁷¹ U kompleksima (13)–(18) regularno ponavljanje signalizuje pak adverbijal *alltid* (*uvek*), koji može biti ekspliciran u supraordiniranoj klauzi (kao u (13)–(17)), ili pak u vremenskoj klauzi kompleksa, kao koreferent uz njen temporalni veznik (kao u (18)). Regularno ponavljanje u kompleksima (19)–(21) signalizuje uz SR-predikaciju ekspliciran adverbijal *aldrig* (*nikad*) koji, funkcionišući kao rečenični adverbijal koji negira SR-predikaciju, istovremeno upućuje i na regularno ponavljanje negirane SR-predikacije uz VR-predikaciju kompleksa.¹⁷²

U ostalim izdvojenim kompleksima ((22)–(40)) nema ekspliciranog leksičkog sredstva koje signalizuje regularno ponavljanje SR-predikacije, ali se i u datim kompleksima, zahvaljujući određenim drugim sintaksičko-semantičkim elementima, manifestuje temporalna frekvencija tipa regularno ponavljanje. Tako se npr. u kompleksima (22)–(35) temporalna frekvencija tipa regularno ponavljanje manifestuje zahvaljujući predikacijama koje upućuju na regularno ponavljanje u vremenu. Korelativne predikacije ovih kompleksa iskazuju, naime, univerzalne, opštevažeće pojave – kakav je slučaj u primerima (22)–(30), ili pak habitualne situacije – kakav je slučaj u (31)–(35), pa se stoga doživljavaju kao važeće u sve tri vremenske sfere, i u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika iskazuju se u (relativnom) prezentu (kakav je slučaj u (22)–(25), (28)–(30)), odnosno u (relativnom) perfektu i (relativnom) prezentu ako je SR-predikacija posteriorna u odnosu na VR-predikaciju (kakav je slučaj u (26) i (27)). Naposljetku, za manifestovanje temporalne frekvencije tipa regularno ponavljanje u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ mogu odgovarati i izvanrečenični faktori, o čemu svedoče kompleksi poput (36)–(40), gde širi, tj. vanrečenični kontekst u kome se oni javljaju nalaže tumačenje njihovih korelativnih predikacija kao habitualnih.

---

171 Zapažamo da se, za razliku od datih švedskih kompleksa, u odgovarajućim kompleksima srpskog jezika adverbijal *svaki put* ekspliciran u vremenskoj rečenici nužno javlja uz temporalni veznik KAD(A), kao njegov koreferent. U slučajevima pak kada je adverbijal *varje gång* ekspliciran u supraordiniranoj klauzi, između takvih švedskih kompleksa i njima odgovarajućih srpskih kompleksa ne zapažamo strukturne razlike; upor. tako npr. (12) *Varje gång Sverige får en ny regering får vi även nya ministrar i EUs ministerråd. / Svaki put KAD Švedska dobije novu vladu, mi dobijemo i nove ministre u Savetu EU-a, i NÅR Sverige får en ny regering får vi varje gång även nya ministrar i EUs ministerråd. / KAD Švedska dobije novu vladu, mi svaki put dobijemo i nove ministre u Savetu EU-a.*

172 Napominjemo da smo zarad preglednosti analize među izdvojenim primerima naveli samo one komplekse u kojima su eksplicirana leksička sredstva koja tipično signalizuju regularno ponavljanje SR-predikacije uz VR-predikaciju. U korpusu beležimo pak i primer poput [...] *och om sommarmornarna har solen redan värmt upp en bit av det fernissade träet NÅR han vaknar [...]* (Gardell, 1992: 116) / *Leti sunce već ugrije jedan komad lakiranog drveta do trenutka KAD se Juha probudi.* (Gardel, 2004: 8), u kome fraza *om sommarmornarna* (dosl. *tokom letnjih jutara*) signalizuje regularno ponavljanje SR-predikacije uz VR-predikaciju. Skrećemo zato pažnju da u kompleksima $S=\{SR+VR\}$, osim izdvojenih tipičnih, mogu biti eksplicirani i različiti drugi sintaksičko-semantički elementi koji signalizuju regularno ponavljanje SR-predikacije uz VR-predikaciju.

Izdvojeni primeri svedoče zatim i o tome da korelativne predikacije švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna frekvencija tipa regularno ponavljanje mogu iskazati sva četiri tipa situacije, tj. imati bilo imperfektivno bilo perfektivno aspekatsko značenje; VR-predikacija tako imperfektivne tipove situacije stanje i neograničeni proces iskazuje npr. u (1)–(4), (13), (14), (19), (28) odnosno (15), (22)–(25), (32), a perfektivne situacije ograničeni proces i trenutni događaj u npr. (10), (11), (27) odnosno (16), (21), (26), (30), (37), dok SR-predikacija imperfektivne tipove situacije stanje i neograničeni proces iskazuje u npr. (10), (15), (21), (36) odnosno u (1)–(3), (22)–(25), (32), a perfektivne tipove situacija ograničeni proces i trenutni događaj u npr. (16), (39) odnosno (9), (17), (18), (26).

Naposletku skrećemo pažnju da izdvojeni primeri svedoče i o tome da se u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ temporalna frekvencija tipa regularno ponavljanje može kombinovati sa gotovo svim ostalim tipovima temporalne determinacije. Uz temporalnu kvantifikaciju tipa regularno ponavljanje tako se u kompleksima poput (15), (19), (22), (23) manifestuje temporalna lokalizacija tipa linearno-linearna simultanost potpuna, u kompleksima poput (2), (8), (13), (24) temporalna lokalizacija tipa linearno-linearna simultanost delimična, u kompleksima poput (4) i (36) temporalna lokalizacija tipa linearno-punktualna simultanost, a u kompleksu (37) temporalna lokalizacija tipa punktualno-punktualna simultanost. Manifestovanje temporalne lokalizacije tipa anteriornost uočavamo pak u kompleksima poput (16), (20), dok se u kompleksima poput (9), (10), (34), (39), (40) manifestuje temporalna lokalizacija tipa posteriornost. Zapažamo takođe da se temporalna frekvencija tipa regularno ponavljanje može kombinovati i sa drugim tipovima temporalne kvantifikacije; tako se temporalna kvantifikacija tipa durativnost – longitudinalnost manifestuje u kompleksu (28), dok se u kompleksima poput (21), (29), (30) manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost.¹⁷³ Kako temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost predstavlja jedini tip temporalne determinacije koji uz temporalnu kvantifikaciju tipa regularno ponavljanje ne beležimo u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$, zaključujemo da u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ temporalna kvantifikacija tipa frekvencija i temporalna kvantifikacija tipa ingresivnost predstavljaju inkompatibilne tipove temporalne determinacije.¹⁷⁴

173 Kako će o temporalnoj kvantifikaciji tipa brzina tek biti reči, među ovde izdvojene primere nismo uvrstili i komplekse u kojima se manifestuje dati tip temporalne kvantifikacije. Budući pak da u korpusu beležimo i primer poput [...] *och sen är det måndag igen INNAN man hinner blinka.* (KORP) / [...] i *DOK trepneš, opet je ponedeljak*, zaključujemo da se u švedskim (te i u srpskim) kompleksima $S=\{SR+VR\}$ mogu kombinovati temporalna kvantifikacija tipa regularno ponavljanje i temporalna kvantifikacija tipa brzina.

174 Na istu pojavu, tj. na nemogućnost kombinovanja značenja ingresivnosti sa drugim tipom temporalne determinacije istog osnovnog značenja u srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ pažnju je skrenula Antonic (2001: 193).

Kada naposljetku uporedimo analizirane švedske komplekse i njihove srpske prevodne ekvivalente, uočavamo sledeće:

– švedskim rečeničnim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna frekvencija tipa regularno ponavljanje a u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specifikovanog temporalnog veznika $S\dot{A}$ OFTA (SOM), u srpskom jeziku ekvivalentne komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ predstavljaju kompleksi u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom semantički specifikovanog veznika KAD(A) GOD.

– temporalna frekvencija tipa regularno ponavljanje manifestuje se i u onim švedskim odnosno srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa drugim temporalnim veznicima u kojima jedan broj drugih odgovarajućih sintaksičko-semantičkih elemenata signalizuje regularno ponavljanje SR-predikacije uz VR-predikaciju.

– u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ obaju jezika u kojima se manifestuje temporalna frekvencija tipa regularno ponavljanje, obe korelativne predikacije mogu iskazati sva četiri tipa situacije, te imati bilo imperfektivno bilo perfektivno aspekatsko značenje.

– u datim kompleksima obaju jezika, temporalna frekvencija tipa regularno ponavljanje može se kombinovati sa svim drugim tipovima temporalne determinacije, osim sa tipom temporalne determinacije označenim kao temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost.¹⁷⁵

– jedina značajna razlika koju uočavamo između analiziranih kompleksa švedskog i srpskog jezika uzrokovana je mogućnošću da u srpskom jeziku predikacije kompleksa $S=\{SR+VR\}$ lokalizovanih u vremenskoj sferi prošlost budu iskazane u potencijalu; tako su u izdvojenim srpskim kompleksima (9), (11), (14), (17), (36)–(40) obe predikacije iskazane u potencijalu, dok je u kompleksima (10) odnosno (13), (20) u potencijalu iskazana VR-odnosno SR-predikacija. Budući da glagolski oblici kojima se u švedskom jeziku može iskazati potencijal ne poznaju ovakvu upotrebu, jedino se u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ srpskog jezika regularno ponavljanje SR-predikacije uz VR-predikaciju (u vremenskoj sferi prošlost) može signalizovati upotrebom potencijala u jednoj ili obema predikacijama kompleksa.¹⁷⁶

---

175 Inkompatibilne tipove temporalne determinacije predstavljaju, naravno, i temporalna kvantifikacija tipa regularno ponavljanje i temporalna kvantifikacija tipa povremeno ponavljanje, budući da jedna SR-predikacija ne može istovremeno biti determinisana kao predikacija koja se uz VR-predikaciju ponavlja i uvek i povremeno.

176 Za detaljniji osvrt na potencijal u službi iskazivanja habitualnosti u srpskom odnosno hrvatskom jeziku, upućujemo na Grickat (1998), te Kalsbeek i Lučić (2008); ovdje posebno skrećemo pažnju na Tanasić (2012a), gde se analiziraju srpske zavisnosložene rečenice s veznicima *kad*, *dok* i *čim* i potencijalom u jednoj ili obema klauzama, kao i na Tanasić (2014), gde se, osim na vremenske rečenice s vremenskom upotrebom potencijala, ukazuje i na zavisnosložene rečenice s vremenskom klauzom i potencijalom (u jednoj ili obema klauzama) koji zadržava svoje primarno modalno značenje.

Zaključke sprovedene analize naposljetku sažeto prikazujemo u sledećoj tabeli:

Tabela 27

Temporalna frekvencija tipa REGULARNO PONAVLJANJE: kompleksi sa temporalnim veznikom SÅ OFTA (SOM) / KAD GOD odnosno drugim odgovarajućim sintaksičko-semantičkim elementom				
	ŠVEDSKI JEZIK		SRPSKI JEZIK	
specifikator interne temporalne determinacije	temporalni veznik SÅ OFTA (SOM) / sintaksičko-semantički (rečenični ili vanrečenični) element koji signalizuje regularno ponavljanje SR-predikacije uz VR-predikaciju		temporalni veznik KAD(A) GOD / sintaksičko-semantički (rečenični ili vanrečenični) element koji signalizuje regularno ponavljanje SR-predikacije uz VR-predikaciju	
temporalni veznik	SÅ OFTA (SOM) / drugi temporalni veznici osim veznika koji signalizuju ingresivnost		KAD GOD / drugi temporalni veznici osim veznika koji signalizuju ingresivnost	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	ST/ NP/ OP/ TD	ST/ NP/ OP/ TD	ST/ NP/ OP/ TD	ST/ NP/ OP/ TD
aspekatsko značenje	IPFV PFV	IPFV PFV	IPFV PFV	IPFV PFV

2.2.2. Temporalna frekvencija tipa povremeno ponavljanje: kompleksi sa odgovarajućim sintaksičko-semantičkim elementom

Temporalna kvantifikacija tipa frekvencija u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ manifestovana kao povremeno ponavljanje, podrazumeva determinisanje SR-predikacije kao predikacije koja se uz VR-predikaciju realizuje ili aktualizuje više puta, ali ne i uvek kada se u vremenu realizuje ili aktualizuje VR-predikacija.

Budući da u sistemu temporalnih veznika švedskog jezika nema veznika semantički specifikovanog tako da signalizuje povremenu realizaciju ili aktualizaciju SR-predikacije uz VR-predikaciju, temporalna frekvencija tipa povremeno ponavljanje manifestuje se u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ sa nizom različitih temporalnih veznika, u kojima pak određeni sintaksičko-semantički elementi kompleksa (poput adverbijala *ofta* (često), *ibland* (ponekad) i sl.) signalizuje povremeno ponavljanje SR-predikacije uz VR-predikaciju.

Temporalna frekvencija tipa povremeno ponavljanje manifestuje se tako u sledećim odabranim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika:

1. Kristina *brukar* läsa tidningen medan hon åker buss. (AÖB, 1996: 115)
[Kristina uobičava da čita novine dok se vozi autobusom.]
Kristina *ima običaj da* čita novine dok se vozi autobusom.
2. När det är kallt, *brukar* jag ta ett varmt bad. (PTF, 2001: 51)
[Kad je hladno, uobičavam da napravim toplu kupku.]
Kad je hladno, *obično* napravim toplu kupku.
3. Han *brukade* säga så när han [hade] ätit sin kaka och ville ha min. (SPEGELN, 1997: 117)
[Tako je uobičavao da kaže kad bi bio pojeo svoj kolač i hteo da uzme moj.]
Imao je običaj da to kaže kad bi pojeo svoj kolač i hteo da uzme moj.
4. När fadern hade skjutit igen plåtdörren bakom sig *brukade* de rusa till lagården [...] (SPEGELN, 1997: 73)
[Kad je otac bio zatvorio limena vrata za sobom, oni su uobičavali da jurnu ka staji [...]]
Kad bi otac zatvorio limena vrata za sobom, oni bi *obično* jurnuli ka staji [...]
5. När han hade släckt lampan *brukade* han ligga i mörkret och lyssna på alla ljud [...] (NFVB, 2004: 214)
[Kad je bio isključio svetlo, uobičavao je da leži u mraku i osluškuje sve zvuke [...]]
Kad bi isključio svetlo, *obično* bi ležao u mraku i osluškivao sve zvuke [...]
6. När jag var ung och på resande fot, brukade jag *ofta* ljuga lite gran om mig själv [...] (BUBF, 1986: 45)
[Kad sam bio mlad i putovao, često sam uobičavao da pomalo lažem o sebi [...]]
Kad sam kao mlad putovao, *često* sam pomalo lagao o sebi [...]
7. Hon satt *oftast* och läste i någon av fåtöljerna med fötterna uppdragna då hon ville komma bort från skrivbordet. (Larsson, 2005: 63)
Kad bi poželela da se odvoji od stola, *najčešće* bi opruženih nogu sedela u jednoj od fotelja i čitala. (Lašon, 2009: 53)
8. När man flyger från Dakar gör planet *ofta* en sväng över slätten. (BUBF, 1986: 270)
Kad letite iz Dakara, avion *često* zaokrene preko ravnice. SIM PUNKT
9. Jeans tvättas *oftast* innan de säljs. (KORP)
Farmerke se *najčešće* peru pre nego što se prodaju. ANTER
10. När jag var yngre så åkte jag skidor *ofta* så länge det fanns gott om snö. (KORP)
Kad sam bila mlađa, *često* sam skijala dokle god je bilo dovoljno snega.
11. Han ger sig *oftast* inte förrän han [har] lyckats förmedla det han vill få sagt. (KORP)
On se *najčešće* ne predaje dok ne uspe da saopšti ono što je hteo.

12. Under det att nötväcken klättrar på en lodrät stam, kan *ibland* en serie svaga pip ljud höras. (KORP)
Dok se brgljez penje uz vertikalno stablo, *ponekad* se mogu čuti serije slabih pisaka.
13. När jag tänker på vår uppväxt känns det *ibland* som om jag kom undan i sista stund [...] (Gardell, 1992: 46)
Kad razmišljam o našem odrastanju, *ponekad* se osećam kao da sam pobegao u poslednjem trenutku [...] (Gardel, 2004: 26)
14. Men *ibland* när jag [har] stått i skuggan utan att delta har jag tänkt på dig. (SPEGELN, 1997: 86)
Ali *ponekad* kad sam sa strane stajala u senci, mislila bih na tebe.
15. De torterar rutinmässigt sina fångar, *ibland* tills dessa dör.
Oni rutinski muče svoje zarobljenike, *ponekad* sve dok ovi ne umru.
16. Tillståndet *kunde* också drabba dem när de satt och läste. (SPEGELN, 1997: 81)
To stanje je *umelo* da ih obuzme i kada bi sedeli i čitali.
17. När hon började att prata så där *kunde* Mats avbryta henne [...] (SPEGELN, 1997: 112)
[Kad je počela tako da priča, Mats je umeo da je prekine [...]]
Kad bi krenula tako da priča, Mats je *umeo* da je prekine [...]
18. *Nästan varje gång* jag läser din krönika häpnar jag. (KORP)
Gotovo svaki put kad čitam vašu hroniku, ja se zapanjim.
19. *Nästan alltid* när nordismen kommer på tal beskrivs den som en ”känsla” [...] (KORP)
Gotovo svaki put kad se govori o skandinavizmu, on se opisuje kao „osećanje“ [...]
20. Slagsmål t ex uppträder *nästan aldrig* när det bara är två individer närvarande. (KORP)
Tuče, na primer, *gotovo nikad* ne izbijaju kad su prisutne samo dve osobe.

Kako izabrani primeri svedoče, temporalna frekvencija tipa povremeno ponavljanje može se u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika manifestovati zahvaljujući nizu različitih sintaksičko-semantičkih elemenata. Tako se u kompleksima (1)–(5) temporalna frekvencija tipa povremeno ponavljanje manifestuje zahvaljujući SR-predikaciji sastavljenoj po modelu semikopulativni glagol *bruka* + punoznačni glagol, u kojoj dati semikopulativni glagol, zahvaljujući svom doslovnom značenju *uobičajati*,¹⁷⁷ signalizuje

---

¹⁷⁷ Podsećamo da je glagolska leksema *uobičajati* (koja predstavlja ekvivalent švedske glagolske lekseme *bruka*) u kompleksima srpskog jezika ređe zastupljena, te da se njoj odgovarajuće značenje obično iskazuje konstrukcijom *imati običaj* da odnosno prilozima poput *obično*, *uglavnom* koji prate SR-predikaciju.

da se situacija iskazana punoznačnim glagolom SR-predikacije učestalo ponavlja uz VR-predikaciju. U kompleksima (6)–(11) povremeno ponavljanje SR-predikacije uz VR-predikaciju signalizuje pak adverbijal *ofta* (*često*) – bilo u svom osnovnom obliku, bilo pak u superlativnom obliku *oftast* (*najčešće*) – uobičajeno ekspliciran u supraordiniranoj klauzi kompleksa.¹⁷⁸ Temporalna frekvencija tipa povremeno ponavljanje može se u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ manifestovati i zahvaljujući adverbijalu *ibland* (*ponekad*), ekspliciranom bilo u supraordiniranoj klauzi kompleksa (kao u primerima (12) i (13)), bilo pak u vremenskoj klauzi kompleksa, kao koreferent uz njen temporalni veznik (kakav je slučaj u (14) i (15)). Primeri (16) i (17) svedoče pak o tome da se temporalna frekvencija tipa povremeno ponavljanje može manifestovati i u onim kompleksima švedskog jezika u kojima je SR-predikacija sastavljena po modelu modalni glagol *kunna* (=moći, ovde u značenju *umeti*, *znati*) + punoznačni glagol, budući da preteritalni oblik datog modalnog glagola u odgovarajućem sintaksičko-semantičkom kontekstu može signalizovati povremeno ponavljanje situacije iskazane punoznačnim glagolom SR-predikacije.¹⁷⁹ Primeri (18)–(20) svedoče naposljetku o tome da se temporalna frekvencija tipa povremeno ponavljanje može manifestovati i u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima su eksplicirani adverbijali *alltid* (*uvek*), *aldrig* (*nikad*) (koji, dakle, kao univerzalni kvantifikatori signalizuju regularno ponavljanje), pod uslovom pak da je njihovo značenje posredstvom priloga *nästän* (*gotovo*, *skoro*) modifikovano tako da oni signalizuju povremeno ponavljanje.

Izdvojeni primeri svedoče i o tome da korelativne predikacije švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna frekvencija tipa povremeno ponavljanje mogu iskazati sva četiri tipa situacije, tj. imati bilo imperfektivno bilo perfektivno aspekatsko značenje. VR-predikacija tako imperfektivne tipove situacije stanje i neograničeni proces iskazuju npr. u (2), (10), (14), (20) odnosno (1), (8), (12), (18), a perfektivne situacije ograničeni proces i trenutni događaj u (3) odnosno (4), (5), (17), dok

178 Napominjemo da izdvojeni primer (6), u kome je adverbijal *ofta* ekspliciran uz SR-predikaciju sastavljenu po modelu semikopulativni glagol *bruka* + punoznačni glagol, svedoči o tome da je u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ moguće i kombinovati pojedina sintaksičko-semantička sredstva koja signalizuju ponavljanje SR-predikacije uz VR-predikaciju; uočavamo da adverbijalna forma pritom predstavlja onaj sintaksičko-semantički element koji odgovara za manifestovanje temporalne frekvencije kao regularno odnosno kao povremeno ponavljanje.

179 Da i u srpskom jeziku ponavljanje SR-predikacije uz VR-predikaciju može biti signalizovano modalnim glagolom potvrđuju srpski prevodni ekvivalenti švedskih kompleksa (16) i (17). Za detaljno ispitivanje mogućnosti da srpski modalni glagoli (i glagoli mentalnih i emocionalnih stanja) iskažu iterativne situacije upućujemo na Tanasić (1999); skrećemo takođe pažnju na iscrpnu studiju M. Helmana (Hellman, 2005) o glagolskim leksemama *znati* i *umeti* (u srpskom, hrvatskom i bosanskom jeziku) kao pomoćnim glagolima u funkciji iskazivanja habitualne, karakteristične i sporadične pluralnosti situacija.

SR-predikacije imperfektivne tipove situacije stanje i neograničeni proces iskazuju u npr. (5), (13) odnosno (1), (6), (14), (19), a perfektivne tipove situacija ograničeni proces i trenutni događaj u (2) odnosno (4), (8), (18).

Na osnovu izdvojenih primera zapažamo naposljetku i to da se u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ temporalna frekvencija tipa povremeno ponavljanje može kombinovati sa gotovo svim ostalim tipovima temporalne determinacije. Uz temporalnu kvantifikaciju tipa povremeno ponavljanje tako se u kompleksima poput (1), (2), (6), (8), (19) manifestuje temporalna lokalizacija tipa simultanost, u kompleksu (9) temporalna lokalizacija tipa anteriornost, u kompleksima poput (3)–(5) temporalna lokalizacija tipa posteriornost, dok se u kompleksu (10) odnosno (11), (15), uz temporalnu kvantifikaciju tipa povremeno ponavljanje manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – longitudinalnost odnosno temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost.¹⁸⁰ Budući da temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost predstavlja jedini tip temporalne determinacije koji u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ ne beležimo uz temporalnu kvantifikaciju tipa povremeno ponavljanje, još jednom potvrđujemo da u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ temporalna kvantifikacija tipa frekvencija i temporalna kvantifikacija tipa ingresivnost predstavljaju inkompatibilne tipove temporalne determinacije.¹⁸¹

Kada naposljetku uporedimo analizirane švedske komplekse i njihove srpske prevodne ekvivalente, zapažamo sledeće:

– u sistemu temporalnih veznika kako švedskog tako i srpskog jezika nema temporalnih veznika semantički specifičnih tako da tako da signalizuju povremenu realizaciju ili aktualizaciju SR-predikacije uz VR-predikaciju.

– temporalna frekvencija tipa povremeno ponavljanje manifestuje se stoga samo u onim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog odnosno srpskog jezika u kojima odgovarajući sintaksičko-semantički element (poput određenog broja adverbijala ili pak SR-predikacija određenih modela) signalizuje povremeno ponavljanje SR-predikacije uz VR-predikaciju.

---

180 Kako će o temporalnoj kvantifikaciji tipa brzina tek biti reči, među ovde izdvojene primere nismo uvrstili i komplekse u kojima se manifestuje dati tip temporalne kvantifikacije. Budući pak da u korpusu beležimo i primer poput *Jämtlands Julöl brukar ta slut på Systemet INNAN man hinner säga flaska.* (KORP) / *Jemtlandsko „Božićno pivo“ iz Sistema obično nestane DOK trepneš,* zaključujemo da se u švedskim (te i u srpskim) kompleksima $S=\{SR+VR\}$ mogu kombinovati temporalna kvantifikacija tipa regularno ponavljanje i temporalna kvantifikacija tipa brzina.

181 Na inkompatibilnost datih dvaju tipova temporalne kvantifikacije kako u švedskim tako i u srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ već smo skrenuli pažnju u 2.2.1.

– u datim kompleksima obaju jezika i VR- i SR-predikacija mogu iskazati sva četiri tipa situacije, te imati bilo imperfektivno bilo perfektivno aspekatsko značenje.

– u datim kompleksima obaju jezika, temporalna frekvencija tipa povremeno ponavljanje može se kombinovati sa svim drugim tipovima temporalne determinacije, osim sa tipom temporalne determinacije označenim kao temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost.¹⁸²

Zaključke sprovedene analize naposljetku sažeto prikazujemo u sledećoj tabeli:

Tabela 28

Temporalna frekvencija tipa POVREMENO PONAVALJANJE: kompleksi sa odgovarajućim sintaksičko-semantičkim elementom				
	ŠVEDSKI JEZIK		SRPSKI JEZIK	
specifikator interne temporalne determinacije	sintaksičko-semantički element koji signalizuje povremeno ponavljanje SR-predikacije uz VR-predikaciju		sintaksičko-semantički element koji signalizuje povremeno ponavljanje SR-predikacije uz VR-predikaciju	
temporalni veznik	svi temporalni veznici osim veznika koji signalizuju ingresivnost / regularno ponavljanje		svi temporalni veznici osim veznika koji signalizuju ingresivnost / regularno ponavljanje	
predikacija	VR	SR	VR	SR
tip situacije	ST/ NP/ OP/ TD	ST/ NP/ OP/ TD	ST/ NP/ OP/ TD	ST/ NP/ OP/ TD
aspekatsko značenje	IPFV PFV	IPFV PFV	IPFV PFV	IPFV PFV

2.3. Temporalna kvantifikacija tipa BRZINA: kompleksi sa temporalnim veznikom INNAN / DOK₂

Temporalna kvantifikacija tipa brzina podrazumeva značenje KOLIKO BRZO SR-predikacija i manifestuje se u onim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima vremenska rečenica determiniše brzinu realizovanja ili aktualizovanja SR-predikacije u vremenu..

Temporalna kvantifikacija tipa brzina koja se u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ manifestuje posredstvom vremenske rečenice predstavlja specifičan tip temporalne

¹⁸² Kako smo već napomenuli u 2.2.1., inkompatibilne tipove temporalne determinacije predstavljaju i temporalna kvantifikacija tipa povremeno ponavljanje i temporalna kvantifikacija tipa regularno ponavljanje, budući da po prirodi stvari jedna SR-predikacija u istom rečeničnom kompleksu ne može istovremeno biti determinisana kao predikacija koja se uz VR-predikaciju ponavlja i uvek i povremeno.

determinacije sentencijalnom formom. Naime, u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa brzina, vremenska rečenica ima oblik manje ili više ustaljenog izraza kojim se slikovito ilustruje da se SR-predikacija u vremenu realizuje ili aktualizuje brzo, tj. ona u datim kompleksima predstavlja svojevrsni metaforički izraz za brzinu odvijanja SR-predikacije u vremenu. Kako upravo takva vremenska rečenica u datim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ igra ulogu specifikatora interne temporalne determinacije, u njima se temporalna kvantifikacija tipa brzina manifestuje kao tip temporalne determinacije nezavisan od sintaksičko-semantičkih elementa kompleksa poput temporalnog veznika ili specifičnih sintaksičko-semantičkih odlika predikacija. Jedini preduslov koji je stoga neophodno ispuniti da bi se u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ manifestovala temporalna kvantifikacija tipa brzina jeste taj da SR-predikacija bude takve prirode da se njeno realizovanje ili aktualizovanje u vremenu posredstvom odgovarajuće vremenske rečenice može kvantifikovati u smislu brzine odvijanja u vremenu.

Temporalna frekvencija tipa brzina manifestuje se tako u sledećim odabranim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika:

1. Jag sover innan du hinner blinka. (KORP)
[Spavam pre nego što stigneš da trepneš.]
Zaspaću dok trepneš.
2. Dagarna försvinner innan jag hinner blinka. (KORP)
[Dani nestaju pre nego što stignem da trepnem.]
Dani prolaze dok trepnem.
3. Ångesten är där innan du hinner blinka. (KORP)
[Anksioznost je tu pre nego što stigneš da trepneš.]
Anksioznost se pojavi dok trepneš.
4. [...] och sen är det måndag igen innan man hinner blinka. (KORP)
[[...] i onda je ponovo ponedeljak pre nego što čovek stigne da trepne.]
[...] i dok trepneš, opet je ponedeljak.
5. Ibland kommer dock den Helige Ande över oss innan vi hinner blinka. (KORP)
[Ponekad nas pak Sveti duh obuzme pre nego što stignemo da trepnemo.]
Ponekad nas pak Sveti duh obuzme dok trepnemo.
6. [...] jag avregistrerade mig innan jag hann säga flaska. (KORP)
[[...] poništio sam svoju registraciju pre nego što sam stigao da kažem flaša.]
[...] dok si rekao keks, poništio sam svoju registraciju.
7. [...] och vips blir man skjuten innan man hinner säga flaska. (KORP)
[[...] i, hopla, upucaju čoveka pre nego što on stigne da kaže flaša.]
[...] i, hopla, upucaju te dok si rekao britva.

8. Jämtlands Julöl brukar ta slut på Systemet innan man hinner säga flaska. (KORP)
[Jämtlandsko „Božićno pivo“ se obično rasproda iz Sistema pre nego što čovek stigne da kaže flaša.]
Jämtlandsko „Božićno pivo“ iz Sistema obično nestane dok trepneš.
9. Det hinner ju gå en hel halvlek innan man hinner säga ”Romarinho”. (KORP)
[Čitavo poluvreme stigne da prođe pre nego što čovek stigne da kaže „Romarinjo“.]
I dok kažeš „Romarinjo“, prošlo je čitavo poluvreme.
10. [...] innan du hinner säga SJ har du resan framför dig. (KORP)
[[...] pre nego što stigneš da kažeš „Švedska železnica“, imaš putovanje pred sobom.]
[...] i dok kažeš „Švedska železnica“, putovanje je već pred tobom.

Kako izabrani primeri svedoče, u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima vremenska rečenica determiniše brzinu realizovanja ili aktualizovanja SR-predikacije u vremenu, vremenska rečenica predstavlja klauzu modela $Cl=\{INNAN + subj + hinna_{Temp} + V\}$ (tj. $Cl=\{PRE NEGO ŠTO + subj + stići_{Temp} + V\}$). Predikacije datih vremenskih rečenica po pravilu su, dakle, sastavljene po modelu semikopulativni glagol *hinna* (*stići*) u odgovarajućem glagolskom vremenu + punoznačni glagol V, pri čemu dati punoznačni glagol uobičajeno predstavlja glagol *blinka* (*trepnuti*), ili pak glagol *säga* (*reći, kazati*) praćen odgovarajućom direktnom dopunom. Vremenske rečenice koje u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ determinišu brzinu realizovanja ili aktualizovanja SR-predikacije u vremenu uobičajeno su, dakle, klauze modela $Cl=\{INNAN + subj + hinna_{Temp} + blinka\}$ (tj. $Cl=\{PRE NEGO ŠTO + subj + stići_{Temp} + trepnuti\}$) – kakve zapažamo u primerima (1)–(5), odnosno $Cl=\{INNAN + subj + hinna_{Temp} + säga + X_{obj}\}$ (tj. $Cl=\{PRE NEGO ŠTO + subj + stići_{Temp} + reći + X_{obj}\}$) – kakve uočavamo u primerima (6)–(10). Zapažamo pritom da u vremenskim rečenicama potonjeg modela punoznačni glagol *säga* može biti praćen ustaljenom direktnom dopunom lišenom doslovnog značenja – kakva je npr. dopuna *flaska* (dosl. *flaša*) u (6)–(8), ili pak – kakav je slučaj u (9) i (10) – nizom drugih dopuna čija značenja koreliraju sa semantičkim kontekstom kompleksa, a što za cilj ima postizanje određenog stilskog efekta. Uočavamo takođe da je u svim zabeleženim kompleksima švedskog jezika, brzina odvijanja SR-predikacije posredstvom vremenskih rečenica datih modela predstavljenja kao brzina najvišeg intenziteta.

U kompleksima $S=\{SR+VR\}$ srpskog jezika u kojima se odmeravanje brzine odvijanja SR-predikacije u vremenu ostvaruje sentencijalnom formom, vremenske rečenice takođe po pravilu predstavljaju ustaljene metaforičke izraze za brzinu realizovanja

ili aktualizovanja SR-predikacije u vremenu. Srpske ekvivalente vremenskih rečenica onih švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa brzina uobičajeno stoga ne predstavljaju njihovi manje ili više doslovni prevodni ekvivalenti, već odgovarajući ustaljeni izrazi u formi vremenskih rečenica. Vremenske rečenice kojima se u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ srpskog jezika determiniše brzina odvijanja SR-predikacije uobičajeno su klauze modela $Cl=\{DOK_2 + subj + trepnuti_{Temp}\}$ – kakve uočavamo u kompleksima (1)–(5) i (8), te klauze modela $Cl=\{DOK_2 + subj + reći_{Temp}/kazati_{Temp} + X_{obj}\}$ – kakve uočavamo u kompleksima (6), (7), (9) i (10).¹⁸³ Zapažamo pritom da su punoznačni glagoli *reći*, *kazati* u vremenskim rečenicama potonjeg modela uobičajeno praćeni ustaljenim direktnim dopunama – kakve su npr. dopune *keks* i *britva* u (6) odnosno (7), te da oni, u cilju postizanja određenog stilskog efekta, mogu biti praćeni i nizom drugih direktnih dopuna čija značenja koreliraju sa semantičkim kontekstom kompleksa (kako ilustruju primeri poput (9) i (10)). Zapažamo takođe da je u svim analiziranim kompleksima srpskog jezika, brzina odvijanja SR-predikacije posredstvom vremenskih rečenica datih modela predstavljenja kao brzina najvišeg intenziteta.

Uporedna analiza kompleksa (1)–(10) švedskog i srpskog jezika upućuje nas tako na zaključak da vremenske rečenice koje u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog odnosno srpskog jezika determinišu brzinu odvijanja SR-predikacije u vremenu, uprkos određenim strukturnim razlikama, pokazuju niz suštinskih sličnosti; date sličnosti prvenstveno se ogledaju u tome što date vremenske rečenice u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ obaju jezika predstavljaju metaforičke izraze za brzinu odvijanja SR-predikacije u vremenu, te što brzinu odvijanja SR-predikacije u vremenu determinišu kao brzinu najvišeg intenziteta.

Zaključujemo tako naposljetku da se temporalna kvantifikacija tipa brzina manifestuje u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika INNAN, odnosno u onim srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska rečenica integrisana posredstvom temporalnog veznika DOK_2 u kojima vremenska rečenica predstavlja metaforički izraz za brzinu odvijanja SR-predikacije u vremenu. U datim kompleksima obaju jezika, temporalna kvantifikacija tipa brzina manifestuje se pritom kao jedinstven tip temporalne determinacije (tj. kao tip temporalne determinacije bez posebnih potkategorija), budući da u njima brzina odvijanja SR-predikacije uvek biva determinisana kao brzina najvišeg intenziteta.

---

183 Ovdje ukazujemo samo na uobičajene modele datih vremenskih klauza; napominjemo pak da je u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ srpskog jezika brzinu odvijanja SR-predikacije moguće determinisati i klauzama poput: *DOK se okreneš*, *DOK (lupiš / pljesneš) dlanom o dlan*.

Zaključke sprovedene analize naposljetku sažeto prikazujemo u sledećoj tabeli:

Tabela 29

Temporalna kvantifikacija tipa BRZINA: kompleksi sa temporalnim veznikom INNAN / DOK₂¹⁸⁴		
	ŠVEDSKI JEZIK	SRPSKI JEZIK
specifikator interne temporalne determinacije	vremenska klauza (= metaforički izraz za brzinu)	vremenska klauza (= metaforički izraz za brzinu)
temporalni veznik	INNAN	DOK₂

---

184 U tabeli ne navodimo podatke o tipu situacije i aspekatskom značenju korelativnih predikacija, budući da se ovi sintaksičko-semantički elementi ne pokazuju kao relevantni za manifestovanje temporalne kvantifikacije tipa brzina u prvom semantičkom planu datih kompleksa švedskog odnosno srpskog jezika.

3. INTERNA TEMPORALNA DETERMINACIJA U KOMPLEKSIMA $S=\{SR+VR\}$ ŠVEDSKOG I SRPSKOG JEZIKA – ZAKLJUČAK

Sprovedeno istraživanje pokazalo je da se u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika interna temporalna determinacija, tj. određivanje supraordinirane predikacije s obzirom na okolnost tipa vreme posredstvom vremenske klauze, ispoljava kao kompleksan semantički sistem sa nizom tipova i podtipova značenja.

Interna temporalna determinacija se tako u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika u prvom redu manifestuje kroz dva osnovna semantička tipa – kao 1) temporalna lokalizacija, koja podrazumeva lokalizovanje supraordinirane predikacije u vremenu, te kao 2) temporalna kvantifikacija, koja, uz lokalizovanje supraordinirane predikacije u vremenu, podrazumeva i njeno odmeravanje u vremenu. I temporalna lokalizacija i temporalna kvantifikacija podrazumevaju pritom složene semantičke podsisteme.

Temporalna lokalizacija u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog jezika podrazumeva tako bilo koincidiranje korelativnih predikacija kompleksa, bilo pak njihov sukcesivni vremenski odnos, te se manifestuje bilo kao 1) simultanost, bilo kao 2) anteriornost odnosno 3) posteriornost. Svaki od tipova temporalne lokalizacije manifestuje se dalje kroz odgovarajući semantički podtip. Simultanost korelativnih predikacija može se tako u datim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ ispoljiti kroz koincidiranje dveju durativnih predikacija u celini ili u samo jednom delu njihovih trajanja, zatim kroz koincidiranje jedne durativne i jedne punktualne predikacije, te kroz koincidiranje dveju punktualnih predikacija; simultanost kao tip temporalne lokalizacije manifestuje se, dakle, kroz jedan od svoja četiri semantička podtipa, tj. kao a) linearno-linearna simultanost potpuna, b) linearno-linearna simultanost delimična, c) linearno-punktualna simultanost, te kao d) punktualno-punktualna simultanost. Anteriornost i posteriornost pak, kao tipovi temporalne lokalizacije koji podrazumevaju da SR-predikacija u vremenu prethodi VR-predikaciji odnosno u vremenu sledi za VR-predikacijom, mogu se manifestovati bilo bez dodatne specifikacije vremenskog razmaka između realizacija predikacija, bilo pak uz takvu dodatnu temporalnu specifikaciju; i anteriornost i posteriornost se kao tipovi temporalne lokalizacije mogu tako u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ obaju jezika manifestovati kroz dva semantička podtipa, tj. kao a) nespecificovana anteriornost i b) specificovana anteriornost, odnosno kao a) nespecificovana posteriornost i b) specificovana posteriornost, pri čemu i specificovana anteriornost i specificovana posteriornost mogu podrazumevati kako distantnu tako i imedijatnu (neposrednu) anteriornost odnosno posteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju kompleksa.

Temporalna kvantifikacija u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika može pak podrazumevati odmeravanje SR-predikacije u pogledu dužine trajanja u vremenu, u pogledu učestalosti pojavljivanja u vremenu, te u pogledu brzine odvijanja u vremenu; temporalna kvantifikacija se tako u datim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ može manifestovati kao 1) temporalna kvantifikacija tipa durativnost, 2) temporalna kvantifikacija tipa frekvencija, te kao 3) temporalna kvantifikacija tipa brzina. Jedini tip temporalne kvantifikacije koji se u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika manifestuje kao jedinstvena kategorija jeste temporalna kvantifikacija tipa brzina, dok se ostali tipovi temporalne kvantifikacije manifestuju kroz različite semantičke podtipove. Temporalna kvantifikacija tipa durativnost može tako podrazumevati odmeravanje dužine trajanja SR-predikacije u vremenu, te odmeravanje početne odnosno završne tačke trajanja SR-predikacije odnosno vremenskog odseka u kome se ona realizuje, pa se tako u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ može manifestovati kroz tri semantička podtipa, kao a) durativnost tipa longitudinalnost, b) durativnost tipa ingresivnost, te c) durativnost tipa terminativnost. Temporalna kvantifikacija tipa frekvencija podrazumeva pak ponavljanje SR-predikacije u vremenu bilo svaki put, bilo ponekad kada se u vremenu realizuje odnosno aktualizuje VR-predikacija, pa se tako u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ može manifestovati kroz dva semantička podtipa, kao a) frekvencija tipa regularno ponavljanje i b) frekvencija tipa povremeno ponavljanje.

Interna temporalna determinacija u kompleksima modela $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika podrazumeva, dakle, složen hijerarhijski sistem u kome važi princip ustrojavanja od najopštijeg do najspecifičnijeg temporalnog značenja. Temporalna lokalizacija i temporalna kvantifikacija predstavljaju tako najopštija temporalna značenja, dok pak linearno-linearna simultanost potpuna odnosno delimična, linearno-punktualna simultanost, punktualno-punktualna simultanost, nespecificovana odnosno specificovana anteriornost (distantna/imedijatna), nespecificovana odnosno specificovana posteriornost (distantna/imedijatna), longitudinalnost, ingresivnost, terminativnost, regularno odnosno povremeno ponavljanje te brzina, predstavljaju najspecifičnija temporalna značenja, tj. ona temporalna značenja koja se manifestuju u prvom semantičkom planu kompleksa $S=\{SR+VR\}$ obaju jezika.

Za manifestovanje specifičnog temporalnog značenja, tj. specificovanog tipa interne temporalne determinacije u prvom semantičkom planu kompleksa $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika, odgovaraju različiti (rečnični

odnosno vanrečenični) sintaksičko-semantički elementi, koji tvore njihovu jedinstvenu sintaksičko-semantičku strukturu. Različiti sintaksičko-semantički elementi predstavljaju tako specifikatore interne temporalne determinacije u datim kompleksima $S=\{SR+VR\}$.

Ulogu elementarnog specifikatora interne temporalne determinacije u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika igra temporalni veznik. Integrišući vremensku rečenicu u kompleks te dovodeći predikacije u kompleksu u temporalni međuodnos, temporalni veznici, naime, zahvaljujući svojim specifičnim semantičkim odlikama, istovremeno vrše i selekciju određenog tipa temporalne determinacije iz sistema interne temporalne determinacije. Kako temporalni veznici mogu imati različite semantičke odlike, tj. biti manje ili više semantički izdiferencirani, oni datu selekciju – te specifikaciju tipa interne temporalne determinacije – ostvaruju pritom u različitim stepenima. Tako, s jedne strane, oni temporalni veznici koji su jasno semantički izdiferencirani tj. specifikovani (poput npr. temporalnog veznika SÅ FORT (SOM) u švedskom odnosno temporalnog veznika ČIM u srpskom jeziku) samostalno odgovaraju za manifestovanje specifikovanog tipa temporalne determinacije u prvom semantičkom planu kompleksa $S=\{SR+VR\}$; s druge strane pak, oni temporalni veznici koji pokazuju niži stepen semantičke diferencijacije (poput npr. temporalnog veznika SEDAN u švedskom odnosno temporalnog veznika DOK u srpskom jeziku), za manifestovanje specifikovanog tipa temporalne determinacije u prvom semantičkom planu kompleksa ne mogu odgovarati samostalno, već nužno stupaju u sadejstvo sa nekim drugim sintaksičko-semantičkim elementom (ili elementima) kompleksa. Sa drugim sintaksičko-semantičkim elementima kompleksa nužno stoga sadejstvuju i semantički nespecificovani veznici NÄR i DÅ u švedskom odnosno veznik KAD(A) u srpskom jeziku, koji samostalno signalizuju samo temporalnu lokalizaciju.

Temporalni veznik predstavlja, dakle, onaj sintaksičko-semantički element koji, dovodeći SR- i VR-predikaciju u temporalni međuodnos, u prvom redu odgovara za manifestovanje interne temporalne determinacije u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog jezika; u datim kompleksima upravo temporalni veznik igra, dakle, ulogu elementarnog specifikatora interne temporalne determinacije. U kojoj će meri jedan temporalni veznik pritom samostalno odgovarati za manifestovanje tačno određenog, tj. nedvosmisleno specifikovanog tipa interne temporalne determinacije u prvom semantičkom planu kompleksa $S=\{SR+VR\}$, zavisi pak od stepena njegove semantičke (ne)izdiferenciranosti, tj. od njegove semantičke (ne)specifikovanosti. Kao opšti zaključak o temporalnim veznicima kao specifikatorima interne temporalne determinacije možemo

stoga istaći sledeće: uloga temporalnih veznika kao specifikatora interne temporalne determinacije upravo je srazmerna njihovoj semantičkoj specifikovanosti.

Kako je temporalni veznik primarni, ali ne uvek i jedini specifikator tipa interne temporalne determinacije manifestovanog u prvom semantičkom planu švedskih odnosno srpskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$, u velikom broju datih kompleksa u internoj temporalnoj determinaciji učestvuje i jedan broj drugih (rečeničnih odnosno vanrečeničnih) sintaksičko-semantičkih elementa. Od datih elemenata, u velikom broju kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog jezika se u sadejstvu sa temporalnim veznikom kao specifikatori interne temporalne determinacije ističu tako korelativne predikacije kompleksa, tačnije njihove specifične sintaksičko-semantičke odlike.

Jednu od takvih specifičnih sintaksičko-semantičkih odlika korelativnih predikacija kompleksa, koja u sadejstvu sa temporalnim veznikom igra ulogu specifikatora interne temporalne determinacije u brojnim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika, predstavlja tip situacije, tj. (uopštenije rečeno) aspekatsko značenje predikacija u kompleksu. Primera radi, u prvom semantičkom planu švedskih i srpskih kompleksa sa temporalnim veznicima MEDAN odnosno DOK_1 , semantički specifikovanim tako da nalažu (+)durativnost VR-predikacije i simultanost predikacija u kompleksu, temporalna determinacija tipa simultanost manifestuje se kao linearno-linearna simultanost potpuna, linearno-linearna simultanost delimična ili pak kao linearno-punktualna simultanost, u prvom redu u zavisnosti od toga koji tip situacije SR-predikacija iskazuje, tj. u zavisnosti od toga da li SR-predikacija ima imperfektivno ili perfektivno aspekatsko značenje. Značaj uloge tipa situacije te aspekatskog značenja predikacija kao jednog od specifikatora interne temporalne determinacije ogleda se npr. i u tome što se ne samo onaj tip situacije te aspekatsko značenje koje predikacije iskazuju eksplicitno, već i tip situacije te aspekatsko značenje koje predikacije iskazuju implicitno, u jednom broju kompleksa $S=\{SR+VR\}$ obaju jezika pokazuje kao presudno za manifestovanje specifikovanog tipa interne temporalne determinacije u njihovom prvom semantičkom planu; tako se npr. u onim švedskim kompleksima sa semantički nespecificovanim temporalnim veznicima NÄR i DÅ odnosno u onim srpskim kompleksima sa semantički nespecificovanim temporalnim KAD(A) u kojima koincidiraju VR-predikacija koja iskazuje imperfektivne tipove situacije stanje i neograničeni proces i SR-predikacija koja iskazuje perfektivni tip situacije trenutni događaj, interna temporalna determinacija manifestuje se kao linearno-punktualna simultanost ako je data SR-predikacija perfektivna i implicitno, a kao linearno-linearna simultanost potpuna ako je data SR-predikacija pak implicitno imperfektivna.

U jednom broju švedskih odnosno srpskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$, glagolsko vreme u predikacijama pokazuje se kao specifikator interne temporalne determinacije u sadejstvu sa temporalnim veznikom. Tako se npr. u prvom semantičkom planu jednog broja švedskih odnosno srpskih kompleksa u koje su vremenske rečenice integrisane posredstvom semantički nespecificovanih veznika NÄR i DÅ odnosno KAD(A), interna temporalna determinacija manifestuje kao nespecificovana posteriornost zahvaljujući tome što sa temporalnim veznikom sadejstvuju predikacije iskazane u onim glagolskim vremenima koja signalizuju da VR-predikacija u vremenu prethodi SR-predikaciji.

Manifestovanje specificovanog tipa temporalne determinacije u prvom semantičkom planu jednog broja kompleksa $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika ostvaruje se i zahvaljujući sadejstvu odgovarajućih temporalnih veznika i određenih (ne nužno isključivo temporalnih) sintaksičko-semantičkih odlika korelativnih predikacija kompleksa; u datim kompleksima tako opšta priroda predikacija učestvuje u specificovanju tipa interne temporalne determinacije manifestovanog u njihovom prvom semantičkom planu. Tako se npr. u prvom semantičkom planu jednog broja švedskih odnosno srpskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ sa temporalnim veznicima MEDAN i UNDER DET (ATT) odnosno DOK_1 , temporalna lokalizacija tipa linearno-linearna simultanost delimična manifestuje zahvaljujući sadejstvu datih temporalnih veznika i predikacija koje su takve prirode da se trajanje jedne predikacije u vremenu nužno doživljava kao kraće od trajanja druge, sa njom simultane predikacije. Isto tako, u zavisnosti od toga da li je u švedskim kompleksima sa temporalnim veznikom FÖRRÄN i negiranom SR-predikacijom opšta priroda korelativnih predikacija takva da one impliciraju odnosno ne impliciraju kauzalni (uzročno-posledični) međuodnos, u prvom semantičkom planu datih kompleksa manifestuje se temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost odnosno temporalna lokalizacija tipa nespecificovana anteriornost.

Istinosni modalitet predikacija takođe može biti od presudne važnosti za manifestovanje specificovanog tipa interne temporalne determinacije u prvom semantičkom planu jednog broja kompleksa $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika. Tako se npr. u onim kompleksima obaju jezika u kojima se ostvaruje koincidiranje imperfektivne predikacije i perfektivne predikacije koja iskazuje tip situacije trenutni događaj, temporalna determinacija manifestuje kao linearno-punktualna simultanost ako je data perfektivna predikacija afirmativna, te i implicitno perfektivna, odnosno kao linearno-linearna simultanost potpuna ako je data predikacija negirana, te stoga implicitno imperfektivna.

Osim temporalnih veznika i korelativnih predikacija specifičnih sintaksičko-semantičkih odlika, ulogu specifikatora interne temporalne determinacije u jednom broju švedskih odnosno srpskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ igraju i različita leksička sredstva. Tako se npr. temporalna frekvencija tipa povremeno ponavljanje manifestuje u onim kompleksima obaju jezika u kojima adverbijali poput *ofta, ibland* odnosno *često, ponekad* signaliziraju povremeno ponavljanje SR-predikacije uz VR-predikaciju. Takođe, u sadejstvu sa odgovarajućim temporalnim veznikom, kao specifikator interne temporalne determinacije u jednom broju kompleksa švedskog odnosno srpskog jezika javlja se npr. i prilog poput *strax* odnosno *neposredno*, zahvaljujući kome se npr. u prvom semantičkom planu kompleksa sa temporalnim veznikom INNAN odnosno PRE NEGO ŠTO temporalna determinacija tipa anteriornost manifestuje kao specifikovana anteriornost (imedijatna).

Manifestovanje specifikovanog tipa interne temporalne determinacije u prvom semantičkom planu jednog broja kompleksa $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika ostvaruje se zahvaljujući određenoj distribuciji njihovih sintaksičko-semantičkih elemenata. Tako se npr. u prvom semantičkom planu švedskih odnosno srpskih kompleksa sa temporalnim veznikom INNAN odnosno PRE NEGO ŠTO temporalna determinacija tipa anteriornost manifestuje kao specifikovana (distantna) ako je vremenska odredba odgovarajućeg strukturnog modela eksplicirana uz temporalni veznik, tj. ako funkcioniše kao koreferent koji odmerava vremenski raspon između realizacija korelativnih predikacija kompleksa. Isto tako, u prvom semantičkom planu švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ s temporalnim veznikom FÖRRÄN i SR-predikacijom negiranom posredstvom odrečnog rečeničnog adverbijala *inte*, temporalna determinacija manifestuje se kao temporalna lokalizacija tipa nespecificovana posteriornost ako je distribucija datog temporalnog veznika i datog rečeničnog adverbijala takva da oni obrazuju leksikalizovani spoj *INTE FÖRRÄN*.

U jednom broju švedskih i srpskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$, ulogu specifikatora interne temporalne determinacije ne igraju pak samostalno ili u sadejstvu određeni sintaksičko-semantički elementi vremenske ili supraordinirane klauze kompleksa, već celokupna vremenska klauza. Takav je slučaj sa švedskim kompleksima s temporalnim veznikom INNAN odnosno sa srpskim kompleksima s temporalnim veznikom DOK_2 u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa brzina, budući da za manifestovanje temporalne kvantifikacije tipa brzina u prvom semantičkom planu datih kompleksa odgovara vremenska klauza čiji je sintaksičko-semantički sastav takav da ona predstavlja svojevrsni metaforički izraz za brzo odvijanje SR-predikacije u vremenu.

Naposletku, i širi, tj. vanrečenični (jezički i nejezički) kontekst može igrati ulogu specifikatora interne temporalne determinacije kod jednog broja švedskih odnosno srpskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$. Tako se, primera radi, zahvaljujući vanrečeničnom kontekstu koji nalaže tumačenje korelativnih predikacija kompleksa kao predikacija koje se u vremenu uvek ponavljaju jedna uz drugu, u jednom broju kompleksa $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika manifestuje temporalna frekvencija tipa regularno ponavljanje.

Za manifestovanje specifikovanog tipa interne temporalne determinacije u prvom semantičkom planu kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog jezika odgovaraju, dakle, brojni sintaksičko-semantički (rečenični ili vanrečenični) elementi. Jedan broj datih sintaksičko-semantičkih elementa može pritom samostalno odgovarati za manifestovanje specifikovanog tipa interne temporalne determinacije u prvom semantičkom planu kompleksa, tj. u datim kompleksima biti jedini specifikator interne temporalne determinacije; većina datih sintaksičko-semantičkih elemenata ulogu specifikatora interne temporalne determinacije igra pak tek u sadejstvu sa nekim drugim sintaksičko-semantičkim elementom ili elementima kompleksa.

Analiza rečeničnih kompleksa modela $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog jezika, te uporedna analiza datih kompleksa švedskog jezika i njihovih srpskih prevodnih ekvivalenata modela $S=\{SR+VR\}$, ukazala je na postojanje izvesnih razlika između načina na koje se supraordinirana predikacija u okviru datih kompleksa savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika određuje s obzirom na okolnost tipa vreme. Uočene razlike uzrokovane su određenim sistemskim razlikama između datih jezika, a prvenstveno razlikama između sistema temporalnih veznika te kategorija glagolskih vremena i aspekta u savremenom švedskom i srpskom jeziku.

Uprkos, međutim, tome što se u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika određivanje SR-predikacije s obzirom na okolnost tipa vreme ostvaruje kroz sadejstvo sintaksičko-semantičkih elemenata koji u datim jezicima nisu uvek i nužno značenjski ili strukturno identični, savremeni švedski i savremeni srpski jezik pokazuju suštinsku identičnost u pogledu određivanja SR-predikacije kompleksa $S=\{SR+VR\}$ s obzirom na okolnost tipa vreme posredstvom vremenske rečenice. Data suštinska identičnost se u najkraćim crtama ogleda u sledećem:

1) interna temporalna determinacija, tj. temporalna determinacija supraordinirane predikacije posredstvom vremenske klauze u kompleksima modela $S=\{SR+VR\}$, u savremenom švedskom i savremenom srpskom jeziku podrazumeva identično strukturiran kompleksni semantički sistem;

2) u prvom semantičkom planu kompleksa $S=\{SR+VR\}$ i savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika mogu se manifestovati svi identifikovani tipovi interne temporalne determinacije;

3) za manifestovanje specifikovanog tipa interne temporalne determinacije u prvom semantičkom planu kompleksa $S=\{SR+VR\}$ kako savremenog švedskog tako i savremenog srpskog jezika odgovaraju – samostalno ili u sadejstvu – sledeći istovrsni (rečenični i vanrečenični) sintaksičko-semantički elementi:

- temporalni veznik
- tip situacije odnosno aspekatsko značenje predikacija
- glagolsko vreme u predikacijama
- opšta priroda predikacija
- istinosni modalitet predikacija
- odgovarajuće leksičko sredstvo
- distribucija sintaksičko-semantičkih elemenata
- vremenska klauza
- širi (vanrečenični) kontekst.

4) najbrojnije komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog odnosno savremenog srpskog jezika predstavljaju kompleksi istovetnih sintaksičko-semantičkih odlika – u pitanju su kompleksi $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska klauza integrisana posredstvom temporalnog veznika NÄR odnosno KAD(A) u kojima se manifestuje temporalna determinacija tipa posteriornost, i u kojima obe korelativne predikacije imaju perfektivno aspekatsko značenje. Shodno tome, temporalna determinacija tipa posteriornost predstavlja onaj tip interne temporalne determinacije koji se najfrekventnije manifestuje u prvom semantičkom planu švedskih odnosno srpskih kompleksa modela $S=\{SR+VR\}$.

Dodatak 1: Interna temporalna determinacija u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog jezika – semantički tipovi

Tabela 30

INTERNA TEMPORALNA DETERMINACIJA U KOMPLEKSIMA $S=\{SR+VR\}$ ŠVEDSKOG I SRPSKOG JEZIKA – SEMANTIČKI TIPOVI			
TEMPORALNA LOKALIZACIJA		TEMPORALNA KVANTIFIKACIJA	
SIMULTANOST	linearno-linearna simultanost potpuna	DURATIVNOST	longitudinalnost
	linearno-linearna simultanost delimična		ingresivnost
	linearno-punktualna simultanost		terminativnost
	punktualno- punktualna simultanost		
ANTERIORNOST	nespecifikovana anteriornost	FREKVENCIJA	regularno ponavljanje
	specifikovana anteriornost		učestalo ponavljanje
POSTERIORNOST	nespecifikovana posteriornost	BRZINA	–
	specifikovana posteriornost		

Dodatak 2: Sistem temporalnih veznika u švedskom i srpskom jeziku i tipovi interne temporalne determinacije

Tabela 31

SISTEM TEMPORALNIH VEZNIKA U ŠVEDSKOM I SRPSKOM JEZIKU I TIPOVI INTERNE TEMPORALNE DETERMINACIJE			
TEMPORALNI VEZNIK U ŠVEDSKOM JEZIKU	TEMPORALNI VEZNIK U SRPSKOM JEZIKU	TIP INTERNE TEMPORALNE DETERMINACIJE U KOMPLEKSU S={SR+VR}	
MEDAN UNDER DET (ATT)	DOK ₁	Temporalna lokalizacija: SIMULTANOST	<ul style="list-style-type: none"> ◦ linearno-linearna potpuna ◦ linearno-linearna delimična ◦ linearno-punktualna
ALLTEFTERSOM	KAKO	Temporalna lokalizacija: SIMULTANOST	<ul style="list-style-type: none"> ◦ linearno-linearna potpuna
SAMTIDIGT SOM SAMTIDIGT MED ATT	DOK / KAD(A) + koreferent u isto vreme	Temporalna lokalizacija: SIMULTANOST	<ul style="list-style-type: none"> ◦ linearno-linearna potpuna ◦ linearno-punktualna ◦ punktualno-punktualna (u kompleksu sa temporalnim veznikom u značenju u isto vreme KAD(A))
INNAN	PRE NEGO ŠTO	Temporalna lokalizacija: ANTERIORNOST	<ul style="list-style-type: none"> ◦ nespecifickovana ◦ specifickovana (u kompleksu sa odgovarajućim leksičkim sredstvom)
	DOK ₂	Temporalna kvantifikacija: BRZINA	<ul style="list-style-type: none"> ◦ (u kompleksu sa vremenskom klauzom metaforičkog značenja)
FÖRRÄN	PRE NEGO ŠTO	Temporalna lokalizacija: ANTERIORNOST	<ul style="list-style-type: none"> ◦ nespecifickovana
	KAD(A)	Temporalna lokalizacija: ANTERIORNOST	<ul style="list-style-type: none"> ◦ specifickovana imedijatna (u kompleksu sa prilogom <i>knapp</i> uz SR-predikaciju)
	KAD(A) + partikula <i>tek</i>	Temporalna lokalizacija: POSTERIORNOST	<ul style="list-style-type: none"> ◦ nespecifickovana (u kompleksu sa leksikalizovanim spojem <i>INTE FÖRRÄN</i>)
	DOK ₂ / DOK GOD / DÖKLE GOD	Temporalna kvantifikacija: DURATIVNOST	<ul style="list-style-type: none"> ◦ terminativnost
EFTER (DET) ATT	NAKON ŠTO	Temporalna lokalizacija: POSTERIORNOST	<ul style="list-style-type: none"> ◦ nespecifickovana ◦ specifickovana (u kompleksu sa odgovarajućim leksičkim sredstvom)
SEDAN ₁	POŠTO	Temporalna lokalizacija: POSTERIORNOST	<ul style="list-style-type: none"> ◦ nespecifickovana ◦ specifickovana (u srpskom kompleksu sa odgovarajućim leksičkim sredstvom)
SÅ FORT (SOM) SÅ SNART (SOM)	ČIM	Temporalna lokalizacija: POSTERIORNOST	<ul style="list-style-type: none"> ◦ specifickovana imedijatna
JUST SOM	ČIM / KAKO / KAD(A) + partikula <i>baš</i>	Temporalna lokalizacija: POSTERIORNOST	<ul style="list-style-type: none"> ◦ specifickovana imedijatna
NÄR / DÅ	KAD(A)	Temporalna lokalizacija: SIMULTANOST / ANTERIORNOST / POSTERIORNOST	<ul style="list-style-type: none"> ◦ svi tipovi
SÅ LÄNGE (SOM)	DOK GOD / DOKLE GOD / DOK ₂	Temporalna kvantifikacija: DURATIVNOST	<ul style="list-style-type: none"> ◦ longitudinalnost
	OTKAD / OTKAKO	Temporalna kvantifikacija: DURATIVNOST	<ul style="list-style-type: none"> ◦ ingresivnost
SEDAN ₂	OTKAD / OTKAKO	Temporalna kvantifikacija: DURATIVNOST	<ul style="list-style-type: none"> ◦ ingresivnost
ALLTSEDAN	OTKAD + partikula <i>još</i>	Temporalna kvantifikacija: DURATIVNOST	<ul style="list-style-type: none"> ◦ ingresivnost
TILLS TILL DESS (ATT)	DOK ₂ / DOK GOD / DÖKLE GOD	Temporalna kvantifikacija: DURATIVNOST	<ul style="list-style-type: none"> ◦ terminativnost
SÅ OFTA (SOM)	KAD(A) GOD	Temporalna kvantifikacija: FREKVENCIJA	<ul style="list-style-type: none"> ◦ regularno ponavljanje

II EKSTERNA TEMPORALNA DETERMINACIJA

Terminom eksterna temporalna determinacija označavamo određivanje supraordinirane predikacije kompleksa $S=\{SR+VR\}$ s obzirom na okolnost tipa vreme u pogledu njenog odnosa prema trenutku govora kao referentnoj tački lokalizovanoj na vremenskoj osi, tj. izvan okvira kompleksa.¹⁸⁵

Budući da svaka predikacija, te i predikacija supraordinirane rečenice kompleksa $S=\{SR+VR\}$, stoji u vremenskom odnosu prema trenutku govora kao referentnoj tački – sa kojom bilo koincidira, bilo joj pak u vremenu prethodi ili za njom sledi – ona uvek zauzima određeno mesto na vremenskoj osi, realizujući se u jednoj od tri vremenske sfere: sferi sadašnjosti, prošlosti ili budućnosti. Svaka predikacija stoga je eksterno temporalno determinisana, tj. određena s obzirom na okolnost tipa vreme u odnosu na trenutak govora kao referentnu tačku.

Prilikom lokalizovanja jedne predikacije na vremenskoj osi, na datu se predikaciju različitim jezičkim sredstvima može uputiti kako u referencijalnom tako i u nereferecijalnom smislu. Ako se, na primer, jedna predikacija odgovarajućim jezičkim sredstvima predstavlja kao singularna predikacija koja koincidira sa trenutkom govora shvaćenom u doslovnom smislu (trenutak govora = *sada*) – kakav je npr. slučaj s predikacijom u rečenici *On nam sada piše* – onda je data predikacija lokalizovana u sferi tzv. prave tj. referencijalne sadašnjosti, tj. na nju se upućuje u referencijalnom smislu; ako se pak jedna predikacija ne predstavlja kao singularna predikacija koja koincidira sa trenutkom govora, već kao, na primer, predikacija koja se u vremenu ponavlja – kakav je slučaj s predikacijom u rečenici *On nam piše svake nedelje* – onda je data predikacija lokalizovana u sferi tzv. nereferecijalne sadašnjosti, tj. na datu se predikaciju upućuje u nereferecijalnom smislu. Referencijalno odnosno nereferecijalno upućivanje predstavlja faktor od značaja za temporalno konstituisanje jedne predikacije, budući da se ono, između ostalog, odražava i na (ne)mogućnost upotrebe pojedinih vremenskih glagolskih oblika u predikacijama.¹⁸⁶

---

185 U serbokroatističkoj literaturi se dati tip temporalne determinacije uobičajeno označava kao „apsolutna hronologija” (Milošević, 1982a) odnosno „apsolutna temporalna determinacija” (Antonić, 2001). U ovom radu odlučili smo se pak za termin „eksterna temporalna determinacija”, kao termin oponiran terminu „interna temporalna determinacija”, tj. kao termin koji upućuje na temporalno određivanje SR-predikacije u odnosu na trenutak govora kao spoljašnju referentnu tačku.

186 Ispitujući srpske sintaksičke konstrukcije pomoću kojih se iskazuje pasivna dijateza, na ovo naročitu pažnju skreće Tanasić (2005: 93): „Opozicija referencijalnost/nereferecijalnost glagolske radnje igra značajnu ulogu u pogledu mogućnosti upotrebe pojedinih vremenskih glagolskih oblika. Tako se na planu prošlosti referencijalne radnje iskazuju oblicima perfekta i pluskvamperfekta kako imperfektivnih, tako i perfektivnih glagola, dok se nereferecijalne radnje iskazuju samo imperfektivnom vidskom verzijom tih oblika”.

Kako navedena sistemska pravila važe i za predikacije u kompleksnim rečeničnim strukturama, kada je reč o kompleksima $S=\{SR+VR\}$, eksterna temporalna determinacija podrazumeva tako temporalno određivanje supraordinirane predikacije kompleksa $S=\{SR+VR\}$ u odnosu na trenutak govora kao referentnu tačku. Za eksternu temporalnu determinaciju supraordinirane predikacije kompleksa $S=\{SR+VR\}$ po pravilu odgovara glagolsko vreme u datoj predikaciji,¹⁸⁷ s tim što ulogu temporalnog determinatora za vremensku sferu u pojedinim slučajevima na sebe preuzimaju i određeni drugi sintaksičko-semantički elementi rečeničnog ili izvanrečeničnog konteksta.¹⁸⁸ Važno je pritom napomenuti da lokalizovanje predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$ na vremenskoj osi podleže jednom osnovnom pravilu: obe korelativne predikacije kompleksa $S=\{SR+VR\}$ po pravilu pripadaju istoj vremenskoj sferi, budući da supraordiniranu predikaciju nije moguće smestiti u jednu vremensku sferu, a subordiniranu predikaciju u neku drugu vremensku sferu.¹⁸⁹

Budući da među jezičkim sredstvima koja mogu odgovarati za eksternu temporalnu determinaciju jedne predikacije centralno mesto zauzimaju vremenski glagolski oblici, u fokusu analize u ovom delu rada biće glagolska vremena u korelativnim predikacijama kompleksa $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i srpskog jezika.¹⁹⁰ Predstojećom analizom želimo da a) ukažemo na glagolska vremena odgovorna za eksternu temporalnu determinaciju SR-predikacije datih kompleksa, b) utvrdimo (uobičajene i moguće) kombinatorne varijante glagolskih vremena u korelativnim predikacijama datih kompleksa, c) ispitamo mogućnosti manifestovanja različitih tipova interne temporalne determinacije u različitim vremenskim sferama i kroz različite kombinacije glagolskih vremena u korelativnim predikacijama datih kompleksa, te da d) ukažemo na osnovne sličnosti i razlike između kompleksa $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i srpskog jezika u domenu eksterne temporalne determinacije.

---

187 Kako su ukazale Milošević (1982a: 128) te Antić (2001: 203), skrećući pak istovremeno pažnju i na izuzetke od datog pravila, tj. na slučajeve gde ulogu temporalnog determinatora za vremensku sferu preuzima glagolski oblik u subordiniranoj predikaciji kompleksa $S=\{SR+VR\}$.

188 Za sažet osvrt na različita jezička sredstva koja učestvuju u eksternoj temporalnoj determinaciji predikacije upućujemo na Piper et al. (2005: 745–747).

189 Dato pravilo istakla je Milošević (1982a: 127).

190 Konciznosti izlaganja radi, u radu ne iznosimo detaljan opis glagolskih vremena u savremenom švedskom odnosno srpskom jeziku. Za detaljnije opise i objašnjenja vremenskih glagolskih oblika u švedskom jeziku upućujemo na Ekerot (1995), Hultman (2003), Jörgensen & Svensson (1986), Telemann et al. (1999b) (na švedskom jeziku), Dahl (1995), Holmes & Hinchliffe (1994, 1997) (na engleskom jeziku), Zorikhina Nilsson (Зорихина-Нильссон, 2009) (na ruskom jeziku); za vremenske glagolske oblike u srpskom jeziku, v. Piper et al. (2005), Piper & Klajn (2013), Stanojčić & Popović (2012); v. takođe Popović (2012a) za relativne glagolske oblike u srpskim taksisnim konstrukcijama. Ovom prilikom upućujemo i na Declerck (2006), gde se o glagolskim vremenima u engleskom jeziku iznosi niz opservacija relevantnih za izučavanje sistema glagolskih vremena i u drugim jezicima.

Kompleksi $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog jezika koje u ovom delu rada podvrgavamo analizi biće stoga klasifikovani pre svega prema vremenskim sferama u kojima su lokalizovani, a zatim i prema tipovima interne temporalne determinacije koji se u manifestuju u njihovom prvom semantičkom planu, dok će u fokusu analize biće glagolska vremena u njihovim predikacijama.

1. VREMENSKA SFERA SADAŠNJOST

Budući da obuhvata trenutak govora, vremenska sfera sadašnjost specifična je u odnosu na druge dve vremenske sfere. Kako trenutak govora, naime, ne podrazumeva doslovno samo jedan trenutak u vremenu, već implicira i izvesno trajanje koje uključuje i trenutak stvarne prošlosti i trenutak stvarne budućnosti, granice vremenske sfere sadašnjost nisu jasno definisane. Na takve odlike vremenske sfere sadašnjost K. Milošević (1982a: 131) skrenula je pažnju na sledeći način: „[...] *gramatička sadašnjost stvarno ne isključuje ni gramatičku ni stvarnu prošlost kao ni gramatičku ni stvarnu budućnost – jer: sadašnjost je definisana obuhvatanjem „trenutka govora“*, a ni njena *lijeva granica* (početak) – *u prošlosti* kao ni njena *desna granica* (kraj) – *u budućnosti* nisu određeni, niti unaprijed mogu biti određeni. Tako je sadašnjost, u stvari, *inkluzivno vrijeme*, koje potencijalno obuhvata stvarnu prošlost i stvarnu budućnost.“

Kako vremenska sfera sadašnjost predstavlja, dakle, specifičnu „inkluzivnu“ vremensku sferu, jedna predikacija u nju biva lokalizovana ne samo pod uslovom da ona u celini svog trajanja koincidira sa trenutkom govora, već i ako sa njim koincidira jednim svojim delom. U vremensku sferu sadašnjost stoga može biti lokalizovana i npr. ona predikacija koja se proteže kroz sve tri vremenske sfere, te kao takva jednim svojim delom koincidira i sa trenutkom govora, kao i ona predikacija koja se u vremenu ponavlja, te kao takva implicira eventualno koincidiranje i sa govornom situacijom. Na jednu predikaciju lokalizovanu u vremenskoj sferi sadašnjost moguće je stoga uputiti i u referencijalnom i u nereferecijalnom smislu – na predikaciju koja se predstavlja npr. kao singularna predikacija čije trajanje u celini ili jednim svojim delom koincidira sa trenutkom govora shvaćenim u doslovnom smislu (dakle, kao *sada*), upućuje se tako u referencijalnom smislu, dok se pak na predikaciju koja se predstavlja npr. kao aktuelna u sve tri vremenske sfere – te stoga kao aktuelna i u trenutku govora – upućuje u nereferecijalnom smislu.

Usled specifične „inkluzivnosti“ vremenske sfere sadašnjost, u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ koji su u njoj lokalizovani naizgled se ukida pravilo o obaveznom pripadanju

korelativnih predikacija istoj vremenskoj sferi; tako je npr. u kompleksima poput *Čekam ovde otkad su se vratili. / Čekam ovde dok se ne budu vratili* SR-predikacija iskazana u prezentskom glagolskom obliku, a VR-predikacija u preteritalnom odnosno futurskom glagolskom obliku. Pravilo o obaveznom pripadanju korelativnih predikacija istoj vremenskoj sferi u kompleksima lokalizovanim u vremenskoj sferi sadašnjost ukida se, međutim, samo prividno,¹⁹¹ s obzirom na to da početak jedne sadašnje predikacije uvek leži u prošlosti a njen kraj u budućnosti, tj. budući da vremenska sfera sadašnjost može uključiti i stvarnu prošlost i stvarnu budućnost.

Kada je reč o kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika, SR-predikacija kompleksa – te tako i čitav kompleks – u vremensku sferu sadašnjost biva lokalizovana u prvom redu posredstvom prezenta, tj. posredstvom onog glagolskog vremena koje u svom osnovnom značenju signalizuje da jedna predikacija u vremenu koincidira sa trenutkom govora. SR-predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika – te tako i čitav kompleks – može u vremensku sferu sadašnjosti biti lokalizovana i perfektom, koji pritom signalizuje da je predikacija čiji je početak lokalizovan u prošlosti aktuelna u trenutku govora.

Da se u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika lokalizovanim u vremenskoj sferi sadašnjost mogu se manifestovati svi tipovi interne temporalne determinacije ilustruju sledeći odabrani primeri:

a) *temporalna lokalizacija tipa linearno-linearna simultanost potpuna*

1. Medan jag skriver detta på terrassen går Mahoud precis nedanför och strör gift i fogarna mellan plattorna på gången. (SPEGELN: 1997: 96)
Dok ja ovo pišem na terasi, Maud tačno ispod mene posipa otrov po spojevima između ploča na stazi.
2. Under det att flytande bergmassa stelnar formas speciella kristallina strukturer [...] (KORP)
Dok se magma stvrdnjava, formiraju se posebne kristalne strukture [...]
3. Allteftersom de närmar sig målet för resan blir pappas körning alltmer tveksam. (KORP)
Kako se bliže cilju putovanja, tako tatina vožnja biva sve nesigurnija.
4. När aktiviteten i ekonomin ökar stiger skatteintäkterna. (SAS, 2003: 287)
Kada ekonomska aktivnost raste, prihodi od poreza se uvećavaju.
5. Då papa lyfter koppen gör han det så nått så nått. (SPEGELN, 1997: 199)
Kad tata podiže šoljicu, on to radi tako fino, tako fino.

---

191 Na šta je ukalazala Milošević (1982a: 131).

b) *temporalna lokalizacija tipa linearno-linearna simultanost delimična*

1. När det snöar blir det förseningar i trafiken. (PTF, 2001: 51)
Kad pada sneg, u saobraćaju nastaju zastoji.
2. De grälar i sovrummet när vi är där. (SPEGELN, 1997: 94)
Svađaju se u spavaćoj sobi kad smo mi tamo.
3. När det är kallt, brukar jag ta ett varmt bad. (PTF, 2001: 51)
[Kad je hladno, uobičajam da napravim toplu kupku.]
Kad je hladno, obično napravim toplu kupku.

c) *temporalna lokalizacija tipa linearno-punktualna simultanost*

1. Pappa kommer alltid när hon sover. (SAG 4, 1999: 256)
Tata uvek dođe kad ona spava.
2. När man flyger från Dakar gör planet ofta en sväng över slätten. (BUBF, 1986: 270)
Kad letite iz Dakara, avion često zaokrene preko ravnice.
3. Någon tar sig in genom en öppen altandörr, samtidigt som ägaren är hemma [...] (KORP)
Neko uđe kroz otvorena vrata trema dok je vlasnik u isto vreme kod kuće [...]

d) *temporalna lokalizacija tipa punktualno-punktualna simultanost*

1. (Juhans och Mariannes farmor blir förskräckligt ful när hon skrattar.) Hon drar upp axlarna och skjuter fram huvudet samtidigt som ansiktet skrynklar ihop sig. (Gardell, 1992: 182)
[(Juhina i Marijanina baba postane zastrašujuće ružna kad se smeje.) Podigne ramena i isturi glavu, dok joj se u isto vreme lice zbrčka.]
(Juhina i Marijanina baba je grozomorno ružna kad se smeje.) Podigne ramena, izvuče glavu unapred, a lice joj se zbrčka. (Gardel, 2004: 108)

e) *temporalna lokalizacija tipa anteriornost*

1. Linda och Mattias matar barnen innan de äter själva. (+46, 1997: 193)
Linda i Matijas hrane decu pre nego što i sami jedu.
2. Innan Konrad äter frukost går han ut med hunden. (+46, 1997: 209)
Pre nego što doručkuje, Konrad izvodi psa u šetnju.
3. Vi lämnar aldrig en kund innan han är nöjd. (KORP)
Mi nikad ne ostavljamo kupca pre nego što je on zadovoljan.
4. Man behöver inte gå på utställning länge, förrän man upptäcker att t.o.m de mest erfarna uppvisarna ibland är så nervösa [...] (KORP)
Ne moramo dugo posećivati izložbe PRE NEGO ŠTO shvatimo da su čak i najiskusniji izlagači ponekad toliko nervozni [...].

5. Svante har alltid läst tidningen när vi kommer. (SAG 4, 1999: 258)
[Svante je uvek već pročitao novine kad mi dođemo.]
Svante uvek pročita novine dok mi dođemo.

f) *temporalna lokalizacija tipa posteriornost*

1. Efter det att hon har kommit hem igen, går vi mycket oftare på bio. (SAG 4, 1999: 259)
Nakon što se vratila kući, mnogo češće idemo u bioskop.
2. Han brukar alltid somna några minuter sedan han har kommit hem. (SAG 4, 1999: 259). (SAG 4, 1999, 257)
[On uobičava da uvek odspava nekoliko minuta pošto dođe kući.]
On uvek odspava nekoliko minuta pošto dođe kući.
3. Pappa kommer när hon har somnat. (SAG 4, 1999, 257)
Tata dolazi kad ona zaspi.
4. Så fort man [har] gått en väg, vill man pröva en annan. (KORP)
Čim pređemo jedan put, mi želimo da isprobamo neki drugi.
5. Alltid när hon slutar läsa hostar han till. (SAG, 1999: 258)
[Uvek kad ona završi sa čitanjem, on kašljucne.]
Kad ona završi sa čitanjem, on uvek kašljucne.

g) *temporalna kvantifikacija tipa durativnost – longitudinalnost*

1. Arbetet pågår så länge som vädret tillåter. (KORP)
Radovi traju dok god vreme to dozvoljava.
2. För honom spelar det ingen roll vad han jobbar med så länge som han får betalt för det. (KORP)
Njemu nije važno šta radi dokle god ga za to plaćaju.
3. Så länge vi skrattar är vi inte besegrade. (Gardell, 1992: 47)
A dokle god se smejemo, nismo poraženi. (Gardel, 2004: 26)

h) *temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost*

1. Pappa har arbetat som målare ända sedan han flyttade till Danmark. (SAG 4, 1999: 259)
Tata radi kao moler još otkad se preselio u Dansku.
2. Gerhard har rökt sedan han var tjugo år gammal. (SAG 4, 1999: 259)
[Gerhard puši otkad je imao dvadeset godina.]
Gerhard puši od svoje dvadesete.
3. Jag har ändå vistats i helvete så länge jag kan minnas. (SPEGELN, 1997: 145)
[Ja ionako boravim u paklu onoliko dugo koliko mogu da se setim.]
Ja ionako živim u paklu otkad znam za sebe.

4. Det har jag sagt i 13 år, alltså så länge som jag har varit ombud och rådgivare åt asylsökande. (KORP)
To govorim već trinaest godina, dakle otkako sam poverenik i savetnik za osobe koje traže azil.
5. Martina skriver poesi sedan hon gick på en kurs för amatörförfattare. (SAG 4: 1999, 260)
Martina piše poeziju otkako je završila kurs kreativnog pisanja.

i) *temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost*

1. Pappa stannar numera hemma varje dag tills vi ringer efter honom. (SAG 4: 1999, 260)
Tata sada svakog dana ostaje kod kuće dok ga mi ne pozovemo da dođe.
2. Stekeln stannar dock i sin kammare tills vädret blir lämpligt. (KORP)
Opnokrilac ostaje, međutim, u svojoj komori dok vreme ne postane odgovarajuće.
3. Varje process exekverar sitt program tills dess tidsintervall [har] tagit slut [...] (KORP)
Svaki proces izvodi svoj program dok se njegov interval ne završi [...]
4. Ingen ersättning betalas ut förrän a-kassan har fått ditt arbetsgivarintyg. (KORP)
[Nikakva naknada se ne isplaćuje pre nego što fond za nezaposlene dobije potvrdu od vašeg poslodavca.]
Nikakva naknada se ne isplaćuje dok fond za nezaposlene ne dobije potvrdu od vašeg poslodavca.
5. Gator snöröjs inte förrän 6–8 centimeter snö har fallit. (KORP)
[Ulice se ne čiste pre nego što napada 6–8 centimetara snega.]
Ulice se ne čiste dok ne napada 6–8 centimetara snega.

j) *temporalna kvantifikacija tipa frekvencija*¹⁹²

1. Så ofta det går försöker personalen på Björnen att förvandla vardag till fest. (KORP)
Kada god je to moguće, osoblje *Bjernena* pokušava da svakodnevicu pretvori u praznik.
2. Så ofta jag kan, den här tiden på året, smyger jag ut sätter mig i eller utanför vårt växthus. (KORP)
Kad god u ovo doba godine to mogu, ja se iskradem napolje i sednem u naš staklenik ili ispred njega.

---

192 Napominjemo da se temporalna kvantifikacija tipa frekvencija kao prateći tip temporalne determinacije manifestuje i u brojnim drugim ovde izdvojenim kompleksima (v. npr. a: (2), (4), (5), b: (1)–(3), c: (1), (2), itd.), budući da korelativne predikacije datih kompleksa nose i semantičko obeležje (+)frekvencija.

3. Varje gång vi besöker området känner jag mig mer och mer som hemma. (KORP)
Svaki put kada posetimo tu oblast, ja se sve više osećam kao kod kuće.
4. Nästan varje gång jag läser din krönika häpnar jag. (KORP)
Gotovo svaki put kad čitam vašu hroniku, ja se zapanjim.
5. Slagsmål t ex uppträder nästan aldrig när det bara är två individer närvarande. (KORP)
Tuče, na primer, gotovo nikad ne izbijaju kad su prisutne samo dve osobe.

k) *temporalna kvantifikacija tipa brzina*

1. Dagarna försvinner innan jag hinner blinka. (KORP)
[Dani nestaju pre nego što stignem da trepnem.]
Dani prolaze dok trepnem.
2. Jämtlands Julöl brukar ta slut på Systemet innan man hinner säga flaska. (KORP)
[Jemtlandsko „Božićno pivo“ se obično rasproda iz Sistema pre nego što čovek stigne da kaže flaša.]
Jemtlandsko „Božićno pivo“ iz Sistema obično nestane dok trepneš.
3. [...] innan du hinner säga SJ har du resan framför dig. (KORP)
[[...] pre nego što stigneš da kažeš „Švedska järnväg“, imaš putovanje pred sobom.]
[...] i dok kažeš „Švedska järnväg“, putovanje je već pred todom.

l) *kompleksi specifičnog strukturnog modela*

1. Det har gått lång tid sedan hon var här. (SAG, 1999: 602)
Prošlo je mnogo vremena otkad je ona bila ovde.
2. Nu är det tio veckor sedan jag slutade röka. (KORP)
Ima deset nedelja otkad sam prestala da pušim.
3. Det är tjugo minuter tills tåget går. (SAG, 1999: 602)
[Ima dvedeset minuta dok voz krene.]
Do polaska voza ima dvadeset minuta.
4. Därför tar det en viss tid innan en ändring av ytttemperaturen hinner påverka temperaturen i djupare lager. (DOK)
[Zato je potrebno izvesno vreme pre nego što promena površinske temperature stigne da utiče na temperaturu dubljih slojeva.]
Zato treba da prođe izvesno vreme dok se promena površinske temperature ne odrazi na temperaturu dubljih slojeva.
5. Men det lär inte dröja särskilt länge förrän ett liknande ärende ligger på bordet. (KORP)
[Ali obično ne potraje naročito dugo pre nego što neki sličan slučaj leži na stolu.]
Ali obično ne prođe mnogo vremena dok se neki sličan slučaj ne nađe na stolu.

Kako izabrani primeri svedoče, prezent predstavlja ono glagolsko vreme posredstvom kog SR-predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika – pa tako i čitav kompleks – uobičajeno biva lokalizovana u vremensku sferu sadašnjost (v. a: (1)–(5), b: (1)–(3), c: (1)–(3), d: (1), e: (1)–(4), f: (1)–(5), g: (1)–(3), h: (5), i: (1)–(5), j: (1)–(5), k: (1)–(3), l: (3)–(5)). Na SR-predikaciju se pritom upućuje bilo u referencijalnom bilo u nereferecijalnom smislu (v. a: (1), (2), g: 1, l: (2), (3) gde je SR-predikacija iskazana u indikativnom prezentu, odnosno npr. a: (2), b: (1)–(3), c: (1)–(3), e: (1)–(4), f: (1)–(5), h: (5), j: (1)–(5), l: (4), (5), gde je SR-predikacija iskazana u relativnom (habitualnom, omnitemporalnom, kvalifikativnom) prezentu).

Kako svedoče primeri a: (1)–(5), b: (1)–(3), c: (1)–(3), d: (1), e: (1)–(4), f: (5), g: (1)–(3), i: (1)–(2), j: (1)–(5), k: (1)–(3), l: (3)–(5), u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika lokalizovanim u vremenskoj sferi sadašnjost, SR-predikacija iskazana u prezentu uobičajeno se kombinuje sa VR-predikacijom takođe iskazanom u prezentu. Budući da izdvojeni primeri svedoče i o tome da se kombinacija SR-predikacije u prezentu i VR-predikacije u prezentu može ostvariti u kompleksima u kojima se manifestuju gotovo svi tipovi temporalne determinacije (izuzev temporalne detereminacije tipa ingresivnost¹⁹³), te da prezent u SR-predikaciji i prezent u VR-predikaciji u datim kompleksima predstavlja najzastupljeniju kombinaciju glagolskih vremena, zaključujemo da prezent u SR-predikaciji i prezent u VR-predikaciji predstavlja osnovni model distribucije glagolskih vremena u korelativnim predikacijama švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ lokalizovanih u vremenskoj sferi sadašnjost.

Na osnovu izdvojenih primera zapažamo takođe da se u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ lokalizovanim u vremenskoj sferi sadašnjost, SR-predikacija u prezentu može kombinovati i sa VR-predikacijom u perfektu. Data kombinacija glagolskih vremena beleži se, međutim, samo u kompleksima u kojima se manifestuju temporalna lokalizacija tipa posteriornost i temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost (v. f: (1)–(4), te i: (3)–(5)), što je očekivano budući da se u švedskim kompleksima lokalizovanim u vremenskoj sferi sadašnjost perfektom u VR-predikaciji signalizuje da se data predikacija

---

193 Kombinacija SR-predikacije u prezentu i VR-predikacije u prezentu ne ostvaruje se u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost budući da u datim kompleksima VR-predikacija determiniše u prošlosti lokalizovanu početnu tačku trajanja SR-predikacije (ili vremenskog odseka u kome se ona realizuje); kako je pritom u prošlosti lokalizovana bilo celokupna VR-predikacija bilo pak njena početna tačka, VR-predikacija švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost a koji su lokalizovani u vremenskoj sferi sadašnjost može biti iskazana samo u preteritu odnosno perfektu.

u vremenu aktualizuje ili realizuje pre SR-predikacije lokalizovane u sferi sadašnjosti, odnosno da VR-predikacija predstavlja krajnju tačku trajanja SR-predikacije lokalizovane u sferi sadašnjosti.¹⁹⁴

Kako ilustruju izdvojeni primeri e: (5), h: (1)–(4), l: (1), SR-predikacija u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ lokalizovanim u vremenskoj sferi sadašnjost može biti iskazana i u perfektu. Na SR-predikaciju može se pritom uputiti kako u referencijalnom tako i u nereferencijalnom smislu, budući da se perfektom može signalizovati da je jedna singularna koja je započela u prošlosti aktuelna i u trenutku govora, te da jedna predikacija u vremenu uobičajeno prethodi drugoj predikaciji. Perfekat se stoga u SR-predikaciji javlja u onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ lokalizovanim u vremenskoj sferi sadašnjost u kojima se manifestuju temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost i temporalna lokalizacija tipa anteriornost (+frekvencija), te i u jednom broju kompleksa specifičnog strukturnog modela. U kompleksima u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost, te u onim kompleksima specifičnog strukturnog modela u kojima VR-predikacija predstavlja početnu tačku perioda na vremenskoj osi izdvojenog posredstvom supraordinirane rečenice, perfektom se na SR-predikaciju upućuje u referencijalnom smislu, zahvaljujući čemu SR-predikacija kompleksa – pa tako i čitav kompleks – biva lokalizovana u vremensku sferu sadašnjost (upor. h: (1)–(4) i l: (1)). SR-predikacija u perfektu kombinuje se pritom sa VR-predikacijom u preteritu u kompleksima sa temporalnim veznikom $SEDAN_2$ (v. h: (1), (2), l: (1))¹⁹⁵, dok se u kompleksima sa temporalnim veznikom $SÅ LÄNGE$ (SOM), SR-predikacija u perfektu uobičajeno kombinuje sa VR-predikacijom u perfektu,

---

194 U gramatikama švedskog jezika uobičajeno se skreće pažnja samo na to da perfekat u jednom od svojih značenja može signalizovati da se jedna predikacija aktualizuje odnosno realizuje *pre* određene referentne tačke (koja može biti i druga predikacija) u sferi sadašnjosti ili u sferi budućnosti (v. npr. Teleman et al., 1999b: 231–233). Kako smo, međutim, uočili, u kompleksima poput i: (3)–(5) VR-predikacija u perfektu predstavlja krajnju tačku trajanja SR-predikacije, te je vremenski međuodnos predikacija ovde zapravo obrnut od pomenutog – VR-predikacija posteriorna je u odnosu na SR-predikaciju. Na ovakvo značenje perfekta trebalo bi stoga posebno skretati pažnju, ili bi pak postojeći navod o tome da perfekat (između ostalog) signalizuje anteriornost jedne predikacije u odnosu na drugu referentnu tačku (te tako i drugu predikaciju), trebalo proširiti napomenom da je u onim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ koji su lokalizovani u vremenskoj sferi sadašnjost (te i u vremenskoj sferi budućnost, kako ćemo videti u odeljku 3) u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa terminativnost, takvo značenje perfekta implicirano – u datim je kompleksima VR-predikacija eksplicitno posteriorna u odnosu na SR-predikaciju, a implicitno anteriorna u odnosu na predikaciju čija se aktualizacija može smatrati impliciranom usled prestanka važenja SR-predikacije; takav je slučaj u npr. i: (5) *Gator snöröjs inte förrän 6–8 centimeter snö har fallit. / Ulice se ne čiste dok ne napada 6–8 centimetara snega. ⇒ Gator snöröjs först när 6–8 centimeter snö har fallit. / Ulice se čiste tek kad napada 6–8 centimetara snega.*

195 VR-predikacija kompleksa s temporalnim veznikom $SEDAN_2$ iskazana je u preteritu jer ona predstavlja onu tačku u prošlosti od koje SR-predikacija traje.

a može se naći u kombinaciji sa VR-predikacijom u prezentu (v. h: (3) odnosno (4)).¹⁹⁶ U onim švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ koji su lokalizovani u vremenskoj sferi sadašnjost a u kojima se manifestuje temporalna lokalizacija tipa anteriornost, na SR-predikaciju upućuje se pak u nereferecijalnom smislu (v. e: (5)). U datim kompleksima SR-predikacija iskazana u perfektu kombinuje se sa VR-predikacijom iskazanom u prezentu, a SR-predikacija predstavlja predikaciju koja se u vremenu povremeno ili uvek realizuje pre VR-predikacije. Budući pak da se kombinacija SR-predikacije u perfektu i VR-predikacije u prezentu može ostvariti u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ lokalizovanim u različitim vremenskim sferama, u datim kompleksima neretko biva eksplicirano i odgovarajuće leksičko sredstvo koje upućuje na odgovarajuću vremensku sferu.¹⁹⁷ Tako u kompleksu poput (e: 5) adverbijal *alltid (uvek)* upućuje na regularno ponavljanje SR-predikacije uz VR-predikaciju, te signalizuje da je kompleks lokalizovan u vremenskoj sferi sadašnjost. U švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna determinacija tipa anteriornost a u kojima je SR-predikacija iskazana u perfektu a VR-predikacija u prezentu, za lokalizovanje SR-predikacije (te i kompleksa) u vremensku sferu sadašnjost ne odgovara stoga glagolsko vreme u SR-predikacija, već odgovarajući drugi sintaksičko-semantički element koji predikacijama pripisuje semantičko obeležje (+)frekvencija.

Sumirajući sprovedenu analizu kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika lokalizovanih u vremenskoj sferi sadašnjost, kao opšte zaključke ističemo sledeće: 1) u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika lokalizovanih u vremenskoj sferi sadašnjost mogu se manifestovati svi tipovi interne temporalne determinacije; 2) SR-predikacija datih kompleksa uobičajeno je iskazana u prezentu, dok u jednom broju kompleksa može biti iskazana i u perfektu; VR-predikacija datih kompleksa takođe je uobičajeno iskazana u prezentu, dok u jednom broju kompleksa ona može biti iskazana i u preteritu odnosno u perfektu; 3) u datim su kompleksima moguće različite kombinacije datih glagolskih vremena, s tim što osnovni model distribucije glagolskih vremena u njihovim korelativnim predikacijama predstavlja kombinacija prezenta u SR-predikaciji i prezenta u VR-predikaciji; 4) za eksternu temporalnu determinaciju SR-predikacije datih kompleksa uobičajeno

---

196 U kompleksima s temporalnim veznikom *SÅ LÄNGE SOM* VR-predikacija iskazuje se perfektu (ređe i u prezentu) jer ona, osim toga što odmerava početak trajanja SR-predikacije, u vremenu i traje simultano sa njom. Podsećamo ovom prilikom da smo u odeljku 2.1.2.3 skrenuli pažnju na uslove koji u kompleksima sa temporalnim veznikom *SÅ LÄNGE SOM* u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost moraju biti ispunjeni za to da njihove VR-predikacije budu iskazane u prezentu.

197 Tako je npr. kompleks e: (5) *Svante har alltid läst tidningen när vi kommer. / Svante uvek pročitava novine dok mi dođemo*, lokalizovan u vremenskoj sferi sadašnjost, a kompleks *Svante har nog läst tidningen när vi kommer. / Svante će najverovatnije pročitati novine dok mi dođemo*, u vremenskoj sferi budućnost.

odgovara glagolsko vreme u kome je data predikacija iskazana; u jednom manjem broju datih kompleksa, ulogu temporalnog determinatora za vremensku sferu može pak igrati i određeni drugi sintaksičko-semantički element kompleksa, poput npr. leksičkog sredstva koje upućuje na regularno ili povremeno pojavljivanje SR-predikacije uz VR-predikaciju.

Kada naposletku uporedimo analizirane komplekse švedskog jezika i njihove srpske prevodne ekvivalente modela $S=\{SR+VR\}$, uočavamo da su, kada je reč o eksternoj temporalnoj determinaciji u vremenskoj sferi sadašnjost, u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ obaju jezika na snazi iste opšte systemske pravilnosti. Istovetnost datih systemskih pravilnosti u prvom se redu, s jedne strane, ogleda u upotrebi odgovarajućih glagolskih vremena kao onih jezičkih sredstava posredstvom kojih SR-predikacija – te i čitav kompleks – primarno biva lokalizovana u vremensku sferu sadašnjost, te, s druge strane, i u mogućnosti manifestovanja svih tipova temporalne determinacije u datim kompleksima. Takođe, u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ kako švedskog tako i srpskog jezika lokalizovanim u vremenskoj sferi sadašnjost, najfrekventije se realizuje kombinacija predikacija iskazanih u prezentu, te je i osnovni model distribucije glagolskih vremena u predikacijama kompleksa $S=\{SR+VR\}$ obaju jezika identičan.

Razlike koje u domenu eksterne temporalne determinacije u vremenskoj sferi sadašnjost uočavamo između kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog jezika, u prvom su redu odraz razlika između sistema glagolskih vremena švedskog i srpskog jezika. Date se razlike u najopštijim crtama ogledaju u tome što SR-predikacije kompleksa švedskog jezika mogu biti iskazane kako u prezentu tako i u perfektu, dok se u SR-predikacijama srpskih kompleksa javlja isključivo prezent.¹⁹⁸ Takođe, VR-predikacija švedskih kompleksa, osim što je uobičajeno iskazana u prezentu, može u pojedinim kompleksima biti iskazana i u preteritu odnosno u perfektu, dok je VR-predikaciju kompleksa srpskog jezika, koja je takođe uobičajeno iskazana u prezentu, u pojedinim kompleksima moguće iskazati još samo u perfektu (v. f: (1), h: (1), (2), (5), l: (1), (2)).¹⁹⁹ Kako se u kompleksima srpskog jezika isključivo ostvaruje, dakle, kombinacija SR-predikacije u prezentu i VR-predikacije u prezentu odnosno u perfektu, evidentno je da je u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog

---

198 Među prevodnim ekvivalentima izdvojenih švedskih kompleksa, jedini srpski kompleks čija SR-predikacija nije iskazana u prezentu predstavlja kompleks l: (1), što je kompleks specifičnog strukturnog modela s temporalnim veznikom OTKAD(A) u kome je supraordinirana rečenica sastavljena po modelu $Cl=\{\text{prošlo je} + X \text{ vremena}\}$. Srpski kompleksi ovakvog modela lokalizovani su pak u vremenskoj sferi prošlost, budući da je njihova SR-predikacija iskazana u perfektu. Napominjemo da SR-predikacija srpskih kompleksa specifičnog strukturnog modela može pak, umesto u perfektu, biti iskazana u prezentu ($Cl=\{\text{prošlo je} + X \text{ vremena}\} = Cl=\{\text{ima} + X \text{ vremena}\}$), zahvaljujući čemu kompleks biva lokalizovan u vremensku sferu sadašnjost.

199 U pitanju su kompleksi u kojima se manifestuje temporalna lokalizacija tipa posteriornost odnosno temporalna kvantifikacija tipa ingresivnost, te kompleksi specifičnog strukturnog modela u kojima vremensku rečenicu uvode temporalni veznici OTKAD(A), OTKAKO u kojima je VR-predikacija predstavljena kao u celini svog trajanja anteriorna u odnosu na SR-predikaciju.

jezika broj različitih kombinacija glagolskih vremena u korelativnim predikacijama veći. Takođe, kako se u SR-predikaciji srpskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ javlja samo prezent koji SR-predikaciju lokalizuje u vremensku sferu sadašnjost, u kompleksima srpskog jezika upravo SR-predikacija odgovara za lokalizovanje samog kompleksa u vremensku sferu sadašnjost, dok pak u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ lokalizovanim u vremenskoj sferi sadašnjost ulogu temporalnog determinatora za vremensku sferu, osim glagolskog vremena u SR-predikaciji, može igrati i jedan broj drugih sintaksičko-semantičkih elementa koji predikacijama pripisuje semantičko obeležje (+) *frekvencija*.

Uporedna analiza kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog jezika lokalizovanih u vremenskoj sferi sadašnjost, upućuje nas tako naposljetku na sledeći opšti zaključak: u domenu eksterne temporalne determinacije, bazična sličnost između kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog i kompleksa $S=\{SR+VR\}$ srpskog jezika lokalizovanih u vremenskoj sferi sadašnjost ogleda se u identičnosti osnovnog modela distribucije glagolskih vremena u predikacijama, tj. u upotrebi prezenta u obe korelativne predikacije najvećeg broja kompleksa obaju jezika; osnovna pak razlika između datih kompleksa ogleda se u mogućnosti da korelativne predikacije švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ budu iskazane u većem broju glagolskih vremena nego što je to slučaj u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ srpskog jezika, zbog čega je i broj kombinatornih mogućnosti glagolskih vremena u korelativnim predikacijama švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ lokalizovanim u vremenskoj sferi sadašnjost veći nego što je to slučaj u odgovarajućim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ srpskog jezika; značajnu razliku između razmatranih kompleksa švedskog i srpskog jezika u domenu eksterne temporalne predstavlja i to što za eksternu temporalnu determinaciju, osim glagolskog vremena u kome je SR-predikacija iskazana, u švedskim kompleksima može biti odgovoran i neki drugi odgovarajući sintaksičko-semantički element.

2. VREMENSKA SFERA PROŠLOST

U vremensku sferu prošlost lokalizovana je ona predikacija koja u vremenu prethodi trenutku govora, pri čemu ona u takvu relaciju prema trenutku govora može biti dovedena bilo neposredno, bilo pak posredno, preko određene druge referentne tačke lokalizovane u vremenskoj sferi prošlost.

SR-predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog jezika može u vremensku sferu prošlost biti lokalizovana odgovarajućim glagolskim vremenom, te posredstvom drugih sintaksičko-semantičkih elemenata koji u rečeničnom ili vanrečeničnom kontekstu signalizuju da SR-predikacija u vremenu prethodi trenutku govora. Da li se na SR-predikaciju pritom upućuje u referencijalnom ili nereferencijalnom

smislu ne predstavlja faktor od presudnog značaja za eksternu i internu temporalnu determinaciju – SR-predikacija lokalizovana je u vremenskoj sferi prošlost bez obzira na to da li se ona predstavlja kao singularna (pojedinačna) predikacija koja prethodi trenutku govora shvaćenom u doslovnom smislu ili pak kao predikacija koja se ponavljala u prošlosti, a u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima ona kao takva korelira sa VR-predikacijom mogu se manifestovati svi tipovi interne temporalne determinacije.

Da se u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika lokalizovanim u vremenskoj sferi prošlost mogu se manifestovati svi tipovi interne temporalne determinacije ilustruju sledeći odabrani primeri:

a) *temporalna lokalizacija tipa linearno-linearna simultanost potpuna*

1. Medan vi satt och åt, pratade hon hela tiden. (SACG, 1994: 534)
Dok smo jeli, ona je sve vreme pričala.
2. Tofflan och jag var på skämthumör under det att vi åt efterrätten [...] (KORP)
Toflan i ja smo bili raspoloženi za šalu dok smo jeli desert [...]
3. Maria blev bättre allteftersom kvällen led. (SAG 4, 1999: 598)
Mariji je bivalo sve bolje kako je veče odmicalo.
4. En dag rusade Britta genom vardagsrummet utan kläder samtidigt som hon skrek obegripligheter. (KORP)
Brita je jednog dana gola jurila po dnevnoj sobi dok je u isto vreme izvikivala besmislice.
5. När jag var liten fanns ett imperium, större än någonsin romarriket [...] (Gardell, 1992: 118)
Kad sam bio mali, postojalo je jedno carstvo, veće i od Rimskog. (Gardel, 2004: 69)
6. Harriet nynnade för sig själv, då hon gick nedför trappan [...] (KORP)
[Harijet je tiho pevušila kad je išla niz stepenice [...]]
Harijet je tiho pevušila dok je išla niz stepenice [...]
7. Han har sovit medan jag läste. (SAG 4, 1999: 256)
Spavao je dok sam ja čitala.
8. Hon har suttit i styrelsen för ett stort företag samtidigt som hon [har] varit politiker i riksdagen. (KORP)
Bila je u upravi jedne velike firme dok je u isto vreme bila i političar u parlamentu.

b) *temporalna lokalizacija tipa linearno-linearna simultanost delimična*

1. Medan muren stod sköts 136 människor när de försökte fly från Öst- till Västberlin. (KORP)
Dok je zid postojao, 136 ljudi je ubijeno pri pokušaju bega iz Istočnog u Zapadni Berlin.

2. Medan han fortfarande hade alla namn i färskt minne efter Henriks rundtur skrev han in vem som bodde i vilket hus. (Larsson, 2005: 148)
Dok su mu sva imena još bila u svežem sećanju, upisa ko na ostrvu živi u kojoj kući. (Lašon, 2009: 129)
3. Vi åt upp glassen medan vi traskade hemåt. (KORP)
Pojeli smo sladolede dok smo se gegali kući.
4. I matsalen åt de bara när de hade gäster. (NFVB, 2004: 18)
[U trpezariji su jeli samo kad su imali goste.]
U trpezariji bi jeli samo kad bi imali goste.
5. Då han låg på sin dödsbädd skapade Edvard ett testamente som motsade villkoren i Henrik VIII: s testamente. (KORP)
Kad je ležao na samrti, Edvard je sačinio testament protivrečan uslovima iz testamenta Henrija VIII.

c) *temporalna lokalizacija tipa linearno-punktualna simultanost*

1. Han gick ut medan det ännu var mörkt. (NG, 1986: 111)
Izašao je dok je još uvek bio mrak.
2. Maria försvann under det att Lasse sov. (SAG 4, 1999: 598)
Marija je nestala dok je Lase spavao.
3. Pappa kom när hon sov. (SAG 4, 1999: 256)
Tata je došao kad je ona spavala.
4. Jag var femton eller sexton år när jag en dag fick syn på en annons i ortstidningen. (BUBF, 1986: 109)
Imao sam petnaest ili šesnaest godina kad sam jednog dana ugledao oglas u lokalnim novinama.
5. När han reste sig från bädden var han fullständigt övertygad om sin egen osynlighet [...] (NFVB, 2004: 270)
Kad je ustao sa kreveta, bio je potpuno uveren u sopstvenu nevidljivost [...]

d) *temporalna lokalizacija tipa punktualno-punktualna simultanost*

1. Madelaine reste sig samtidigt som Lasse rodnade. (SAG 4, 1999: 596)
Madelen je ustala u isto vreme kad je Lase pocrveneo.
2. När jag tog i kakan kände jag hur torra mina fingertoppar var, som sandpapper. (SPEGELN: 1997:148)
Kad sam uzeo keks, osetio sam koliko su mi jagodice na prstima suve, poput šmirgle.
3. När hon nu började prata lät hon som en statstjänsteman. (Larsson, 2005: 52)
A kad je progovorila, [za]zvučala je kao državni činovnik. (Lašon, 2009: 45)

4. När hon gick lämnade hon den tomma portföljen under bordet. (Larsson, 2005: 546)
[Kad je krenula, ostavila je praznu tašnu pod stolom.]
Otišla je ostavivši praznu tašnu pod stolom. (Lašon, 2009: 485)
5. Då han [har] försvunnit har också kvinnans handväska försvunnit. (KORP)
Kad je on nestao, nestala je i ženina torbica.

e) *temporalna lokalizacija tipa anteriornost*

1. Publiken satte sig innan ridån gick upp. (SAG 4, 1999: 261)
Publika je sela pre nego što se zavesa podigla.
2. Innan han flyttade hit, jobbade han i London. (PTF, 2001: 51)
Pre nego što se preselio ovamo, radio je u Londonu.
3. Strax innan tåget anlände bytte hon ämne. (Larsson, 2005: 312)
Neposredno pre nego što je voz stigao, ona promeni temu. (Lašon, 2009: 275)
4. Han hann inte säga mer förrän Berit Alm steg in genom dörren. (KORP)
Nije stigao ništa više da kaže pre nego što je Berit Alm ušla u prostoriju.
5. Jag skulle just tala om vad jag hette när han lyfte armen som tecken på att han inte ville höra. (NFVB, 2004: 211)
[Upravo sam hteo da kažem kako se zovem, kad on podiže ruku u znak da to ne želi da čuje.]
Taman sam pošao da kažem kako se zovem, kad on podiže ruku u znak da to ne želi da čuje.
6. Det gamla paret hade hunnit gå när administratören kom tillbaka. (SAS, 2003: 174)
Stari par je već bio otišao kad se administrator vratio.
7. När Mikael lämnade Henrik vid niotiden hade det börjat mörkna. (Larsson, 2005: 276)
Kad je Mikael [oko devet sati] krenuo od Henrika, već je bilo počelo da se smrkava. (Lašon, 2009: 241)
8. Fyra dagar innan Wennerström hittades död hade hon bestämt sig. (Larsson, 2005: 558)
Četiri dana pre nego što je Veneštreem pronađen mrtav, Lizbet je [bila] donela odluku. (Lašon, 2009: 495)
9. Knappt hade vi hunnit ut ur köpingen förrän luften gick ur ett bakdäck. (BUBF, 1986: 112)
[Jedva da smo bili izašli iz varoši pre nego što nam se jedna od zadnjih guma izduvala.]
Jedva da smo i izašli iz varoši, kad nam se jedna od zadnjih guma izduva.
10. Innan Armanskij hade hunnit svara vände hon sig till sin chef som om Frode inte existerade. (Larsson, 2005: 51)
Pre nego što je Armanski i [bio] stigao da odgovori, obratila se svom šefu [...] kao da Frude nije bio tu. (Lašon, 2009: 45)

f) *temporalna lokalizacija tipa posteriornost*

1. Maria försvann efter det att Lasse vaknade. (SAG 4, 1999: 598)
Marija je nestala nakon što se Lase probudio.
2. Han somnade först efter det att hon kom hem. (SAG 4, 1999: 259)
Zaspao je tek nakon što je ona došla kući.
3. Inte förrän jag läste den här boken föll bitarna på plats. (KORP)
[Ne pre nego što sam pročitala ovu knjigu, kockice su mi se složile.]
Tek kad sam pročitala ovu knjigu, kockice su mi se složile.
4. Salander stirrade på honom, men när hon såg hans ansikte insåg hon att han drev med henne. (Larsson, 2005: 326)
Salanderova se zagleda u Mikaela, ali kad mu vide lice, shvati da je sve samo šala. (Lašon, 2009: 287)
5. Då han sa detta blev jag arg. (SACG, 1994: 534)
Kad je to rekao, ja sam pobesneo.
6. Tillverkningen stoppades först sedan ett större antal anställda [hade] blivit sjuka. (KORP)
Proizvodnja je obustavljena tek pošto se veći broj radnika (bio) razboleo.
7. Så fort de [hade] lämnat stugområdet var de inne i tät granskog [...] (Larsson, 2005: 205)
[Čim su bili napustili naselje, bili su u gustoj smrekovoj šumi [...]]
Čim su za sobom ostavili naselje, našli su se u gustoj smrekovoj šumi [...]
(Lašon, 2009: 179)
8. Mikael lade på tre bitar kirurgtejp då han hade duschat färdigt. (Larsson, 2005: 408)
[Mikael je zalepio tri parčeta gaze na ranu kad se bio istuširao.]
Kad se istuširao, Mikael je zalepio tri parčeta gaze na ranu. (Lašon, 2009: 361)
9. 40 år efter det att Hemming-Sjöberg [hade] fällt sin dom över Almqvist begärde en annan jurist, professor Stig Jägerskiöld, resning i målet [...] (KORP)
Četrdeset godina nakon što je Hemming-Šeberg (bio) doneo svoju presudu u vezi sa Almqvistom, jedan drugi pravnik, profesor Stig Jegeršeld, zatražio je obnovu sudskog postupka [...]
10. Bara några månader efter det att gränserna [har] öppnats till Östeuropa har internationella storföretag redan gjort knowhow-avtal [...] (KORP)
Samo nekoliko meseci nakon što su granice ka Istočnoj Evropi otvorene, internacionalne kompanije su sklopile ugovore o ustupanju znanja i iskustva [...]

g) *temporalna kvantifikacija tipa durativnost – longitudinalnost*

1. Maria stickade så länge som Lasse sov. (SAG, 1999: 598)
Marija je plela dokle god je Lase spavao.

2. Mamman befann sig i det andra rummet och så länge hon var i närheten hade de ingenting att frukta. (NFVB, 2004: 258)
Mama je bila u drugoj sobi, i dok god je ona bila u blizini, one nisu imale čega da se plaše.
3. Men så länge de måste skjuta på vagnarna för hand var det omöjligt att undkomma luften som var fylld av svaveldioxid och arsenik. (KORP)
Ali dokle god su kolica morali ručno da guraju, bilo je nemoguće izbeći vazduh ispunjen sumpor-dioksidom i arsenikom.

h) *temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost*

1. Maria stickade alltsedan Lasse vaknade. (SAG, 1999: 598)
Marija je plela još otkad se Lase probudio.
2. Hon tittade på honom för första gången sedan hon [hade] satt sig vid bordet. (Larsson, 2005: 492)
Lizbet ga pogleda prvi put otkad je [bila] sela za sto. (Lašon, 2009: 435)
3. Sedan jag skrev sist så har det skett en stor förändring [...] (KORP)
Otkad sam poslednji put pisao, desila se jedna velika promena [...]
4. Carlos har gått upp i vikt sedan han slutade röka. (AÖB, 1996: 117)
Karlos se ugojio otkako je prestao da puši.

i) *temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost*

1. Helena övade på melodin tills hon kunde den perfekt. (+46, 1997: 193)
Helena je vežbala melodiju dokle god je nije savršeno znala.
2. Lisbeth funderade ända tills de lade till nedanför Grand Hotel. (Larsson, 2005: 531)
Lizbet je razmišljala sve dok brod nije pristao uz hotel „Grand“. (Lašon, 2009: 471)
3. Till dess att apartheid avskaffades 1994 producerades de flesta filmerna för en vit publik. (KORP)
Dok apartheid nije 1994. ukinut, većina filmova je pravljena za belu publiku.
4. Han tystnade inte förrän kvinnan reste sig upp. (KORP)
[Nije začutao pre nego što je žena ustala.]
Nije začutao sve dok žena nije ustala.
5. Han hade arbetat som snickare ända tills han flyttade till Sverige. (SAG, 1999: 260)
On je (bio) radio kao stolar sve dok se nije preselio u Švedsku.

j) *temporalna kvantifikacija tipa frekvencija*

1. Så ofta det fanns möjlighet gick han på matcherna ihop med sonen Fredrik. (KORP)
Kad god je za to bilo mogućnosti, on je na utakmice išao sa svojim sinom Fredrikom.

2. Så ofta vi hade råd gick vi till tobaksaffären på hörnet och köpte paket med fem bilder i varje. (KORP)
Kad god smo imali novca, odlazili smo do kioska na ćošku i kupovali kesice sa po pet sličica.
3. Denna grevinnans tirad upprepades varje gång Stina besökte henne. (KORP)
Tirada te grofice ponovila bi se svaki put kad bi je Stina posetila.
4. Så gjorde han alltid då han ville markera sitt ogillande. (KORP)
[Tako je uvek radio kad je hteo da izrazi svoje neodobravanje.]
Tako bi uvek radio kad bi hteo da izrazi svoje neodobravanje.
5. Och han brukade aldrig vakna förrän han skulle, när det var morgon. (NFVB, 2004: 215)
[I imao je običaj da se nikad ne probudi pre nego što je trebalo, kad bi došlo jutro.]
I nikad se ne bi probudio pre nego što je trebalo, kad bi došlo jutro.
6. När jag var yngre så åkte jag skidor ofta så länge det fanns gott om snö. (KORP)
Kad sam bila mlađa, često sam skijala dokle god je bilo dovoljno snega.
7. Mamma åt så fort affären [hade] stängt. (SPEGELN, 1997: 195)
Mama bi jela čim bi se prodavnica (bila) zatvorila.
8. Han brukade säga så när han [hade] ätit sin kaka och ville ha min. (SPEGELN, 1997: 117)
[Tako je uobičavao da kaže kad bi bio pojeo svoj kolač i hteo da uzme moj.]
Imao je običaj da to kaže kad bi pojeo svoj kolač i hteo da uzme moj.
9. Varje gång som hinder och svårigheter har uppstått i den praktiska hanteringen, så har de nordiska länderna försökt lösa bekymren i mycket god nordisk samarbetsanda. (KORP)
Svaki put kada bi u praksi iskrisle prepreke ili poteškoće, Skandinavske zemlje bi pokušale da probleme reše u izuzetno dobrom duhu nordijske saradnje.
10. Men ibland när jag [har] stått i skuggan utan att delta har jag tänkt på dig. (SPEGELN, 1997: 86)
Ali ponekad kad sam sa strane stajala u senci, mislila bih na tebe.

k) *temporalna kvantifikacija tipa brzina*

1. Innan vi han blinka var matchen över. (KORP)
[Pre nego što smo stigli da trepnemo, meč je bio završen.]
Dok smo trepnuli, meč je bio gotov.
2. Gårdagen försvann innan jag hann blinka. (KORP)
[Jučerašnji dan je prošao pre nego što sam stigla da trepnem.]
Jučerašnji dan je prošao dok sam trepnula.
3. [...] jag avregistrerade mig innan jag hann säga flaska. (KORP)
[[...] poništio sam svoju registraciju pre nego što sam stigao da kažem flaša.]
[...] dok si rekao keks, poništio sam svoju registraciju.

l) *kompleksi specifičnog strukturnog modela*

1. Och sedan dröjde det en minut innan jag kom på nåt han hade varit bra på. (Gardell, 1992: 178)
[A onda je prošao čitav minut pre nego što sam se setio nečega u čemu je on bio dobar.]
A onda sam čitav minut pokušavao da se setim u čemu je to bio dobar. (Gardel, 2004, 106)
2. Det gick flera år innan jag begrep vad det var som var så sorgligt med de där fönstergluggarna. (SPEGELN, 1997: 119)
[Prošlo je nekoliko godina pre nego što sam shvatila šta je kod tih prozorčića bilo toliko tužno.]
Prošlo je nekoliko godina dok nisam shvatila šta je kod tih prozorčića bilo toliko tužno.
3. Det dröjde en månad innan vi fick svar. (KORP)
[Potrajalo je mesec dana pre nego što smo dobili odgovor.]
Prošlo je mesec dana dok nismo dobili odgovor.
4. Det dröjde inte länge förrän rummet flödade av ljus [...] (KORP)
[Nije potrajalo mnogo pre nego što se soba ispunila svetlošću [...]]
Soba se ubrzo ispunila svetlošću [...]
5. Det hade dröjt länge innan de lät mig leka med dem igen. (KORP)
[Bilo je potrajalo mnogo pre nego su me pustili da se ponovo igram sa njima.]
Prošlo je mnogo vremena dok me nisu pustili da se ponovo igram sa njima.

Kako svedoče izdvojeni primeri a: (1)–(6), b: (1)–(5), c: (1)–(5), d: (1)–(4), e: (1)–(5), (10), f: (1)–(9), g: (1)–(3), h: (1), (2) i: (1)–(4), j: (1)–(8), k: (1)–(3), l: (1)–(4)), SR-predikacija u najvećem broju kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika lokalizovanih u vremenskoj sferi prošlost iskazana je u preteritu, i kao takva se uobičajeno kombinuje sa VR-predikacijom takođe iskazanom u preteritu (v. a: (1)–(6), b: (1)–(5), c: (1)–(5), d: (1)–(4), e: (1)–(5), f: (1)–(5), g: (1)–(3), h: (1), i: (1)–(4), j: (1)–(6), k: (1)–(3), l: (1)–(4)). Kombinacija preterita u SR-predikaciji i preterita u VR-predikaciji predstavlja, dakle, najfrekventniju kombinaciju glagolskih vremena u predikacijama švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ lokalizovanih u vremenskoj sferi prošlost, a, kako na osnovu izdvojenih primera takođe zapažamo, ona predstavlja i kombinaciju glagolskih vremena koja se ostvaruje u kompleksima u kojima se manifestuju svi tipovi interne temporalne determinacije, kao i u kompleksima specifičnog strukturnog modela.

SR-predikacija u preteritu može se u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ lokalizovanim u vremenskoj sferi prošlost kombinovati i sa VR-predikacijom u pluskvamperfektu. Zabeleženi primeri ukazuju na to da se kombinacija SR-predikacije u preteritu i VR-predikacije u pluskvamperfektu najfrekventnije ostvaruje u kompleksima u

kojima se manifestuje temporalna lokalizacija tipa posteriornost (v. izdvojene primere f: (6)–(9)), što je očekivano s obzirom na to da pluskvamperfekat u svom osnovnom vremenskom značenju signalizuje da se jedna predikacija (u datim kompleksima, dakle, VR-predikacija) realizuje pre neke druge referentne tačke u prošlosti (koju u datim kompleksima predstavlja SR-predikacija). Datu distribuciju glagolskih vremena u predikacijama beležimo i u jednom broju kompleksa u kojima se manifestuju temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost, odnosno temporalna kvantifikacija tipa frekvencija (v. h: (2) odnosno j: (7), (8)), što je takođe očekivano budući da temporalna kvantifikacija tipa ingresivnost može podrazumevati da VR-predikacija u celini svog trajanja prethodi SR-predikaciji kompleksa $S=\{SR+VR\}$, odnosno budući da se temporalna kvantifikacija tipa frekvencija može u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ kombinovati sa gotovo svim drugim tipovima interne temporalne determinacije, uključujući tu i one tipove interne temporalne determinacije koji podrazumevaju posteriornost SR-predikacije. Zapažamo takođe da se kombinacija SR-predikacije u preteritu i VR-predikacije u pluskvamperfektu može ostvariti i u kompleksima u kojima se manifestuje temporalna lokalizacija tipa anteriornost (v. e: (10) ako su pak u datim kompleksima za to zadovoljeni odgovarajući sintaksičko-semantički uslovi (a kakav je slučaj u e: (10), gde je VR-predikacija predstavljena kao nerealizovana). Razlog za to što kombinovanje SR-predikacije u preteritu i VR-predikacije u pluskvamperfektu ne beležimo u kompleksima u kojima se manifestuju temporalna determinacija tipa simultanost, te temporalna kvantifikacija tipa durativnost – longitudinalnost odnosno terminativnost, možemo potražiti u već pomenutoj odlici švedskog pluskvamperfekta kao glagolskog vremena koje u svom osnovnom vremenskom značenju signalizuje da predikacija njime iskazana (u razmatranim kompleksima, dakle, VR-predikacija) u vremenu prethodi određenoj referentnoj tački u prošlosti (koju u razmatranim kompleksima predstavlja SR-predikacija) – kombinacija pluskvamperfekta i preterita u predikacijama tako je inkompatibilna sa značenjima simultanosti i longitudinalnosti koja podrazumevaju koincidiranje predikacija u vremenu, kao i sa značenjem terminativnosti, koje podrazumeva upravo suprotan vremenski međuodnos između predikacija, tj. anteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju.^{200 201}

---

200 Napominjemo da ova zapažanja tek treba (u nekom budućem radu) detaljnije ispitati, s obzirom na to da se funkcija pluskvamperfekta (ni u švedskom ni u srpskom jeziku) ne svodi na signalizovanje anteriornosti jedne prošle predikacije u odnosu na drugu predikaciju (referentnu tačku) lokalizovanu u prošlosti (v. tako npr. Popović, 2012b, gde se ukazuje na niz funkcija pluskvamperfekta u srpskom (i ukrajinskom) jeziku). Na složenost ove problematike upućuje npr. i naš kompleks e: (10), u kome je VR-predikacija iskazana u pluskvamperfektu a SR-predikacija u preteritu, a u kome se manifestuje temporalna determinacija tipa anteriornost.

201 Ovde skrećemo pažnju i na komplekse $S=\{SR+VR\}$ u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa brzina i na komplekse specifičnog strukturalnog modela. Zbog specifičnih sintaksičko-semantičkih odlika ovih kompleksa (v. 2.3. i 2.1.4.), distribucija glagolskih vremena u njihovim predikacijama uobičajeno se

SR-predikacija u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika može u vremensku sferu prošlost biti lokalizovana i pluskvamperfektom, i kao takva se po pravilu kombinuje sa VR-predikacijom u preteritu. Kombinacija SR-predikacije u pluskvamperfektu i VR-predikacije u preteritu pritom je očekivano najfrekvencija u kompleksima u kojima se manifestuje temporalna lokalizacija tipa anteriornost (v. izdvojene primere e: (6)–(9)), budući da data distribucija glagolskih vremena u predikacijama signalizuje da SR-predikacija u vremenu prethodi VR-predikaciji. Iz istog razloga, kombinacija SR-predikacije u pluskvamperfektu i VR-predikacije u preteritu može se ostvariti i u kompleksima u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa terminativnost (v. i: (5)), te i u kompleksima specifičnog strukturnog modela s temporalnim veznikom koji signalizuje anteriornost SR-predikacije (v. l: (5)), a ne beleži se u kompleksima u kojima se manifestuju ostali tipovi interne temporalne determinacije; kompleksi u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa frekvencija predstavljaju pak izuzetak, budući da se temporalna kvantifikacija tipa frekvencija može u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ kombinovati sa gotovo svim drugim tipovima interne temporalne determinacije, uključujući tu i one tipove interne temporalne determinacije koji podrazumevaju anteriornost SR-predikacije u odnosu na VR-predikaciju.

Za smeštanje jedne predikacije u vremensku sferu prošlost može odgovarati i perfekat, budući da dato glagolsko vreme u jednom od svojih značenja može signalizovati da predikacija u celini svog trajanja prethodi trenutku govora.²⁰² SR-predikacija iskazana u perfektu se u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ lokalizovanim u vremenskoj sferi prošlost kombinuje sa VR-predikacijom takođe iskazanom u perfektu, ili pak sa VR-predikacijom iskazanom u preteritu. Među izdvojenim primerima kombinaciju SR-predikacije u perfektu i VR-predikacije u perfektu zapažamo tako u kompleksima u kojima se manifestuju različiti tipovi simultanosti (v. a: (8), d: (5)), zatim posteriornost (v. f: (10)) te frekvencija (v. j: (9), (10)), dok kombinaciju SR-predikacije u perfektu i VR-predikacije

---

svodi na nekoliko najfrekvencijih kombinacija – tako su i u onim kompleksima u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa brzina i u onim kompleksima specifičnog strukturnog modela koji su lokalizovani u vremenskoj sferi prošlost, obe korelativne predikacije uobičajeno iskazane u preteritu (upor. k: (1)–(3) i l: (1)–(4)).

202 U uvodnim napomena smo skrenuli pažnju na specifičnost švedskog perfekta kao glagolskog vremena posredstvom kog jedna predikacija, pod određenim sintaksičko-semantičkim uslovima, može biti lokalizovana u sve tri vremenske sfere. Zbog ograničenog prostora u radu nismo u mogućnosti da se na dato glagolsko vreme detaljnije osvrnemo, te upućujemo na detaljan pregled različitih tipova perfekta (u švedskom, kao i u jednom broju drugih evropskih jezika) koje iznosi Lindstedt (2000); skrećemo takođe pažnju na ispitivanje mogućnosti kombinovanja švedskog perfekta i vremenskih adverbijala koji predikaciju lokalizuju u vremensku sferu prošlost, izneto u Lindström & Wide (2001).

u preteritu uočavamo u kompleksima u kojima se temporalna lokalizacija manifestuje kao linearno-linearna simultanost potpuna (v. a: (7)), a temporalna kvantifikacija kao ingresivnost (v. h: (3), (4)). SR-predikaciju u vremensku sferu prošlost lokalizovanu posredstvom perfekta ne beležimo, dakle, u kompleksima kojima se manifestuju temporalna lokalizacija tipa anteriornost, temporalna kvantifikacija tipa durativnost – longitudinalnost odnosno terminativnost te temporalna kvantifikacija tipa brzina, niti u kompleksima specifičnog strukturnog modela. U datim kompleksima lokalizovanim u vremenskoj sferi prošlost, (ne)mogućnost iskazivanja SR-predikacija iskazane u perfektu uslovljena je njihovim specifičnim sintaksičko-semantičkim odlikama, koje npr. u kompleksima u kojima se manifestuju temporalna lokalizacija tipa anteriornost i temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost nalažu da SR-predikacija uobičajeno bude iskazana u preteritu odnosno u pluskvamperfektu, a u kompleksima u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa durativnost – longitudinalnost (što su, dakle, kompleksi sa temporalnim veznikom SÅ LÄNGE (SOM) blokiraju mogućnost iskazivanja SR-predikacija u perfektu, s obzirom na to da iskazivanje predikacija u perfektu u kompleksima sa temporalnim veznikom SÅ LÄNGE (SOM) dovodi do manifestovanja temporalne kvantifikacije tipa durativnost – ingresivnost u njihovom prvom semantičkom planu (v. odeljak 2.1.2.3. u delu rada o internoj temporalnoj determinaciji).

Budući da su SR-predikacije analiziranih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika iskazane u preteritu, pluskvamperfektu i perfektu, tj. u onim glagolskim vremenima koja SR-predikaciju lokalizuju (preterit, pluskvamperfekat) odnosno mogu lokalizovati (perfekat) u vremensku sferu prošlost, dati su kompleksi posredstvom SR-predikacije lokalizovani u vremensku sferu prošlost.

Jedna predikacija u švedskom jeziku može pak u vremensku sferu prošlost biti lokalizovana i posredstvom drugih sintaksičko-semantičkih elemenata rečeničnog ili izvanrečeničnog konteksta koji signalizuju da predikacija u vremenu prethodi trenutku govora. Lokalizovanje predikacija u vremensku sferu prošlost posredstvom takvih sintaksičko-semantičkih elemenata (poput odgovarajućih vremenskih adverbijala, šireg, tj. vanrečeničnog konteksta i sl.), omogućuje da korelativne predikacije švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ lokalizovanih u vremenskoj sferi prošlost, osim u već pomenutim glagolskim vremenima, budu iskazane i u onim glagolskim vremenima koja u svojim osnovnim vremenskim značenjima predikaciju lokalizuju u druge dve vremenske sfere. U datim je kompleksima tako distribucija vremenskih glagolskih oblika – tu upotrebljenih, dakle, u njihovom prenosnom vremenskom značenju – u korelativnim predikacijama

slobodnija, te i kompleksnija, nego što je to slučaj u kompleksima koji su u vremenskoj sferi prošlost lokalizovani posredstvom SR-predikacije.

Kako je broj kombinatornih mogućnosti glagolskih vremena u predikacijama takvih švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ znatan, primere datih kompleksa iznosimo bez detaljnijeg osvrta na u njima manifestovane tipove temporalne determinacije. Napominjemo, međutim, da se i u datim kompleksima mogu manifestovati svi tipovi interne temporalne determinacije.

U kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika lokalizovanim u vremenskoj sferi prošlost mogu se, osim već pomenutih, ostvariti i sledeće kombinacije glagolskih vremena:

- SR-predikacija u prezentu, VR-predikacija u prezentu:
Jag läser samma rader om och om igen, hela kvällen, halva natten, tills jag somnar. (SPEGELN, 1997: 19)
Nanovo i nanovo čitam iste redove, pola večeri, pola noći, sve dok ne zaspim.
- SR-predikacija u prezentu, VR-predikacija u perfektu:
När jag har skrivit brevet klart läser jag det högt för mig själv, flera gånger. (SPEGELN, 1997: 19)
Kad sam napisala pismo, više puta ga čitam naglas za sebe.
- SR-predikacija u prezentu, VR-predikacija u futuru:
När jag går i pension ska jag ha en hund, det har jag tänkt [...] (NFVB, 2004: 31)
Kad odem u penziju, nabaviću psa, tako sam razmišljala [...]
- SR-predikacija u prezentu, VR-predikacija u preteritalnom futuru:
År 1960, ett par veckor innan Oskar skulle bli 67 [...] fattar jaktlaget i byn ett viktigt beslut [...] (BUBF, 1986: 213)
Godine 1960, par nedelja pre nego što će Oskar napuniti 67 [...], seoska lovačka ekipa donosi jednu važnu odluku [...]
- SR-predikacija u preteritalnom futuru, VR-predikacija u preteritu:
Det skulle ta ytterligare många år innan städernas avloppsvatten renades på ett tillfredställande sätt. (KORP)
Proći će još mnogo godina dok se otpadne vode iz gradova ne budu pročišćavale na zadovoljavajući način.
- SR-predikacija u preteritalnom futuru, VR-predikacija u pluskvamperfektu
Så fort som hon [hade] hunnit spara pengar för att köpa ett hus åt modern, skulle hon återvända hem.
Čim bude uštedela novac da majci kupi kuću, vratiće se kući. (SPEGELN, 1997: 108)

- SR-predikacija u pluskvamperfektu, VR-predikacija u pluskvamperfektu:

När mannen återigen hade förklarat hur mycket han älskade den andra [...] hade Elisabeth fattat tag i den stora saxen som råkade ligga på pianot. (SPEGELN, 1997: 102)

Kad joj je muž još jednom (bio) objasnio koliko voli drugu [...] Elisabet je (bila) dograbila velike makaze koje su se našle na klaviru.

Izabrani primeri svedoče o tome da u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika lokalizovanim u vremenskoj sferi prošlost, korelativne predikacije pod određenim sintaksičko-semantičkim uslovima mogu biti iskazane u glagolskim vremenima iz sve tri vremenske sfere, te da se u datim kompleksima određena glagolska vremena mogu slobodnije kombinovati bez posledica po temporalni međuodnos predikacija kompleksa, tj. bez posledica po internu temporalnu determinaciju. Tako se npr. u kompleksu *Han hade sovit medan jag läste. / Bio je spavao dok sam ja čitala*, manifestuje temporalna lokalizacija tipa linearno-linearna simultanost potpuna iako je njegova SR-predikacija iskazana u pluskvamperfektu, a VR-predikacija u preteritu – zahvaljujući, naime, tome što su date predikacije preko određene referentne tačke (u ovom slučaju reprezentovane širim, tj. vanrečeničnim kontekstom) dovedene u posredan odnos prema trenutku govora, pluskvamperfekat u SR-predikaciji ne signalizuje da SR-predikacija u vremenu prethodi VR-predikaciji, već da ona u vremenu prethodi datoj referentnoj tački lokalizovanoj izvan kompleksa, te da SR-predikacija kao takva može nesmetano i koicidirati sa VR-predikacijom.

Sumirajući sprovedenu analizu kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika lokalizovanih u vremenskoj sferi prošlost, donosimo sledeće zaključke: 1) u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika lokalizovanih u vremenskoj sferi prošlost mogu se manifestovati svi tipovi interne temporalne determinacije; 2) u datim kompleksima kombinacija SR-predikacije u preteritu i VR-predikacije u preteritu predstavlja osnovni model distribucije glagolskih vremena u korelativnim predikacijama; 3) u datim se kompleksima može ostvariti i znatan broj drugih kombinacija glagolskih vremena u korelativnim predikacijama; 4) za eksternu temporalnu determinaciju SR-predikacije datih kompleksa uobičajeno odgovara glagolsko vreme u kome je data predikacija iskazana; u jednom broju datih kompleksa, ulogu temporalnog determinatora za vremensku sferu igraju određeni drugi sintaksičko-semantički elementi rečeničnog ili vanrečeničnog konteksta, koji signalizuju da je SR-predikacija lokalizovana u vremensku sferu prošlost.

Kada naposletku uporedimo analizirane komplekse švedskog jezika i njihove srpske prevodne ekvivalente modela $S=\{SR+VR\}$, uočavamo da su, kada je reč o

eksternoj temporalnoj determinaciji u vremenskoj sferi prošlost, u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ obaju jezika na snazi iste opšte systemske pravilnosti. Istovetnost datih systemskih pravilnosti u prvom se redu ogleda u upotrebi glagolskih vremena kao onih jezičkih sredstava posredstvom kojih SR-predikacija – te i čitav kompleks – primarno biva lokalizovana u vremensku sferu prošlost, kao i u mogućnosti manifestovanja svih tipova temporalne determinacije u datim kompleksima obaju jezika. Takođe, kako se u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ srpskog jezika lokalizovanim u vremenskoj sferi prošlost najfrekvencije realizuje kombinacija obe predikacije u perfektu²⁰³ – što je, dakle, glagolsko vreme ekvivalentno švedskom preteritu – osnovni model distribucije glagolskih vremena u predikacijama kompleksa $S=\{SR+VR\}$ obaju jezika je identičan. Isto tako, u obama jezicima za lokalizovanje SR-predikacije – te i čitavog kompleksa – u vremensku sferu prošlost mogu, osim odgovarajućih glagolskih vremena u SR-predikaciji, odgovarati i različiti drugi sintaksičko-semantički elementi.

Razlike koje u domenu eksterne temporalne determinacije u vremenskoj sferi prošlost uočavamo između kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog jezika, u prvom su redu odraz razlika između sistema glagolskih vremena švedskog i srpskog jezika. Date razlike ogledaju se prvenstveno u tome što u kompleksima švedskog jezika za smeštanje SR-predikacije u vremensku sferu prošlost odgovaraju preterit, perfekat te pluskvamperfekat, dok odgovarajuću ulogu u kompleksima srpskog jezika igraju perfekat, aorist i pluskvamperfekat²⁰⁴ (v. npr: a: (1)–(8), e: (3) i e: (6)–(8)), a zatim i u tome što je broj kombinatornih mogućnosti datih glagolskih vremena u korelativnim predikacijama nešto veći u kompleksima srpskog jezika. Naime, u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ lokalizovanim u vremenskoj sferi prošlost posredstvom SR-predikacije, ne ostvaruje se kombinacija predikacije iskazane u perfektu i predikacije iskazane u pluskvamperfektu, što znači da se u datim kompleksima ne ostvaruju sve potencijalne međusobne kombinacije triju glagolskih vremena koji SR-predikaciju kompleksa smeštaju u vremensku sferu prošlost; takvih restrikcija pak u pogledu međusobnog kombinovanja perfekta, aorista i pluskvamperfekta u korelativnim predikacijama odgovarajućih srpskih kompleksa nema, te se svako dato glagolsko vreme može kombinovati sa preostala dva glagolska vremena (v. npr. e: (6)–(8), (10) gde se ostvaruje kombinacija predikacije u perfektu i predikacije u pluskvamperfektu, te e: (3) odn. h: (2) gde se ostvaruje kombinacija predikacija u aoristu

---

203 Da osnovni model distribucije glagolskih vremena u korelativnim predikacijama datih srpskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ predstavlja upravo kombinacija SR-predikacije u perfektu i VR-predikacije u perfektu istakla je Milošević (1982a: 127); dati zaključak proizilazi i iz analize velikog broja kompleksa $S=\{SR+VR\}$ srpskog jezika koju je sprovedla Antonić (2001: 220–258), kao i iz naše analize srpskih prevodnih ekvivalenata švedskih kompleksa lokalizovanih u vremenskoj sferi prošlost.

204 U starijem jeziku još i imperfekta.

i perfektu odnosno aoristu i pluskvamperfektu).²⁰⁵ Još jedna značajna razlika između razmatranih kompleksa švedskog i srpskog jezika ogleda se u mogućnosti da u onim srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ koji su lokalizovani u vremenskoj sferi prošlost a u kojima se manifestuje temporalna kvantifikacija tipa frekvencija, jedna ili obe predikacije budu iskazane u glagolskom načinu potencijalu (v. npr. srpske komplekse j: (5), (8), (10) u kojima je jedna od predikacija iskazana u perfektu a druga u potencijalu, te j: (3), (4) u kojima su obe predikacije iskazane u potencijalu), što je pak mogućnost koja ne postoji u odgovarajućim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika.

Uporedna analiza kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog jezika lokalizovanih u vremenskoj sferi prošlost, upućuje nas naposljetku na sledeći opšti zaključak: u domenu eksterne temporalne determinacije, bazična sličnost između kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog jezika lokalizovanih u vremenskoj sferi prošlost ogleda se u identičnosti osnovnog modela distribucije glagolskih vremena u predikacijama, tj. u upotrebi preterita odnosno perfekta u obema korelativnim predikacijama najvećeg broja datih kompleksa švedskog odnosno srpskog jezika, te u tome što za lokalizovanje SR-predikacije – pa i čitavog kompleksa – u vremensku sferu prošlost mogu, osim odgovarajućih glagolskih vremena u SR-predikaciji, odgovarati i različiti drugi sintaksičko-semantički elementi rečeničnog ili izvanrečeničnog konteksta; osnovna pak razlika između kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog jezika lokalizovanih u vremenskoj sferi prošlost ogleda se u slobodnijoj distribuciji glagolskih vremena u predikacijama datih srpskih kompleksa, zbog čega je i broj kombinatornih mogućnosti glagolskih vremena u korelativnim predikacijama srpskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ lokalizovanih u vremenskoj sferi prošlost veći nego što je to slučaj u odgovarajućim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika.

3. VREMENSKA SFERA BUDUĆNOST

U vremensku sferu budućnost lokalizovana je ona predikacija koja u vremenu sledi za trenutkom govora, pri čemu ona u takvu relaciju prema trenutku govora može biti dovedena bilo neposredno, bilo pak posredno, preko određene druge referentne tačke lokalizovane u vremenskoj sferi budućnost.

---

205 Na širok opseg kombinatornih mogućnosti glagolskih vremena u predikacijama srpskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ lokalizovanih u vremenskoj sferi prošlost najjasnije, čini nam se, ukazuje zaključak koji je, nakon iscrpne analize takvih kompleksa, iznela Antonić (2001: 272): „Moglo bi se [...] zaključiti da [je] princip kongruencije glagolskih oblika u dve korelativne predikacije, u rečeničnom kompleksu s temporalnom klauzom [...] praktično van snage za sferu prošlosti, s obzirom na to da su, u ovoj vremenskoj sferi, sistemska pravila u slaganju glagolskih oblika minimalna u odnosu na stvaran broj kombinatoričkih mogućnosti“.

SR-predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog jezika može u vremensku sferu budućnost biti lokalizovana odgovarajućim glagolskim vremenom, te posredstvom drugih sintaksičko-semantičkih elemenata koji u rečeničnom ili vanrečeničnom kontekstu signalizuju da SR-predikacija u vremenu sledi za trenutkom govora. Da li se na SR-predikaciju pritom upućuje u referencijalnom ili nereferencijalnom smislu ne predstavlja faktor od presudnog značaja za eksternu i internu temporalnu determinaciju, budući da je data predikacija lokalizovana u vremenskoj sferi budućnost bez obzira na to da li je predstavljena kao singularna (pojedinačna) predikacija koja prethodi trenutku govora shvaćenom u doslovnom smislu ili pak kao predikacija koja se nakon trenutka govora realizuje više puta, te budući da se u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ u kojima ona kao takva korelira sa VR-predikacijom mogu manifestovati svi (u vremenskoj sferi budućnost ostvarivi) tipovi interne temporalne determinacije.

SR-predikacija kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika može u vremensku sferu budućnost biti lokalizovana posredstvom futura i egzaktnog futura,²⁰⁶ tj. posredstvom onih glagolskih vremena koja u svojim osnovnim vremenskim značenjima signalizuju da predikacija u vremenu (neposredno ili posredno) sledi za trenutkom govora.²⁰⁷ Onda kada su u rečeničnom ili vanrečeničnom kontekstu švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ lokalizovanih u sferu budućnosti ispunjeni odgovarajući sintaksičko-semantički uslovi, u SR-predikaciji kompleksa javljaju se i prezent i perfekat, tj. ona glagolska vremena koja u jednom od svojih značenja mogu signalizovati da predikacija u vremenu sledi za trenutkom govora.

U kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika lokalizovanim u vremensku sferu budućnost mogu se manifestovati gotovo svi tipovi interne temporalne determinacije. Izuzetak predstavlja temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost, koja se u datim kompleksima ne manifestuje usled toga što u sistemu švedskog jezika nema vremenskih glagolskih oblika posredstvom kojih bi VR-predikacija bila predstavljena kao predikacija koja odmerava početak trajanja SR-predikacije lokalizovane u vremenskoj sferi budućnost.²⁰⁸

---

206 Podaćemo da termin „egzaktni futur“ koristimo da označimo glagolsko vreme *futurum exaktum* iz sistema glagolskih vremena švedskog jezika, te da dati termin nije ekvivalentan terminu „fatur egzaktni“, kojim se u sistemu glagolskih vremena srpskog jezika ponekad označava futur II.

207 Za lokalizovanje jedne predikacije u vremensku sferu budućnost može biti odgovoran i imperativ, budući da on implicira realizovanje predikacije u budućnosti. Kako pak imperativ predstavlja glagolski način, u ovom radu, u kome se fokusiramo na glagolska vremena u predikacijama, ne iznosimo osvrt na komplekse sa SR-predikacijama iskazanim u imperativu, ali skrećemo pažnju na to da bi kontrastivna analiza švedskih i srpskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ sa SR-predikacijom u imperativu mogla biti predmet nekog budućeg ispitivanja.

208 Na nemogućnost manifestovanja temporalne kvantifikacije tipa durativnost – ingresivnost kako u švedskim, tako i u srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ lokalizovanim u vremenskoj sferi budućnost već smo ukazali u odeljku 2.1.2.1; ilustracije radi ovde navodimo konstruisane primere poput: **Jag ska skriva*

Manifestovanje različitih tipova interne temporalne determinacije u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika lokalizovanih u vremenskoj sferi budućnost ilustrujemo sledećim odabranim primerima:

a) *temporalna lokalizacija tipa linearno-linearna simultanost potpuna*

1. Han ska sova medan jag läser. (SAG 4, 1999: 256)
On će spavati dok ja budem čitala.
2. Sådana hot kommer att bli tydligare allteftersom våra internationella åtaganden ökar. (KORP)
Takve pretnje bivaće sve izraženije kako naše međunarodne obaveze budu rasle.

b) *temporalna lokalizacija tipa linearno-linearna simultanost delimična*²⁰⁹

1. Vi ska äta upp glassen medan vi traskar hemåt. (KP)
Poješćemo sladolede dok se budemo gegali kući.
2. När vi är ute och reser ska jag leta efter småsaker. (KP)
Kad budemo putovali, ja ću tražiti sitnice.

c) *temporalna lokalizacija tipa linearno-punktualna simultanost*

1. Han ska gå ut medan det ännu är mörkt. (KP)
Izaći će dok još uvek bude mrak.
2. När du kommer dit upp, Sofia... då står alla nio där på rad. (SPEGELN: 1997: 182)
Kad stigneš gore, Sofija... sve devetoro će te tamo čekati.

d) *temporalna lokalizacija tipa punktualno-punktualna simultanost*

1. Samtidigt med att saker faller sig annorlunda, ska de också falla sig bättre. (KORP)
U isto vreme kad stvari postanu drugačije, postaće i bolje.
2. Då han försvinner kommer också kvinnans handväska att försvinna. (KP)
Kad on bude nestao, nestaće i ženina torbica.

---

till dig sedan jag kommer tillbaka. / *Pisaću ti otkad vratim; *Sedan jag har kommit tillbaka, ska jag skriva till dig. / *Otkad se budem vratila, pisaću ti, koji potvrđuju da se dati tip temporalne determinacije ne može manifestovati ni u kompleksima švedskog ni u kompleksima srpskog jezika lokalizovanim u vremenskoj sferi budućnost.

209 Komplekse lokalizovane u vremenskoj sferi budućnost u kojima se temporalna lokalizacija tipa simultanost manifestuje kao linearno-linearna simultanost delimična, te kao linearno-punktualna odnosno punktualno-punktualna simultanost, ne beležimo u korpusu (s izuzetkom jednog primera, ovde označenog kao c: (2), u kome se manifestuje linearno-punktualna simultanost). Da se i ovi tipovi temporalne determinacije mogu manifestovati u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ lokalizovanim u vremenskoj sferi budućnost ilustrujemo zato konstruisanim primerima, koji predstavljaju varijante u korpusu zabeleženih kompleksa u kojima se manifestuju dati tipovi simultanosti.

e) *temporalna lokalizacija tipa anteriornost*

1. Nu ska vi på redaktionen diskutera domslutet innan vi bestämmer vad vi ska göra. (Larsson, 2005: 17)
U redakciji ćemo sad detaljno razgovarati o ovoj presudi pre nego što odlučimo šta ćemo učiniti. (Lašon, 2009: 15)
2. Han kommer nog att ta sin examen innan han ger sig av. (SAG 4, 1999: 261)
On će najverovatnije diplomirati pre nego što pođe na put.
3. Och när jag kommer tillbaka har ingenting förändrats. (Larsson, 2005: 125)
[A kad se vratim, dotad se ništa neće promeniti.]
I kad se vratim, sve će biti isto. (Lašon, 2009: 109)
4. Svante har nog redan läst tidningen när vi kommer. (SAG 4, 1999: 258)
[Svante će najverovatnije već pročitati novine kad mi dođemo.]
Svante će najverovatnije već pročitati novine dok mi dođemo.
5. När du kommer tillbaka kommer du att ha gjort många erfarenheter. (NG, 1986: 78)
[Kad se budeš vratio, dotad ćeš steći brojna iskustva.]
Dok se budeš vratio, steći ćeš brojna iskustva.
6. Regnet kommer nog att ha hunnit sluta innan du hinner fram. (SAG 4, 1999: 250)
[Kiša će najverovatnije već prestati pre nego što stigneš.]
Kiša će najverovatnije prestati dok stigneš.
7. Jag vill veta vad jobbet går ut på innan jag beslutar om jag vill jobba för dig eller inte. (Larsson, 2005: 330)
Hoću da znam kakav je posao u pitanju pre nego što odlučim da li hoću da radim za tebe. (Lašon, 2009: 291)
8. Innan vi går hem för dagen, måste vi stänga alla fönster. (AÖB, 1996: 115)
Pre nego što odemo kući, moramo da zatvorimo sve prozore.

f) *temporalna lokalizacija tipa posteriornost*

1. Jag ska presentera er så fort tillfälle ges. (Larsson, 2005: 457)
[Upoznaću vas čim se za to ukaže prilika.]
Upoznaću vas prvom prilikom. (Lašon, 2009: 462)
2. När Tiggaren knackar skall han skjuta upp dörren med foten och ta ett steg bakåt. (NFVB, 2004: 53)
Kad Prosjak pokuca, on će nogom otvoriti vrata i odstupiti jedan korak.
3. Vi ska byta ordförande efter det att den här kampanjen väl har ebbat ut. (SAG 4, 1999: 259)
Promenićemo predsedavajućeg nakon što ova kampanja bude utihnula.
4. När jag har stängt av datorn ska jag hjälpa dig. (PTF, 2001: 51)
Kad budem isključila kompjuter, pomoći ću ti.

5. Så snart de [har] vunnit valet får Bryssel en svensk medlemsansökan. (KORP)
Čim oni budu pobedili na izborima, Brisel će dobiti zahtev Švedske za članstvo.
6. Valresultatet godtar vi först sedan våra klagomål har utretts [...] (KORP)
Priznaćemo rezultate izbora tek pošto naše žalbe budu razmotrene [...]
7. [...] du får gott om tid att resa när vi är klara med inspelningarna. (SPEGELN: 1997: 127)
[...] imaćeš dovoljno vremena za putovanja kad budemo završili sa snimanjem.
8. När hon slutar läsa, hostar han nog till igen. (SAG 4, 1999: 258)
Kad ona završi sa čitanjem, on će najverovatnije ponovo kašljucnuti.

g) *temporalna kvantifikacija tipa durativnost – longitudinalnost*

1. Så länge denna interna osäkerhet består kommer socialdemokraterna att ha svårt att på allvar reformera den offentliga sektorn. (KORP)
Dok god ta interna nesigurnost opstaje, socijaldemokratama će biti teško da istinski reformišu javni sektor.
2. Och det är så här det kommer vara så länge som vi har arbetslöshet. (KORP)
I tako će biti dok god nezaposlenost postoji.

h) *temporalna kvantifikacija tipa durativnost – terminativnost*

1. Jag kommer att stanna här tills du flyttar. (SAG 4, 1999: 260)
Ostaću ovde dok se ti ne preseliš.
2. Till dess att något annat säkert bekräftas kommer UD att fortsätta arbeta aktivt med fallet [...] (KORP)
Dok ništa drugo sa sigurnošću ne bude utvrđeno, Ministarstvo spoljnih poslova nastaviće da aktivno radi na tom slučaju [...]
3. Jag skriker tills jag har fått tillbaka min bok. (SAG 4, 1999: 260)
[Vičem dok budem dobila nazad svoju knjigu.]
Vikaću dok god mi ne budu vratili knjigu.
4. Jag väntar tills han sitter i fängelse. (SAG 4, 1999: 260)
[Čekam dok on sedi u zatvoru.]
Čekaću dok on ne bude u zatvoru.
5. Erika och jag håller ställningarna tills du är tillbaka. (Larsson, 2005: 127)
Erika i ja ćemo držati uporište dok se ti ne vratiš. (Lašon, 2009: 111)

i) *temporalna kvantifikacija tipa frekvencija*

1. Jag har med mig datorn så bloggen kommer att uppdateras så ofta jag hinner. (KORP)
Nosim kompjuter sa sobom, pa ću blog ažurirati kad god za to budem imala vremena.
2. Föreläsningar och seminarier kommer jag att hålla så ofta jag kan [...] (KORP)
Predavanja i seminare ću držati kad god budem mogao [...]

j) *temporalna kvantifikacija tipa brzina*

1. Det kommer vara jul innan jag hinner blinka.
[Božić će stići pre nego što stignem da trepnem.]
Božić će stići dok trepnem.
2. Jag sover innan du hinner blinka. (KORP)
[Spavam pre nego što stigneš da trepneš.]
Zaspaću dok trepneš.

k) *kompleksi specifičnog strukturnog modela*

1. Det kommer att dröja innan de nya bestämmelserna får effekt.
[Proći će izvesno vreme pre nego što nove odredbe bude imale efekta.]
Nove odredbe će imati efekta tek za neko vreme.
2. Det är långt kvar tills det blir fred i Irak. (KORP)
[Ima još mnogo vremena dok u Iraku postane mir.]
Proći će još mnogo vremena dok u Iraku ne zavlada mir.

Izdvojeni primeri svedoče o tome da futur predstavlja ono glagolsko vreme posredstvom koga SR-predikacija znatnog broja švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ biva lokalizovana u vremensku sferu budućnost (v. a: (1), (2), b: (1), (2), c: (1), d: (1), (2), e: (1), (2), f: (1)–(4), g: (1), (2), h: (1), (2), i: (1), (2), j: (1), k: (1)). SR-predikacija u futuru uobičajeno se pritom kombinuje sa VR-predikacijom u prezentu, a data kombinacija glagolskih vremena u korelativnim predikacijama realizuje se u kompleksima u kojima se manifestuju svi tipovi interne temporalne determinacije za čije manifestovanje u kompleksima lokalizovanim u vremensku sferu budućnost postoje sistemski uslovi (v. a: (1), (2), b: (1), (2), c: (1), d: (1), (2), e: (1), (2), f: (1), (2), g: (1), (2), h: (1), (2), i: (1), (2), j: (1), k: (1)).

SR-predikacija u futuru može se u jednom broju kompleksa kombinovati i sa VR-predikacijom u perfektu. Data kombinacija glagolskih vremena ostvaruje se pak u kompleksima u kojima se manifestuje temporalna lokalizacija tipa posteriornost (v. izdvojene primere f: (3), (4)), što je očekivano s obzirom na to da se u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ lokalizovanim u vremensku sferu budućnost upotrebom perfekta u jednoj predikaciji uobičajeno signalizuje da je data predikacija anteriorna u odnosu na drugu predikaciju kompleksa.²¹⁰

---

210 U ovom svom značenju, švedski perfekat odgovara stoga futuru II u srpskom jeziku; budući da su u jednom broju srpskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ futur II i perfektivni prezent semantički ekvivalentni (za detalje, v. Kovačević, 2009b), švedskom perfektu u datom značenju ekvivalentni glagolski oblik u srpskom jeziku može predstavljati i perfektivni prezent.

SR-predikacija takođe može biti iskazana i u egzaktnom futuru, i kao takva se kombinuje sa VR-predikacijom u prezentu (v. e: (5) i (6)). Uloga egzaktnog futura jeste da jednu predikaciju (u kompleksima $S=\{SR+VR\}$, dakle, SR-predikaciju) predstavi kao posteriornu u odnosu na trenutak govora, a kao anteriornu u odnosu na drugu referentnu tačku lokalizovanu u vremenskoj sferi budućnost (u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ reprezentovanu, dakle, VR-predikacijom); kombinacija SR-predikacije u egzaktnom futuru i VR-predikacije u prezentu ostvaruje se stoga samo u onim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika lokalizovanim u vremenskoj sferi budućnost u kojima se manifestuje temporalna lokalizacija tipa anteriornost. Napominjemo, međutim, da se u kompleksima švedskog jezika anteriornost jedne predikacije u odnosu na određenu referentnu tačku lokalizovanu u vremenskoj sferi budućnost u prvom redu signalizuje perfektom (v. e: (3), (4), f: (3)–(6)), zbog čega su kompleksi $S=\{SR+VR\}$ u kojima je SR-predikacija iskazana u egzaktnom futuru relativno retko zastupljeni; to potvrđuje i činjenica da u celokupnom korpusu beležimo svega dva takva primera (ovde označena kao e: (5) i (6)).

Kako u sistemu glagolskih vremena švedskog jezika prezent pak predstavlja ono glagolsko vreme kojim se najčešće signalizuje da jedna predikacija u vremenu sledi za trenutkom govora,²¹¹ i SR-predikacija velikog broja kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika lokalizovanih u vremenskoj sferi budućnost biva iskazana u prezentu (v. c: (1), e: (7), (8), f: (5)–(8), h: (3)–(5), j: (2), k: (2)). Prezent pritom ima odgovarajuće (prenosno) futursko značenje, i za lokalizovanje predikacije u vremensku sferu budućnost odgovara ako su u rečeničnom odnosno vanrečeničnom kontekstu ispunjeni određeni sintaksičko-semantički uslovi. Tako se npr. ona predikacija koja je reprezentovana prezentskim oblikom nekog od glagola koji iskazuju tzv. rezultativni trenutni događaj – poput glagola *bli* (*postati*), *få* (*dobiti*), *sluta* (*prestati*), *börja* (*početi*) i sl.²¹² – može protumačiti kao predikacija čija realizacija u vremenu sledi za trenutkom govora, budući da tumačenje prezenta u predikaciji kao indikativnog može biti blokirano inheretnim perfektivnim značenjem datih glagolskih leksema.²¹³ Kompleks $S=\{SR+VR\}$ može sadržati i određeni

211 Na šta se ukazuje u Teleman et al. (1999b: 249, 250).

212 Za rezultativne trenutne događaje, v. detaljnije Babić (2004: 30–33).

213 Takav je slučaj npr. u kompleksu f: (7) [...] *du får gott om tid att resa när vi är klara med inspelningarna.* / [...] *imaćeš dovoljno vremena za putovanja kad budemo završili sa snimanjem*, u kome okosnicu SR-predikacije čini glagolska leksema *få* (*dobiti*), što dodatno potvrđuje činjenica da bi i u odgovarajućoj prosto rečenici istovetna predikacija bila protumačena kao predikacija lokalizovana u vremenskoj sferi budućnost: *Du får gott om tid att resa.* / (dosl.) *Dobićeš dovoljno vremena za putovanja* (a ne: *Dobijaš dovoljno vremena za putovanja.*).

drugi sintaksičko-semantički element (poput npr. odgovarajućeg rečeničnog ili vremenskog adverbijala i sl.) koji signalizuje da je SR-predikacija iskazana u prezentu lokalizovana u vremenskoj sferi budućnost. Takav je npr. slučaj u e: (4), f: (8), gde rečenični prilog *nog* (ovde u značenju *najverovatnije*) upućuje na predstojeću realizaciju korelativnih predikacija kompleksa, odnosno u npr. e: (7), (8), gde ulogu determinatora za vremensku sferu na sebe preuzima vremenska klauza, signalizujući da je SR-predikacija lokalizovana u budućnosti. Naposljetku, kompleks $S=\{SR+VR\}$ može se naći i u takvom kontekstu koji signalizuje da je SR-predikacija iskazana u prezentu lokalizovana u vremenskoj sferi budućnost, što je npr. slučaj sa kompleksima c: (2), j: (2). U švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ koji su lokalizovani u vremensku sferu budućnost a čija je SR-predikacija iskazana u prezentu, ulogu temporalnog determinatora za vremensku sferu mogu, dakle, igrati različiti rečenični te vanrečenični sintaksičko-semantički elementi.

U datim švedskim kompleksima, SR-predikacija iskazana u prezentu može se naći u kombinaciji sa VR-predikacijom takođe iskazanom u prezentu (v. c: (2), e: (7), (8), f: (7), (8), h: (4), (5), j: (2), k: (2)), ili pak sa VR-predikacijom iskazanom u perfektu (v. f: (5), (6), h: (3)). VR-predikaciju u perfektu uočavamo pritom u kompleksima u kojima se manifestuje temporalna lokalizacija tipa posteriornost odnosno temporalna kvantifikacija tipa terminativnost, što su pak tipovi temporalne determinacije koji se manifestuju i u onim kompleksima u kojima su obe korelativne predikacije u prezentu (v. f: (7), (8), h: (4), (5)). Kako je perfekat u VR-predikacijama datih kompleksa komutabilan sa prezentom, zaključujemo da je njegova upotreba ovde u prvom redu motivisana dodatnim isticanjem internog temporalnog ustrojstva predikacija u kompleksu.²¹⁴ Na osnovu primera c: (2), e: (7), (8), f: (7), (8), h: (4), (5), j: (2) i k: (2) zapažamo i da kombinacija SR-predikacije u prezentu i VR-predikacije u prezentu predstavlja jedinu kombinaciju istih glagolskih vremena ostvarivu u švedskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ lokalizovanim u vremenskoj sferi budućnost, te da se u datim kompleksima prezent u jednoj od korelativnih predikacija nužno tumači kao perfektivni prezent.

---

214 Ovde podsećamo na specifičnu relativnu upotrebu švedskog perfekta na koju smo skrenuli pažnju u odeljku o vremenskoj sferi sadašnjost (v. fusnotu 193). U kompleksu poput h: (3), u perfektu je, naime, iskazana buduća predikacija (VR-predikacija) koja u vremenu sledi za drugom budućom predikacijom (SR-predikacijom). U švedskim kompleksima datog tipa, VR-predikacija, dakle, eksplicitno je posteriorna u odnosu na SR-predikaciju, a implicitno anteriorna u odnosu na predikaciju čija se aktualizacija može smatrati impliciranom usled prestanka važenja SR-predikacije (v. tako h: (3) *Jag skriker tills jag har fått tillbaka min bok. / Vikaću dok god mi ne budu vratili knjigu. ⇒ Jag slutar skrika när jag har fått tillbaka min bok. / Prestaću da vičem kad mi budu vratili knjigu.*). Napominjemo ovom prilikom da sličnu upotrebu zapažamo i kod srpskog futura II odnosno perfektivnog prezenta, što su oni vremenski glagolski oblici koji ovde odgovaraju švedskom perfektu.

Izdvojeni primeri svedoče naposljetku i o tome da SR-predikacija u jednom broju kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika lokalizovanih u vremenskoj sferi budućnost može biti iskazana i u perfektu, te da se ona pritom kombinuje sa VR-predikacijom u prezentu (v. e: (3), (4)). Perfekat u SR-predikaciji zapažamo pritom samo u kompleksima u kojima se manifestuje temporalna lokalizacija tipa anteriornost, što je očekivano budući da se u datim kompleksima perfektom u SR-predikaciji signalizuje da data predikacija u vremenu prethodi VR-predikaciji. Za lokalizovanje SR-predikacije – te i čitavog švedskog kompleksa $S=\{SR+VR\}$ datog tipa – u vremensku sferu budućnost uobičajeno pritom odgovara onaj sintaksičko-semantički element koji upućuje na predstojeću realizaciju korelativnih predikacija kompleksa (poput npr. rečeničnog adverbijala *nog* ekspliciranog u kompleksu e: (4), odnosno šireg konteksta u kome se javlja kompleks e: (3)).

Sumirajući sprovedenu analizu kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika lokalizovanih u vremenskoj sferi budućnost, kao opšte zaključke ističemo sledeće: 1) u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika lokalizovanih u vremenskoj sferi budućnost mogu se manifestovati svi tipovi interne temporalne determinacije izuzev temporalne kvantifikacije tipa ingresivnost; 2) SR-predikacija datih kompleksa uobičajeno je iskazana u prezentu odnosno u futuru, a ređe i u egzaktom futuru odnosno u perfektu, dok je VR-predikacija uobičajeno iskazana u prezentu, a ređe i u perfektu; 3) u datim kompleksima mogu se ostvariti različite kombinacije datih glagolskih vremena, s tim što se kombinacija istih glagolskih vremena po pravilu ne ostvaruje; jedini izuzetak predstavlja mogućnost kombinovanja SR-predikacije u prezentu i VR-predikacije u prezentu, s tim što se tada prezent u jednoj od korelativnih predikacija po pravilu tumači kao perfektivni prezent; 4) za eksternu temporalnu determinaciju SR-predikacije datih kompleksa može odgovarati kako glagolsko vreme u kome je data predikacija iskazana, tako i jedan broj drugih sintaksičko-semantičkih elementa rečeničnog ili vanrečeničnog konteksta, koji signalizuju da je SR-predikacija lokalizovana u vremensku sferu budućnost.

Kada naposljetku uporedimo analizirane komplekse švedskog jezika i njihove srpske prevodne ekvivalente, uočavamo da su, kada je reč o eksternoj temporalnoj determinaciji u vremenskoj sferi budućnost, u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ obaju jezika na snazi iste opšte systemske pravilnosti. Istovetnost datih systemskih pravilnosti u prvom se redu ogleda u upotrebi glagolskih vremena kao onih jezičkih sredstava posredstvom kojih SR-predikacija – pa i čitav kompleks – primarno biva lokalizovana u vremensku sferu budućnost, te u mogućnosti manifestovanja svih tipova temporalne determinacije izuzev temporalne kvantifikacije tipa durativnost – ingresivnost u datim kompleksima

obaju jezika. Još jedna ključna sličnost između kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog jezika lokalizovanih u vremenskoj sferi budućnost ogleda se u tome što se u dvema korelativnim predikacijama datih kompleksa nikada ne kombinuju dva ista glagolska oblika, te i u tome što izuzetak od date pravilnosti u obama jezicima predstavlja mogućnost iskazivanja obeju korelativnih predikacija u prezentu, pri čemu se prezent u jednoj od predikacija nužno tumači kao perfektivni prezent. Isto tako, u obama jezicima za lokalizovanje SR-predikacije – te i čitavog kompleksa – u vremensku sferu budućnost mogu, osim odgovarajućih glagolskih vremena u SR-predikaciji, odgovarati i različiti drugi sintaksičko-semantički elementi.

Razlike koje u domenu eksterne temporalne determinacije u vremenskoj sferi budućnost uočavamo između kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog jezika, u prvom su redu odraz razlika između sistema glagolskih vremena švedskog i srpskog jezika. Date se razlike u najopštijim crtama ogledaju u tome što SR-predikacije švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ lokalizovanih u vremenskoj sferi budućnost mogu biti iskazane u prezentu, futuru, egzaktnom futuru i perfektu, dok pak SR-predikacije odgovarajućih srpskih kompleksa mogu biti iskazane samo u dvama vremenskim glagolskim oblicima – futuru I i prezentu. (upor. npr. švedske komplekse e: (1)–(8) i njihove prevodne ekvivalente). Budući da VR-predikacije datih kompleksa obaju jezika mogu biti iskazane u dvama glagolskim vremenima – u prezentu i perfektu u švedskim, odnosno u prezentu i futuru II u srpskim kompleksima (upor. npr. f: (1), (2) i f: (3), (4)) – evidentno je stoga da je broj kombinatornih mogućnosti glagolskih vremena u korelativnim predikacijama veći u datim kompleksima švedskog jezika. Osim toga, kako u sistemu glagolskih vremena švedskog jezika prezent predstavlja ono glagolsko vreme kojim se najčešće signalizuje da jedna predikacija u vremenu sledi za trenutkom govora, što je uloga koja u sistemu glagolskih vremena srpskog jezika pripada pak futuru I, oni kompleksi $S=\{SR+VR\}$ lokalizovani u vremenskoj sferi budućnost čije su SR-predikacije iskazane u prezentu, znatno su frekventniji u švedskom nego u srpskom jeziku.²¹⁵ Shodno tome, u srpskom jeziku ređe su zastupljeni oni kompleksi $S=\{SR+VR\}$ u kojima ulogu temporalnog determinatora za vremensku sferu budućnost igraju sintaksičko-semantički elementi kompleksa poput npr. različitih adverbijala (te, shodno tome, i vremenske klauze), budući da futur I predstavlja glagolsko vreme koje u svom osnovnom vremenskom značenju

---

215 Da je u srpskim (srpskohrvatskim) rečeničnim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ lokalizovanim u vremenskoj sferi budućnost SR-predikacija uobičajeno iskazana u futuru I istakle su Milošević (1982a: 127) i Antonić (2001: 271); dato zapažanje potvrđuju i srpski prevodni ekvivalentni ovde analiziranih švedskih kompleksa odgovarajućeg tipa (v. npr. f: (7), (8), h: (4), (5), j: (2), k: (2)).

signalizuje da je predikacija lokalizovana u vremenskoj sferi budućnost, te, za razliku od prezenta, u toj ulozi ne mora biti „potpomognut“ drugim sintaksičko-semantičkim elementima rečeničnog ili vanrečeničnog konteksta.

Uporedna analiza kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog jezika lokalizovanih u vremenskoj sferi budućnost, upućuje nas naposljetku na sledeći opšti zaključak: u domenu eksterne temporalne determinacije, bazične sličnosti između kompleksa $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog jezika lokalizovanih u vremenskoj sferi budućnost ogledaju se u iskazivanju SR-predikacije u onim glagolskim vremenima koja u svom osnovnom odnosno u nekom od svojih prenosnih vremenskih značenja predikaciju smeštaju u vremensku sferu budućnost, zatim u tome što se u datim kompleksima obaju jezika po pravilu ne ostvaruje kombinacija istih glagolskih vremena u korelativnim predikacijama (izuzev prezenta), te i u tome što za lokalizovanje SR-predikacije – pa i celog kompleksa – u vremensku sferu budućnost mogu, osim odgovarajućih glagolskih vremena u SR-predikaciji, odgovarati i različiti drugi sintaksičko-semantički elementi rečeničnog ili izvanrečeničnog konteksta; osnovne pak razlike između švedskih i srpskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ lokalizovanih u vremenskoj sferi budućnost ogledaju se u mogućnosti iskazivanja SR-predikacije švedskih kompleksa u većem broju glagolskih vremena nego što je to slučaj sa SR-predikacijom srpskih kompleksa – zbog čega je broj kombinatornih mogućnosti glagolskih vremena u korelativnim predikacijama datih švedskih kompleksa $S=\{SR+VR\}$ veći nego što je to slučaj u odgovarajućim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ srpskog jezika, te i u tome što, usled veće zastupljenosti prezenta u SR-predikaciji u datim kompleksima švedskog jezika, određeni sintaksičko-semantički elementi (poput različitih adverbijala, pa tako i vremenske rečenice) na sebe preuzimaju ulogu temporalnog determinatora za vremensku sferu češće nego što je to slučaj u odgovarajućim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ srpskog jezika.

4. EKSTERNA TEMPORALNA DETERMINACIJA U KOMPLEKSIMA S={SR+VR} ŠVEDSKOG I SRPSKOG JEZIKA – ZAKLJUČAK

Sprovedeno istraživanje pokazalo je da u domenu eksterne temporalne determinacije, tj. temporalnog determinisanja supraordinirane predikacije kompleksa S={SR+VR} u odnosu na trenutak govora kao referentnu tačku, savremeni švedski i savremeni srpski jezik pokazuju jedan broj različitih, kao i jedan broj istovetnih odlika.

Osnovne sistemske razlike između savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika u domenu eksterne temporalne determinacije prvenstveno su uzrokovane razlikama između sistema glagolskih vremena u švedskom i srpskom jeziku, i u prvom se redu ogledaju u broju ostvarenih kombinatornih mogućnosti glagolskih vremena u korelativnim predikacijama kompleksa S={SR+VR}: tako se u kompleksima S={SR+VR} švedskog jezika lokalizovanim u vremenskoj sferi sadašnjost odnosno u vremenskoj sferi budućnost ostvaruje veći broj kombinacija glagolskih vremena u korelativnim predikacijama nego što je to slučaj u odgovarajućim kompleksima S={SR+VR} srpskog jezika, dok pak za komplekse S={SR+VR} lokalizovane u vremenskoj sferi prošlost važi obrnut slučaj – u datim kompleksima S={SR+VR} srpskog jezika ostvaruje se veći broj različitih kombinacija glagolskih vremena u korelativnim predikacijama nego što je slučaj u odgovarajućim kompleksima S={SR+VR} švedskog jezika.

Osnovne sistemske sličnosti između savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika u domenu eksterne temporalne determinacije ogledaju se u sledećem:

- za eksternu temporalnu determinaciju SR-predikacije švedskih i srpskih kompleksa S={SR+VR} u prvom redu odgovara glagolsko vreme u kome je data predikacija iskazana;

- budući da u sistemima obaju jezika važi pravilo da korelativne predikacije kompleksa S={SR+VR} pripadaju istoj vremenskoj sferi, SR-predikacija najvećeg broja kompleksa obaju jezika predstavlja predikaciju odgovornu za lokalizovanje i druge predikacije (VR-predikacije), te i čitavog kompleksa S={SR+VR}, u odgovarajuću vremensku sferu;

- u jednom (manjem) broju kompleksa obaju jezika, a usled specifičnih sintaksičko-semantičkih odlika datih kompleksa, za lokalizovanje SR-predikacije te i čitavog kompleksa S={SR+VR} u odgovarajuću vremensku sferu, odgovaraju pojedini drugi sintaksičko-semantički elementi rečničkog odnosno vanrečničkog konteksta – ulogu temporalnog determinatora za vremensku sferu u datim kompleksima obaju jezika može tako na sebe preuzimati i glagolsko vreme u VR-predikaciji;

– u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ obaju jezika lokalizovanim u vremenskoj sferi sadašnjost odnosno vremenskoj sferi prošlost, mogu se manifestovati svi tipovi interne temporalne determinacije;

– u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ obaju jezika lokalizovanim u vremenskoj sferi budućnost mogu se manifestovati svi tipovi interne temporalne determinacije izuzev temporalne kvantifikacije tipa durativnost – ingresivnost; temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost ne manifestuje se u švedskim odnosno srpskim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ lokalizovanim u vremenskoj sferi budućnost usled toga što ni u švedskom ni u srpskom jeziku nema vremenskih glagolskih oblika posredstvom kojih bi VR-predikacija bila predstavljena kao predikacija koja odmerava početak trajanja SR-predikacije lokalizovane u vremenskoj sferi budućnost.

TEMPORALNA DETERMINACIJA U KOMPLEKSIMA S={SR+VR} ŠVEDSKOG I SRPSKOG JEZIKA – OPŠTI ZAKLJUČAK

Analiza rečeničnih kompleksa modela $S=\{SR+VR\}$ švedskog jezika, te uporedna analiza datih kompleksa i njihovih srpskih prevodnih ekvivalenata modela $S=\{SR+VR\}$, ukazala je na to da savremeni švedski i savremeni srpski jezik u domenu određivanja SR-predikacije s obzirom na okolnost tipa vreme pokazuju kako jedan broj sličnih tako i jedan broj različitih odlika, u prvom redu uzrokovanih sličnostima odnosno razlikama između sistema temporalnih veznika, te kategorija glagolskih vremena i aspekta u švedskom i srpskom jeziku.

Uprkos, međutim, tome što se u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ švedskog i srpskog jezika određivanje supraordinirane predikacije s obzirom na okolnost tipa vreme ostvaruje kroz sadejstvo sintaksičko-semantičkih elemenata koji u datim jezicima nisu uvek i nužno značenjski ili strukturno istovetni, *interna temporalna determinacija* u obama jezicima podrazumeva istovetan kompleksni semantički sistem. Suštinska identičnost u temporalnom determinisanju SR-predikacije posredstvom vremenske klauze u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika ogleda se u sledećem:

1) interna temporalna determinacija, tj. temporalna determinacija supraordinirane predikacije posredstvom vremenske klauze u kompleksima modela $S=\{SR+VR\}$, u savremenom švedskom i u savremenom srpskom jeziku podrazumeva identično strukturiran kompleksan semantički sistem;

2) u prvom semantičkom planu kompleksa $S=\{SR+VR\}$ i savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika mogu se manifestovati svi identifikovani tipovi interne temporalne determinacije;

3) za manifestovanje specifikovanog tipa interne temporalne determinacije u prvom semantičkom planu kompleksa $S=\{SR+VR\}$ kako savremenog švedskog tako i savremenog srpskog jezika odgovaraju – samostalno ili u sadejstvu – sledeći istovrsni (rečenični i vanrečenični) sintaksičko-semantički elementi:

- temporalni veznik
- tip situacije odnosno aspekatsko značenje predikacija
- glagolsko vreme u predikacijama
- opšta priroda predikacija
- istinosni modalitet predikacija
- odgovarajuće leksičko sredstvo

- distribucija sintaksičko-semantičkih elemenata
- vremenska klauza
- širi (vanrečenični) kontekst.

4) najbrojnije komplekse modela $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog odnosno savremenog srpskog jezika predstavljaju kompleksi istovetnih sintaksičko-semantičkih odlika – u pitanju su kompleksi $S=\{SR+VR\}$ u koje je vremenska klauza integrisana posredstvom temporalnog veznika $N\ddot{A}R$ odnosno $KAD(A)$ u kojima se manifestuje temporalna determinacija tipa posteriornost, i u kojima obe korelativne predikacije imaju perfektivno aspekatsko značenje. Shodno tome, temporalna determinacija tipa posteriornost predstavlja onaj tip interne temporalne determinacije koji se najfrekventnije manifestuje u prvom semantičkom planu kompleksa modela $S=\{SR+VR\}$ kako savremenog švedskog, tako i savremenog srpskog jezika.

U domenu pak *eksterne temporalne determinacije*, tj. temporalnog determinisanja supraordinirane predikacije kompleksa $S=\{SR+VR\}$ u odnosu na trenutak govora kao referentnu tačku, osnovne sistemske sličnosti između savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika ogledaju se u sledećem:

1) za eksternu temporalnu determinaciju SR-predikacije kompleksa $S=\{SR+VR\}$ kako savremenog švedskog tako i savremenog srpskog jezika, u prvom redu odgovara glagolsko vreme u kome je data predikacija iskazana;

2) budući da u sistemima obaju jezika važi pravilo da korelativne predikacije kompleksa $S=\{SR+VR\}$ pripadaju istoj vremenskoj sferi, SR-predikacija najvećeg broja kompleksa obaju jezika predstavlja predikaciju odgovornu za lokalizovanje i druge predikacije (VR-predikacije), te i čitavog kompleksa $S=\{SR+VR\}$, u odgovarajuću vremensku sferu;

3) u jednom (manjem) broju kompleksa obaju jezika, a usled specifičnih sintaksičko-semantičkih odlika datih kompleksa, za lokalizovanje SR-predikacije te i čitavog kompleksa $S=\{SR+VR\}$ u odgovarajuću vremensku sferu, odgovaraju pojedini drugi sintaksičko-semantički elementi rečeničnog odnosno vanrečeničnog konteksta – ulogu temporalnog determinatora za vremensku sferu u datim kompleksima obaju jezika može tako na sebe preuzimati i glagolsko vreme u VR-predikaciji;

4) svi identifikovani tipovi interne temporalne determinacije mogu se manifestovati u onim kompleksima $S=\{SR+VR\}$ obaju jezika koji su lokalizovani u vremenskoj sferi sadašnjost odnosno u vremenskoj sferi prošlost;

5) budući da ni u savremenom švedskom ni u savremenom srpskom jeziku nema vremenskih glagolskih oblika posredstvom kojih bi VR-predikacija bila predstavljena kao predikacija koja odmerava početak trajanja SR-predikacije lokalizovane u vremenskoj sferi budućnost, u kompleksima $S=\{SR+VR\}$ i savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika lokalizovanim u vremenskoj sferi budućnost manifestuju se svi identifikovani tipovi interne temporalne determinacije, izuzev tipa interne temporalne determinacije označenog kao temporalna kvantifikacija tipa durativnost – ingresivnost.

*

Obuhvatni cilj našeg rada bio je da se istraže i uporede načini na koje u rečeničnim kompleksima modela $S=\{SR+VR\}$ savremenog švedskog i savremenog srpskog jezika predikacija supraordinirane klauze biva interno odnosno eksterno determinisana s obzirom na okolnost tipa vreme. Rezultati sprovedenog istraživanja svoju primenu mogu naći u više polja savremene nauke o jeziku, počevši od nastave jezika i izrade dvojezičnih švedsko-srpskih odnosno srpsko-švedskih rečenika, preko teorije i prakse prevođenja, pa do kontrastivnih, tipoloških te opštelingvističkih studija, a pre svega onih u čijem je fokusu istraživanje semantičke kategorije temporalnosti. Na kraju rada izražavamo nadu da smo o složenoj problematici temporalnih osobenosti rečeničnih kompleksa sa vremenskom klauzom kroz sprovedeno istraživanje ne samo pružili jedan broj odgovora, već istovremeno i pokrenuli niz pitanja koja bi mogla poslužiti kao osnova za neka dalja lingvistička istraživanja.

IZVORI

- AÖB – Hellström, G. & Zalcmanis, I. (1996). *Andra övningsboken i svensk grammatik*. Stockholm: Bonniers.
- BUBF – Ahrne, M. et al. (1986). *Berättelser ur bakfickan*. Stockholm: Brombergs.
- Gardell – Gardell, J. (1992). *En komikers uppväxt*. Stockholm: Norstedts Förlag AB.
- Gardel – Gardel, J. (2004). *Odrastanje jednog komičara*. (prev. studenti IV godine generacije 2000/2001 na Grupi za skandinavistiku) (neobjavljen prevod).
- KORP – KORP, elektronski korpus švedskog jezika [on-line]. Dostupno preko: <http://spraakbanken.gu.se>
- Larsson – Larsson, S., (2005). *Män som hatar kvinnor*. Stockholm: Norstedts.
- Lašon – Lašon, S., (2009). *Muškarci koji mrze žene* (prev. Z. Mančić, D. Hajdu i D. Babić). Beograd: Čarobna knjiga.
- NFVB – Söderlund, M. (Red.). (2004). *Noveller för Världens Barn*. Stockholm: Informations-förlaget.
- NG – Jörgensen, N., & Svensson, J. (1986). *Nusvensk grammatik*. Malmö: Gleerups Förlag.
- +46 – Gull, M., Sandwall, K., Henriksson, H., Källsäter, E., Lundberg Hahn, K., & Lönneborg, A. (1997). *+46. Del 2*. Stockholm: Liber AB.
- PTF – Mathlein, M. (2001). *Plats, tid, form*. Stockholm: Marianne Mathleins förlag.
- SAS – Hultman, T. G. (2003). *Svenska Akademiens språklära*. Stockholm: Svenska Akademien.
- SACG – Holmes, P., & Hinchliffe, I. (1994). *Swedish: A Comprehensive Grammar*. London: Routledge.
- SAG 4 – Telemann, U., Hellberg, S., & Andersson, E. (1999b). *Svenska Akademiens grammatik. Del 4: Satser och meningar*. Stockholm: Svenska Akademien.
- SPEGELN – Ekroth, G. (Red.). (1997). *Spegeln och andra nyskrivna noveller av svensk-språkiga kvinnliga författare. Från radions P1*. Stockholm: Sveriges radio förlag.

LITERATURA

- Antonić, I. (1998). Sistem temporalnih veznika u standardnom srpskom jeziku. *Naučni sastanak slavista u Vukove dane*, 27/2, 205–213.
- Antonić, I. (1999). Temporalni genitiv s predlogom *usred*. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, 42/1, 133–139.
- Antonić, I. (2000). Aspekatska vrednost predikacije s faznim/modalnim glagolom na primeru rečenice s temporalnom klauzom. *Južnoslovenski filolog*, LVI/1–2, 93–101.
- Antonić, I. (2001). *Vremenska rečenica*. Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Antonić, I. (2013). Neke modifikacije vremenskog odnosa u rečenici s temporalnom klauzom. *Južnoslovenski filolog*, LXIX, 335–345. doi: 10.2298/JFI1369335A
- Babić, D. (2004). *Glagolski vid u švedskom jeziku i njegovi ekvivalenti u srpskom jeziku* (neobjavljen magistarski rad). Filološki fakultet, Beograd.
- Babić, D. (2012). Simultanost dva trenutka – o jednom tipu vremenskih rečenica. *Analiza Filološkog fakulteta*, 24/1, 235–249.
- Babić, D. (2014). Linearno-punktualna simultanost – osvrt na jedan tip rečenica sa temporalnim veznicima *medan/dok* i *när/kad(a)* u švedskom i srpskom jeziku. *Komunikacija i kultura online*, 5, 1–14.
- Badurina, L. (2013). Vremenski odnosi na razini složene rečenice i teksta. *Zbornik radova 41. seminara Zagrebačke slavističke škole*, 75–97.
- Барентсен, А. (2007). Об ограничительных временных союзах в сербском, русском и польском языках. *Зборник Матиче српске за славистику*, 71–72, 237–255.
- Barentsen, A. (2012). Exploring the borders. A contrastive view on the Swedish connectives *tills* (*till dess* (*att*)), *innan* and *förrän*. U H. van der Liet, & M. Norde (Eds.), *Language for its own sake. Essays on Language and Literature offered to Harry Perridon* (pp. 255–286). Amsterdam: Scandinavisch Instituut (=Amsterdam Contributions to Scandinavian Studies 8).
- Beaver, D., & C. Condoravdi (2003). *A Uniform Analysis of Before and After*. *Proceedings of SALT, XIII*, 37–54.
- Binnick, R. I. (2006). Aspect and aspectuality. U B. Aarts, & A. McMahon (Eds.), *The Handbook of English Linguistics* (pp. 244–268). Oxford: Blackwell.
- Blühdorn, H. (2008). *On the syntax and semantics of the sentence connectives*. Mannheim: Institut für Deutsche Sprache. Dostupno preko: http://www1.ids-mannheim.de/fileadmin/gra/texte/blu_connectives.pdf

- Broccias, C. (2006). The construal of simultaneity in English with special reference to *as*-clauses. *Annual Review of Cognitive Linguistics*, 4, 97–133.
- Burzan, M. (1985). Predikacija u srpskohrvatskim i mađarskim temporalnim rečenicama. *Naučni sastanak slavista u Vukove dane*, 15/1, 189–202.
- Condoravdi, C. (2008). Punctual *until* as a Scalar NPI. U K. Hanson, & S. Inkelas (Eds.), *The Nature of the Word* (pp. 631–654). Cambridge, MA: MIT Press.
- Dahl, Ö. (1995). The Tense System in Swedish. U R. Thieroff (Ed.), *Tense Systems in European Languages II* (pp. 59–68). Tübingen: Niemeyer.
- Declerck, R. (1997). *When-Clauses and Temporal Structure*. Routledge Studies in Germanic Linguistics 2. London and New York: Routledge.
- Declerck, R. (2006). *The Grammar of the English Verb Phase. Volume 1: The Grammar of the English tense system: A Comprehensive Analysis*. Berlin – New York: Mouton de Gruyter.
- Declerck, R. (2007). Distinguishing between the aspectual categories ‘(a)telic’, ‘(im)perfective’ and ‘(non)bounded’. *Kansas Working Paper in Linguistics*, 29, 48–64.
- Edgren, E. (1971). *Temporal Clauses in English*. Uppsala: Almqvist & Wiksell.
- Ekerot, L.-J. (1995). *Ordföljd, tempus, bestämdhet*. Malmö: Gleerups.
- Engelberg, S. (1999a). The magic of the moment – What it means to be a punctual verb. U S. S. Chang, L. Liaw, & J. Ruppenhofer (Eds.), *Proceedings of the Twenty-Fifth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society* (pp. 109–121). Berkeley: Berkeley Linguistics Society.
- Engelberg, S. (1999b). ‘Punctuality’ and Verb Semantics. U J. Alexander, N.-R. Han, & M. Minnick Fox (Eds.), *Proceedings of the 23rd Annual Penn Linguistics Colloquium. University of Pennsylvania Working Papers in Linguistics, Vol. 6.1.* (pp. 127–140). Philadelphia: Penn Linguistics Club.
- Engelberg, S. (2000). Verb Meaning as Event Structure. U A. K. Melby, & A. R. Lommel (Eds.), *LACUS Forum XXVI. The Lexicon* (pp. 257–268). Fullerton, CA: LACUS.
- Giannakidou, A. (2002). UNTIL, Aspect, and Negation: A Novel Argument for Two *Untils*. *Proceedings of SALT*, 12, 84–103.
- Giannakidou, A. (2003). A puzzle about *until* and the present perfect. U A. Alexiadou, M. Rathert, & A. von Stechow (Eds.), *Perfect Explorations* (pp. 101–133). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Glasbey, S. (2004). Event Structure, Punctuality, and *When*. *Natural Language Semantics*, 12, 191–211.

- Golić, L. (1994). Neki od pokazatelja anteriorne vremenske rečenice. *Suvremena lingvistika*, 38, 35–48.
- Grickat, I. (1998). Potencijal u službi iskazivanja habitualnosti. *Južnoslovenski filolog*, LIV, 35–40.
- Hall, D., & Caponigro, M. (2010). On the Semantics of Temporal *When*-Clauses. *Proceedings of SALT*, 20, 544–563.
- Hellman, M. (2005). *The verbs znati and um(j)eti in Serbian, Croatian and Bosnian. A Case Study in the Grammaticalisation of Habitual Auxiliaries*. Helsinki: Slavica Helsingiensia 25.
- Hilpert, M. (2006). A synchronic perspective on the grammaticalization of Swedish Future constructions. *Nordic Journal of Linguistics*, 29.2, 151–172.
- Hitzeman, J. (1991). Aspect and Adverbials. *Proceedings of SALT*, 1, 107–126.
- Holmes, P., & Hinchliffe, I. (1994). *Swedish: A Comprehensive Grammar*. London: Routledge.
- Holmes, P., & Hinchliffe, I. (1997). *Swedish: An Essential Grammar* (2nd ed.). London: Routledge.
- Hultman, T. G. (2003). *Svenska Akademinens språklära*. Stockholm: Svenska Akademien.
- Ivić, M. (1983). Načini na koje slovenski glagol ovremenjuje ponavljaju radnju. U *Lingvistički ogledi* (str. 37–56). Beograd: Prosveta.
- Ivić, M. (2001). Jedno davno postavljeno pitanje: znače li *otkad* i *otkako* isto? U *Red reči* (str. 87–92). Beograd: Biblioteka XX vek.
- Johnston, M. (1995). The Role of Aspect in the Composition of Temporal Adverbial Clauses with Adverbs of Quantification. *Proceedings of the North East Linguistic Society*, 25, 319–333.
- Jørgensen, N., & Svensson, J. (1986). *Nusvensk grammatik*. Malmö: Gleerups Förlag.
- Kalsbeek, J., & Lučić, R. (2008). Oblik kondicionala u funkciji označavanja ponavljane radnje u prošlosti. *Croatica et Slavica Iadertina*, IV, 7–21.
- Kovačević, M. (1988). *Uzročno semantičko polje*. Sarajevo: Svjetlost.
- Kovačević, M. (2004a). O negiranim složenim rečenicama sa značenjem preuranjenosti. U *Ogledi o sintaksičkoj negaciji* (str. 147–164). Srpsko Sarajevo: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Kovačević, M. (2004b). Tipovi konstrukcija sa ekspletivnom negacijom. U *Ogledi o sintaksičkoj negaciji* (str. 197–216). Srpsko Sarajevo: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

- Kovačević, M. (2009a). Složene rečenice s veznicima na početku i zavisne i glavne klauze. U *Ogledi iz srpske sintakse* (str. 63–86). Beograd: Društvo za srpski jezik i književnost Srbije.
- Kovačević, M. (2009b). Konkurentnost dvaju futura i perfektivnog prezenta. U *Ogledi iz srpske sintakse* (str. 121–136). Beograd: Društvo za srpski jezik i književnost Srbije.
- Kovačević, M. (2010). Složena rečenica s vremenskom zavisnom klauzom u značenju posteriornosti. *Srpski jezik, XV*, 77–103.
- Lindstedt, J. (2000). The perfect – aspectual, temporal and evidential. U Ö. Dahl (Ed.), *Tense and Aspect in the Languages of Europe* (pp. 365–384). Berlin: Mouton de Gruyter.
- Lindström, J. & Wide, C. (2001). Perfekt med explicit dåtidsbestämning. *Svenskans beskrivning, 24*, 153–166.
- Milošević, K. (1982a). Uloga glagolskih oblika u složenoj rečenici sa temporalnom klauzom u savremenom srpskohrvatskom jeziku. *Naučni sastanak slavista u Vukove dane, 11/2*, 125–137.
- Milošević, K. (1982b). Uloga aspekatskog značenja u predstavljanju hronološke determinacije u složenoj rečenici sa temporalnom klauzom u srpskohrvatskom jeziku. *Književni jezik, 11/2*, 49–62.
- Novak Milić, J. (2010). Što je što u aspektologiji. *Lahor, 10*, 125–143.
- Novakov, P. (1998). Jedna reinterpretacija kategorije glagolskog vida. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku, 41/2*, 133–139.
- Novakov, P. (2005). *Glagolski vid i tip glagolske situacije u engleskom i srpskom jeziku*. Novi Sad: Futura publikacije.
- Novakov, P. (2009). Glagolski vid i teličnost u engleskom i srpskom jeziku. *Primenjena lingvistika, 10*, 193–199.
- Ogihara, T. (1995). Non-factual *Before* and Adverbs of Quantification. *Proceedings of SALT, V*, 273–291.
- Piper, P. (2001). *Jezik i prostor* (2. dopunjeno izd.). Beograd: Čigoja štampa.
- Piper, P., Antičić, I., Ružić, V., Tanasić, S., Popović, Lj., & Tošović, B. (2005). *Sintaksa savremenoga srpskog jezika: prosta rečenica*. Beograd: Institut za srpski jezik SANU – Beogradska knjiga – Matica srpska.
- Piper, P., & Klajn, I. (2013). *Normativna gramatika srpskog jezika*. Novi Sad: Matica srpska.

- Platzack, C. (1979). *The Semantic Interpretation of Aspect and Aktionsarten: A Study of Internal Time Reference in Swedish*. Dordrecht: Foris.
- Popović, Lj. (2008). Izražavanje aspektualnog značenja prospektivnosti u slovenskim jezicima. *Zbornik Matice srpske za slavistiku*, 73, 297–314.
- Popović, Lj. (2012a). *Kontrastivna gramatika srpskog i ukrajinskog jezika: taksis i evidencijalnost*. Beograd: SANU, Odbor za srpski jezik u poređenju sa drugim jezicima.
- Popović, Lj. (2012b). Funkcije pluskvamperfekta u savremenom srpskom i ukrajinskom jeziku. *Južnoslovenski filolog*, LXVIII, 113–145. doi: 10.2298/JFI1268113P
- Silić, J., & Pranjković, I. (2005). *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.
- Simić, R., & Jovanović, J. (2002a). *Srpska sintaksa I–II*. Beograd: NDSJ i JASEN.
- Simić, R., & Jovanović, J. (2002b). *Srpska sintaksa III–IV*. Beograd: NDSJ i JASEN.
- Stanojčić, Ž., & Popović, Lj. (2012). *Gramatika srpskog jezika* (14. izdanje). Beograd: Zavod za udžbenike.
- Teleman, U., Hellberg, S., & Andersson, E. (1999a). *Svenska Akademiens grammatik. Del 2: Ord*. Stockholm: Svenska Akademien.
- Teleman, U., Hellberg, S., & Andersson, E. (1999b). *Svenska Akademiens grammatik. Del 4: Satser och meningar*. Stockholm: Svenska Akademien.
- Tanasić, S. (1999). Semantika glagola i iterativnost. *Južnoslovenski filolog*, LV, 37–45.
- Tanasić, S. (2005). Opozicija referencijalnost/nereferencijalnost i pasivna dijateza. U *Sintaksičke teme* (str. 89–95). Beograd: Beogradska knjiga.
- Tanasić, S. (2009). Vremenska odredba zavisne vremenske rečenice u savremenom srpskom jeziku. *Južnoslovenski filolog*, LXV, 109–119. doi: 10.2298/JFI0965109T
- Tanasić, S. (2011). Zavisne kontrastne rečenice. *Južnoslovenski filolog*, LXVII, 121–134. doi: 10.2298/JFI1167121T
- Tanasić, S. (2012a). Iz problematike rečenica s veznicima *kad*, *dok* i *čim*. U *Iz sintakse srpske rečenice* (str. 127–144). Beograd: Beogradska knjiga.
- Tanasić, S. (2012b). Veznička i priloška upotreba spojeva *tek što*, *samo što*, *taman što*. U *Iz sintakse srpske rečenice* (str. 157–165). Beograd: Beogradska knjiga.
- Tanasić, S. Z. (2013). Vremensko i uzročno značenje veznika *pošto* u savremenom srpskom jeziku. *Južnoslovenski filolog*, LXIX, 319–334. doi: 10.2298/JFI1369319T

- Tanasić, S. Z. (2014). O vremenskim rečenicama sa potencijalom u predikatu. *Južnoslovenski filolog*, *LXX*, 137–150. doi: 10.2298/JFI1470137T
- de Swart, H. (1996). Meaning and Use of *not... until*. *Journal of Semantics*, *13*, 221–263.
- Van Geenhoven, V. (1999). A Before-&-After Picture of *When-*, *Before-* and *After-*-Clauses. *Proceedings of SALT*, *IX*, 298–315.
- de Vega, M., Rinck, M., Díaz, J. M., & León, I. (2007). Figure and Ground in Temporal Sentences: The Role of the Adverbs *When* and *While*. *Discourse Processes*, *43*(1), 1–23.
- Vikner, C. (1999). *Episodic and habitual temporal connectives in Danish, Norwegian and Swedish*. Göteborg: NORDSEM. Dostupno preko: <http://www.ling.gu.se/projekt/nordsem/reports.html>
- Vikner, C. (2001). *Scandinavian when-clauses*. Göteborg: NORDSEM. Dostupno preko: <http://www.ling.gu.se/projekt/nordsem/reports.html>
- Зорихина-Нильссон, Н. (2009). Таксис в шведском языке. У В. С. Храковский (отв. ред.) *Типологія таксисних конструцій* (с. 367–469). Москва: Знак.

BIOGRAFIJA

Danijela Babić rođena je 1974. godine u Trsteniku. Studije skandinavistike, sa švedskim kao glavnim jezikom, završila je 1997. godine na Filološkom fakultetu u Beogradu, gde je i magistrirala 2004. godine, odbranivši rad na temu *Glagolski vid u švedskom jeziku i njegovi ekvivalenti u srpskom jeziku*. Od 1998. godine je na Grupi za skandinavistiku Filološkog fakulteta u Beogradu angažovana u nastavi švedskog jezika i sintakse i fonologije skandinavskih jezika. Učestvovala je u organizaciji i realizaciji više prevodilačkih projekata na matičnoj grupi, izlagala je na domaćim i međunarodnim konferencijama i objavila je jedan broj naučnih radova iz oblasti sintakse švedskog i srpskog jezika, kao i jedan broj prevoda sa švedskog na srpski jezik.

Прилог 1.

Изјава о ауторству

Потписани-а _____ Данијела Бабић

број уписа _____

Изјављујем

да је докторска дисертација под насловом

„Темпорална детерминација у реченичним комплексима са временском клаузом
у шведском и српском језику“

- резултат сопственог истраживачког рада,
- да предложена дисертација у целини ни у деловима није била предложена за добијање било које дипломе према студијским програмима других високошколских установа,
- да су резултати коректно наведени и
- да нисам кршио/ла ауторска права и користио интелектуалну својину других лица.

Потпис докторанда

У Београду, _____ 01.06.2015.

Данијела Бабић

Прилог 2.

**Изјава о истоветности штампане и електронске
верзије докторског рада**

Име и презиме аутора Данијела Бабић

Број уписа _____

Студијски програм _____

Наслов рада „Темпорална детерминација у реченичним комплексима са временском клаузом у шведском и српском језику“

Ментор доц. др Зорица Ковачевић

Потписани Данијела Бабић

изјављујем да је штампана верзија мог докторског рада истоветна електронској верзији коју сам предао/ла за објављивање на порталу **Дигиталног репозиторијума Универзитета у Београду**.

Дозвољавам да се објаве моји лични подаци везани за добијање академског звања доктора наука, као што су име и презиме, година и место рођења и датум одбране рада.

Ови лични подаци могу се објавити на мрежним страницама дигиталне библиотеке, у електронском каталогу и у публикацијама Универзитета у Београду.

Потпис докторанда

У Београду, _____ 01.06.2015.

Данијела Бабић

Прилог 3.

Изјава о коришћењу

Овлашћујем Универзитетску библиотеку „Светозар Марковић“ да у Дигитални репозиторијум Универзитета у Београду унесе моју докторску дисертацију под насловом:

„Темпорална детерминација у реченичним комплексима са временском клаузом

у шведском и српском језику“

која је моје ауторско дело.

Дисертацију са свим прилозима предао/ла сам у електронском формату погодном за трајно архивирање.

Моју докторску дисертацију похрањену у Дигитални репозиторијум Универзитета у Београду могу да користе сви који поштују одредбе садржане у одабраном типу лиценце Креативне заједнице (Creative Commons) за коју сам се одлучио/ла.

1. Ауторство

2. Ауторство - некомерцијално

3. Ауторство – некомерцијално – без прераде

4. Ауторство – некомерцијално – делити под истим условима

5. Ауторство – без прераде

6. Ауторство – делити под истим условима

(Молимо да заокружите само једну од шест понуђених лиценци, кратак опис лиценци дат је на полеђини листа).

Потпис докторанда

У Београду, _____ 01.06.2015.

Занијега Јадит